Bogusław Wołoszański

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României: WOŁOSZANSKI BOGUSŁAW
Războiul secret al lui Churchill / Bogusław Wołoszański; trad: Anca Irina Ionescu.

— Bucureşti: Orizonturi, 2015 ISBN 978 – 973 – 736 – 296 – 4

I. Ionescu, Anca Irina (trad.)

94 (420)" 19" Churchill, W 929
Churchill, W
Coperta: *Puiu Enache*

TAJNA WOJNA CHURCHILLA
by Bogusław Wołoszański
Warszawa 2002

Editura ORIZONTURI – Bucureşti

BOGUSŁAW WOŁOSZANSKI

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL
Traducere de ANCA IRINA IONESCU
Editura ORIZONTURI

În colecţia

SECRETELE ISTORIEI

au apărut:

PROCESUL DE LA NÜRNBERG vol. 1

de Joe J Heydecker & Johannes Leeb

PROCESUL DE LA NÜRNBERG vol. 2

de Joe J Heydecker & Johannes Leeb

RĂZBOIUL SECRET AL LUI HITLER

de Bogusław Wołoszański

RĂZBOIUL SECRET AL LUI STALIN

de Bogusław Wołoszański.va apărea:

ŞOCUL TIRANILOR

de Bogusław Wołoszański

Ultime apariţii:

ORGOLIILE KREMLINULUI. O istorie a imperiului rus de la 1552 până astăzi de Hélène Carrère D'Encausse

Dragă cititorule.

Războiul secret al lui Churchill prezintă o parte din istoria celui de-al Doilea Război Mondial făurită de politicienii care au condus cel mai sângeros război din istoria omenirii: Adolf Hitler, Iosif Stalin şi Winston Churchill. Dictatorii au acţionat în secret faţă de popoarele lor, de aceea este deosebit de dificil să ştim care au fost adevăratele motive ale politicii şi ale deciziilor lor. Dar constatăm că la fel de dificil este să aflăm adevărul şi despre acţiunile şefilor guvernelor şi statelor democratice. Timp de zeci de ani, cele mai importante documente guvernamentale, stenogramele convorbirilor, ordinele şi rapoartele au rămas încuiate în seifuri. Am cunoscut aşadar numai o parte din adevărul despre timpurile în care s-a modelat istoria noastră. Până astăzi nu avem răspuns la multe întrebări referitoare la politica conducătorilor lumii, deşi am aflat suficient de mult pentru a începe să completăm lacunele din istoria celui de-al Doilea Război Mondial.

Fiecare din marii conducători ai acelei vremi a fost un jucător angajat într-un joc extrem de complicat şi de secret. Din cei trei conducători

europeni, Winston Churchill s-a aflat într-o situaţie deosebit de dezavantajoasă. Ca prim lord al Amiralităţii, adică al marinei de război în guvernul lui Neville Chamberlain, nu a putut să se spele pe mâini şi să arunce răspunderea asupra superiorului său, un politician slab de înger şi cu o fire împăciuitoare. Comandant al unei flote mari, al singurei forţe pe care o avea Marea Britanie la începutul războiului, a dorit s-o folosească în lupta împotriva nazismului. Atunci, nefericita operaţiune norvegiană a fost numai o provocare, care urmărea să-l oblige pe Hitler la un război pe mare, singurul câmp de bătălie în care britanicii aveau superioritate? Dacă da, atunci când a început acest joc, de ce l-a lăsat Churchill pe Hitler să i-o ia înainte, ceea ce a avut drept urmare înfrângerea Aliaţilor? Astăzi putem încerca să oferim un răspuns la această întrebare.

Următoarea etapă a activităţii politice a lui Churchill este la fel de dificilă. A preluat conducerea guvernului în mai 1940, în ziua în care armatele germane au lovit Franţa. Churchill le-a spus britanicilor că nu le poate oferi decât „sânge, sudoare, muncă şi lacrimi” – iar ei au acceptat acest lucru şi l-au sprijinit în perioada cea mai dificilă. Nu toţi, căci nu a găsit sprijin la mulţi dintre politicienii şi aristocraţii cu multă influenţă în stat. Aceştia considerau că Churchill duce Marea Britanie la pieire. Pentru a câştiga războiul cu Germania, premierul trebuia să-i învingă mai întâi pe cei care nu voiau un război cu nazismul şi se străduiau să ajungă la o înţelegere cu Hitler. Aşadar, el şi-a dus propria politică secretă împotriva naziştilor, având împotriva lui oameni din propriul anturaj. A câştigat, dar până în ziua de astăzi multe din acţiunile lui rămân învăluite în mister. Merită să încercăm să analizăm faptele dezvăluite, documentele desecretizate, mărturiile martorilor publicate abia recent, pentru a arăta cât de dificilă a fost campania dusă de Churchill şi cât de mare a fost victoria repurtată de Churchill în propria ţară, înainte să-l înfrângă pe Hitler. În viitor – când vor deveni accesibile documentele secrete din arhivele de stat private, scrisorile ascunse încă în timpul vieţii autorilor lor în locuri bine păzite – se vor scrie noi capitole ale activităţii secrete a lui Winston Churchill.

Bogusław Wołoszański

Gambitul lui Churchill

Avionul bimotor Havilland *Flamingo,* clătinându-se pe denivelările plăcilor de beton ale aeroportului din Croydon, a ajuns la hangarul în faţa căruia se

afla un grup de civili, probabil înalţi funcţionari din minister şi ofiţeri în uniforme de marinar. Veniseră să-l întâmpine pe Winston Churchill, care se întorcea dintr-o vizită de două zile la Paris.

Avionul s-a oprit în faţa hangarului. Pilotul a deschis fereastra laterală şi se uita cum cei câţiva mecanici de la serviciul de întreţinere împingeau spre avion scara metalică. O clipă mai târziu s-a ridicat din scaun şi a deschis uşa spre cabina de pasageri.

— Am ajuns, Sir, i-a spus el lui Winston Churchill, care, cufundat în gânduri, părea să nu fie atent la ceea ce se petrece în jurul lui.

— *Damned* – a murmurat Churchill.

Generalul Edward Spears, care stătea alături de el, ştia perfect la ce se referea primul lord al Amiralităţii. Churchill sperase că, în timpul scurtei sale şederi la Paris, va reuşi să-i convingă pe comandanţii şi politicienii francezi să accepte cele două planuri mari ale lui, care ar fi trebuit să fie realizate în paralel şi ar fi putut schimba cursul războiului, acum defavorabil pentru Aliaţi.

Planul *Royal Marine* presupunea ca avioanele să arunce 6.000 de mine în albia Rinului, între Strassbourg şi râul Lauter, ceea ce ar fi provocat blocarea transportului pe cel mai mare fluviu german. Acesta ar fi trebuit să fie răspunsul Aliaţilor la atacurile submarinelor germane împotriva vaselor Aliaţilor, care începuseră din septembrie 1939. Acordul Franţei cu planul de minare a Rinului era indispensabil, căci malul stâng al fluviului îi aparţinea.

Al doilea plan, cu numele secret de *Wilfred,* prevedea o acţiune similară de instalare a minelor, de astă dată în lungul coastelor Norvegiei şi avea drept scop blocarea livrărilor de minereu de fier către Germania.

Vara, itinerariul transportului de minereu de fier pornea din Suedia, de la minele din regiunea oraşului Gällivare, până în portul Lulea din Golful Botnic, de unde vasele germane duceau încărcătura în porturile baltice ale celui de-al Treilea Reich. Era un traseu în siguranţă, în afara razei de acţiune a avioanelor engleze şi franceze. Dar în timpul iernii, Golful Botnic, care era în apropierea cercului polar, se acoperea cu un strat de gheaţă atât de gros, încât navigaţia nu mai era posibilă şi minereul era transportat la Narvik, în Norvegia, iar de acolo cu vapoarele în Germania. Transportoarele navigau prin apele teritoriale ale Norvegiei şi se ascundeau în fiorduri, ceea ce le proteja în mod foarte eficient împotriva atacurilor flotei şi a aviaţiei britanice.

Guvernul britanic, dându-şi seama că livrările de minereu suedez au o importanţă capitală pentru economia germană, mai ales pentru industria de război, avea în vedere diferite planuri de blocare a acestora. Iniţial, britanicii

se gândiseră să-şi introducă armata în Norvegia şi în Suedia sub pretextul tranzitării spre Finlanda, care de la sfârşitul lunii noiembrie 1939 opunea rezistenţă agresiunii sovietice. Intenţia aceasta avea şanse slabe de realizare. În timpul războiului ruso-finlandez, Marea Britanie îşi transferase forţele expediţionare în Franţa şi, deşi soldaţii nu trebuiau decât să traverseze Canalul Mânecii şi să-şi instaleze corturile pe malul celălalt, acţiunea se desfăşura într-un ritm nesatisfăcător, livrările de arme şi muniţie mergeau încet, instruirea recruţilor se tărăgăna. Drept urmare, la începutul anului 1940, unităţile britanice de pe continent erau prost instruite şi încă şi mai prost echipate, ceea ce îi neliniştea pe comandanţii superiori, căci înţelegeau perfect cât de mare este forţa Wehrmachtului, pe care trebuia s-o înfrunte corpul expediţionar britanic. Generalul Bernard L. Montgomery spunea că, în aceste condiţii, corpul expediţionar „era absolut incapabil să efectueze acţiuni războinice importante”. Şi avea perfectă dreptate.

Aşadar, cum ar fi putut Marea Britanie şi Franţa, în cele mai dificile condiţii ale lunilor de iarnă, să concentreze şi să trimită în nordul Europei unităţi suficient de numeroase şi de puternice ca să învingă armata sovietică, numărând aproape un milion de soldaţi, care intrase în Finlanda?

Aliaţii nu aveau armate echipate şi instruite pentru a efectua operaţiuni în condiţiile iernii aspre finlandeze, când gerul de – 30° dura săptămâni în şir. Nici chiar armata sovietică, obişnuită cu astfel de vreme, nu reuşea să se descurce cu zăpada şi cu gerul, care deveniseră cei mai buni aliaţi ai modestei armate finlandeze.

Şi din considerente politice planul de a trimite armata în ajutorul finlandezilor părea o nebunie. Marea Britanie şi Franţa erau angajate în războiul cu Germania, tocmai se pregăteau să respingă agresiunea nazistă şi ar fi trebuit să încalce neutralitatea Norvegiei şi a Suediei, să declare război altei puteri şi să înceapă luptele într-o zonă departe de bazele lor.

Dar până să-şi pregătească aliaţii armata şi s-o îmbarce pe vapoarele cu care urma să ajungă în porturile norvegiene, apărarea finlandeză a fost străpunsă şi, la 13 martie 1940, guvernul acestei ţări a cerut Uniunii Sovietice încetarea focului; pentru Aliaţi, pretextul intrării în Peninsula Scandinavă încetase să mai existe.

Şi atunci, în primăvara anului 1940, Winston Churchill a încercat să impună proiectul de minare a rutelor maritime din zona Narvik, ceea ce, împreună cu minarea fluviului Rin, ar fi trebuit să zdruncine serios economia germană.

Acest plan părea la fel de ciudat şi nerealist, ca şi trimiterea Corpului Expediţionar Britanic în sprijinul Finlandei.

Lansarea unui număr de 6.000 de mine în Rin ar fi provocat în Germania anumite probleme de comunicaţie, poate şi o scădere temporară a producţiei de armament, dar nu ar fi avut o influenţă hotărâtoare asupra potenţialului militar german. Fără îndoială însă că l-ar fi înfuriat rău pe Hitler, însă nu se ştie dacă l-ar fi îndemnat să pornească la o acţiune de răspuns. Minarea rutelor maritime care duceau la Narvik ar fi reprezentat o ameninţare mai mare pentru economia germană, căci în fiecare an Germania importa din Suedia 11 milioane de tone de minereu. Dar acţiunea de minare efectuată în aprilie, aşa cum plănuia Winston Churchill, nu ar fi putut în niciun caz să-i ia prin surprindere pe nemţi. Era deja primăvară şi vasele începuseră să circule liber în Golful Botnic. În orice clipă, Germania putea relua transportul minereului suedez din portul Lulea prin Marea Baltică, traseu pe care Aliaţii nu aveau cum să-l blocheze. Pe lângă aceasta, la 11 februarie 1940, Germania semnase cu Uniunea Sovietică un acord comercial, care prevedea livrarea unei jumătăţi de milion de tone de minereu de fier, 3.000 tone fier vechi şi 100.000 tone crom. Uniunea Sovietică, care, în schimbul acestor materii prime trebuia să primească planurile vaselor de război, avioane de vânătoare şi maşini pentru fabricile de armament, era gata să mărească aceste livrări, dacă ar fi fost nevoie.

Aşadar, blocarea livrărilor de minereu de fier ar fi trebuit să fie numai unul din elementele planului lui Winston Churchill, dar nu cel mai important. Totuşi ţinea atât de mult la punerea lui în aplicare, încât, la 4 aprilie 1940 se dusese la Paris, pentru a câştiga sprijinul noilor autorităţi ale acestui stat.

Premierul Paul Reynaud

În Franţa, premierul Édouard Daladier[1], demisionase din funcţie la 21 martie, predând conducerea guvernului lui Paul Reynaud[2], iar el devenise ministru

1 **Édouard Daladier** (1884 – 1970), politician francez, în anii 1924 – 1940 a fost ministru cu diverse portofolii şi de trei ori prim-ministru. În 1938, ca premier, a semnat acordul de la München. La 21 martie 1940, a demisionat din funcţia de şef al guvernului, preluând Ministerul Apărării. În iunie 1940, după înfrângerea Franţei, a fost închis de guvernul de la Vichy, în 1942 a fost judecat în cadrul procesului de la Riom. Din 1943 a fost deţinut în lagărele de concentrare de la Dachau şi Buchenwald. După război, a condus Partidul Radical. În 1958 s-a retras din viaţa politică activă.

2 **Paul Reynaud** (1878 – 1966), premier al guvernului francez şi ministru de externe din 21 martie 1940, adept al continuării războiului cu Germania. La 28 martie a semnat o înţelegere cu guvernul britanic referitoare la neîncheierea unei păci separate cu Germania, iar în luna următoare a sprijinit intervenţia britanică din Norvegia. La 20 mai 1940, a preluat funcţia de ministru al Apărării, devenind premier, la 16 iunie majoritatea guvernamentală, care era în favoarea încetării ostilităţilor, l-a obligat să demisioneze. În septembrie a fost arestat de guvernul de la Vichy şi dus în

de război, resort deosebit de important, dată fiind situaţia tensionată din Europa. Avea aşadar cuvântul hotărâtor în chestiunea acţiunilor militare, dar acest politician, cunoscut prin atitudinea lui împăciuitoristă faţă de Germania, nu s-a arătat încântat de ideea britanicilor, care fără îndoială că l-ar fi provocat pe Hitler să se răzbune. Daladier se temea că, după minarea Rinului, uzinele franceze de armament vor fi bombardate de aviaţia germană şi a recomandat amânarea întregii acţiuni până la 1 iulie 1940, când urma să se încheie evacuarea celor mai importante uzine de armament în afara razei de acţiune a bombardierelor inamice.

Vizita lui Churchill la Paris, deşi se desfăşurase într-o atmosferă cordială, care fusese subliniată şi de recepţiile oferite de gazde, se încheiase cu un fiasco. Primul lord al Amiralităţii s-a întors la Londra în ziua de 6 aprilie într-o dispoziţie proastă.

Refuzul francezilor însemna că planul lui devenea tot mai greu de realizat.

— Cu toate acestea, dragă Winston, deşi francezii sunt împotriva minării Rinului, sunt gata să admită că vizita dumitale a fost un succes, a spus generalul Spears, dar şi-a amintit imediat de sfatul pe care i-l dăduse doamna Churchill înainte de a pleca la Paris.

Atunci îi spusese: „Vă rog să-i transmiteţi întotdeauna în scris soţului meu ceea ce aveţi intenţia să-i spuneţi. Dacă se gândeşte la altceva, adesea nu ascultă sau nu aude. Dar citeşte şi analizează foarte atent ceea ce vede scris. Nu uită niciodată ceea ce a văzut pe hârtie”. Generalul n-a mai continuat, ştiind că în ziua următoare va avea suficiente ocazii să discute cu Churchill planul de acţiune pentru perioada imediat următoare.

Churchill, ca şi cum n-ar fi auzit cuvintele generalului, a strivit trabucul în scrumieră şi s-a întors către Roger Makins[3], secretarul lui, care stătea pe scaunul din spate:

— Te rog să convoci pentru mâine o şedinţă a Comitetului de Coordonare,

---

faţa tribunalului sub acuzaţia că târâse Franţa în război. Din noiembrie 1942 până la sfârşitul războiului a fost deţinut în lagărele hitleriste de concentrare de la Mauthausen şi Itter, a fost eliberat de armata americană. După război a fost deputat în parlament şi de câteva ori ministru.

3 **Roger Makins** (1904 – 1996), secretarul personal al lui Winston Churchill, după război a fost ambasador al Marii Britanii în Statele Unite, ulterior ministru al trezoreriei.

imediat după şedinţa Cabinetului de Război. Intenţionez să-i prezint primului-ministru o nouă iniţiativă.

S-a ridicat greoi de pe locul lui, sprijinindu-se anevoie în bastonul cu măciulie de argint şi s-a îndreptat spre uşa avionului, la care scara fusese deja trasă.

Generalul Spears s-a ridicat şi a pornit în urma lui. Îşi dădea seama că, cu toată nereuşita de la Paris, Churchill intenţiona totuşi să-şi realizeze planul. îi înţelegea firea. Churchill, ca un matador, ieşea în arenă să înfrunte taurul german. Aştepta până când *banderilleros* vor înfige în grumazul animalului suficiente steguleţe cu panglici colorate ca să-l facă să sângereze şi să-l oblige să atace. Şi atunci îi va da lovitura mortală cu spada.

Acesta era, de fapt, scopul minării Rinului şi a apelor norvegiene: să-l înfurie pe Hitler şi să-l oblige să dea o luptă pe care ar fi trebuit s-o piardă.

Churchill aprecia la justa lor valoare forţele terestre germane. Nu avea nicio îndoială în legătură cu faptul că armata britanică nu este capabilă să ţină piept *Wehr*machtului şi, după vizita la Paris, se convinsese că nici comandanţii francezi nu se grăbesc să pornească la război împotriva Germaniei.

Nucleul forţelor terestre britanice era constituit de armata profesionistă, *Regular Army,* care număra înainte de izbucnirea războiului 104.000 soldaţi. Alături de aceasta exista şi o armată de amatori slab echipată, *Territorial Army,* compusă din 584.000 soldaţi. Ce e drept, războiul accelerase ritmul recrutărilor, dar până la atingerea deplinei capacităţi de luptă mai erau câteva luni bune. Armata britanică avea prea puţine forţe blindate, care, aşa cum arătaseră luptele din Polonia, jucau un rol decisiv în străpungerea apărării. Aviaţia, mândria Angliei, nu reprezenta o forţă care să se poată măsura cu *Luftwaffe.* La începutul războiului, Marea Britanie avea 36 divizioane de avioane de vânătoare, care numărau 605 avioane în linia întâi şi era clar că, din cauza fricii şi a panicii în faţa bombardierelor germane care cuprinsese guvernul britanic, avioanele de vânătoare vor fi destinate apărării oraşelor, nu luptei cu inamicul pe continent.

Marea Britanie avea numai un singur atu, care rămăsese în mâinile lui Winston Churchill, ca prim lord al Amiralităţii şi comandant al marinei militare: a doua flotă ca mărime din lume.

Armele blindate ale Corpului Expediţionar Britanic: tancuri uşoare Mk VIB şi transportoare Universal Carriers

Royal Navy avea în zona Insulelor Britanice (în afara vaselor trimise în Orientul îndepărtat şi în Marea Mediterană), opt cuirasate, patru portavioane, două crucişătoare grele, 14 crucişătoare uşoare, 75 distrugătoare, 21 submarine şi zeci de alte unităţi mai mici.

În faţa acestei forţe, nemţii nu puteau câştiga, căci *Kriegsmarine* avea două cuirasate mari, două cuirasate de buzunar, două cuirasate vechi, care nu puteau lua parte la o bătălie navală, un crucişător greu, şase uşoare, trei vase de artilerie şi de dispecerat, 33 distrugătoare şi torpiloare noi, 57 submarine.

Era clar, aşadar, că, dacă dorea să învingă în război, Marea Britanie trebuia să evite luptele în aer şi pe uscat şi să se răfuiască cu nemţii pe mare.

Această soluţie îi convenea cel mai mult lui Winston Churchill din toate punctele de vedere. Mintea lui, care poseda capacitatea rară de a vedea imaginea de ansamblu a celor mai complicate probleme, îi permitea întotdeauna să găsească o soluţie pe care nu o vedeau generalii, obişnuiţi cu rezolvările prin forţă. Demonstrase acest lucru în timpul Primului Război Mondial, când fusese pentru prima dată în viaţa lui prim lord al Amiralităţii.

Atunci, în noiembrie 1914, când devenise clar că niciuna din părţi nu putea dobândi un avantaj care să permită încheierea grabnică a războiului şi

luptele sângeroase de poziţii ar fi putut să dureze luni sau poate chiar ani întregi, Churchill propusese o mişcare neobişnuită: să se efectueze un desant într-un loc îndepărtat al marelui front. Departe de Franţa, zona principală a eforturilor anglo-franceze

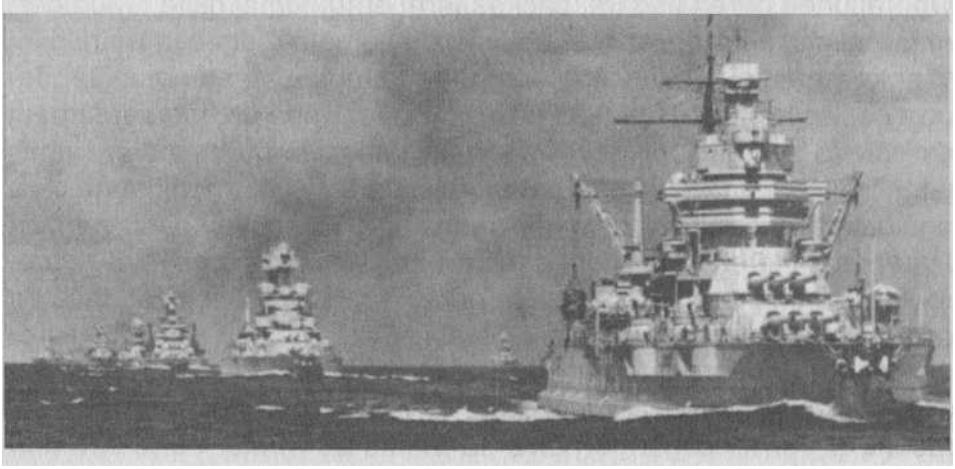

Royal Navy, *a doua flotă ca mărime din lume*

şi germane, pe malurile peninsulei Gallipoli, unde urma să vină o puternică escadră de vase franceze şi engleze; acestea, cu tunurile lor mari, ar fi distrus fortificaţiile şi construcţiile defensive ale turcilor din strâmtoarea Dardanele, care leagă Marea Egee de Marea Marmara. Operaţiunea părea uşoară, căci pe ţărm erau numai nişte tunuri germane vechi, a căror rază de acţiune era jumătate din cea a artileriei vaselor Antantei; pe lângă aceasta, apărătorii nu aveau muniţie, deoarece fiecare tun avea numai 75 proiectile. După un bombardament de câteva zile dinspre mare, când în peninsulă nu ar mai fi rămas piatră peste piatră, urma să debarce acolo Corpul Expediţionar, care ar fi ocupat cu uşurinţă ruinele. Drumul spre Constantinopol, capitala Imperiului Otoman, ar fi fost deschis, ceea ce ar fi prezentat numeroase avantaje pentru englezi. În primul rând, ar fi deblocat căile de comunicaţie care duceau spre Rusia aliată, făcând posibilă aprovizionarea marii armate cu muniţie, în schimbul grânelor. Pe lângă aceasta, înfrângerea armatei turce ar fi îmbunătăţit poziţia armatei ruseşti şi i-ar fi obligat pe nemţi să trimită pe frontul de răsărit unităţi suplimentare, ceea ce le-ar fi slăbit forţele din Franţa. Ar fi fost îndepărtată şi ameninţarea turcă împotriva Egiptului şi a Canalului Suez. Iar victoria i-ar fi speriat pe bulgari, care înclinau tot mai mult spre o alianţă cu Germania. Toate acestea, ca urmare a unei operaţiuni prin surprindere efectuată la mii de kilometri de teatrul principal al acţiunilor militare.

Războiul de poziţii; la sfârşitul anului 1914, tranşeele brăzdau Europa de la nord la sud

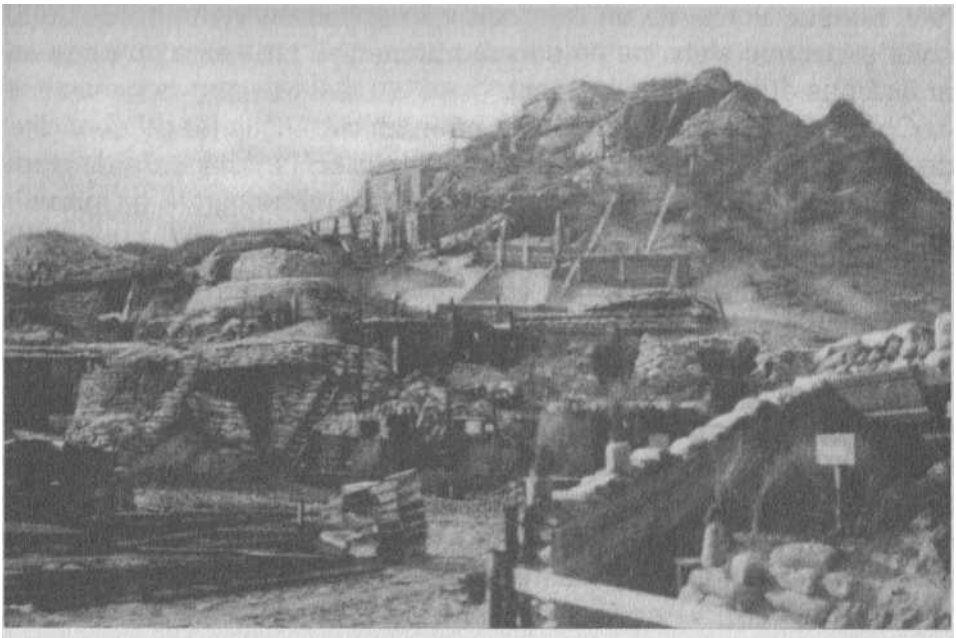

Războiul de poziţii dus la perfecţiune – fortificaţii de pământ construite de germani în 1915 în Belgia

Dar îndrăzneţul plan s-a lovit de opoziţia comandanţilor francezi. Generalul Joseph Joffre[4] a fost împotriva luării soldaţilor de pe frontul principal, căci se temea de o slăbire a forţelor de care ar fi putut profita Germania. În consecinţă, Corpul Expediţionar care urma să ocupe Gallipoli, a fost alcătuit din soldaţi din spatele frontului, aşadar capacitatea de luptă a acestei unităţi nu era foarte mare. Pe Churchill, lucrul acesta nu-l îngrijora prea mult, căci considera că forţa maritimă a escadrei anglo-franceze, al cărei nucleu era format din 17 cuirasate, un crucişător de linie, cinci crucişătoare uşoare, sprijinite de un crucişător rus, aflat la ancoră, dincolo de raza de acţiune a tunurilor turce, va putea trage împotriva ţintelor de pe uscat fără niciun pericol şi, în felul acesta, vor avea un rol decisiv în obţinerea victoriei. Soldaţii, chiar şi cei mai slabi, se puteau descurca fără probleme cu ceea ce ar fi rămas după bombardament.
Churchill nu avea cum să ştie că inamicul, înştiinţat de serviciile de spionaj

---

4 **Joseph Jacques Césaire Joffre** (1852 – 1931), mareşal (din 1916), din 1911 şeful Statului-major General, în 1914 a comandat armatele franceze pe frontul de nord şi nord-est. S-a remarcat prin victoria în lupta de pe Marna din august 1914. Din decembrie 1915 până în decembrie 1916 a fost comandant şef al armatelor franceze.

în legătură cu planurile britanicilor, îşi întărise apărarea, ţărmurile strâmtorilor erau apărate de 134 tunuri grele şi mijlocii, precum şi de numeroase baterii de câmp.

Vapoarele britanice şi franceze, încrezătoare în propriile forţe, au deschis focul la 19 februarie 1915. Rezultatele bombardamentului împotriva forturilor şi a poziţiilor de artilerie turceşti care au durat toată ziua s-au dovedit neînsemnate. Atacul a fost reluat la 25 februarie şi iarăşi, nu a provocat pagube însemnate. Era consecinţa unei operaţiuni comandate cât se poate de prost. Mai rău încă, echipajele vaselor aliate nu erau pregătite să tragă în ţinte de pe uscat; ceea ce a făcut să aleagă greşit tipul de proiectile, să calculeze prost traiectoriile şi să nu fie în stare să le corecteze. Pe lângă aceasta, flota atacatorilor nu avea detectoare de mine care să îndepărteze barajele de mine din faţa strâmtorii Dardanele, unde s-au scufundat trei vase de linie, care manevrau pentru a ocupa cât mai repede o poziţie favorabilă.

Foarte curând a devenit clar că numai vasele singure nu vor putea câştiga această bătălie, dar nu existau armate care să debarce pe ţărmurile din Gallipoli şi să ocupe peninsula. Abia la jumătatea lunii martie 1915, s-a luat decizia să se trimită acolo aproximativ 80.000 soldaţi, dar pregătirea lor pentru drumul atât de lung şi pentru transfer ar fi durat cel puţin o lună.

Artileria turcă pe ţărmurile din Gallipoli

Când, în sfârşit, la jumătatea lunii aprilie 1915, au început să sosească din Marea Britanie unităţile de desant, s-a constatat că acestea nu erau pregătite

de luptă. Soldaţii nu aveau echipament, iar artileria nu avea proiectile. Dezordinea din rândurile armatei Antantei a fost salvatoare pentru unităţile turceşti, care au câştigat timp ca să-şi completeze rezervele, pentru a repara stricăciunile provocate de proiectilele inamice şi pentru transportul alimentelor. Astfel, la 25 aprilie 1915, când unităţile Antantei au pornit la atac împotriva ţărmurilor turceşti, inamicul era deja foarte bine pregătit de apărare. Şi, în plus, acolo unde armatele aliate au reuşit să dobândească avantaj, au fost învinse din cauza lipsei de hotărâre a comandanţilor. Au început luptele lungi şi sângeroase pentru ocuparea peninsulei Gallipoli.

Pierderile uriaşe ale unităţilor terestre şi pe mare, unde torpilele contratorpiloarelor turce şi ale submarinelor germane au scufundat trei vase britanice de linie, au făcut ca Winston Churchill, învinuit de opoziţie de aceste pierderi, să-şi dea demisia din funcţia de prim lord al Amiralităţii.

Lupta de la Gallipoli a fost pierdută, deşi înfruntările au mai durat până în decembrie 1915,când a început evacuarea Corpului

Peninsula Gallipoli sub focul cuirasatului Cornwallis

expediţionar numărând câteva mii de oameni. Operaţia concepută le scară largă se încheiase pentru Marea Britanie cu o înfrângere compromiţătoare şi dureroasă. Pierderile armatelor Antantei depăşeau 146.000 soldaţi ucişi şi răniţi. Pe mare, francezii şi britanicii pierduseră şase vase de linie şi şapte submarine.

Această înfrângere nu a influenţat cariera politică a lui Churchill care,

după demisia din funcţia de prim lord al Amiralităţii, a plecat în Franţa unde a luptat în grad de locotenent-colonel şi a comandat un batalion. În iulie 1917, când o comisie specială a publicat un raport în care era exonerat de răspunderea pentru insuccesul acţiunii din Gallipoli, s-a întors în guvern, ca ministru al muniţiilor.

Nici el însuşi nu a recunoscut niciodată că poartă vina pentru operaţiunea nereuşită. A rămas întotdeauna convins că o lovitură prin surprindere, o provocare, un atac într-un loc neaşteptat permit preluarea iniţiativei în situaţia cea mai grea.

La 25 de ani după Gallipoli, şi-a pus în minte să folosească aceeaşi manevră atunci când situaţia în Europa era la fel de grea ca în 1915.

Era de părere că Marea Britanie nu trebuie să aştepte să primească lovitura, ci trebuie să lovească prima. Ştia că există un loc pentru a cărui apărare Hitler va lăsa la o parte alte planuri şi îşi va trimite armata acolo. Acesta era Norvegia. Führerul nu putea ignora primejdia pe care o reprezenta ocuparea acestei ţări de către aliaţi. Fireşte, era vorba de întreruperea căilor de transport pe timpul iernii, dar nu era numai asta.

Hitler nu putea să permită pierderea Norvegiei din cauza uriaşei importanţe strategice a acestui stat.

Încă din octombrie 1939, marele amiral Erich Raeder[5], comandantul

---

5 **Erich Raeder** (1876 – 1960), comandant şi strateg german, în timpul Primului Război Mondial a fost şeful Statului-major în timpul amiralului Franz von Hipper, comandantul flotei de crucişătoare de linie. Din 1928 a fost şeful Comandamentului marinei de război a *Reichswehr*-ului. În 1934 a fost numit mare amiral, în 1935 a preluat funcţia de comandant şef al marinei de război a celui de-al Treilea Reich. La 30 ianuarie 1943, ca urmare a deciziei lui Hitler (luată după lupta de la Insula Ursului, din 31 decembrie 1942, când cuirasatul *Lützow* şi crucişătorul greu *Admiral Hipper* nu au făcut faţă escortei slabe a convoiului „JW-51 B”) de a retrage din serviciu cele mai mari vase ale *Kriegsmarine* ca necorespunzătoare şi-a dat demisia şi a primit postul de amiral inspector la marinei. În 1946 a fost condamnat de Tribunalul

marinei militare, se străduia să-l convingă pe Hitler:

— Trebuie să ne gândim cum să câştigăm bazele din Norvegia, pentru a exercita presiuni asupra acestui stat împreună cu URSS. Aceasta ne va îmbunătăţi radical situaţia strategică.

Reader atrăgea atenţia că, dacă britanicii vor ocupa porturile norvegiene, norvegienii nu vor fi în stare să se apere. Ca urmare a acestei evoluţii a evenimentelor, *Royal Navy* ar prelua controlul asupra Mării Nordului, tăind vaselor germane ieşirea spre Atlantic, iar avioanele britanice, decolând de pe aeroporturile din Norvegia, ar putea lovi vasele germane din Marea Baltică.

Dar amiralul a fost precaut şi s-a pronunţat pentru o acţiune politică, nu militară. Dorea să subordoneze Norvegia cu ajutorul presiunilor politice exercitate asupra guvernului acestei ţări împreună de Germania şi Uniunea Sovietică. Înţelegea cât se poate de bine că în lupta pentru Norvegia toate atuurile sunt de partea inamicului: accesul spre Norvegia era păzit de vasele puternicei *Royal Navy,* iar amiralul nu-şi făcea iluzii că *Kriegsmarine* poate câştiga o bătălie cu un adversar mult mai puternic.

Hitler asculta cu atenţie părerile comandanţilor lui, dar nu se temea de o confruntare militară. Era un aventurier din fire şi ştia că poate să câştige chiar şi în faţa unui inamic mult mai puternic, dacă reuşeşte să-l ia prin surprindere, să-l sperie şi să-l inducă în eroare. Aşa intenţiona să procedeze şi la 27 ianuarie 1940 a dat ordin să se pregătească planul de ocupare a Norvegiei – *„Fall Gelb”*.

Winston Churchill – primul lord al Amiralităţii, fotografie din 1915

Churchill trebuia să fie mulţumit: evenimentele se derulau aşa cum se

---

Militar Internaţional de la Nürnberg la închisoare pe viaţă pentru crimele de război pe mare; graţiat, a fost eliberat în 1955.

aşteptase.

Dacă Germania va dori să ocupe Norvegia, va trebui să trimită la bordul vaselor câteva zeci de mii de soldaţi într-o călătorie de 1000-1500 km, căci aceasta era distanţa dintre bazele germane şi porturile norvegiene. Convoaiele de transport escortate de cele mai mari vase ale *Kriegsmarine* nu ar fi avut mari şanse să se strecoare prin bariera de vase a *Royal Navy,* care opera în apropierea bazelor sale de la Scapa Flow[6] şi Rosyth din nordul Scoţiei. În luptele navale, cuirasatele care formau nucleul *Kriegsmarine* s-ar fi dus la fund, lovite de proiectilele cuirasatelor britanice, iar bombele lansate de avioanele decolate de pe portavioane ar fi scufundat distrugătoarele şi vasele de transport germane care duceau zecile de mii de soldaţi ale armatei de invazie. Societatea germană şi comandanţii superiori nu i-ar ierta Führerului această înfrângere. Drept urmare, cursul războiului i-ar fi schimbat. Lui Churchill nu i-ar mai fi rămas decât să-i provoace pe nemţi să-şi trimită armatele în Norvegia.

La 2 februarie 1940, a convocat o conferinţă secretă de presă pentru ataşaţii de presă ai ambasadelor statelor neutre, în timpul căreia „din greşeală” şi-a dezvăluit intenţiile faţă de Norvegia. Era clar că spionajul german va afla repede ce spusese primul lord al amiralităţii şi Hitler îşi va întări convingerea că trebuie să înceapă cât mai curând operaţiunea norvegiană.

O provocare mult mai importantă a avut loc la 16 februarie 1940 când distrugătorul britanic *Cossack* din ansamblul comandat de comandorul Philip Vian[7] a imobilizat în fiordul norvegian Jossing vasul german de aprovizionare

---

6 **Scapa Flow,** loc de ancorare în nordul Scoţiei cu dimensiunile de 24 x 23 km, din care se putea ieşi direct spre Atlantic şi Marea Nordului. Din 1914 acolo au staţionat *vasele Flotei Mamă (Home Fleet),* destinate apărării Insulelor Britanice.

7 **Philip Vian** (1894 – 1968), remarcabil comandant naval britanic; a devenit vestit lupă acţiunea îndrăzneaţă a distrugătorului *Cossack*, comandat de el, împotriva vasului german *Altmark*. În 1940 a preluat comanda flotilei de distrugătoare, care a participat, printre altele, la evacuarea soldaţilor britanici din Namsos, în Norvegia Centrală, iar în mai 1941 a participat la urmărirea cuirasatului *Bismarck*. În 1942, a comandat un divizion de crucişătoare în Marea Mediterană, care asigura paza convoaielor de aprovizionare spre Malta. Mai târziu, a preluat comanda piloţilor ale căror avioane au sprijinit debarcarea Aliaţilor la Salerno în septembrie 1943. În iunie 1944 a comandat Ansamblul *Operaţional de Răsărit (Eastern Task Force),* care a protejat debarcarea forţelor aliate în Normandia. În mai 1945 grupul lui a trecut în Pacific, unde a luat parte la luptele pentru Okinawa. După război, a comandat Flota Mamă.

Altmark[8]*.* Acesta transporta muniţie, combustibil şi alimente pentru cuirasatul *Admiral Graf Spee,* care ataca vasele Aliaţilor în Atlanticul de Sud şi în Oceanul Indian. *Altmark* preluase de pe cuirasat în depozitele goale 299 de marinari aliaţi de pe vasele scufundate şi se întorcea în Germania, când la 14 februarie a fost depistat de avioanele aliate.

Comandantul distrugătorului *Cossack* avea aşadar toate motivele să acţioneze hotărât în scopul eliberării prizonierilor, dar nu avea dreptul să intre cu vasul lui în apele teritoriale norvegiene. Îşi dădea seama de lucrul acesta, însă ordinul lui Winston Churchill din 16 februarie ora 17.25 era limpede:

„Trebuie să urci la bordul vasului *Altmark*, să eliberezi prizonierii şi după preluarea vasului să aştepţi alte instrucţiuni”.

Exista pericolul ca două torpiloare norvegiene, care păzeau intrarea în fiord, să blocheze calea vasului britanic. Churchill prevăzuse şi acest lucru. Dăduse următorul ordin:

„Dacă torpiloarele norvegiene vor încerca să intervină, trebuie să le respingi, ca să se ţină departe. Dacă deschid foc, nu trebuie să ripostezi, decât dacă atacul va fi serios. Trebuie să te aperi, folosind forţa în măsura în care este necesar şi să încetezi focul atunci când adversarul se retrage”.

Comandorul Philip Vian a îndeplinit ordinul cu mare exactitate. A dus distrugătorul *Cossack* în fiord, a trimis un grup de abordaj, care a pătruns la bordul vasului *Altmark* şi i-a eliberat pe cei 299 prizonieri. Comandorul Vian a primit pentru această faptă distincţia *Distinguished Service Order*[9]*,* ceea ce reprezenta o confirmare clară că nu a fost un incident întâmplător şi nicio hotărâre luată arbitrar de ofiţer, ci o acţiune a guvernului britanic.

Reacţia lui Hitler la aflarea veştii despre evenimentele din fiordul norvegian a fost instantanee. La 26 februarie, aşadar la 10 zile după acţiunea distrugătorului *Cossack,* a dat o directivă care definea scopurile campaniei din Norvegia şi îl numea pe comandantul şef al armatei care urma să ocupe

---

8 **Altmark,** vas german de aprovizionare, care aducea combustibil şi materiale de război pentru cuirasatul *Admiral Graf Spee,* atunci când acela acţiona în sudul Atlanticului şi în Oceanul Indian. În noaptea de 15/16 februarie 1940 a intrat în apele teritoriale ale Norvegiei. Sub puntea lui se aflau 299 de marinari aliaţi din vasele scufundate de cuirasat. În fiordul Jossing, a fost atacat de distrugătorul *Cossack, a* cărui grupă de abordaj a pătruns pe punte şi i-a eliberat pe prizonieri. Cu numele preschimbat în *Uckermark,* a continuat să îndeplinească funcţia de vas de aprovizionare. S-a scufundat ca urmare a unei explozii la 30 noiembrie 1942 în Yokohama.

9 Se afirmă adesea în mod greşit că a fost distins cu *Victoria Cross*

porturile norvegiene. Acesta a fost generalul Nikolaus von Falkenhorst[10], comandant care cunoştea bine condiţiile de viaţă din nord, căci în timpul Primului Război Mondial servise ca ofiţer de stat major în Finlanda.

Planul elaborat prevedea ca două divizii de vânători de munte şi cinci divizii de infanterie să atace Norvegia, în acelaşi timp în care două divizii vor intra în Danemarca, căci ocuparea acestei ţări uşura transferul armatei din Germania şi efectuarea acţiunilor de război în Peninsula Scandinavă. Din porturile germane Wilhelmshaven, Bremen şi Kiel urmau să plece cinci grupuri de vase care s-ar fi îndreptat spre Narvik, Trondheim, Bergen, Kristiansand şi Oslo, unde ar fi debarcat primele unităţi care, după înfrângerea rezistenţei norvegienilor, ar fi acoperit debarcarea următoarelor unităţi.

Germania era gata, dar Hitler tot nu dădea ordinul definitiv de începere a operaţiunii norvegiene. La 30 martie 1940, spionajul german a raportat că premierul francez Reynaud, într-o convorbire cu unul dintre diplomaţi, dezvăluise planul Aliaţilor legat de Norvegia. În aceeaşi zi, într-un discurs rostit la radio, premierul Winston Churchill a avertizat guvernul norvegian că Aliaţii vor porni războiul, „indiferent unde îi va conduce”.

— Dacă Reynaud şi Churchill şi-ar fi ţinut gura, poate că nu aş fi atacat niciodată Norvegia, a afirmat Hitler la conferinţa de la Cancelaria Reich-ului.

Primele trei transportoare germane cu soldaţi, camuflaţi ca transporturi de cărbune, au plecat din Germania în noaptea de 3 aprilie. Lângă ţărmul norvegian de la Narvik urmau să li se alăture distrugătoarele mai rapide care aduceau mii de soldaţi.

---

10 **Nikolaus von Falkenhorst** (1885 – 1968), ofiţer german, a început serviciul militar în 1907. În timpul Primului Război Mondial a fost ofiţer de Stat-major în Finlanda. După terminarea războiului a servit un an în *Freikorps,* apoi a intrat în *Reichswehr.* Promovat în 1932 la gradul de *Oberst,* un an mai târziu a ocupat funcţia de ataşat militar succesiv la Praga, Belgrad şi Bucureşti. Înainte de izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, a preluat comanda Corpului XXI de armată din Prusia Orientală. Pentru meritele în luptele din Polonia, a fost numit la 1 octombrie general de infanterie. La începutul anului 1940 a fost inclus în colectivul care a planificat invazia în Norvegia, iar la 21 februarie 1940 a preluat comanda armatei germane, care, la 8 aprilie 1940 a început invazia din Norvegia. A rămas la Oslo, unde a planificat acţiunile germano-finlandeze împotriva Uniunii Sovietice, apoi a comandat ofensiva din raionul Murmansk. La 18 decembrie 1944, s-a întors în Germania. În 1946 a fost condamnat la moarte de un tribunal militar britanic deoarece şi-a dat acordul pentru împuşcarea unor prizonieri britanici, dar sentinţa i-a fost schimbată în 20 ani închisoare. Din cauza stării precare a sănătăţii a fost eliberat în 1953.

Maşinăria germană de război se pusese în mişcare exact atunci când Winston zbura spre Paris, neştiind că marea lui provocare va da roade atât de curând. Avea să piardă această bătălie pe mare şi pe uscat, căci repeta greşelile făcute cu douăzeci de ani în urmă.

Secretul maiorului Sas

Jacob Gijsbertus Sas era un bărbat solid, cu faţa rotundă şi păr blond, întotdeauna foarte îngrijit pieptănat în sus. S-a ridicat de pe bancheta din spate a autobuzului. Era aproape ora 11 şi în autobuz erau puţine persoane, aşa că putea să-şi dea seama uşor cine se mai pregăteşte să coboare în afară de el. Niciunul dintre pasageri nu s-a ridicat, ceea ce nu însemna nimic. Un agent cu experienţă al contraspionajului, văzând că omul filat de el se pregăteşte să coboare din autobuz, ar fi coborât abia în ultima clipă. Altfel ar fi putut cădea victimă unei manevre simple: cel filat ar fi coborât în staţie şi apoi ar fi urcat imediat la loc în autobuz. Urmăritorul nu putea face la fel, căci s-ar fi deconspirat.

Sas, ataşat militar al ambasadei Olandei din Berlin, a aşteptat ca şoferul să deschidă uşa şi a coborât pe trotuar. A rămas pe loc o clipă, observându-i pe cei care coborau după el, dar nevăzând nimic suspect, a pornit repede spre alt autobuz care se apropia. S-a oprit în faţa uşii aşteptând să se deschidă, dar în ultimul moment s-a răzgândit şi a alergat în partea cealaltă a străzii largi. S-a oprit lângă bordură, de unde a văzut că pe partea cealaltă a autobuzului a apărut o femeie care se pregătea să traverseze carosabilul aglomerat. Văzând că Sas se uită la ea, a renunţat la această intenţie. Olandezul a zâmbit. Trucuri simple, cunoscute de ani de zile la şcoala de spioni de lângă Amsterdam, dar care aveau succes întotdeauna.

S-a apropiat de un chioşc de unde a cumpărat *Berliner Zeitung* şi a pornit liniştit spre metrou. Nicio clipă nu a crezut că scăpase de urmăritorii din contraspionajul german. Femeia putea fi numai o momeală, ceva care să-i distragă atenţia, în timp ce alt agent a traversat strada şi a ajuns lângă el în staţia de metrou. Sas nici nu s-a mai ostenit să încerce să ghicească care dintre cei care stăteau pe peron ar putea fi agentul serviciilor secrete germane care îl fila pe el. Nu avea niciun sens, căci descoperirea unui agent nu schimba mare lucru. De regulă, filajul era efectuat de două sau trei persoane.

S-a urcat în al treilea vagon al trenului subteran şi l-a căutat din priviri pe bărbatul cu palton maro cu guler de blană. Şedea pe o bancă şi privea pe geam. Nici când trenul s-a pus în mişcare şi nu se vedea nimic altceva decât lămpile care luminau tunelul, bărbatul nu şi-a desprins privirile de la geam.

Părea un om cufundat în gânduri, dar Sas ştia că omul acela, colaboratorul lui „Reni”, privea fix în geamul întunecat pentru că vedea foarte bine reflecţia oamenilor din vagon. Dacă va începe să se şteargă la nas cu o batistă în carouri, era semn că a depistat persoana care îl filează pe Sas. Numai un om din afară putea să-i vadă pe filatori, să remarce comportamentul lor nefiresc, semnele pe care şi le făceau sau o schimbare bruscă în înfăţişare, de pildă întoarcerea pardesiului pe dos sau o perucă trasă pe cap.

Au ajuns la Tiergarten, unde Sas a ieşit la suprafaţă cu scara rulantă. S-a mai învârtit prin staţie, prefăcându-se că examinează mersul trenurilor şi a ieşit în stradă. Mai erau câteva minute bune până la întâlnirea planificată, aşa că a pornit în pas domol, văzându-l pe „Reni” pe partea cealaltă a străzii. Dacă celălalt nu-i făcea niciun semn ştia că Gestapoul îi pierduse urma. Era foarte important, căci Sas nu-l putea expune pericolului pe un informator atât de important cum era colonelul Hans Oster[11], şeful Statului-major al comandamentului spionajului şi contraspionajului militar *Abwehr,* al amiralului Wilhelm Canaris. Se cunoscuseră încă înainte de război, la o recepţie diplomatică. Sas, lucrător cu experienţă al spionajului, nu se gândise nicio clipă că omul, a cărui misiune era să-i prindă pe spioni, va deveni cea mai importantă sursă de informaţii despre planurile naziştilor. Îl întrebase de ce face acest lucru. Oster îi răspunsese:

— Dacă Hitler va rămâne la putere, va conduce Germania la o înfrângere atât de mare, că nu se va mai ridica niciodată după aceea.

La sfârşitul lunii august 1939, se întâlniseră într-un expres de noapte care mergea de la München la Berlin, când Sas luase de la Oster un raport de la întâlnirea lui Hitler cu cei mai importanţi comandanţi ai *Wehr*machtului şi SS în problema războiului cu Polonia. În ultimele luni ale anului 1939, credibilitatea lui Oster scăzuse puţin, căci transmisese de mai multe ori ştiri

---

11 **Hans Oster** (1888 – 1945), funcţionar al spionajului militar Abwehr din 1933, numit de şeful spionajului, amiralul Wilhelm Canaris, şef al Statului său major în 1938, era un membru activ al opoziţiei antihitleriste. În august 1939, i-a transmis ataşatului militar olandez G.J. Sas materiale de la conferinţa secretă de la sediul lui Hitler din Berchtesgaden în legătură cu agresiunea planificată împotriva Poloniei. În 1940 i-a avertizat pe aliaţii occidentali cu privire la planurile de agresiune ale Germaniei împotriva Norvegiei şi Danemarcei, apoi a Belgiei, Olandei şi Franţei. A rămas tot timpul războiului un informator preţios al reţelei sovietice de spionaj „Lucy”, acţionând sub pseudonimul „Werther”. Având legături cu organizatorii atentatului împotriva lui Hitler din 20 iulie 1944, a fost arestat şi executat în aprilie 1945.

alarmante despre pregătirile Germaniei pentru atacarea Belgiei, Olandei şi Franţei şi dăduse mai multe termene pentru începerea războiului, ceea ce nu se întâmplase[12]. Cu toate acestea, Sas nu putea ignora nicio informaţie şi transmitea cu scrupulozitate totul centralei, deşi efectul strădaniilor lui era contrar celui scontat. Temându-se pentru siguranţa lui Oster, refuzase să spună numele acestuia superiorilor săi, deşi îi asigura că este un informator cât se poate de credibil. Dar informaţiile nu se confirmau, aşadar şeful Statului-major, generalul Reynders, era convins că Sas minte, ca să-şi mărească propriile merite. Chiar îi spusese cândva:

— Îmi iroseşti timpul cu bârfe.

Dar Sas îl credea pe Oster şi greutăţile de moment nu-l descurajau.

La începutul lunii aprilie 1940, pe coridorul ambasadei olandeze, Sas a fost abordat de un bărbat, probabil un solicitant care dorea să i se rezolve o problemă legată de viză, care i-a spus repede fără să se oprească:

— Oster aşteaptă; mâine, Wilhelmstrasse 188, etajul întâi, intrarea dinspre poartă, ora 13.00.

Sas a înclinat din cap şi a trecut mai departe, astfel că nimeni nu ar fi reuşit să observe că bărbatul care trecuse pe lângă el îi transmisese o informaţie importantă. S-a uitat la ceas. Se apropia ora fixată, aşadar a cotit pe Wilhelmstrasse şi a căutat din priviri numărul 188. Era o clădire tipic berlineză cu apartamente de închiriat, spre care ducea o poartă mare. A intrat şi, deşi a văzut imediat uşa spre casa scărilor, a trecut prin faţa ei şi a intrat în curtea interioară. S-a oprit o clipă şi s-a uitat la poartă, încercând să-şi dea seama dacă a intrat cineva în urma lui. În poartă nu a apărut nimeni, aşadar s-a întors şi a urcat la etajul întâi. L-a văzut pe Oster în haine civile.

— Nu vă întreb dacă nu v-a urmărit cineva – Oster i-a întins mâna – căci cu siguranţă aşa a fost, totuşi cred că aţi scăpat de „codiţă”.

Sas şi-a scos pălăria.

— Nu am avut probleme, a răspuns el.

— Hitler este gata să lovească Norvegia şi Danemarca. Vasele cu trupe sunt ancorate în porturile Bremen, Wilhelmshaven, Hamburg, Szczecin şi Świnoujście, sau au şi ieşit deja în larg. Operaţiunea poate începe dintr-o zi în alta, a spus Oster.

— Credibilitatea?

— Totală.

— Domnule colonel, informaţiile dumneavoastră referitoare la agresiunea

---

12 În realitate, informaţiile lui Oster erau corecte, dar Hitler a amânat de mai multe ori data începerii războiului din cauza vremii nefavorabile.

împotriva Belgiei şi a Olandei nu se confirmă…

— Hitler îşi schimbă planurile din cauza vremii. Credeţi-mă.

Oster a băgat mâna în buzunarul interior al pardesiului şi a scos un plic mic.

— Acestea sunt copiile ordinelor pentru *Kriegsmarine.* Luaţi-le, a spus el şi i-a dat plicul lui Sas. Propun ca următoarea întâlnire să aibă loc peste trei zile. S-ar putea să am informaţii noi. La aceeaşi oră la grădina zoologică, la păsările flamingo.

S-ar întors şi a urcat un etaj mai sus. Sas se gândea că la unul din etajele superioare sau poate pe acoperiş trebuia să fie o trecere spre cealaltă clădire. Aşadar, agenţii care îi filau pe Oster şi pe Sas nu puteau să vadă că se întâlniseră, din moment ce fiecare din ei intrase în altă clădire şi cu siguranţă din altă stradă. Şi-a aprins o ţigară şi a început să observe curtea interioară. Nimic nu-i dădea motive de nelinişte.

A vârât plicul între filele ziarului. Trebuia să scape cât mai repede de acel document. Era puţin probabil că ar fi putut fi oprit şi percheziţionat, căci era protejat de imunitatea diplomatică, dar mai ştia că Gestapoul nu se dă înapoi în faţa niciunei provocări pentru a obţine materiale compromiţătoare împotriva olandezilor. Documentele secrete din buzunarul ataşatului militar al Ambasadei olandeze ar fi fost un pretext propagandistic admirabil pentru un scandal internaţional.

A alergat în jos pe scări şi imediat după ce a ieşit pe poartă a luat-o spre un stâlp cu afişe publicitare. Din partea opusă venea un biciclist. Când au ajuns amândoi în dreptul stâlpului care îi ferea de priviri, Sas i-a dat într-o fracţiune de secundă ziarul şi l-a luat pe al lui.

Era o veche metodă a spionilor de a face schimb de documente compromiţătoare – doi oameni aflaţi într-un loc inaccesibil pentru un observator se ciocneau unul de altul ca din întâmplare şi îşi transmiteau un pacheţel. Funcţionarii Gestapoului cunoşteau fără îndoială acest procedeu şi, dacă l-ar fi urmărit pe Sas, l-ar fi reţinut şi pe el şi pe bărbatul pe lângă care trecuse. Dar câţiva paşi mai încolo, biciclistul a vârât ziarul în coşul unei femei care trecea pe acolo, altă agentă a reţelei olandeze.

Maiorul Sas a pornit cu pas grăbit spre ambasadă, gândindu-se ce să facă cu o informaţie atât de importantă. Înţelegea că trebuie s-o transmită cât mai curând la centrală. Dar credibilitatea lui fusese zdruncinată şi ştia că, dacă va trimite un raport pe canalele oficiale, acesta va rămâne pur şi simplu undeva într-un sertar, ca încă o născocire a ataşatului, care vrea să-şi aroge meritul că este bine informat.

A închis uşa cabinetului şi a pus mâna pe telefon. Ştia fireşte că telefonul

lui este ascultat şi serviciile secrete germane vor auzi fiecare cuvânt rostit în microfon.

— Fă-mi, te rog, legătura cu căpitanul Kruls, i-a spus el secretarei.

Omul cu care intenţiona să vorbească era asistentul ministrului olandez al Războiului şi credea că, din motive de prietenie, nu va dispreţui informaţia pe care dorea să i-o transmită. Pe lângă aceasta, cândva elaboraseră ca să se amuze un cod secret, care le permitea să-şi transmită informaţii importante.

— Ce ţi-ai mai amintit? a auzit el vocea lui Kruls în receptor.

— Vin peste câteva zile, a spus Sas. Am să fiu acolo pe 9 aprilie.

— Pentru mult timp? s-a auzit întrebarea.

— Nu ştiu, după aceea trebuie să plec la Oslo.

— Bine că mi-ai spus. Am să vin la gară. Spune-mi numai la ce oră.

— Am să-ţi spun mai târziu, deocamdată reţine că voi fi acolo pe 9 aprilie.

Au încheiat convorbirea. Sas era sigur că Kruls înţelesese bine informaţia codificată: la 9 aprilie Germania va ataca Norvegia. Îşi îndeplinise obligaţia, dar s-a decis să transmită informaţia şi ambasadelor statelor interesate. În aceeaşi zi i-a făcut o vizită ataşatului naval danez, van Kjolsen, şi ataşatului norvegian, Stang. Dar acesta nu a transmis această informaţie importantă la Oslo. Era agent german.

Informaţia de la Sas a ajuns la Londra pe 5 aprilie. Nu este exclus ca Winston Churchill, care fusese la Paris între 4 – 6 aprilie, să fi aflat acolo despre pregătirile Germaniei pentru operaţiunea norvegiană. Dacă nu a fost aşa, cel mai târziu după întoarcerea în ţară a putut să afle că un informator foarte important al spionajului olandez avertizează că *Wehrmachtul* este gata să atace Norvegia.

Nu era îngrijorat. Flota lui era pregătită.

Tunurile de pe HMS Rodney

La 5 aprilie, puternicul crucişător de linie *Renown*[13] a ieşit în larg, escortat de patru distrugătoare, pentru a sprijini operaţiunea celor trei distrugătoare care minau apele teritoriale norvegiene.
După încheierea instalării minelor, întregul ansamblu a rămas pe loc, gata să respingă flota germană de invazie.

Două zile mai târziu la ora 20.30, de la baza Scapa Flow a pornit o întreagă escadră, alcătuită din cuirasatul *Rodney*[14], mare, cu un blindaj solid

---

13 ***Renown,*** crucişător de linie, lansat la apă în 1916, în anii 1936 – 1939 a suferit o modernizare radicală. În 1940 a intrat în escadra *Force H,* în care era vas amiral. La 9 aprilie 1940 a luptat cu vasele germane *Gneisenau* şi *Scharnhorst,* lovindu-l de câteva ori pe primul. A fost uşor avariat. În lunile următoare a luptat în Marea Mediterană. În 1944 a intrat în *Eastern Fleet,* dar curând după aceea s-a întors la Flota Mamă, pentru a înlocui vasele mai moderne trimise în Pacific.
Date tactico-tehnice: deplasament 32.000 t, lungime 242,1 m, lăţime 31,3 m, pescaj 9,2 m, viteză 29 noduri, armament 6 tunuri calibru 381 mm, 9 tunuri calibru 102 mm, 8 tunuri antiaeriene calibru 102, 24 tunuri antiaeriene calibru 40 mm, 15 tunuri uşoare antiaeriene calibru 20 mm, 16 mitraliere grele calibru 13 mm, 8 lansatoare de torpile calibru 457 mm, 4 hidroavioane.
14 ***Rodney,*** cuirasat lansat la apă în 1925, primul vas al *Royal Navy* pe care s-au montat tunuri calibru 406 mm. Admirabil blindat (flancuri 355 mm, punte 158 mm) dezvolta o viteză nu prea mare (23 noduri). În octombrie 1939 s-a lovit de o mină. În mai 1941 a luat parte la urmărirea cuirasatului *Bismarck* şi la 27 mai ora 8.47 a deschis foc eficient împotriva cuirasatului

şi înarmat cu tunuri de calibrul 406 mm, crucişătorul de linie *Repulse*[15], patru crucişătoare şi 21 de distrugătoare care reprezentau o forţă suficientă pentru a face faţă vaselor germane atunci când ar fi apărut în raza de bătaie a tunurilor lor.

La baza scoţiană Rosyth, pe crucişătoarele *Devonshire, Berwick, York* şi *Glasgow* erau deja soldaţi britanici şi francezi, care urmau să debarce la Stavanger şi Bergen. Transportoarele grupate la gura fluviului Clyde trebuiau să transfere unităţile la Trondheim şi Narvik.

Churchill, cu siguranţă în urma informaţiilor primite cu privire la mişcările vaselor germane, a înţeles că misiunea cea mai importantă era prinderea lor şi nu ocuparea ţărmurilor norvegiene şi a ordonat ca soldaţii să fie urcaţi la bord. Dorea să aibă cât mai multe unităţi pentru ultima răfuială cu flota germană, înainte ca aceştia să apuce să execute desantul. La câteva ore după ieşirea în larg a puternicei escadre de la Scapa Flow, i s-a alăturat încă o escadră de crucişătoare şi crucişătorul *Aurora,* precum şi şase distrugătoare, care au depus soldaţii pe uscat cu atâta grabă, încât o parte din armele şi muniţiile lor au rămas în magaziile vaselor.

Aşa cum prevăzuse Churchill, *Royal Navy* avea o superioritate netă şi se putea considera că victoria care va schimba cursul războiului este deja în mâna ei. Cele nouă tunuri cu calibrul 406 mm ale cuirasatului *Rodney* aveau o rază de acţiune mai mare decât cele mai mari vase germane, *Scharnhorst* şi *Gneisenau,* înarmate numai cu tunuri de calibrul 280 mm. Rezultatul –

---

german. În anii următori a luptat în Marea Mediterană.
Date tactico-tehnice (1944): deplasament 33 900 t, lungime 216,4 m, lăţime 32,3 m, pescaj 9,1 m, viteză 23 noduri, armament 9 tunuri (3x3) calibru 406 mm, 12 tunuri calibru 152 mm, 8 tunuri antiaeriene calibru 102 mm, 32 tunuri antiaeriene calibru 40 mm, 16 mitraliere grele calibru 13 mm, 2 lansatoare de torpile calibru 622 mm, 2 hidroavioane.

15 ***Repulse,*** crucişător de linie, lansat la apă în 1916, în perioada interbelică a fost modernizat. În momentul izbucnirii celui de-al Doilea Război Mondial a intrat în componenţa Flotei Mame; până la jumătatea anului 1941 a îndeplinit misiuni în Atlantic şi în Marea Nordului (a participat la urmărirea cuirasatului *Bismarck*), apoi a fost trimis în Extremul Orient. La 10 decembrie 1941, în zona Kuantan, a fost atacat de avioanele japoneze şi lovit de patru torpile, s-a răsturnat şi s-a scufundat; din echipajul de 1309 persoane s-au salvat 796 marinari.
Date tactico-tehnice (1939): deplasament 31 988 t, lungime 242,1 m, lăţime 31,3 m, pescaj 9,2 m, viteză 31,5 noduri, armament 6 tunuri (3x2) calibru 381 mm, 20 tunuri antiaeriene calibru 114 mm, 64 tunuri uşoare antiaeriene calibru 20 mm, 16 mitraliere grele calibru 12,7 mm, 8 lansatoare de torpile calibru 457, 4 hidroavioane.

duelul naval părea clar.

Din acel moment, totul depindea de precizia mişcărilor marilor ansambluri de vase, care trebuiau să ocupe o poziţie centrală în Marea Nordului şi să aştepte vasele germane ca să le scufunde.

Cel mai mare succes al *B-Dienst*

Bărbatul înalt, ale cărui mişcări care trădau o viaţă îndelungată de militar, a intrat pe uşa cu ferecături grele de alamă, deasupra căreia era dăltuită în gresie litera „W”, în onoarea Kaiserului Wilhelm al II-lea, în timpul domniei căruia fusese înălţată această clădire mare pe Tirpitzufer 72/76 din Berlin şi s-a oprit la portar, ca să-i arate permisul. Nu l-a pus apoi în buzunar, căci ştia că va mai trebui să se legitimeze încă o dată. A trecut pe lângă ascensor şi s-a îndreptat spre scări. Biroul spre care mergea se afla la etajul al doilea, unde funcţiona 4/Skl, ceea ce însemna secţia a 4-a a *Seekriegsleistung,* Comandamentul Marinei de Război.

Coridorul lung era blocat de un grilaj, în spatele căruia stătea un paznic. Bărbatul a arătat din nou permisul, pe care soldatul l-a luat şi l-a examinat cu atenţie, apoi a apăsat pe butonul închizătorii electrice a grilajului. Uşa s-a deschis – bărbatul a intrat şi s-a oprit imediat în spatele ei, a semnat în registrul de sosiri şi s-a dus în cabinetul său.

S-a mirat că secretara nu era în birou, dar, aruncând o privire spre ceasul de pe perete, a înţeles că nu este nimic neobişnuit, căci era abia ora 7.00.

A ridicat receptorul şi a format numărul de la camera criptologilor. i-a răspuns adjunctul lui, Maurice Best.

— Domnule Best, vino te rog la mine cu toate materialele, a spus el. A pus receptorul în furcă şi s-a lăsat să cadă într-un fotoliu adânc.

Wilhelm Tranow lucra încă pe de vremea Primului Război Mondial la camera secretă a comandamentului marinei de război, care se numea curent *B-Dienst,* prescurtare de la *Beobachtung Dienst,* adică serviciul de observare. Atrăsese atenţia asupra lui în cel mai rău mod cu putinţă în septembrie 1914, când, în calitate de operator radio pe cuirasatul *Pommern* preluase o ştire codificată de pe crucişătorul *Breslau* cu ordin să fie transmisă comandamentului, ceea ce fireşte că făcuse. Câteva ore mai târziu s-a constatat că la Berlin nu s-a putut descifra informaţia şi i s-a ordonat să ia legătura radio cu *Breslau* pentru a prelua din nou informaţia. După câteva încercări nereuşite de a lua legătura cu colegul său de pe crucişător, a înţeles că nu are nicio şansă să-l contacteze din nou şi atunci a revenit la textul primei telegrame. A ajuns la concluzia că va fi mai uşor să decodifice textul secret, decât să-l cheme la nesfârşit pe operatorul radio de pe *Breslau.*

Descifrarea telegramei cifrate i-a luat mai puţin de o oră şi jumătate, după care a trimis textul descifrat la Berlin. Comandamentul l-a pedepsit pe Tranow cu o mustrare pentru această ispravă şi l-a ameninţat cu cele mai cumplite consecinţe, dacă se va mai apuca din nou să spargă codurile. Criptologul amator s-a lecuit de descifrarea altor documente secrete, dar acel incident neobişnuit i-a atras atenţia locotenentului Martin Braune, care organiza un grup de experţi pentru descifrarea codurilor marinei de război britanice. L-a convocat pe Tranow la sediul secret de la Neumunster, unde tânărul criptolog a repurtat imediat un succes, contribuind la spargerea codului maritim britanic. Nu a lipsit mult şi acest succes ar fi fost pecetluit prin scufundarea vaselor britanice, a căror poziţie fusese stabilită prin citirea telegramelor cifrate, dar U-Boot-urile nu au reuşit să ajungă la locul indicat.

După război, când marile puteri au impus Germaniei o limitare severă a capacităţii forţelor armate, Tranow, la îndemnul locotenentului Braune, a început să lucreze în cadrul unui grup mic de opt criptologi de la Berlin. S-a dovedit a fi un lucrător nepreţuit în secţia de decriptare a documentelor engleze.

În anii ’20 a reuşit să spargă codul guvernamental britanic, apoi codul din patru cifre al marinei militare, ceea ce făcut posibilă urmărirea mişcărilor flotei britanice din Extremul Orient, din Atlantic şi din Marea Mediterană. În anii ’30, când naziştii au preluat puterea în Germania, secţia de engleză a *B-Dienst,* condusă de Tranow, a început să se dezvolte rapid. Succesul pe care l-a repurtat în septembrie 1939 a fost hotărâtor pentru continuarea dezvoltării. La 11 septembrie 1939, grupul lui Tranow a descifrat telegramele britanice şi astfel a localizat un convoi în zona Bristol. Trimis acolo, submarinul *U-31* a scufundat vasul *Aviemore,* ceea ce a marcat începutul altor mari victorii împotriva convoaielor inamicului, localizate cu ajutorul descifrării telegramelor. Tranow a avut ocazia să-şi demonstreze cunoştinţele excepţionale referitoare la mişcările vaselor britanice când a fost convocat la începutul anului 1940 la o şedinţă a comandamentului marinei de război. Unul din subiectele în discuţie era locul în care se afla cuirasatul *Queen Elizabeth*[16]*,* a cărui forţă reprezenta o ameninţare deosebită

---

16 *Queen Elizabeth,* cuirasat lansat la apă la 16 octombrie 1913; după încheierea reparaţiilor, în 1940 a intrat în Flota Mamă şi a fost trimis în Marea Mediterană. La 19 decembrie 1941, în portul Alexandria (Egipt) a fost foarte grav avariat de exploziile minelor instalate de italieni. A fost reparat în 1943 şi trimis în Extremul Orient, unde a participat la protecţia convoaielor şi la bombardarea ţărmurilor Birmaniei în timpul ofensivei armatelor aliate. Date tactico-tehnice: deplasament 31.000 t, lungime 196 m, lăţime 31,7,

pentru vasele *Kriegsmarine.*

— Herr Tranow, unde este *Queen Elizabeth*? a fost întrebat.

— S-au încheiat reparaţiile care au început în august anul trecut, iar vasul s-a alăturat Flotei Mamă de la Scapa Flow, a răspuns Tranow.

— Nu se poate, a protestat unul dintre ofiţeri. După cele mai recente informaţii, cuirasatul se află în portul Gibraltar! Secţia dumneavoastră nu prea ştie ce se întâmplă cu cele mai mari vase britanice!

— Domnilor, pe mine nu mă interesează ce spun agenţii dumneavoastră. *Queen Elizabeth* nu este în Gibraltar, este la Scapa Flow.

Câteva luni mai târziu s-a constatat că Tranow şi oamenii lui avuseseră dreptate. Cuirasatul era într-adevăr la Scapa Flow, în Gibraltar era un mic vas pescăresc care îşi luase numele pompos de *Queen Elizabeth.*

Între timp, personalul serviciului de monitorizare ajunsese la 5.000 de oameni, care lucrau la telegramele interceptate de câteva zeci de staţii de ascultare construite pe teritoriul Germaniei şi al ţărilor cucerite. În secţia de engleză lucrau zilnic 700 de criptologi, analişti şi funcţionari, iar noaptea 200 de persoane culegeau, citeau şi triau telegramele britanice.

În primăvara anului 1940, a început o perioadă critică pentru grupul lui Tranow. Decizia lui Hitler de a efectua invazia în Norvegia şi de a trece cu vasele de transport pe lângă puternica *Royal Navy* însemna că informaţiile despre mişcările flotei britanice vor avea o importanţă decisivă pentru succesul unei operaţiuni atât de riscante. Nemţii puteau să ocolească vasele inamicului şi să-şi ducă armata în porturile norvegiene numai dacă ştiau unde este inamicul şi ce intenţii are.

Tranow a mers chiar mai departe: a propus nu numai să se urmărească mişcările vaselor inamicului, dar să fie şi induse în eroare. Trebuia să se trimită câteva vase mari spre nord, ca să se atragă forţele duşmanului acolo şi abia atunci când, dezorientat, inamicul îşi va îndepărta vasele de coastele Norvegiei să se efectueze invazia. Ideea i-a plăcut comandantului şef al marinei de război, amiralul Erich Raeder, care se temea foarte tare de duelul cu *Royal Navy.* Îl avertizase chiar pe Hitler că invazia din Norvegia contravine principiilor desfăşurării luptei pe mare şi succesul ei depinde de secretul pregătirilor şi de luarea inamicului prin surprindere.

S-a auzit o bătaie în uşă.

— Intră, a spus Tranow, ştiind că este adjunctul lui. Ce informaţii sunt aşa de importante, că m-ai adus aici cu noaptea-n cap?

---

pescaj 9,4, viteză 24 noduri, armament: 8 tunuri (4x2) calibru 381, 12 tunuri calibru 152, 8 tunuri antiaeriene calibru 115 mm, 16 tunuri antiaeriene calibru 40 mm, 16 mitraliere grele calibru 12,7, 3 hidroavioane.

— Telegrame de la Amiralitate, foarte importante, a spus Best, care nu era prea vorbăreţ de felul lui. S-a apropiat de birou cu un plic mare în mână: Am considerat că trebuie să vedeţi asta cât mai repede.

Tranow a deschis plicul.

Prima ştire se referea la ieşirea din baza Scapa Flow a unui ansamblu puternic de vase:

— Cuirasatele *Rodney, Valiant,* crucişătorul de linie *Repulse,* asistat de două crucişătoare şi zece distrugătoare vor părăsi în seara aceasta Scapa Flow şi vor porni în direcţia stabilită – a citit el ordinul decodificat al Amiralităţii britanice.

Al doilea ordin era pentru a doua escadră de crucişătoare de la baza Rosyth, care cuprindea două crucişătoare şi 15 distrugătoare şi li se ordona să se unească cu cea plecată de la Scapa Flow.

Tranow a simţit un junghi brusc în stomac. Aceste ordine păreau să indice că britanicii descoperiseră mişcările flotei germane şi trimiseseră în întâmpinarea ei un ansamblu puternic, cu care vasele *Kriegsmarine* nu aveau şanse dacă se angajau într-o luptă egală.

— Spionajul nostru raportează că în apele norvegiene se află deja distrugătoarele engleze şi un crucişător de linie. Dacă vor ajunge la ele şi cele de la Scapa Flow şi Rosyth, vor forma o barieră de netrecut, a spus el ca pentru sine. S-a uitat la Best. Zâmbeşti?

— Şi eu am fost şocat când am citit aceste telegrame, dar ţinta vaselor britanice este alta. Vă rog să citiţi acest raport, a spus el şi i-a dat altă hârtie.

— Este o telegramă a comandantului Flotei-mamă, amiral Charles Forbes, către comandanţii vaselor care au ieşit în larg şi de care ne temem atât. Amiralul nu este convins că unităţile *Kriegsmarine* se îndreaptă spre Norvegia. Consideră că astfel de previziuni nu au temei. Vă rog să vă uitaţi la ultima frază…

Tranow a găsit pasajul indicat:

„Toate rapoartele pe această temă [adică a deplasării vaselor germane spre Norvegia – BW] au o valoare îndoielnică şi nu este exclus să fie o altă mişcare în cadrul războiului nervilor”.

Tranow s-a uitat mirat la Best.

— Deci comandantul Flotei-mamă, singura forţă care ne poate ameninţa, chiar nu crede că vasele noastre merg spre Norvegia? a întrebat el vizibil uimit.

— Această telegramă arată în mod clar acest lucru. Din alte surse reiese că britanicii cred că vasele noastre se îndreaptă spre Atlanticul de Nord,

pentru a lansa un atac masiv împotriva flotei lor.

Tranow s-a ridicat din fotoliu şi a început să împăturească hârtiile.

— Domnule Best, dacă este aşa, am câştigat războiul!

— Aşa cred şi eu, şi de aceea am zâmbit.

Tranow l-a privit pe sub sprâncene.

— Mă duc la comandamentul marinei. Te rog să mă informezi despre fiecare radiogramă nouă.

A băgat hârtiile în servietă şi a ieşit grăbit din cabinet.

Tranow avea în mână dovada că două condiţii indispensabile pentru succesul operaţiunii riscante din Norvegia erau realizate; englezii nu se orientaseră că vasele germane cu trupe se îndreaptă spre porturile norvegiene şi îşi trimiteau flota în altă direcţie. Se pare că ajunseseră acum prea departe ca să mai poată corecta această greşeală şi să oprească forţele germane, înainte ca acestea să atingă ţărmurile Norvegiei. Dar multe se mai puteau încă schimba.

Operaţiunea neobişnuită a *Kriegsmarine*

Când şi-a dat Churchill seama că fantoma de la Gallipoli s-a întors, ca să-i zădărnicească planul strategic?

Situaţia părea favorabilă intenţiilor lui. În guvernul britanic domnea optimismul şi spiritul combativ războinic, iar premierul Neville Chamberlain[17] era mulţumit de progresul acţiunilor de apărare ale Marii Britanii. Luând cuvântul în parlament la 4 aprilie 1940 spusese:

---

17 **Neville Chamberlain** (1869 – 1940), premier al guvernului britanic din 1937, convins de puterea militară şi economică a Reich-ului, a dus o politică de concesii *(appeasement),* crezând că va putea evita războiul, pentru care Marea Britanie nu era pregătită. În 1938 a semnat la München acordul care dădea Germaniei o parte din Cehoslovacia (Regiunea Sudetă). În 1939, când Germania a încălcat acest acord, guvernul lui Chamberlain s-a mărginit să depună un protest. Abia critica tot mai vehementă a acţiunilor premierului din partea opoziţiei l-a făcut să-şi schimbe atitudinea şi să ia decizii politice şi militare în vederea pregătirii statului pentru apărarea împotriva Germaniei. La 31 martie 1939 a pronunţat în parlament garantarea independenţei Poloniei. La 3 septembrie acelaşi an, guvernul britanic a declarat război celui de-al Treilea Reich, dar nu a început acţiuni militare importante. La 10 mai 1940, din cauza criticilor în parlament pentru modul în care acţionează guvernul în problema Norvegiei şi a scăderii majorităţii parlamentare conservatoare, a demisionat din funcţia de premier. A rămas în cabinetul noului premier, Winston Churchill, ca lord preşedinte al Consiliului, dar, din motive de boală, a fost obligat să demisioneze în octombrie 1940. A murit de cancer la 9 noiembrie 1940.

— După şapte luni de război, încrederea mea în victorie este de zece ori mai mare decât la început.

Dar nu a dezvăluit care este motivul optimismului său, limitându-se la explicaţii generale:

— Sunt conştient de faptul că, în timpul acestor şapte luni, situaţia s-a îmbunătăţit considerabil, iar forţele noastre au crescut.

A continuat apoi:

— Când a izbucnit războiul, eram cu mult în urma Germaniei şi, fireşte, ne aşteptam ca nemţii să profite de superioritatea lor şi să încerce să ne subordoneze, pe noi şi Franţa, înainte să reuşim să recuperăm handicapul. Nu este oare neobişnuit faptul că nu s-a întâmplat aşa? Dar, indiferent care a fost cauza, dacă Hitler şi-a închipuit că va obţine fără luptă ceea ce vrea, sau că nu a reuşit să-şi termine pregătirile, un lucru este sigur: a pierdut autobuzul. Cele şapte luni pe care le-am primit cadou ne-au înlesnit recuperarea întârzierii.

Premierul Neville Chamberlain îi face o vizită lui Adolf Hitler în septembrie 1939

Premierul se înşela. În primăvara anului 1940, Marea Britanie era numai

cu puţin mai bine pregătită de război decât în toamna anului 1939. Cu planul lui de minare a apelor Norvegiei şi de provocare a lui Hitler la o luptă în condiţii favorabile pentru britanici, Churchill era prea ambiţios, căci nu avea mijloacele necesare pentru a-şi realiza intenţiile.

Abia la 4 aprilie 1940, premierul i-a încredinţat conducerea Comitetului de Coordonare a Armatei, care se compunea din miniştrii marinei militare, al aviaţiei şi al forţelor terestre, dându-i astfel posibilitatea de a coordona acţiunile diverselor tipuri de arme. În realitate însă, Comitetul a devenit un loc de „convorbiri politicoase”; la încheierea acestora se elaborau rapoarte, care erau înaintate reprezentanţilor ministerelor ca să verifice dacă redau tezele fundamentale ale declaraţiilor lor. După aceea se aprobau fără grabă şi erau trimise în sfârşit la Comitetul de Apărare al Cabinetului de Război[18], unde discuţia se relua de la început cu participarea aceloraşi miniştri care discutaseră îndelung în Comitetul de Coordonare, cu diferenţa că între timp trecuseră mai multe zile.

Aşadar, colaborarea diverselor secţiuni ale armatei era paralizată de procedurile birocratice ale guvernului. Se părea că, pentru Amiralitate, cuvântul hotărâtor îi aparţinea lui Churchill. Aşadar, putea să-şi realizeze planul strategic de a da o bătălie navală decisivă în largul ţărmurilor Norvegiei, dând ordine pe care comandanţii flotelor trebuiau să le execute. Oare chiar aşa era?

Comandanţii maritimi, începând de la comandanţii celor mai mari nave până la amiralii care conduceau flotele, nu credeau că Germania va face o nebunie chiar atât de mare cum era trimiterea escadrelor în apropierea Norvegiei. Chiar şi după ce primiseră rapoartele serviciilor de spionaj şi ale piloţilor care văzuseră vasele germane înaintând în direcţia Norvegiei, tot erau înclinaţi să creadă că ţinta *Kriegsmarine* era Atlanticul de Nord. Primeau aşadar ordinele Amiralităţii cu calm, mai dispuşi să aştepte desfăşurarea evenimentelor decât să acţioneze.

Rapoartele spionajului ajungeau la Churchill cu mare întârziere sau nu ajungeau deloc. Lipsea o analiză competentă a ansamblului acţiunilor inamicului. Aceasta decurgea parţial din confuzia care domnea în serviciile secrete britanice după ce, în noiembrie 1939, decedase Sir Hugh „Quex” Sinclair, care fusese timp de mulţi ani şeful *Secret Intelligence Service*. În

---

18 **Cabinetul de război** – colectiv de consilieri ai premierului guvernului britanic, numărând 15 – 12 membri, numiţi de premier dintre miniştrii guvernului care se aflau în fruntea principalelor resorturi (afaceri externe, interne, finanţe) şi membri ai parlamentului, în aşa fel încât să reprezinte toate fracţiunile partidului de guvernământ; membrii cabinetului erau răspunzători în faţa parlamentului.

testamentul său, îl desemnase drept succesor pe Stewart Menzies[19], despre care se şoptea că este fiul nelegitim al prinţului (ulterior regelui) Edward al VII-lea. În plus, dăd ri din spionaj şi contraspionaj priet Eton[20], pe care îl absolvise şi Winston Churchil
Această candidatur din partea multor politicieni, mai ales ţie, care reproşa guvernului că trans b al celor de sânge albastru.
Premierul şi regele pe Menzies, iar acesta a suferit imediat o înf ionajul german.
Era în noiembrie 19 ai spionajului britanic s-au lăsat atraşi în cursă şi au fost răpiţi în orăşelul olandez Venlo. Nu e e în activitatea de spionaj, ci de arestarea de c re ştiau foarte mult despre reţelele de spionaj c e însemna pierderea lor într-un moment dec ă confuzie a influenţat, fireşte, activitatea s i mult cu cât Menzies, căutând un succes it pe amenajarea centrului din Bletcheley Park

Stewart Menzies, şeful serviciilor secrete britanice

---

19 **Stewart Menzies** (1890 – 1968), ofiţer britanic, în timpul Primului Război Mondial a început serviciul în spionaj la MI1c [MI1c = The Secret Service/SIS], numit şi MI6. În noiembrie 1938, a fost desemnat în testamentul şefului *Secret Intelligence Service* (creat în locul MI6, deşi denumirea s-a folosit în continuare) al amiralului Hugh Sinclair drept succesor al lui şi, în pofida dezacordului mai multor membri ai guvernului, a preluat această funcţie la 28 noiembrie, datorită susţinerii regelui şi a premierului. A organizat multe acţiuni de spionaj şi contraspionaj pe teritoriul Marii Britanii şi al ţărilor europene. Meritul lui este crearea, printre altele, a secţiei de criptologie din Bletcheley Park. După război a ieşit la pensie, dar în 1951, la rugămintea premierului Winston Churchill, s-a întors în serviciul activ. Curând a ieşit din nou la pensie, după ce în centrala serviciilor speciale britanice a fost descoperit agentul sovietic Kim Philby.

20 **Eton,** localitate în Berkshire, unde funcţiona din 1440 un liceu de elită înfiinţat de regele Henry al VI-lea.

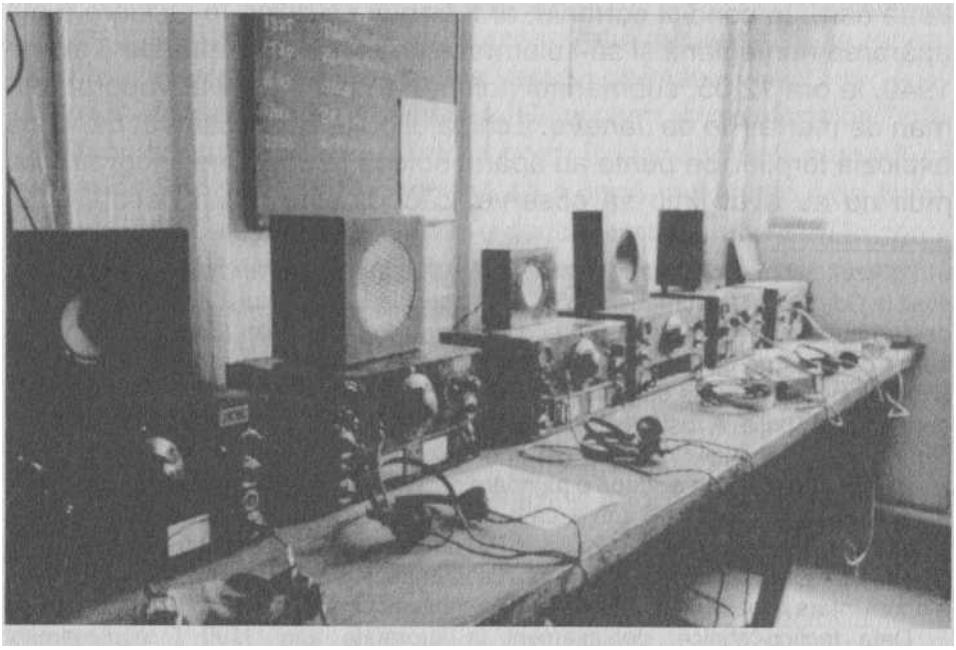

Centrul de ascultare din Bletchley Park, unde se interceptau telegramele cifrate ale nemţilor (fotografia autorului)

Vila în stil victorian dintr-un parc frumos semăna foarte puţin cu cel mai secret centru de criptologie (fotografia autorului)

39

Britanicii au avut astfel acces la multe din planurile cele mai secrete ale

naziştilor. Poate că încă de pe atunci guvernul britanic a considerat că telegramele descifrate sunt sursa de cea mai mare încredere referitoare la intenţiile duşmanului, iar ei nu citiseră nimic despre o eventuală flotă de invazie, aşadar nu era nevoie să se tragă semnalul de alarmă. Însă maşinile *Enigma* utilizate de marina germană de război difereau de cele ale forţelor terestre şi ale forţelor aerului: aveau mai multe rotoare, ceea ce făcea imposibilă descifrarea criptogramelor elaborate cu ajutorul lor. Din cauza secretului care învăluia activitatea din Bletchley Park, erau puţini membri ai guvernului care ştiau acest lucru.

Pe deasupra, acţiunea navelor britanice, care începuseră să instaleze baraje de mine la intrarea în portul Narvik, atrăgea atenţia guvernului norvegian şi a autorităţilor militare. Oslo trimitea proteste vehemente la Londra şi toate explicaţiile că era vorba de acţiuni de apărare a neutralităţii Norvegiei în faţa pericolului german erau considerate drept pretexte. În această atmosferă de nervozitate şi indignare în faţa încălcării dreptului internaţional de către *Royal Navy,* norvegienilor le-a scăpat din vedere o informaţie deosebit de importantă care, în condiţii normale, ar fi trebuit să ridice în picioare toată apărarea norvegiană şi să-i alarmeze pe britanici. În ziua de 8 aprilie 1940, la ora 12.05, submarinul polonez *Orzeł* a torpilat vaporul german de marfă *Rio de Janeiro.* Echipajul polonez a observat că, după explozia torpilei, pe punte au apărut soldaţi în uniforme feldgrau. Mai mult nu au avut timp să observe, căci dinspre uscat decolase un avion, aşadar *Orzeł* s-a grăbit să se scufunde. Curând a lansat cea de-a doua torpilă,

---

. **Orzeł,** submarin construit în anii 1936 – 1938 într-un şantier naval din Olanda, a sosit la Gdynia la 10 februarie 1939. După izbucnirea războiului a patrulat în sectorul de sud al Golfului Gdańsk. La 15 aprilie a intrat în portul Tallinn (Estonia), cu scopul de a-l debarca pe comandantul bolnav şi de a efectua câteva reparaţi mărunte, în urma avariilor provocate de explozia unei bombe de adâncime aruncată de un avion german la 4 aprilie. A fost arestat de autorităţile estone care acţionau sub presiunea Germaniei şi a Uniunii Sovietice, dar în noaptea de 18/19 septembrie a reuşit să se strecoare afară din port şi, după o patrulare de 17 zile prin Marea Baltică, a ajuns prin Sund la Rosyth, în Marea Britanie. La 8 aprilie, în timpul patrulării ţărmului Norvegiei, a scufundat vasul german de transport *Rio de Janeiro* cu 400 soldaţi la bord. În ziua următoare, a avariat un trauler german. La 23 mai a ieşit din Rosyth în patrulare şi nu s-a mai întors la bază. Cauzele scufundării nu sunt cunoscute.
Date tactico-tehnice: deplasament la suprafaţa apei 1100 t, deplasament în submersiune 1650 t, lungime 84 m, lăţime 6,7 m, viteza la suprafaţa apei/în submersiune 19/9 noduri, armament 1 tun calibru 105 mm, 2 tunuri antiaeriene calibru 40 mm, 12 lansatoare de torpile calibru 533 mm.

care a distrus complet vasul, care încă se mai menţinea la suprafaţă. Niciunul din membrii echipajului polonez nu bănuia cât de importantă era această acţiune, dar în curând pescarii norvegieni din Lillensand au scos din mare 120 de naufragiaţi şi i-au dus la mal. Şeful postului de poliţie care i-a interogat a aflat cu uimire eu sunt soldaţi ai unei unităţi de desant, care trebuia să efectueze invazia în Bergen. Din declaraţiile lor reieşea că vasul transporta 400 de soldaţi, iar sub punte se aflau 100 de cai, arme şi muniţii.

Orele treceau şi şeful postului de poliţie încerca zadarnic să dea alarma la comandamentul marinei militare şi la Statul-major general. Nimeni nu voia să-l asculte. Abia seara ştirea despre descoperirea duşmanului a ajuns la guvernul norvegian. În acelaşi timp, despre acest lucru a aflat şi guvernul britanic, alarmat deja de vestea scufundării distrugătorului *Glowworm,* care în dimineaţa acelei zile se desprinsese din grup pentru a porni în căutarea unui marinar căzut peste bord.

La ora 8.20, se întâlnise cu distrugătoarele germane care apărau crucişătorul greu *Admiral Hipper şi* apoi chiar şi cu crucişătorul. Neavând nicio şansă în faţa lor, comandantul decisese să se repeadă într-un atac sinucigaş împotriva vasului german.

Cu tot semnalul de alarmă tras de *Glowworm,* grosul forţelor Flotei Mamă şi-au continuat drumul spre nord, în convingerea eronată că trebuie să împiedice flota germană să ajungă în Atlanticul de Nord. Această decizie a amiralul Forbes a decis soarta confruntării în continuare. Nu mai existau vase britanice care să respingă flota germană de invazie de la ţărmurile Norvegiei şi să câştige lupta care ar fi putut decide însăşi soarta războiului. Navele *Kriegsmarine,* străpungând rezistenţa bateriilor norvegiene de coastă şi ale vaselor de pază, au început debarcarea trupelor în locurile fixate.

Situaţia nu era încă disperată. Norvegienii opuneau rezistenţă şi repurtaseră victorii, provocând pierderi serioase nemţilor. Marea flotă britanică, dându-şi seama de eroarea comisă, s-a întors spre Norvegia şi a împiedicat aprovizionarea armatei germane pe calea apei. După o perioadă iniţială de confuzie, desantul Aliaţilor a început. Se părea că loviturile sprijinite şi de diviziile norvegiene îi pot obliga pe nemţi să se retragă. Dar aceştia aveau un atu, care s-a dovedit decisiv: aviaţia.

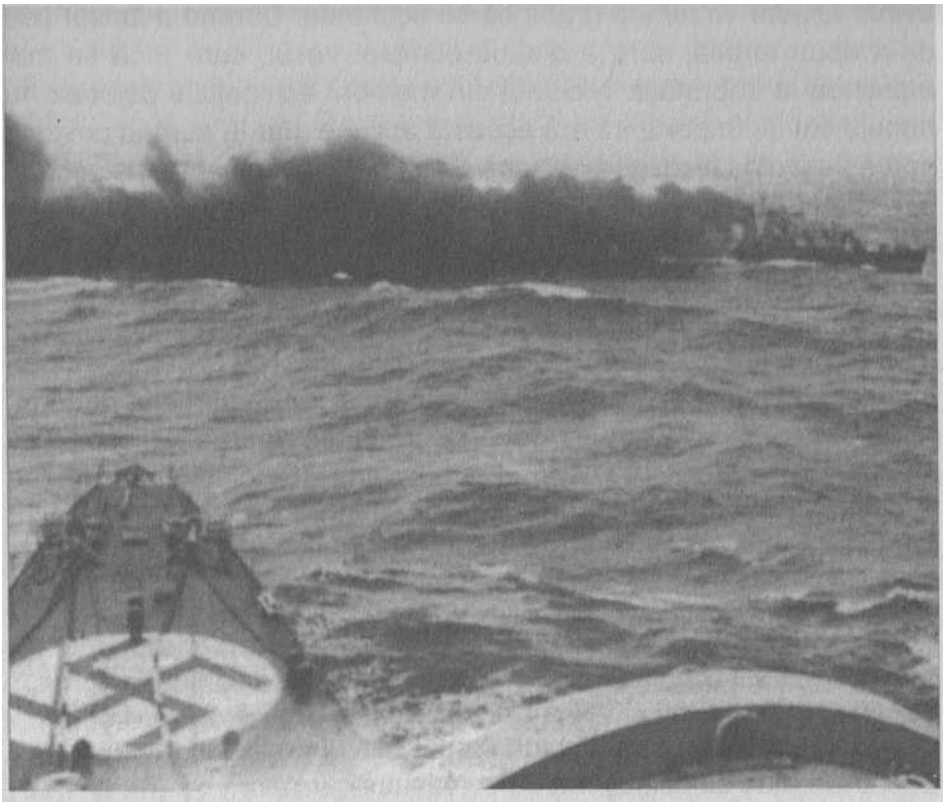

Distrugătorul Glowworm lansează o perdea de fum (vedere de la bordul crucişătorului greu Admiral Hipper)

Ţărmurile Norvegiei erau prea departe de aeroporturile scoţiene, pentru ca avioanele britanice să-şi poată proteja mult timp propriile forţe şi să combată inamicul. Între timp, nemţii au ocupat cele mai importante aeroporturi norvegiene şi au început desanturile de paraşutişti. Pentru prima dată în acel război Hitler a folosit pe scară largă o armă nouă: trupele de desant aerian. E drept că acestea fuseseră deja folosite în Polonia în zona Wola Gutowska şi Deblin, dar acelea fuseseră nişte unităţi mici, care nu jucaseră un rol esenţial. În lupta cu Danemarca şi Norvegia au fost lansate unităţile de paraşutişti mitraliori.

60 de soldaţi din Compania a 4-a a căpitanului Gericke au ocupat podul Storstrøm care duce la Copenhaga. În acelaşi timp, un pluton de paraşutişti a ocupat aeroportul Aalborg din nordul Danermacei şi, două ore mai târziu, au sosit acolo şi vânătorii de munte germani, ca să sprijine acţiunile armatelor terestre din Norvegia.

Paraşutiştii din Compania a 3-a a locotenentului Brandis, sărind de pe *Ju-52*[21] au ocupat aeroportul Stavenger/Sola din vestul Norvegiei. Pe aeroportul Fornegeb de lângă Oslo, vremea nefavorabilă a împiedicat lansarea paraşutiştilor şi avioanele din a doua companie au început să se pregătească de aterizare, dar, din cauza focului puternic al apărătorilor, acest lucru era imposibil. Abia atacul unui avion de vânătoare *Bi 109* care a decolat şi a înconjurat aeroportului trăgând cu mitraliera şi distrugând punctele de rezistenţă a făcut posibilă aterizarea în siguranţă.
Pe parcursul unei singure zile, batalionul de paraşutişti a pus stăpânire pe trei aeroporturi din Danemarca şi din Norvegia, astfel încât nemţii au putut să-şi trimită acolo bombardierele şi avioanele de vânătoare şi să pună stăpânire pe spaţiul aerian. Pe lângă aceasta, bazele aviatice ocupate au devenit locaţii excelente pentru aprovizionarea armatei care lupta în această ţară. Avioanele de transport *Ju 52,* care au efectuat în total 3.000 de zboruri, au transferat acolo 3.000 de soldaţi, 2500 tone materiale de aprovizionare şi 1 milion de litri de combustibil. Chiar din primele ore ale luptei, *Wehrmachtul* era într-o poziţie mai avantajoasă decât Aliaţii.

---

21 **Junkers *Ju 52/3 m,*** avion german de bombardament şi de transport, al cărui prototip ca avion de transport a fost lansat în aer în mai 1932 şi curând a fost echipat cu 3 motoare. O curiozitate a construcţiei a fost utilizarea tablei ondulate pentru acoperirea cabinei şi a aripilor, ceea ce mărea suprafaţa portantă. În anii ’30, *Ju 52/3 m* a fost folosit ca avion de pasageri. Reputaţia admirabilă pe care şi-a câştigat-o în serviciul civil a atras asupra lui atenţia *Luftwaffe,* care în 1935 a cumpărat primele avioane *3mg3e.* Un an mai târziu, 450 de avioane de acest tip au fost trimise legiunii „Condor” care lupta în Spania. În septembrie 1939, *Ju 52/3 m* a fost folosit la bombardarea Varşoviei, deşi ca avioane de bombardament erau deja învechite. În schimb, au fost folosite mai târziu cu succes pentru misiuni de transport şi de lansare a desantului. În *Luftwaffe* au servit în timpul războiului peste 3500 de avioane de acest tip, câştigându-şi porecla de *Tante Ju* (Tanti Ju).
Date tactico-tehnice (*Ju 52/3 mg73*): trei motoare cu puterea de 830 CP fiecare, anvergura 29,25 m, lungimea 18,9 m, greutatea la decolare 11.030 kg, viteza max. 286 km/h, raza de acţiune 1300 km.

Aprovizionarea din aer a unităţilor de desant aerian

Momentul deciziei

Paraşutişti germani în Norvegia

Winston Churchill a ieşit din clădirea Amiralităţii şi a luat-o spre St James Park. Dimineaţa de joi 11 aprilie era blândă şi caldă, iar până la începerea lucrărilor parlamentului avea mai mult de o oră, aşa că s-a hotărât să se ducă acolo pe jos, ca să se gândească în linişte la cuvintele pe care intenţiona să le rostească. Se aştepta la cele mai virulente atacuri din partea opoziţiei şi la acuzaţia de eşec împotriva *Royal Navy,* care nu reuşise să oprească flota germană să invadeze Norvegia. Ştia că în Camera Comunelor domneşte o atmosferă de revoltă generală şi se aştepta ca aceasta să se reverse împotriva lui.

Churchill nu se temea totuşi de această dezbatere. Lupta pentru Norvegia abia începuse şi putea să se laude cu multe succese ale marinei militare subordonate lui. La Narvik, navele britanice scufundaseră zece distrugătoare inamice, toate vasele de transport şi avariaseră serios cuirasatul *Gneisenau.* Erau argumente importante. Ele demonstrau că Marea Britanie îşi

recâştigase spiritul combativ care îi lipsise în anii din urmă şi nu se dădea înapoi în faţa unui duşman puternic, ci primea cu curaj provocarea şi lupta cu onoare. Acestea erau argumente în favoarea lui şi le-a folosit cu măiestrie când au început dezbaterile.

S-au auzit învinuirile la care se aştepta: de ce nu a reuşit să apere neutralitatea unui stat în faţa invaziei agresorului şi unde era *Royal Navy,* atunci când navele germane se îndreptau spre porturile norvegiene?

— Nu putem învinovăţi statele aliate că nu acordă ajutor şi nu asigură protecţia statelor neutre, din moment ce aceste state ne tratează cu mare rezervă până în momentul în care sunt atacate de nemţi, a răspuns calm Churchill, şi era greu să nu-i dai dreptate.

— Din păcate, duşmanul a reuşit să fugă, a recunoscut el ca răspuns la reproşul că *Royal Navy* nu a reuşit să împiedice debarcarea desantului inamic. Ne putem uita la hartă şi vom vedea steguleţele înfipte în diverse locuri. Situaţia pare clară, dar când ieşi în largul mării şi începe furtuna sau se lasă ceaţa, când se lasă întunericul, condiţiile corespunzătoare pe uscat pentru acţiuni militare nu sunt potrivite pentru acţiuni pe mare, a explicat el.

Deputaţii au înţeles şi au recunoscut că are dreptate. Într-adevăr, în ultimele zile pe mare fusese o furtună puternică, ceea ce limitase vizibilitatea, îngreunând misiunile de recunoaştere din avion şi urmărirea mişcărilor escadrelor inamice. Niciunul dintre deputaţi nu a întrebat de ce amiralul Forbes, în loc să ancoreze puternica Flotă Mamă în mijlocul Mării Nordului, de unde ar fi putut să lovească foarte uşor toate convoaiele germane, îşi trimisese vasele departe, spre nord – niciunul din membrii Camerei Comunelor nu avea astfel de cunoştinţe. În schimb, relatarea faptelor vitejeşti ale ansamblului de distrugătoare conduse de comandorul Warburton Lee, care intraseră în fiordul Ofot şi atacase vasele germane de acolo, anulase şi ultimele manifestări de ostilitate faţă de Churchill. Care dintre deputaţii britanici putea rămâne indiferent când a aflat că la bordul distrugătorului *Hardy,* comandorul pierise eroic împreună cu ofiţerii lui şi, rănit mortal, dăduse ultimul ordin: „Nu încetaţi lupta!”

@După o dezbatere de o oră şi jumătate, Churchill s-a întors la locul lui de pe banca conservatorilor ca învingător, dar lupta pentru Norvegia de-abia începea. Următoarea discuţie de la Camera Comunelor în legătură cu acţiunile miniştrilor guvernului Chamberlain, ale comandanţilor flotei şi armatei terestre ar fi putut fi dificilă, căci făcuseră greşeli decisive care duseseră la înfrângerea finală.

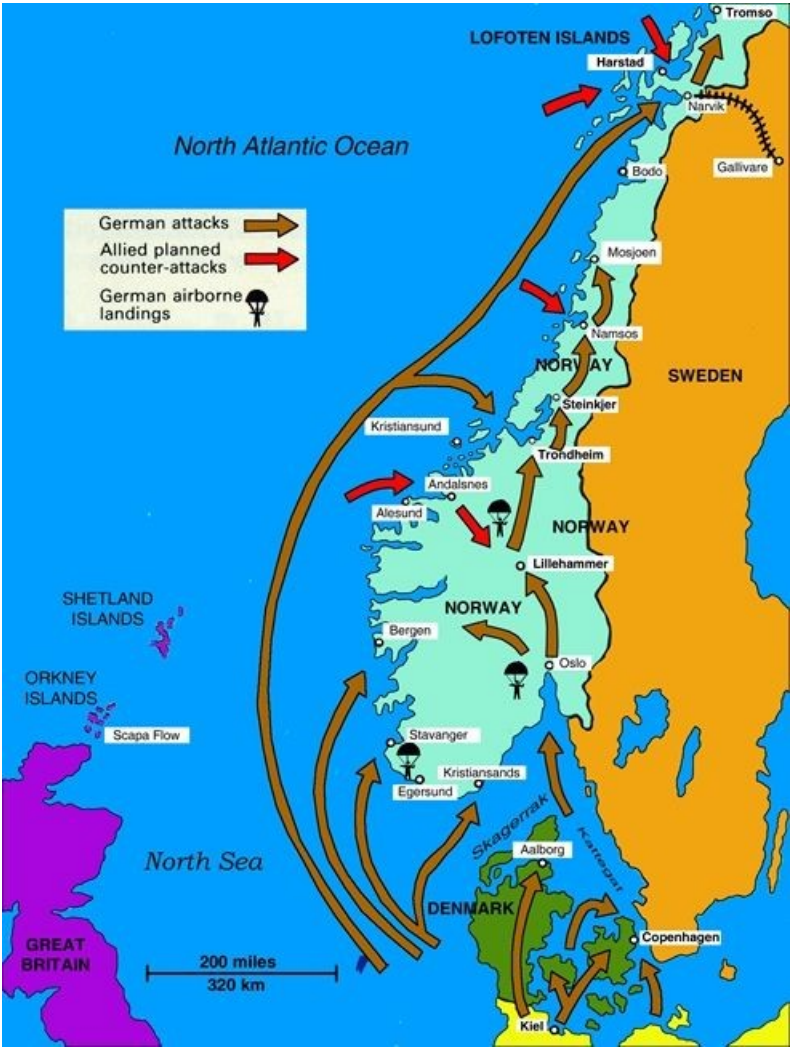

Direcţiile principale de atac ale armatelor aliate şi germane din Norvegia

Britanicii nu puteau opune decât două batalioane, căci toate unităţile în stare de luptă fuseseră transferate în Franţa, l-au rugat aşadar pe francezi să-i sprijine şi aceştia au trimis trei batalioane din divizia alpină, care s-au

încadrat cu mare greutate în luptă. Vitejii soldaţi francezi nu aveau mijloace de transport în afară de catâri, iar schiurilor absolut necesare pentru echipamentul unui soldat în Norvegia le lipseau legăturile.

În afară de aceasta, domnea o nemaiîntâlnită dezordine în privinţa delimitării competenţelor. Comandamentul marinei militare avea o concepţie diferită cu privire la acţiunile din Norvegia faţă de comandamentul forţelor terestre, disputele dintre ele paralizau acţiunile efective şi momentul în care Aliaţii ar fi putut lovi trecea repede.

Statul-major Imperial considera că trebuie să lovească direct la Narvik, iar Winston Churchill şi Cabinetul de Război erau de părere că trebuie mai întâi să ocupe Trondheim, oraş şi port cu importanţă strategică, prin care treceau liniile de comunicaţie care legau Narvik de sudul Norvegiei. Pe lângă aceasta, în apropierea oraşului se afla o bază aviatică, de unde avioanele britanice ar fi putut să atace armata germană.

Churchill şi-a impus părerea şi s-a elaborat în grabă un plan de desant în zona Trondheim, care presupunea ca oraşul să fie cucerit printr-un atac din două direcţii: din nord prin Namsos şi de la sud, prin Aandalsnes. Încercarea de aplicare a planului s-a lovit de mari dificultăţi. Transportoarele cu trupe care se îndreptau spre Namsos, păzite de trei crucişătoare şi trei distrugătoare, au fost atacate de avioanele germane şi au fost nevoite să fugă spre nord, unde au găsit adăpost în fiorduri la 150 km distanţă. Abia după lăsarea întunericului, nava poloneză *Chrobry* a transportat unităţile de desant la Namsos.

În cel de-al doilea loc, în apropiere de Aandalsnes, soldaţii şi echipamentul au fost aduşi cu mare greutate la ţărm în timpul nopţii. Aliaţii au trăit pentru prima dată în acest război experienţa forţei aeriene germane, cu atât mai dureroasă cu cât armata de desant nu avea protecţie antiaeriană. Bombardierele au distrus instalaţiile portuare, apoi au atacat cu succes poziţiile soldaţilor care reuşiseră

fi «4LDI/» UL aci-rre f «l lui unim-niLL

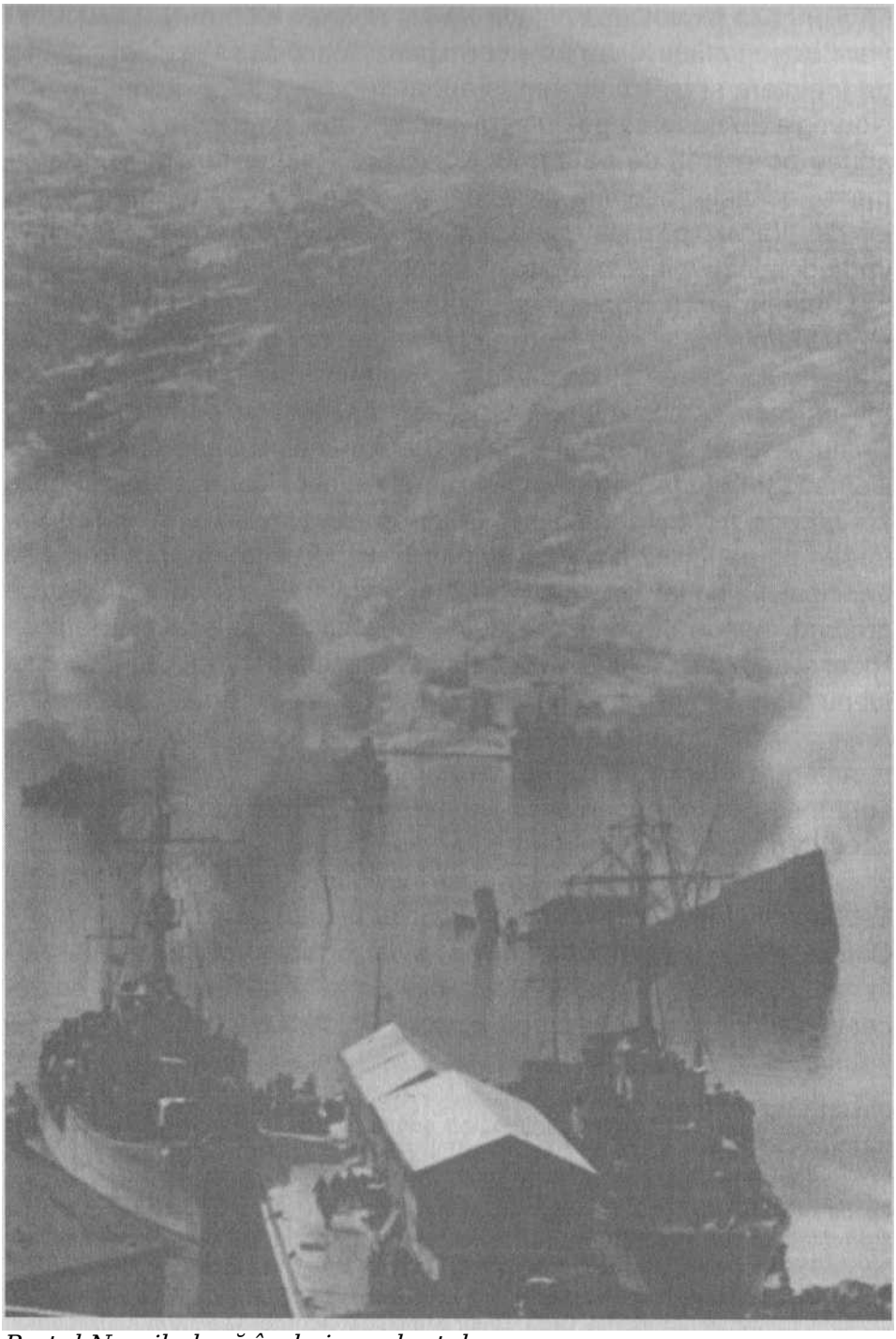

Portul Narvik după încheierea luptelor

DUUU₃I MW wuuua/ «NnFM

să ajungă la ţărm. După câteva zile de apărare disperată, când a devenit clar că Aliaţii nu au forţe corespunzătoare ca să realizeze planul de înaintare spre Trondheim, s-a luat decizia retragerii unităţilor din Norvegia. În noaptea de 30 aprilie spre 1 mai, navele au început să-i adune pe soldaţi de pe ţărmul Norvegiei. Pentru transporturile germane, aceasta însemna drum deschis pentru întărirea garnizoanei lor din Narvik, căci puteau acum să-şi trimită trupele nu pe mare, unde dominau Aliaţii, ci pe calea ferată.

Luptele pentru Norvegia au continuat, guvernul britanic nu a renunţat la planurile de a recuceri Norvegia, dar devenea din ce în ce mai clar că această campanie norvegiană fusese pierdută şi încă într-un mod compromiţător. Cine era răspunzător pentru aceasta? Primul lord al Amiralităţii? Şeful Statului-major General Imperial? Comandanţii forţelor terestre şi maritime care conduceau acţiunile armatei pe frontul norvegian? Căutarea răspunsurilor la aceste întrebări părea lipsită de sens, în faţa convingerii tot mai puternice că principalul vinovat este Neville Chamberlain. El era cel care jignise profund mândria britanicilor, ducând o politică de concesii faţă de Hitler şi semnând ruşinosul acord de la MünchenDacă aceste întrebări ar fi fost formulate de membrii Partidului Laburist aflat în opoziţie, Chamberlain ar fi putut să le ignore, Partidul Conservator, pe care îl conducea, avea o majoritate uriaşă în parlament, 200 de mandate. Dar indignarea şi nemulţumirea se făceau puternic simţite în propriul partid, în care adversarii politicii lui

— V.nu f ni. lui
V/MUMW1111.L
Chamberlain, în frunte cu Lordul Amery**51**

Meciul începe în seara de joi, 7 mai 1940, mulţimea a umplut galeriile pentru public de la Camera Comunelor. În aer se simţea tensiunea aşteptării, căci, după cele două zile de analiză a activităţii guvernului, era posibil să se ajungă la schimbări neobişnuite.

În locul special delimitat numit *Speaker Gallery,* şedea singură soţia

premierului Chamberlain, îmbrăcată ca de înmormântare. Cu un taior negru şi o pălărie mică neagră pe cap, arăta sumbru şi numai bucheţelul de violete prins la guler mai înviora puţin imaginea mohorâtă.

Dezbaterile deschise de Neville Chamberlain păreau să ducă spre un dialog steril dintre opoziţie şi partidul de guvernământ, aşa cum se întâmpla adesea în astfel de situaţii şi nimic nu prefigura o schimbare bruscă.

Prima lovitură a fost dată de Sir Rogers KeyesEra considerat aproape un erou naţional, competenţa şi curajul lui trezeau respect şi admiraţie.

Premierul N. Chamberlain cu soţia

A vorbit simplu şi clar, ca un soldat, criticând modul de acţiune al armatei britanice în timpul campaniei din Norvegia, dezordinea şi şovăiala comandanţilor.

— Când am văzut cât de rău se desfăşoară lucrurile, am insistat ca Amiralitatea şi Cabinetul de Război să-mi permită să preiau toată răspunderea şi să mă aşez în fruntea atacului, a spus el despre expediţia de la Trondheim.

Cuvintele lui au dezlănţuit furtuna.

De pe banca conservatorilor din spatele guvernului s-a ridicat Leopold Amery.

— Staţi de prea mult timp aici şi nu faceţi nimic bun! – erau cuvintele lui Oliver Cromwell rostite la jumătatea secolului al XVII-lea în Parlamentul cel Lung. Plecaţi, vă spun, şi să ne despărţim o dată pentru totdeauna. Plecaţi, pentru numele lui Dumnezeu!

Chamberlain, care stătea cu spatele la Amery, părea să nu observe că acesta i se adresa chiar lui. Auzise izbucnirea de nemulţumire, dar era sigur că va reuşi să stăpânească situaţia. Tot nu-i venea să creadă că înşişi membrii partidului lui ar putea merge mai departe decât să vocifereze în sală.

— Primesc această provocare, a răspuns Chamberlain, sigur de influenţa lui în partid. îi rog pe prietenii mei – şi încă mai am prieteni în parlament – ca prin votul lor de astăzi să sprijine guvernul.

A fost o mişcare fatală. Chamberlain conducea dezbaterile în parlament şi

era convins că influenţa lui personală îl va ajuta să-şi menţină poziţia, deşi era dispus să facă unele sacrificii. Fireşte, în detrimentul altor politicieni, pe care intenţiona să-i scoată din funcţie, pentru a potoli furia opoziţiei şi nemulţumirea din rândurile propriului Partid Conservator.

În seara aceea emisarul şi secretarul lui personal, Lordul Dunglass, se întâlnise cu rebelii ca să le prezinte propunerea premierului, care, în schimbul sprijinului, era gata să-i elimine din guvern pe doi dintre cei mai antipatizaţi miniştri, acuzaţi de atitudine împăciuitoare: Samuel Hoare, ministrul Aviaţiei, şi John Simon, ministrul Trezoreriei.

— Lucrurile au mers prea departe! a auzit el răspunsul.

Se apropia momentul când Winston Churchill avea să vină la tribuna parlamentului. Situaţia lui era foarte dificilă. În ziua precedentă, îl întâlnise la parlament pe Harold Macmillan**53**

Churchill pleacă din Downing Street după consultările cu premierul

adversarilor premierului. Acesta s-a apropiat de el, după ce Churchill şi-a terminat ritualul de pregătire a trabucului.

— Îţi urez succes, i-a spus el, aşezându-se în fotoliul de alături, dar cred că discursul pe care îl vei rosti nu va fi foarte convingător.

— De ce? Churchill s-a uitat bănuitor la el. Fireşte, ştia că interlocutorul lui este unul dintre cei mai înflăcăraţi adversari ai lui Chamberlain şi se aştepta la cuvinte aspre, pe deplin îndreptăţite, ministru al Apărării, apoi ministru de Externe). În ianuarie 1957 a fost ales preşedinte al Partidului Conservator, în aceeaşi lună a devenit premier. Din cauza sănătăţii precare a demisionat din funcţie în 1963.

căci Churchill era cel care purta răspunderea pentru ceea ce se întâmplase în ultimele săptămâni. Macmillan s-a aplecat pe neaşteptate şi i-a spus pe tonul cel mai prietenesc, mai plin de grijă şi de respect:

— Pentru că trebuie să avem un nou premier şi acela trebuie să fii tu.

Churchill a ridicat din umeri.

— M-am înscris în acest echipaj şi trebuie să rămân la bordul corabiei, a răspuns el modest, având în vedere guvernului lui Chamberlain.

Orice alt răspuns ar fi fost o nechibzuinţă din partea lui, iar Macmillan ştia acest lucru foarte bine. Trebuia să fie loial faţă de premier, dar, în acelaşi timp, îşi dădea seama că sfatul fusese sincer. O apărare prea înflăcărată a unui guvern care făcuse atât de multe greşeli, s-ar fi întors fără îndoială împotriva lui Churchill. Trebuia aşadar să-l sprijine pe premierul aflat în cădere liberă.

Cuvântarea pe care o rostise fusese o expresie a calităţilor lui diplomatice excepţionale. A atacat opoziţia pentru greşelile pe care le făcuse şi tunase împotriva lui Hitler. A încheiat cu cuvinte care i-au câştigat aplauzele auditoriului:

— Să uităm de certurile dintre noi şi să ne îndreptăm ura spre duşmanul comun.

Dar nimeni nu a dat ascultare acestui apel, căci după aceea grupuleţele de deputaţi loiali lui Chamberlain le-au strigat rebelilor că sunt şobolani care încearcă să fugă de pe corabia pe cale să se scufunde. Aceasta nu a schimbat nimic, căci la vot s-a constatat că majoritatea guvernamentală se redusese de la 213 la 81 de voturi. Fără îndoială că Chamberlain a înţeles încă de atunci că trebuie să plece, dar nu a lăsat să se vadă nimic. Dimpotrivă. A afirmat că trebuie să se convoace un guvern naţional, aşadar în care să fie şi reprezentanţii Partidului Conservator şi ai Partidului Laburist de opoziţie, sub conducerea lui. În acelaşi timp s-a produs un eveniment care a dezvăluit adevăratele intenţii ale premierului, atunci când, la 9 mai, Winston Churchill a fost invitat la dejun de Anthony Eden, pe care îl ştia de mult şi cu care colabora foarte strâns de multă vreme. În

atmosfera încordată din ultimele zile, dejunul ar fi putut fi o ocazie pentru un schimb important de informaţii şi opinii. De aceea s-a dus cu plăcere la club. Intrând în salonul mic de la etaj, a văzut că alături de Eden se afla ministrul Kinsley Wood, cel mai apropiat colaborator şi consilier

al premierului. Oare prezenţa lui era o întâmplare? Se cunoşteau de mult şi nu ar fi fost deloc de mirare ca Eden, văzându-l singur în club, să-l fi invitat şi pe el. Dar era puţin probabil. Prezenţa lui Wood nu era întâmplătoare şi Churchill s-a convins repede de aceasta.

Din cele câteva propoziţii rostite atunci reieşea clar că ştia de şedinţa reprezentanţilor opoziţiei din cabinetul premierului care urma să aibă loc în după-amiaza aceea pe tema formării unui guvern naţional.

— Premierul intenţionează să creeze un guvern naţional, iar dacă eforturile lui se vor încheia cu un eşec, va ceda locul oricărei persoane de încredere, a spus dintr-odată Wood.

Aceasta însemna că, dacă Partidul Laburist va fi de acord să participe la guvernare, dar nu va accepta ca în fruntea guvernului să fie Chamberlain, atunci acesta va renunţa la funcţie. Dar pe cine avea în vedere atunci când vorbea de „persoane de încredere”? Churchill nu se îndoia că pe primul loc se află Lordul Halifax— Halifax, dacă va auzi propunerile de a prelua funcţia de premier, ar putea aminti de dificultăţile constituţionale, iar dacă face acest lucru trebuie să păstrezi tăcerea. Tăcerea absolută.

Churchill ştia foarte bine despre ce vorbeşte Wood. Halifax era pair, membru al camerei superioare a parlamentului, Camera Lorzilor, aşadar nu putea pur şi simplu să preia funcţia de premier şi

să accepte răspunderea constituţională în faţa Camerei Comunelor. Ar fi fost o contradicţie care putea fi rezolvată prin anularea calităţii lui de pair. Dar Wood îl avertiza să nu încerce să caute o astfel de rezolvare şi nici să nu-i sprijine pe cei care ar propune o astfel de soluţie. Fireşte, avertismentul nu era necesar, aşadar cuvintele colaboratorului apropiat al premierului erau un semnal că el, Churchill, trebuie să preia funcţia de şef al

guvernului, atunci când Chamberlain va fi obligat să plece.

De ce se distanţase premierul de lordul Halifax, colaboratorul lui de încredere care, timp de doi ani, realizase în mod loial politica lui de *appeasement* şi l-a ales pe Churchill?

Chamberlain se temea de Halifax, căci avea propriul spionaj condus de prietenul lui apropiat, Sir Joseph Ball, şi culesese foarte mult material referitor la activităţile extraguvernamentale ale ministrului. Ştia despre întâlnirea secretă care avusese loc la 9 iulie la Ministerul de Externe. Aceasta fusese prezidată de lordul Halifax, iar printre membrii delegaţiei britanice se aflaseră tânărul marchiz de Claysdale, viitorul prinţ Hamilton. Mai fusese acolo şi Sir Louis Greig, prieten al familiei regale. Nu îndeplinea nicio funcţie guvernamentală, dar prezenţa lui la întâlnire părea să indice că îl reprezintă pe regele George al VI-lea.

De cealaltă parte a mesei se aşezaseră membrii delegaţiei germane, conduşi de generalul Walther von ReichenauÎn seara aceea, după ce îi transmisese lui Churchill un semnal important prin intermediul lui Wood, premierul s-a dus la Palatul Buckingham, pentru a discuta cu regele viitorul guvernului. A declarat atunci că primul lui candidat la funcţia de premier este Winston Churchill, ceea ce i-a produs o nemulţumire clară monarhului. George al VI-lea îl sprijinea din toată inima pe Halifax. Chamberlain a folosit diverse argumente pentru a-şi susţine alegerea, dar nu l-a menţionat pe cel mai important: Halifax era pacifist, nu era potrivit pentru a

nu «. uv/iUL. vâLVML. f nu uv/r wi iwnvi nuu conduce ţara în timp de război. De ce se temea premierul de aceste cuvinte? Poate ştia că şi regele este tot pacifist şi adept al păcii cu Germania cu orice preţ şi de aceea a considerat că, în astfel de împrejurări, un asemenea argument împotriva lui Halifax ar fi acţionat în favoarea lui.

În timp ce la Londra se desfăşurau negocierile pe tema viitorului guvern, la Berlin Adolf Hitler se pregătea de călătorie. Coborâse pe scările largi ale Cancelariei Reich-ului în grădină, unde îl aştepta un mercedes mare blindat şi trei automobile de escortă. O clipă mai târziu, coloana a crescut cu încă vreo câteva mercedesuri negre, în care erau cei mai apropiaţi colaboratori ai lui Hitler. Mantaua albă îl distingea de departe pe solidul Hermann Göring, comandantul *Luftwaffe.* împreună cu el în maşină mai era colonelul Wilhelm Keitel, şeful *Oberkommando-*

ului *Wehr*machtului. Mai era şi ministrul de Externe, Joachim von RibbentropColoana de automobile a trecut pe lângă aeroport şi în jurul orei 17.00 s-a oprit într-o mică gară, Finkenkrug, unde s-au suit cu toţii în trenul special al lui Hitler şi au pornit spre nord. Mergeau oare în Danemarca, sau poate la Kiel, pentru ca de acolo să zboare la Oslo?

Oaspeţii lui Hitler presupuneau că secretul care înconjura călătoria lor reieşea din nevoia de mai multă siguranţă, ceea ce era clar după atentatul din 9 noiembrie 1939 de la „Brugenbrâukeller” din

Tancuri germane pregătite de atac împotriva Belgiei

München, unde explozia unei bombe fusese cât pe-aici să ia viaţa Führerului şi îi ucisese pe câţiva dintre vechii lui tovarăşi de partid.

La Hanovra, trenul s-a oprit şi în vagonul lui Hitler a intrat colonelul Diesing, şeful serviciului de meteorologie al *Wehr*machtului. Aducea cu el rapoartele meteorologice din care reieşea clar că în ziua următoare, 10 mai 1940, va o fi vreme frumoasă şi însorită. Această veste l-a bucurat pe Hitler aşa de tare că i-a dăruit colonelului un ceas de aur. Abia atunci pasagerii trenului care mergea în necunoscut, au aflat că în zorii zilei următoare

armata germană va porni împotriva Belgiei, Olandei şi Franţei şi călătoria lor are legătură cu acest eveniment important.

La ora 4.25 dimineaţa au ajuns la Euskirchen, o mică localitate situată la 50 km vest de Bonn. Hitler, proaspăt şi odihnit, a coborât din vagon şi s-a urcat într-un mercedes blindat, care l-a dus la noul lui sediu numit „Felsennest” „Cuibul de stâncă”, aflat într-o pădure în apropiere de Munstereifeld, la 35 km de graniţa belgiană. Construcţia ansamblului de buncăre începuse în octombrie 1939, dar de-abia în februarie 1940 Hitler se decisese să conducă de aici acţiunile armatei sale în războiul împotriva Belgiei, Olandei şi Franţei.

60

Au străbătut o pădure frumoasă, desfătându-se cu prospeţimea răsăritului de mai. Toţi înţelegeau că peste câteva zeci de minute vor trebui să intre în buncărele incomode, înguste şi sufocante, în care vor petrece câteva zile. Generalul Wilhelm Keitel, ale cărui camere erau lipite de apartamentul lui Hitler, se plângea în plus şi de acustica îngrozitoare a buncărului de locuit. Se pare că prin zidurile de beton se auzea până şi foşnetul ziarelor pe care le citea Führerul.

Undeva, deasupra capetelor lor, se auzea zgomotul avioanelor *Ju 52/3 m,* care decolau de pe aeroporturile de lângă Köln. Acestea transportau comandourile care urmau să lovească podurile de pe Meuse şi să pună stăpânire pe fortăreaţa belgiană Eben Emael, care păzea drumurile spre interiorul teritoriului Belgiei. De succesul acţiunii lor depindea soarta războiului din Belgia. Dacă grupurile de comando nu reuşeau să pună stăpânire pe poduri, înainte ca belgienii să le arunce în aer şi nu ocupau puternicele fortăreţe de pe malul Canalului Albert, Armata a 6-a germană ar fi trebuit să se oprească multe zile acolo şi să ducă lupte grele, iar între timp dinspre vest ar fi sosit armatele franceze şi britanice, ca să-i sprijine pe apărătorii belgieni.

Paraşutiştii au lovit în mai multe locuri ale părţii de nord a frontului, vrând să ocupe obiectivele strategice de pe teritoriul Belgiei şi al Olandei şi să deschidă drumurile către Franţa în faţa grosului forţelor Grupului de Armate „B”.

Soldaţii diviziei 22 a generalului Hans von Sponeck trebuiau să ocupe aeroporturile Valkenburg, Ypenburg şi Ockenburg din zona Haga, ceea ce ar fi facilitat atacul împotriva capitalei Olandei. Generalul von Sponeck era atât de convins de succesul soldaţilor lui, încât îşi luase cu el uniforma de paradă în care intenţiona s-o aresteze pe regina Wilhelmina. Voia să facă acest lucru

cu eleganţă, cu toată galanteria ofiţerului german aristocrat, dar n-a mai apucat. Apărarea aeriană dură a provocat moartea a peste o mie de soldaţi din divizie, iar generalul a fost el însuşi rănit.

În alte locuri, situaţia a evoluat favorabil pentru nemţi. Paraşutiştii din Divizia a 7-a au ocupat o parte din Rotterdam şi aeroportul Waalhaven. La Dordrecht s-au poziţionat pe ambele maluri ale râului Meuse şi au ocupat podul Moerdijk, deschizând în faţa Armatei a 18-a drumul către inima Olandei.

Loviturile fulgerătoare ale unităţilor germane de paraşutişti în diverse locuri au mai avut şi alte avantaje pentru planurile nemţilor
61

În vest. l-au convins pe comandanţii aliaţi că ofensiva principală a armatei germane va fi îndreptată spre nord şi că, la fel ca în Primul Război Mondial, intenţionează să intre în Paris prin Belgia, tăind legătura cu porturile de la Canalul Mânecii, astfel încât britanicii să nu mai poată aproviziona armatele aliate. Comandanţii francezi şi britanici intenţionau ca, după primul atac german împotriva Belgiei, să-şi ducă acolo armata, pentru a-i ajuta pe apărători. E drept că au şi formulat această propunere chiar de la începutul anului 1940, dar guvernul belgian a răspuns hotărât „nu”, temându-se că intrarea armatelor anglo-franceze va anihila neutralitatea statului şi îi va oferi un pretext lui Hitler pentru a începe războiul. Paul-Henri Spaak, ministrul belgian de Externe, a mers până acolo, încât i-a spus lui Vicco von Bulow-Schwante, ambasadorul german, că „guvernul Belgiei nu-şi va permite niciodată o acţiune atât de necugetată cum ar fi chemarea Aliaţilor la el în ţară”; aşa a rezumat ambasadorul discuţia cu ministrul belgian într-o telegramă trimisă la Berlin.

Statul-major General belgian, care evalua situaţia ceva mai realist, a efectuat anumite acţiuni comune cu Aliaţii, dar într-un domeniu foarte limitat: au fost trimise hărţile aeroporturilor la Londra şi la Paris, s-a organizat transportul tancurilor franceze în Olanda pe calea ferată şi s-au rezolvat alte câteva chestiuni mărunte.

Aliaţii şi-au masat armatele la frontiera franco-belgiană, aşteptând să fie chemate în ajutor.

La ora 1 în noaptea de 9/10 mai, comandantul şef al armatelor franceze, generalul Maurice Gamelin**62**

Groningen

MAREA NORDULUI

OLANDA

Deventer
Amsterdam
Utrecht r*Haga
Rotterdai
Arnhem
— Breda
Anvers istendj armata belgiană *JET*
Gandawae
BELGIA Bruxelles
Dunkerqui
Mastrii. ouvain t.
Tongres-i
avre Fort E§
Namureţii
kwizgran
Mons
Grupul de Armate A
IDinant
Arde
ÎMBURI lontherme
Luxemburg ***f***
Longuyon
Atacul armatei germane împotriva Belgiei, Olandei şi Franţei în mai 1940

GERMANIA
Grupol de Armate B
av-ar
Armata
Corpul expediţionar britanic
Armata 1
Armata 9-a
Grupul de Armate C
Armata 2-a
FRANŢA

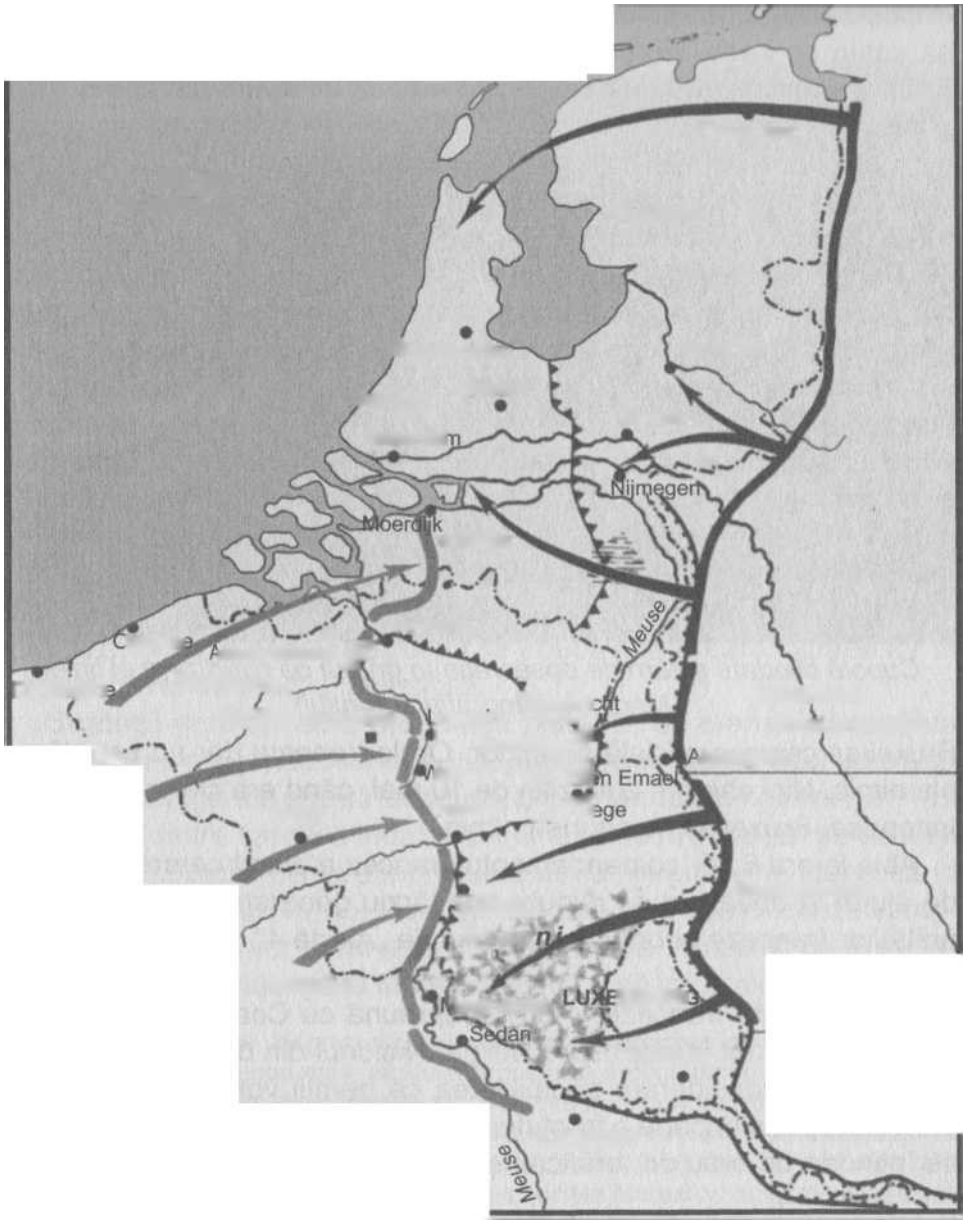
Nijmegen
Moerdijk
Meuse
LUXE
Sedan
Meuse

Cupolă blindată şi turn de observaţie în grupul de avertizare al liniei Maginot (fotografia autorului)

Bruxelles cererea oficială de ajutor. Orele treceau, dar nu se întâmpla nimic. Nici chiar în zorii zilei de 10 mai, când era clar că războiul începuse, Bruxelles nu spunea nimic.

Abia la ora 6.25, comandamentul francez a primit cererea oficială de ajutor şi douăzeci de minute mai târziu generalul Gamelin a dat unităţilor franceze şi britanice ordinul de „Alertă 4” – trecerea frontierelor Belgiei. Două armate franceze: 1 şi 7, împreună cu Corpul Expediţionar Britanic au pornit în nord spre Belgia. Niciunul din comandanţii aliaţi nu a luat în considerare posibilitatea că nemţii vor îndrepta atacul principal spre altă parte a frontului. La frontiera dintre Franţa şi Belgia se întindea un brâu de fortificaţii puternice numite linia Maginot**64**

comandanţii germani ar fi trebuit să fie nebuni ca că încerce s-o străpungă. Linia se întrerupea la frontiera cu Belgia, ceea ce putea să pară greşit din punct de vedere tactic, dar avea o explicaţie politică raţională. Separarea Franţei de Belgia printr-o linie de buncăre şi tranşee ar fi fost periculoasă din punct de vedere politic, căci i-ar fi putut împinge pe belgieni spre o alianţă cu nemţii. Pe de altă parte, pe teritoriul aceste ţări se găseau fortăreţele Eben Emael, Namur şi Liège, suficient de moderne şi de puternice pentru a-i opri pe nemţi şi a juca acelaşi rol ca şi linia Maginot: ar fi dat Franţei suficient timp să se pregătească pentru mobilizarea rezerviştilor, pentru concentrarea armatei şi preluarea contraofensivei.

Dar nimeni nu se gândise la posibilitatea ca nemţii să atace pe la sud,

prin Ardeni. Terenul muntos şi împădurit, traversat de văi şi chei de râuri, cu drumuri mici şi sinuoase, făcea imposibilă desfăşurarea coloanelor de tancuri. De aceea, apărarea acestei zone a fost încredinţată unităţilor armatelor de rezervişti 1 şi 9; slabe, prost instruite şi înarmate, nu puteau fi un adversar pe măsura diviziilor germane de blindate. Şi dacă acestea apucau să treacă prin Ardeni, oprirea lor în Franţa devenea practic imposibilă.

Strategii germani care pregăteau planurile de ofensivă împotriva Franţei nu s-au gândit nici ei la început la posibilitatea unui atac prin Ardeni. Intenţia lor era să conducă grosul armatelor germane – 37 de divizii (dintre care 8 blindate) din Grupul de Armate „B” pe acelaşi traseu prin Belgia, pe care merseseră armatele germane atunci când începuseră Primul Război Mondial. Singura schimbare consta în faptul că diviziile nu vor porni spre sud, în direcţia Parisului, ca în 1914, ci vor încerca să ajungă la Marea Manecii şi să împiedice debarcarea echipate cu mitraliere, 20 grupuri medii, echipate cu mitraliere şi tunuri calibru 75 şi 130 mm, şi două grupuri mari, alcătuite prin unirea a doua grupuri mijlocii. Nucleul unui grup mijlociu tipic de avertizare era o clădire de beton acoperită, aflată la 1525 m sub pământ, unde se aflau toate cele necesare vieţii şi luptei independente pentru o unitate de 800 – 1.000 soldaţi (cazărmi, bucătării, băi, săli de infirmerie, săli de operaţie). Apărare era asigurată de aşa-numitele blocuri de luptă ale infanteriei, echipate cu mitraliere grele, lansatoare de grenade, tunuri antitanc şi blocurile de artilerie, cu turnuri blindate retractile cu tunuri calibru 75 mm sau 135 mm. Sistemul de apărare activă era completat de cupolele blindate de observaţie de unde putea fi condus tirul mitralierelor sau al lansatoarelor de grenade. Accesul la grupurile de avertizare era apărat de barajele antiinfanterie şi antitanc. În toată linia Maginot au fost construite 5800 adăposturi. Nemţii nu au reuşit să ocupe niciunul din grupurile de avertizare. Ultimii apărători au părăsit fortificaţiile abia la 1 iulie 1940, aşadar la 8 zile după predarea armelor.

trupelor britanice. Abia în a doua etapă a războiului ar fi pornit spre Paris.

Hitler a acceptat acest plan, dar fără entuziasm. Era lipsit de stratageme, de acţiuni neconvenţionale, pe care le preţuia atât de mult ca o condiţie fundamentală a victoriilor politice şi militare. Îşi dădea seama că planul propune acţiuni militare ale armatei germane exact de felul celor la care se aşteaptă Aliaţii, aşadar nu profita de elementul surpriză, pe care se întemeia doctrina războiului fulger. În măsura în care se aştepta la condiţii

atmosferice favorabile, Hitler amintea necontenit de mutarea loviturii principale spre sudul Belgiei. Dar nu avea curaj să efectueze această schimbare diametrală şi îi lipsea un sprijin în persoana unui ofiţer cu experienţă, care să-i întărească convingerea că atacul prin sudul Belgiei este o soluţie mai bună. În schimb, auzea mereu că trecerea tancurilor prin Ardeni este imposibilă. Şi a crezut. Un timp…

Nu ştia că rezervele lui referitoare la planul direcţionării atacului principal spre partea de nord a frontului erau împărtăşite de mulţi dintre ofiţerii importanţi, căci propunerile acestora nu ajungeau până la el. Comandantul Grupului de Armată „A”, generalul Gerd von Rundstedt2 iulie 1944 a ieşit din nou la pensie. La 6 septembrie 1944, a revenit în funcţia de comandant şef al zonei „Vest”. După ce armata americană a ocupat podul din Remagen, a fost din nou şi definitiv obligat să-şi dea demisia. Prins la 1 mai 1945, a fost acuzat de crime de război în Polonia, în URSS şi în Vest. Din cauza stării precare a sănătăţii, nu a fost adus în faţa tribunalului şi în 1949 a fost pus în libertate.

2 **Erich von Manstein** (1887 – 1973), fiu al unui ofiţer prusac, gen. Eduard von Lewiński (preluase numele unchiului din partea mamei, care îl înfiase), militar încă din Primul Război Mondial, după încheierea acestuia a servit în *Reichswehr.* Din 1936 a fost adjunct al şefului de Stat-major al forţelor terestre ale *Wehr*machtului. În 1938, a fost şeful Statului-major al armatelor care au ocupat Sudeţii. În septembrie 1939, a fost şeful Statului-major al Grupului de Armate „Sud”, ulterior al Statului-major al

trimiseseră adesea în comandamentul forţelor terestre rapoarte în care demonstrau că atacul principal trebuie să meargă prin Belgia de sud. În zadar. Propunerile lor nu au fost luate în seamă. Probabil că era vorba aici de considerente de ordin personal: comandantul forţelor terestre, generalul Walter von BrauchitschSituaţia s-a schimbat pe neaşteptate la 17 februarie 1940, când generalul Manstein, abia numit comandant al Corpului XXXVIII, a fost invitat la dejun la Hitler. Atunci şi-a prezentat proiectul de atac prin Ardeni. Hitler era fericit. Ideile lui, exprimate timid în faţa ofiţerilor superiori al Statului-major, îşi găsiseră pe neaşteptate confirmarea din partea unui profesionist de înaltă clasă. Manstein a fost invitat la Cancelaria Reich-ului la 24 februarie ca să-şi prezinte planul. A argumentat că adversarii trimiterii tancurilor prin Ardeni nu aveau dreptate. A arătat că francezii erau convinşi că nemţii nu-şi vor îndrepta armata spre această zonă şi aduseseră aici unităţile de rezervişti – un adversar slab în faţa diviziilor blindate germane. Hitler a acceptat acest

Grupului de Armate „A”. La 24 februarie 1940, i-a prezentat lui Hitler planul de atac al Franţei prin Ardeni, care a primit aprobarea Führerului. În timpul războiului din Franţa a comandat Corpul XXXVIII. în 1941, în timpul

agresiunii împotriva Uniunii Sovietice, a comandat Corpul LVI blindate. Din septembrie 1941 a comandat Armata a II-a, care a ocupat Crimeea. Ca recunoaştere a meritelor a fost avansat la gradul de feldmareşal. Din august 1942 a comandat forţele care au asediat Leningradul. În noiembrie acelaşi an a preluat comanda Grupului de Armate „Don”, care urma să elibereze Armata a 6-a, înconjurată la Stalingrad. În februarie 1943 a ajuns în fruntea Grupului de Armată „Sud” care a luptat la Harkov. În iulie acelaşi an, a fost înfrânt în lupta de la Kursk, moment decisiv pentru eforturile de pe frontul de răsărit. În 1944 a căzut în dizgraţia lui Hitler, căci s-a pronunţat pentru o strategie flexibilă, iar în martie acelaşi an a fost transferat în rezervă. După război a fost închis şi condamnat în 1949 de un tribunal britanic la 18 ani închisoare pentru crimele comise de unităţile subordonate lui pe teritoriul URSS; a fost eliberat în 1952.

67

plan, care, inclus în planul de război cu Occidentul al generalului Franz Halder, le-a acordat nemţilor victoria.

În dimineaţa zilei de 10 mai, Hitler urmărea pe hartă mişcările trupelor germane şi aliate.

Văzând semnele care arătau că armata franceză nu-şi schimbase planul de acţiune, s-a întors către generalul Keitel:

— A fost o treabă pe cinste, atacul acela de la Lieges! a spus el despre deplasarea unei părţi a armatei germane spre nordul Belgiei, l-am făcut să creadă că vom rămâne fideli vechiului plan al lui SchlieffenŞtia că Aliaţii nu mai au timp să-şi mute grosul forţelor în Ardeni şi să blocheze mişcarea coloanelor germane de blindate. Primul pas spre victorie era făcut.

Adolf Hitler şi generalul Erich von Manstein în timpul unei discuţii deasupra planului de ofensivă din Ardeni

68

Misiunea cea mare

Telefonul din cabinetul primului lord al Amiralităţii a sunat dis-de-

dimineaţă. Churchill, care stătea la masă şi mânca ouă ochiuri cu bacon, a pus şervetul deoparte şi a ridicat receptorul. Se aştepta la această veste la fel ca toţi comandanţii aliaţi deşi, la fel ca şi aceştia, încă nu-şi dădea seama de toată gravitatea situaţiei. Unităţile franceze şi engleze căzuseră în capcană, străduindu-se să blocheze drumul armatei germane în nordul Belgiei, în timp ce grosul forţelor inamicului se grupase în Ardeni.

O jumătate de oră mai târziu, a început agitaţia obişnuită în astfel de împrejurări. Din toate părţile veneau telegramele care raportau situaţia de pe continent. Problema cea mai importantă încă nu era rezolvată: viitorul guvernului britanic.

Trecuse de ora 11.00, când Churchill a urcat scara îngustă a clădirii din Downing Street şi a intrat în cabinetul premierului Chamberlain de la etajul întâi. La birou şedea deja Lordul Halifax.

Churchill cu consilierii militari pe ţărmul englez

69

— M-am împăcat cu gândul că nu voi fi în stare să alcătuiesc un nou guvern, a spus Chamberlain. Vorbea încet, calm, cântărind fiecare cuvânt. Reacţia şefilor Partidului Laburist nu lasă nicio îndoială în această privinţă. Se pune întrebarea, pe cine să recomand în această situaţie regelui, atunci când Majestatea Sa va primi demisia mea?

Churchill şi regele George al VI-lea pe scările palatului Buckingham

Chamberlain s-a întrerupt şi i-a privit atent pe cei doi politicieni care şedeau în faţa lui. Aştepta o reacţie din partea lui Churchill, dar acesta îşi amintea de cuvintele lui Kingsley

Wood. N-a spus nimic. S-a lăsat o tăcere lungă şi stânjenitoare. În cele din urmă, Halifax a fost cel care a vorbit:

— Ca pair al Angliei, nefiind membru al Camerei Comunelor, mi-ar fi foarte dificil să îndeplinesc obligaţiile de premier în situaţia actuală.

A mai vorbit câteva minute, argumentându-şi refuzul. De ce nu voia să primească funcţia de premier care îi căzuse în mână? Ştia fără îndoială că, dacă Chamberlain va prezenta candidatura

lui, cu siguranţă aceasta va fi acceptată de rege. Cu siguranţă că vorbise de mai multe ori pe această temă cu regele la micul dejun. Totuşi a refuzat, deşi ştia că regele se străduieşte să înlăture obstacolele din calea lui.

Poate îşi dădea seama că, lipsit de sprijin politic, ar deveni „un premier onorific”, fără influenţă asupra politicii pe care intenţiona s-o promoveze. S-a retras lăsându-i calea deschisă lui Churchill. îl cunoştea bine şi putea prevedea cu uşurinţă politica pe care o va duce: luptă şi numai luptă. Era sigur că, în faţa superiorităţii copleşitoare a Germaniei, această politică nu are şanse de succes. Churchill va conduce naţiunea pe marginea prăpastiei şi atunci el, Halifax, va prelua cârma guvernului pentru a salva Marea Britanie. Ştia cum să facă acest lucru. Nu ar mai fi fost atunci un „premier de hârtie”, manipulat de cei doi: Chamberlain şi Churchill.

Când şi-a încheiat discursul şi a devenit clar că singura candidatură care va fi prezentată regelui va fi cea a lui Churchill, acesta a spus scurt:

— Până când nu-şi va exprima acordul cu alcătuirea guvernului, nu voi lua legătura cu niciunul din partidele de opoziţie.

Prima etapă a jocului se încheiase.

Mai târziu, când Churchill s-a întors la Amiralitate, a ajuns la el ştirea că premierul plecase la palatul Buckingham. Apoi o altă ştire, deja de la rege, care îl convoca la ora 18.00.

George al VI-lea l-a primit politicos, dar rece.

— Vă rog să luaţi loc, a spus el şi i-a indicat un fotoliu.

Tăcerea se prelungea. Regele privea întrebător la Churchill. În cele din urmă a întrebat:

— Înţeleg că nu ştiţi de ce v-am chemat?

— Sir, nu pot să-mi imaginez de ce…

Regele a zâmbit:

— Vreau să vă rog să alcătuiţi un nou guvern.

— Voi face cu siguranţă acest lucru.

În continuare, convorbirea s-a referit la organizarea noului guvern.

Pe drumul de întoarcere spre Amiralitate, Churchill nu i-a adresat niciun cuvânt lui „Thomrny”, Thomas, detectivul din paza lui personală, care şedea lângă şofer. Când s-au oprit în faţa clădirii cenuşii a Amiralităţii şi Churchill a pus mâna pe mânerul uşii, dând să coboare, Thomas l-a oprit:

— Sir, doream să vă felicit pentru această funcţie înaltă. Vă urez succes în îndeplinirea unei misiuni neobişnuite.

Churchill s-a uitat la el fără un cuvânt. Avea lacrimi în ochi, ca şi când l-ar fi copleşit toate emoţiile acelei zile. A spus încet:

— Numai Dumnezeu ştie cât de mare este această misiune. Sper că nu este prea târziu, dar mi-e teamă că s-ar putea să fie. Trebuie să facem tot ce putem.

S-a întors şi a pornit spre intrarea în clădire. Chiar în aceeaşi seară intenţiona să-i prezinte regelui lista membrilor guvernului. Trebuia să ţină seama de apartenenţa lor partinică, deoarece urma să fie un guvern de alianţă naţională. A împărţit mandatele între reprezentanţii propriului Partid Conservator, ai Partidului Laburist şi chiar ai micului Partid Liberal, care avea numai câteva mandate. Apoi, analizând raportul de forţe în parlament şi în guvern, şi-a dat seama cât de dificilă este poziţia în care se află. Era premier, dar nu era şeful Partidului Conservator. Şeful acestui partid, Neville Chamberlain, care cu numai câteva ore în urmă încă mai era premier, trebuia aşadar să facă parte din noul guvern. Asta nu-l neliniştea. Chamberlain era un om loial şi zilele următoare aveau să confirme că din partea lui nu venea nicio primejdie. Halifax! Acesta îl neliniştea pe Churchill. Constituia o

ameninţare şi aceasta din mai multe motive. Avea o poziţie puternică în Partidul Conservator, iar părerea lui că Marea Britanie nu trebuie să intre în război cu Hitler era împărtăşită de cei mai proeminenţi politicieni. Era sprijinit şi de regele George al VI-lea şi părea clar că şi monarhul împărtăşeşte părerile politice ale lui Halifax. Ce era încă şi mai rău, Churchill nu-şi putea permite să-l demită pe Halifax din funcţia de ministru al Afacerilor Externe, iar păstrarea unui adversar al războiului într-o funcţie atât de importantă însemna ca multe din acţiunile guvernului să fie torpilate. Dar nu avea încotro. Eliminarea lui Halifax ar fi însemnat război cu Curtea şi cu mulţi politicieni influenţi din Partidul Conservator. Nu ar fi fost înţelept nici chiar în vremuri liniştite, cu atât mai puţin în împrejurări atât de dramatice ca cele de după atacul Germaniei împotriva Franţei.

Ceva mai departe, vizavi, în clădirea masivă a Ministerului Afacerilor Externe, la etajul întâi, în cabinetul lui R.A. Butler, adjunctul ministrului, stăteau câţiva funcţionari la un pahar de şampanie. Nu sărbătoreau primirea funcţiei de prim-ministru de către Churchill. Atmosfera şi expresia de pe chipurile lor spuneau că este o ceremonie funerară. Erau adversarii cei mai înverşunaţi ai noului premier.

Ministrul adjunct Butler părea cel mai îndârjit.

— Excelent, tradiţia pură a politicii britanice a ajuns pe mâna celui mai mare aventurier din istoria politicii contemporane, a spus el pe neaşteptate. Am încercat să-l conving pe Halifax să accepte funcţia de premier, dar întorsătura neaşteptată pe care a provocat-o Winston ăsta şi acoliţii lui este cea mai mare nenorocire. Şi totul numai din vina lui Chamberlain, care s-a lăsat dus de nas aşa de uşor de acest semiamerican…

Îi spunea lui Churchill semiamerican, căci mama acestuia, Janette Jérôme, era din Brooklyn. În gura diplomatului englez suna ca cea mai mare jignire.

— Şi principalii lui colaboratori sunt nişte palavragii şi neisprăviţi, nişte oameni absolut ineficienţi, a mai adăugat el.

Atitudinea lui Butler şi a altor câţiva susţinători ai lui Halifax, sinceritatea cu care îşi exprimase adversitatea faţă de noul premier reprezentau o ameninţare de care Churchill nici nu-şi dădea seama. Şi era cu atât mai primejdios, cu cât în zilele următoare atenţia lui trebuia să se concentreze asupra frontului, nu asupra intrigilor de cabinet. Dar ei intenţionau să profite tocmai de aceasta.

Ziua în care Franţa a pierdut

Deasupra drumului îngust dintre păduri se ridica o ceaţă albăstruie. Era fumul de la sutele de tancuri care umpleau spaţiul dintre copaci. Generalul Heinz GuderianCu toate problemele lor, nemţii repurtaseră deja un mare succes, căci ajunseseră cu trupele lor pe Meuse în numai două zile. Duminică 12 mai, pe malul râului erau instalate unităţile a şapte divizii blindate.

Generalul Heinz Guderian

Guderian se grăbea. Ştia că forţarea râului era cheia victoriei în acest război şi nu-l dispreţuia pe inamic, împrejurările erau favorabile duşmanului. Tancurile înaintau extrem de încet. Una din diviziile corpului lui rămăsese mult în urmă, căci nu reuşise să străbată cu tancurile sale pe drumurile înguste, aglomerate de armată. Pe deasupra tuturor relelor, pe malul vestic al râului se aflau poziţii de artilerie şi buncăre bine camuflate, pe care aviaţia nu reuşise să le descopere. Cele mai multe poduri fuseseră distruse.

Guderian ştia că în zorii zilei de 13 mai divizia a 5-a blindate încercase să

traverseze râul Meuse la sud de Yvoir, dar apărarea franceză era atât

Tancuri germane aşteptând să traverseze râul Meuse

de puternică, încât după câteva tentative eşuate, nemţii fuseseră nevoiţi să se retragă, lăsând pe mal cele mai multe bărci şi pontoane. Din zona Dinant, generalul Erwin Rommel, comandantul Diviziei a 7-a blindate, raporta:

— Situaţia nu este deosebit de plăcută. Bărcile noastre au fost distruse una după alta de foc din flanc. Infanteria inamică este atât de bine acoperită, că nici după ce o cauţi îndelung cu luneta nu poţi să-i descoperi poziţiile. Singura soluţie ar fi să instalăm o perdea de fum, dar nu aveam o unitate dotată cu dispozitivele necesare. Am dat ordin să se incendieze câteva case din vale ca să obţinem fumul de care avem nevoie.

Guderian începea să se neliniştească. Dacă inamicul reuşea să oprească diviziile germane câteva zile, întreaga mare expediţie din vestul Europei s-ar fi putut încheia cu o înfrângere. Discutase pe această temă cu o seară înainte cu comandantul grupului de blindate, generalul Ewald von KleistUndeva, deasupra pădurii, s-a auzit dintr-odată un huruit de motor care devenea din ce în ce mai puternic. Guderian s-a uitat la ceas. Era aproape ora 11.00. Avioanele din corpul VIII de aviaţie erau punctuale. Zburau în grupuri de câte trei la o înălţime de 3.000 de metri. Punctele negre de pe cerul fără nori creşteau mereu până când au început să se distingă aripile şi cabinele specifice avioanelor

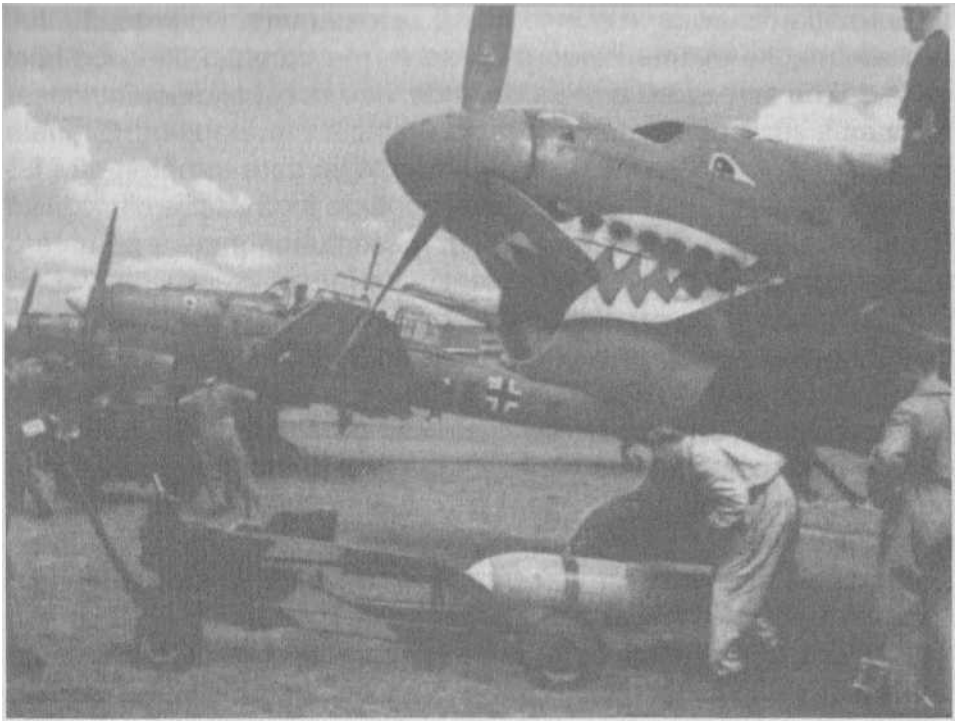

Ju 87

de bombardament *Ju 87*Avioanele Junker descriau cercuri largi deasupra malului vestic al râului Meuse, de unde se auzea canonada mitralierelor antiaeriene. Focul era însă haotic, ceea ce arăta că apărătorii francezi, care respinseseră cu atâta vitejie atacurile infanteriei germane, fuseseră luaţi prin surprindere de vederea avioanelor.

Date tactico-tehnice *(Ju 87D-1),* motor cu puterea 1400 CP, anvergura 13, 8, lungimea 11, 5 m, greutatea la decolare 6586, viteza max. 410 km/h, raza de acţiune 1.000 km, armament 2 mitraliere automate în faţă *MG 17* calibru 7, 9 mm, două mitraliere în spate, MG 81 calibru 7, 9 mm şi 250 kg, 500 kg, 1.000 kg sau 1800 kg de bombe sub cabină şi 4 bombe a 50 kg, 2 – 250 kg sau 2 – 500 kg sub aripi.

77

Formaţia de avioane a început să se destrame. Unul după altul, Stukas-urile se avântau în luptă şi se auzea un vuiet continuu. Cei de la sol nu se puteau orienta de unde vine acest zgomot înfricoşător, nemaiauzit până atunci în timpul atacului avioanelor. Sirenele montate sub cabina pilotului scoteau un vuiet care urmărea să-i înspăimânte pe soldaţii de la sol şi să-i pună pe fugă. Micile dispozitive îşi îndepliniseră cu succes misiunea, accentuând panica pe care o trezeau avioanele de bombardament.

Primul avion s-a apropiat de pământ sub un unghi de 60° şi brusc, la înălţimea de 1.000 m, s-a îndreptat, iar de sub aripile lui s-au desprins câteva bombe mici. Apoi al doilea, al treilea, toate au repetat aceeaşi manevră. Deasupra colinelor de pe malul râului se înălţau trâmbe negre de fum, semn inconfundabil că bombele nimeriseră în poziţiile franceze şi provocaseră explozia muniţiei, distrugând vehicule şi clădiri.

Atacul aerian a fost surprinzător de scurt, dar înainte ca avioanele care veniseră în primul val să dispară dincolo de coline, au apărut alte şaizeci. Şi tot aşa, timp de cinci ore, val după val, avioanele veneau şi aruncau bombele cu mare precizie pe poziţiile apărătorilor.

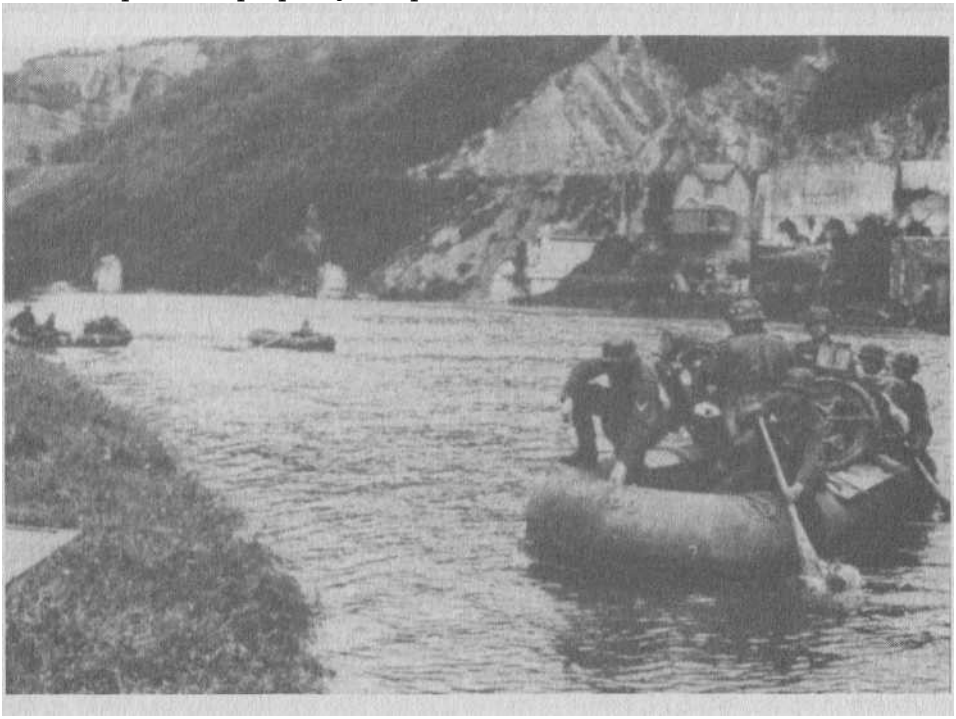

Soldaţii germani traversează râul Meuse

Consecinţele raidurilor au fost cumplite. Soldaţii francezi erau bine pregătiţi pentru atacurile prelungite de artilerie. Buncărele de beton şi adăposturile solide de lemn îi apărau împotriva proiectilelor de calibru mic, iar inamicul putea să aducă artileria grea şi muniţia corespunzătoare abia după câteva zile. Dar dintr-odată s-a văzut că focul vine împotriva lor din cer, le distruge buncărele, le împrăştie casele în care aveau instalate cuiburile de

mitralieră, punându-i pe fugă pe soldaţii luaţi prin surprindere de vuietul avioanelor de care nu se puteau apăra. Din nou, avioanele de bombardament îşi dovediseră forţa de distrugere, în faţa căreia inamicul nu se putea nici adăposti, nici apăra.

— Înainte! Guderian s-a aplecat spre radiotelegrafistul care şedea alături de el. Prima divizie de blindate să se apropie de râu!

Tancurile care coborau încet de pe colină au început să se apropie de râu. În spatele lor alergau infanteriştii care trăgeau tunurile antitanc, poziţionate apoi rapid chiar pe mal. Focul inamicului era slab şi imprecis. Proiectilele franceze nimereau fie în apă, fie se pierdeau deasupra pădurii fără să producă mari distrugeri unităţilor atacatoare. Se vedea ce derută provocaseră avioanele în rândurile inamicului şi ce pierderi grele suferiseră acestea.

Primul val al soldaţilor din Diviza 1 blindate a ajuns la mal şi a ocupat un cap de pod în zona Glaire la ora 16.00.

Guderian, auzind de succesul lor, a sărit jos din automobil şi a alergat spre mal.

— La o parte! i-a strigat el unui soldat care intenţiona să sară într-o barcă.

Când acesta, uluit la vederea generalului în manta de piele, s-a tras într-o parte, Guderian şi-a trecut piciorul peste bordul bărcii.

— Daţi-i drumul, daţi-i drumul! i-a îndemnat pe soldaţii care împingeau barca.

Voia să fie cu ei acolo, căci ştia că vine momentul decisiv al luptei. Dacă reuşeau să-l împingă pe inamic şi să susţină contraatacul lui, până seara geniştii vor face podul şi în următoarele câteva ore toată divizia se va afla pe celălalt mal al râului Meuse.

Traversarea râului a durat doar câteva minute. Guderian, preocupat să supravegheze malul, nici nu şi-a dat seama când botul bărcii s-a înfipt în fundul stâncos.

Ofiţerul care observa colina a luat poziţie de drepţi văzându-l pe Guderian.

tiuuusc mw wui uat Hnsni

— Oberstleutnant Hermann Balck, comandantul primului regiment, s-a prezentat el. Domnule general, traversările de agrement pe râul Meuse sunt interzise.

Guderian a zâmbit. Cu cuvintele acestea îi îndemna la instrucţie pe ofiţerii

care tratau cu superficialitate exerciţiile de depăşire a obstacolelor acvatice.

— Care este situaţia?

— Francezii se retrag. Au suferit pierderi mari în timpul bombardamentului şi nu mai rezistă tensiunii. Nu cred că sunt în stare să contraatace. Peste o oră sau două ar trebui să întărim capul de pod.

La ora 17.30, pe malul de răsărit au apărut camioanele cu pontoanele de 16 tone. Curând, încărcătura lor era deja în apă. Până seara, podul de pontoane, pe care puteau trece tancurile şi autovehiculele blindate, era gata. Guderian, care se străduia să accelereze ritmul traversării râului, a ordonat ca echipamentele mai uşoare, cum ar fi motocicletele şi tunurile antitanc să fie transferate pe pontoane de cauciuc. Nemţii s-au instalat temeinic pe malurile Meusei. Ziua de 13 mai 1940 a devenit ziua care a decis soarta războiului din Franţa.

Winston Churchill, care în acea zi se pregătea să-şi ţină discursul în parlament, nu ştia cât de gravă este situaţia. Avea toate motivele să creadă că puternica armată franceză, sprijinită de Corpul Expediţionar Britanic, îl va respinge pe inamic.

A intrat în sala Camerei Comunelor, decis să ţină o cuvântare care să confirme faptul că este un conducător care vede clar viitorul Marii Britanii şi nu va accepta să facă niciun fel de concesii duşmanului.

— Aş dori să spun Camerei ceea ce am spus şi mai înainte celor care au intrat în guvern: nu am nimic de oferit, decât sânge, muncă, lacrimi şi sudoare. Ne aşteaptă tot ce este mai rău. Mă veţi întreba care este politica noastră? Am să vă spun: să ducem război pe mare, pe uscat şi în aer, cu toată puterea şi cu toate forţele pe care ni le va da Dumnezeu; să ducem război împotriva unei tiranii monstruoase, împotriva unor crime care ne trezesc groaza. Aceasta este politica noastră. Mă întrebaţi care este scopul nostru? Am să vă răspund cu un singur cuvânt: victoria! Victoria cu orice preţ, victoria împotriva terorii, victoria indiferent cât de lung şi de anevoios va fi drumul până la ea. Fără victorie nu vom dăinui.

Aceste cuvinte au făcut o impresie puternică. Fermitatea, forţa şi convingerea cu care vorbea Churchill păreau să închidă gura politicienilor sperioşi, nesiguri de viitorul exigenţelor de pe continent. Dar.

nMd-nuivi aci-i‰ i «l lua unuirunjLL

Tancul PzKpfw I (sus) şi tancul PzKpfw II (jos). Aceste tancuri au reprezentat nucleul forţelor blindate germane în 1940

DU19USI MW WULUN/MNDfM

la fel ca şi vorbitorul, niciunul din cei aflaţi în sala parlamentului nu-şi dădea seama ce pot să însemne aceste cuvinte peste câteva zile, când puterea Franţei se va dovedi numai o amintire a vremurilor de altă dată, care trecuseră în mod ireversibil.

Churchill ştia că francezii pot să arunce în luptă 100 de divizii, belgienii – 23, olandezii – 10 şi britanicii – 10; în total, 143 divizii, în timp ce nemţii aveau 157 de divizii, dintre care trimiseseră în luptă 128. Aşadar, dacă ar fi fost vorba numai de număr de divizii, Aliaţii ar fi câştigat. Dar importantă era aici capacitatea lor de luptă şi talentul comandanţilor, iar în acest domeniu Aliaţii nu se puteau compara cu *Wehrmach*tul, care era sigur de oamenii lui cu moralul ridicat, experimentaţi şi având deja rodajul războiului din Polonia.

Armatele Aliaţilor erau împrăştiate şi nu ştiau să colaboreze. Comandanţii vorbeau limbi diferite, proveneau de la şcoli militare diferite, aveau alte tradiţii. Nu fusese timp pentru omogenizarea unor armate atât de diferite. La 4 septembrie 1939, britanicii au trimis în Franţa primele unităţi ale Armatei Teritoriale, adică de rezervă, ceea ce însemna că este mai slab instruită şi echipată. Din ziua în care aceste unităţi au debarcat în porturile franceze, au

trebuit să treacă multe luni până când soldaţii britanici să poată alcătui formaţiuni de luptă capabile să joace un rol în războiul de pe continent. Încă şi mai rău se prezenta situaţia cu armata belgiană, care, înainte de război, evitase orice fel de colaborare cu armatele aliate, ca să nu-i dea lui Hitler un pretext să-i reproşeze că nu mai este neutră. Belgienii ceruseră ajutorul francezilor abia în ziua agresiunii Germaniei. Nu mai era timp pentru uniformizarea armatelor aliate.

În acest război, rolul hotărâtor avea să fie jucat de tancuri, iar forţele blindate de ambele părţi ale frontului păreau echilibrate, atât în privinţa numărului, cât şi a calităţii.

Nemţii puteau să arunce în luptă 3465 tancuri, cele mai multe uşoare, cu blindaj slab, înarmate numai cu mitraliere sau tunuri mici, de calibrul 22 mm.

Aliaţii aveau tot atâtea tancuri, dar erau superioare faţă de cele germane prin blindaj şi armament. De exemplu, tancul francez *B1-bis* avea o mortieră calibru 75 mm la cabină, apoi un tun calibrul 47 la turelă şi două mitraliere automate. Armamentul lui îi asigura superioritatea faţă de orice tanc german, nu numai prin forţa mai mare a proiectilelor, ci şi prin posibilitatea de a încărca mortieră cu proiectile explozive şi tunurile de la turelă cu proiectile antitanc. În orice

O *imagine iluzorie a forţei: defilarea tancurilor franceze* moment, echipajul putea să lovească ţinte diferite, fără să mai piardă timpul cu alegerea proiectilelor potrivite. În plus, tancul francez era protejat de un blindaj cu grosimea de 60 mm. Niciunul din tancurile germane de la vremea respectivă nu era atât de bine înarmat şi blindat. Cu toate acestea, ele au fost cele care au câştigat duelul. Cum a fost posibil?

În toate tancurile franceze, proiectate cu gândul la apărare, s-a aplicat o soluţie care pe câmpul de luptă s-a dovedit tragică pentru echipaj: turela pentru o singură persoană. Acolo şedea comandantul tancului, care era în acelaşi timp şi încărcător şi trăgător al tunului. Când tancul se ascundea printre copaci şi aştepta să apară vehiculele duşmanului, nu era niciun impediment pentru comandant că trebuia să îndeplinească mai multe funcţii. Dar pe câmpul de luptă, un singur om nu putea să observe şi terenul, să dea şi ordine echipajului, să încarce şi tunul, să caute ţinta, s-o urmărească şi să tragă, să evalueze eficienţa loviturii, să se uite de jur-împrejur ca să vadă de unde vine primejdia. Turela pentru o singură persoană a tancurilor franceze făcea imposibilă o acţiune eficientă.

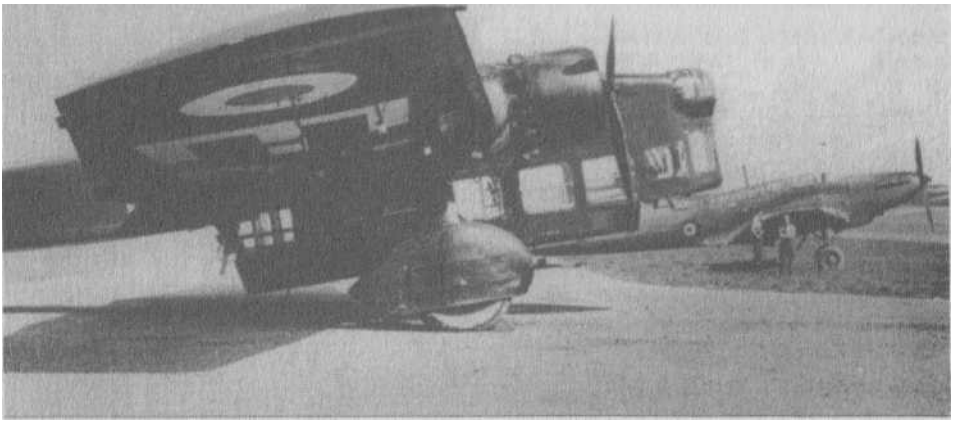

Aviaţia franceză era învechită; bombardierul Amiot 143 nu putea lua decât 1.000 kg bombe şi zbura cu o viteză de 300 km/h. În fundal, bombardierul britanic Battle

Pe lângă aceasta, aliaţii îşi împrăştiaseră forţele blindate. De exemplu, armata franceză avea tancuri în trei divizii de blindate (şi în a patra în stadiul de organizare), în trei divizii de mecanizate, cinci divizii de cavalerie, treizeci şi trei de batalioane de tancuri şi câteva zeci de companii. Britanicii îşi împărţiseră tancurile între opt regimente de cavalerie şi două batalioane. Nemţii îşi grupaseră tancurile în zece divizii de blindate. Generalul Charles Delestraint a spus:

„Am avut peste 3.000 de tancuri şi nemţii au avut tot atâtea. Dar noi le-am utilizat într-o mie de grupuri de câte trei tancuri, pe când nemţii în trei grupuri de câte o mie de tancuri”.

Cel mai important element de superioritate al armatelor blindate germane era posibilitatea lor de a interacţiona cu aviaţia, care depăşea în toate privinţele aviaţia aliată. Germania putea arunca în luptă 3950 avioane, dintre care 1120 bombardiere, 340 bombardiere *Ju 87 Stuka* şi aproape 1.000 de avioane de vânătoare bimotor sau cu un singur motor. Toate avioanele erau moderne, rapide, bine înarmate, admirabil pregătite să-şi joace rolul atribuit lor în doctrina războiului fulger. Comandanţii *Luftwaffe,* după experienţele din Polonia, ştiau să colaboreze excelent cu armata terestră şi ştiau foarte bine că avioanele sunt duşmanii cei mai aprigi ai tancurilor.

Forţele aeriene franceze, *Armée de l’Air,* dispuneau de 1375 avioane de luptă, dintre care 740 avioane de vânătoare moderne, dar

numai 140 de bombardiere medii şi uşoare, care puteau să atace în mod eficient coloanele blindate germane. Bombardierele mai grele erau învechite şi nu puteau juca niciun rol în luptă. Din cauza vitezei lor scăzute şi a armamentului slab, erau o pradă uşoară pentru avioanele germane de vânătoare. Situaţia era înrăutăţită de sistemul incorect de comandă şi de faptul că în cadrul comandamentului aviaţiei nu exista dorinţa de colaborare cu forţele terestre.

Forţele aeriene britanice dispuneau de 1873 de avioane, dintre care până în mai 1940, 416 fuseseră transferate în Franţa. Printre acestea erau numai două divizioane de avioane moderne de vânătoare *Hurricane.* Restul erau bombardiere biplane învechite Gloster *Gladiator,* avioane de comunicaţii şi de recunoaştere şi bombardiere medii, care au suferit pierderi enorme în lupte şi au fost ulterior retrase. Fireşte, unităţile britanice bazate în Franţa puteau conta pe sprijinul avioanelor care rămăseseră pe aeroporturile de pe insule, dar comandantul aviaţiei britanice de vânătoare, generalul Hugh Dowding, nici nu se gândea să trimită în Franţa cele mai bune avioane, convins că acolo vor fi distruse şi nu va mai avea cu ce să apere bazele engleze, uzinele şi oraşele împotriva bombardierelor *Luftwaffe.*

Winston Churchill la Paris; de la stânga la dreapta: gen. Ismay, W. Churchill, gen. Maurice Gamelin, gen. Kort, gen. A, Georges

Armata aeriană a Olandei era pregătită de luptă: 175 avioane, dintre care 72 de bombardiere şi avioane de vânătoare moderne. La fel şi armata Belgiei: 90 avioane de vânătoare, 12 bombardiere şi 120 avioane de recunoaştere, dar numai 50 dintre ele suficient de moderne.

Surpriza s-a produs după cuvântarea din parlament, în ziua de 15 mai la ora 7.30, când Churchill s-a sculat din pat în apartamentul său de la Amiralitate, unde hotărâse să locuiască până se pregăteşte noua locuinţă din Downing Street. Soneria telefonului din cabinet îi spunea că este vorba de o chestiune urgentă care nu suferă amânare. Şi într-adevăr, telefona premierul Franţei, Reynaud, care striga în engleză cu un accent francez caraghios:

— Am fost învinşi!

Uimit şi adormit, Churchill se străduia să înţeleagă ce auzise şi nu răspundea.

— Ne-au bătut! Am pierdut lupta!

A spus „lupta” când, de fapt, era vorba de război.

— Frontul de la Sedan a fost străpuns, i-a explicat Reynaud şi nemţii au năvălit peste lunca aceea cu un număr mare de tancuri şi vehicule blindate. Drumul spre Paris este deschis. Am fost învinşi.

Churchill a înţeles că premierul francez are o criză de isterie şi a încercat să-i explice că nu poate fi chiar atât de rău, căci, în curând, diviziile germane care au trecut râul Meuse nu vor mai avea combustibil şi deci vor trebui să se oprească, ceea ce le va da francezilor posibilitatea să-şi adune forţele şi să contraatace.

— Ne-au bătut, repeta Reynaud, surd la toate argumentele.

Churchill credea evaluarea dramatică a situaţiei pe care i-o prezenta premierul francez? Poate că era numai o încercare a nemţilor de a-i obliga pe britanici să întărească Corpul expediţionar cu alte unităţi, mai ales cu divizioane de avioane de vânătoare. Churchill nu era dispus să trimită în Franţa avioane de vânătoare, pentru că în felul acesta ar fi slăbit apărarea Angliei, care putea fi atacată în orice moment de bombardierele germane. Dar un refuz clar l-ar fi jignit pe aliatul său, aşadar Churchill a decis că cel mai bine este să se ducă la Paris, ca să vadă care este situaţia la faţa locului şi să discute ce acţiuni trebuie întreprinse.

HA/HUIUI SEC HI I AI LUI CHURCHILL

Era în continuare convins că situaţia din Franţa nu este aşa de rea, cu atât mai mult cu cât convorbirea cu generalul Alphonse Georges— Suferă

prea tare de ficat – vrând să însemne că, după părerea lui, beau prea mult vin, ceea ce are o influenţă nefavorabilă asupra ficatului.

În aceeaşi seară, când a ajuns la sediul Ministerului Afacerilor Externe de pe Quai d'OrsayÎn cabinetul ministrului, alături de gazdă, erau prezenţi premierul Reynaud, generalul Maurice Gamelin, comandantul şef al forţelor armate franceze, şi Édouard Daladier, ministrul Apărării.

Gamelin a desfăşurat o hartă pe care în zona Sedan linia roşie a frontului făcea o burtă vizibilă spre vest. A explicat coerent şi fără

patimă care divizii germane trecuseră Meuse şi în ce direcţie se desfăşoară ofensiva.

La un moment dat, Reynaud a intervenit, temându-se că situaţia de pe front ar putea să nu facă o impresie destul de puternică asupra britanicilor.

— Vârful de lance al nemţilor a trecut prin unităţile noastre ca printr-un morman de nisip. Vă asigur că acolo – a arătat pe hartă zona Sedan – se decide nu numai soarta Franţei, ci şi a Imperiului Britanic.

S-a făcut linişte. Churchill a luat un trabuc şi s-a îndeletnicit mult timp cu aprinderea lui.

— Şi care sunt rezervele strategice? a întrebat el în cele din urmă în franceză.

— Niciuna – a răspuns scurt generalul Gamelin, ceea ce însemna că armata franceză nu este în stare să oprească unităţile care se îndreptau spre Paris.

Churchill s-a uitat pe fereastră la vălătucii de fum care se ridicau din focurile mari. Din când în când se auzea ţăcănitul roţilor roabelor cu care se cărau documentele oficiale pentru a fi aruncate în flăcări şi bufniturile înfundate ale pachetelor cu hârtii aruncate de la ferestrele de sus ale clădirii guvernamentale. Era semnul cel mai evident că evacuarea Parisului începuse. Ce putea să răspundă?

Câteva zeci de minute mai târziu, Churchill s-a întors la Ambasada britanică şi a trimis o telegramă în care ordona convocarea Cabinetului de Război şi examinarea propunerii de a se trimite în Franţa şase divizioane de avioane de vânătoareÎnfrângerea Franţei avea o influenţă hotărâtoare asupra luptelor din Norvegia, de unde armatele aliate vor trebui să se retragă, lăsând porturile acestei ţări în mâna duşmanului. *Kriegsmarine* va dobândi baze foarte potrivite şi ieşire spre Atlanticul de Nord, unde submarinele germane vor putea să atace flota britanică. Şi asta nu era tot.

Germanii vor ocupa porturile de la Marea Manecii, ba încă şi mai rău, bazele marinei franceze din Golful Biscaya, precum Brest sau Bordeaux, de unde L/-boof-urile ieşeau direct în apele Atlanticului. Ameninţarea încercuirii Marii Britanii şi tăierea căilor de comunicaţie

vitale din Atlantic devenea tot mai reală. În plus, nu se putea exclude nici faptul că o parte a marii flote franceze va cădea în mâinile inamicului. De pe aeroporturile din Belgia şi din nordul Franţei, avioanele *Luftwaffe* puteau să atace foarte eficient oraşele, porturile, aeroporturile şi depozitele de armament engleze.

Victoria împotriva Franţei întărea considerabil Germania în domeniul militar, economic şi politic. *Wehrmachtul* va dobândi mii de tancuri, tunuri, avioane şi vehicule. Marile uzine franceze moderne, care foloseau materii prime franceze, vor începe să producă arme şi echipamente pentru înzestrarea armatei germane. Victoria strălucită va consolida alianţa Germaniei cu Italia şi cu Uniunea Sovietică şi multe state mici europene vor fi gata să intre sub curatela germană.

Churchill mai trebuia să se gândească şi la faptul că în Franţa se aflau aproape 400.000 soldaţi britanici din Corpul Expediţionar BritanicCe putea face guvernul britanic în această situaţie? Să plece urechea la cei care afirmau că războiul împotriva lui Hitler este o prostie politică şi că trebuie să încheie pace? Fără îndoială că această soluţie ar fi îmbunătăţit situaţia Marii Britanii pentru câţiva ani. Dar ce s-ar fi întâmplat în acest timp?

Hitler, având garantată liniştea în Occident, şi-ar realiza planul lui pe care îl prezentase atât de deschis în *Mein Kampf,* manifestul lui de propagandă: ar fi lovit Uniunea Sovietică pentru a câştiga mult trâmbiţatul „spaţiu vital” pentru poporul german. După ocuparea acestei ţări cu imensele ei bogăţii naturale, cu câmpiile nesfârşite ale Ucrainei şi Bielorusiei, cu marile uzine de producţie şi forţa de muncă de milioane de braţe, Germania ar fi devenit cea mai mare putere din lume. Hitler n-ar mai fi ţinut atunci în niciun fel seama de Marea Britanie, slăbită şi împinsă în rolul de vasal. Ar fi rupt dintr-un singur gest tratatul de pace, aşa cum făcuse în 1939 cu acordul de la

München, atunci când ocupase Cehia, sau cu tratatul de neagresiune cu Polonia, când ocupase această ţară. Marea Britanie, împreună cu toate coloniile ei, ar fi fost inclusă în cel de-al Treilea Reich.

Churchill înţelegea cât de gravă este situaţia. Conferinţa cu miniştrii francezi nu i-a schimbat opinia că Marea Britanie nu poate să dea dovadă de slăbiciune şi să înceapă negocierile cu Germania. Când a ajuns din nou seara la Quai d'Orsay, le-a spus aceasta miniştrilor francezi:

— Chiar dacă Franţa va fi învinsă, Anglia va continua să lupte, până când Statele Unite îi vor veni în ajutor, a declarat el cu un ton exaltat. Nu avea niciun temei să creadă că Statele Unite vor sări în ajutorul Marii Britanii. Dar a mers chiar mai departe şi a prezentat viziunea guvernului său care se va refugia în faţa nemţilor în Canada. De acolo, deasupra Angliei sfâşiată de bombe şi deasupra Franţei unde ruinele vor fi încetat deja să mai fumege, va conduce războiul aerian al lumii noi împotriva lumii vechi dominate de nemţi.

Convorbirile care au durat până la ora 1.00 noaptea sunau ca un manifest politic al lui Winston Churchill. Era gata să ducă războiul până la capăt. Oricum, până la sfârşitul mandatului guvernului său, căci după aceea succesorul lui putea să aibă un cu totul alt program. Şi Churchill înţelegea că susţinătorii celor care îl considerau un aventurier iresponsabil erau foarte puternici. Poate chiar mai puternici decât el. Atunci, pe aceştia trebuia să-i convingă mai întâi pentru a-l putea învinge pe Hitler.

Cum să-i atragă pe americani?

Randolph Churchill— Stai jos, băiete, şi citeşte un ziar, până termin eu cu bărbieritul, a spus Churchill, văzând imaginea fiului reflectată în oglindă.

Dar până să iasă din baie, Winston a mormăit nu pentru el, ci pentru sine:

— Cred că văd o ieşire.

Apoi a continuat să se bărbierească.

Randolph s-a oprit în uşă.

— Vrei să spui că putem să evităm înfrângerea, sau crezi că îi putem bate pe nemernicii ăia?

Winston a aruncat briciul în chiuvetă.

— Fireşte că mă gândesc că îi putem bate, a spus el privind tot în oglindă.

— În ordine, eu sunt pentru, dar nu ştiu cum ai să faci chestia asta, a spus Randolph sincer uimit de optimismul tatălui său.

Winston a luat prosopul şi s-a şters pe faţă. S-a întors către fiul său.

— Am să atrag Statele Unite, a spus el calm.

Churchill ştia deja că Franţa va capitula şi Marea Britanie va fi nevoită să

ducă războiul de una singură cu statul nazist, care, după această victorie, va deveni şi mai puternic. Mai ştia că 34% din societatea britanică, mai ales oamenii cu influenţă şi cu studii superioare sunt în favoarea încheierii păcii cu Germania. Lista membrilor Asociaţiei Anglo-germane, care luase fiinţă în 1935 în locul alteia.

91

HUUU3LAW WULUSIANSRI

mai puţin energică în propovăduirea legăturilor dintre cele două ţări, arăta că mulţi dintre cei mai proeminenţi politicieni şi aristocraţi cu legături la Curte se pronunţă pentru prietenia între cele două popoare, nu pentru război. După înfrângerea Franţei şi în situaţia în care nemţii ameninţau direct ţărmurile britanice, numărul adepţilor încheierii păcii ar fi putut să crească.

Cu o zi mai înainte, Churchill trimisese o telegramă preşedintelui Franklin Delano Roosevelt, în care îl informa cât de grea este situaţia din Franţa. Se străduise să-l sperie pe preşedinte fără a-l îndepărta de ideea de a

acorda ajutor Angliei, aşadar îi dăduse asigurări că Marea Britanie este pregătită să ducă războiul şi de una singură. A anexat şi o listă de echipamente americane absolut indispensabile Aliaţilor. 40 – 50 de distrugătoare, câteva sute de avioane moderne de vânătoare, muniţie şi tunuri antiaeriene. Nu conta însă pe un răspuns prea curând, căci cei 122 milioane de locuitori ai Americii nu aveau nici cea mai mică dorinţă să pornească la război în apărarea continentului aflat la o distanţă atât de mare de ţărmurile lor liniştite. Mai mult chiar, în noiembrie 1940, urmau să aibă loc alegeri prezidenţiale, iar Franklin Delano Roosevelt intenţiona să rămână în cea mai înaltă funcţie din stat, deci nu se putea angaja în acţiuni războinice, căci oponentul său cel mai important. Wendell Wilkie, ar fi putut profita foarte

Franklin Delano Roosevelt, un aliat cam fără uşor de aceasta ca *voie* argument împotriva

92

unsitunn struna ml lui unununill lui. Cu toate acestea, Churchill primise semnale care indicau faptul că, în pofida comportamentului său precaut, Roosevelt era gata să schimbe politica americană şi să vină în ajutorul Angliei.

În cuvântarea rostită în faţa Congresului la 4 ianuarie 1939, preşedintele declarase că Statele Unite nu au intenţia să folosească alte mijloace decât pe cele paşnice pentru să zădărnici încercările agresorilor de a declanşa războiul. Anunţa în felul acesta că va sprijini economic ţările care vor cădea victimă agresiunii germane sau italiene. America nu putea să trimită în Europa nici măcar o mitralieră – acest lucru era interzis prin trei legi referitoare la neutralitate care fuseseră adoptate în anii ’30. Orice încercare de relaxare a prevederilor legale referitoare la limitarea ajutorului provocaseră proteste vehemente din partea cercurilor izolaţioniste, adversare ale oricărei implicări a Statelor Unite în problemele europene. În vara anului 1939, când, în cele din urmă, Camera Reprezentanţilor modificase legea referitoare la neutralitate, aceste schimbări fuseseră atât de mici, încât nu aveau nicio importanţă practică. Dar dorinţa lui Roosevelt de a schimba situaţia era tot mai vizibilă. A spus clar acest lucru la 3 septembrie 1939, în timpul unei emisiuni radiodifuzate, „De vorbă în faţa căminului”:

— Vouă şi mie ne este uşor să ridicăm din umeri şi să spunem că evenimentele care au loc la mii de mile de emisfera noastră nu pot atinge

America şi, în acest caz, Statele Unite trebuie pur şi simplu să ignore Europa şi să-i lase pe europeni să se descurce singuri. Dar chiar dacă dorim să ne ţinem departe de aceasta, suntem nevoiţi să recunoaştem că fiecare cuvânt, fiecare navă care pluteşte pe mare şi fiecare bătălie are influenţă asupra viitorului Americii.

O altă dovadă a intenţiilor preşedintele a fost telegrama din 11 septembrie 1939 trimisă lui Winston Churchill, atunci când acesta preluase funcţia de prim lord al amiralităţii şi în care îi scria:

„Având în vedere că dumneavoastră şi cu mine am avut funcţii similare în timpul Primului Război Mondial, aş vrea să ştiţi că mă bucur foarte mult că aţi revenit la Amiralitate. Problemele dumneavoastră, după cum cred, s-au complicat ca urmare a apariţiei unor elemente noi, dar problema de bază este probabil aceeaşi [...] Doresc să mă informaţi personal despre tot ceea ce, după părerea dumneavoastră, ar trebui să ştiu. Puteţi trimite oricând prin curierul dumneavoastră sau al meu o scrisoare sigilată”.

Preşedintele unei mari puteri îi scria unui ministru! Acest fapt în sine era neobişnuit în cadrul relaţiilor diplomatice dintre state. S-a încercat explicarea familiarităţii dintre cei doi politicieni cu ajutorul prieteniei dintre ei, care data încă din anii ’20. Dar nu era adevărat. Roosevelt şi Churchill nu se întâlniseră niciodată înainte de război, în această situaţie, scrisoarea preşedintelui căpăta importanţa unei declaraţii politice: Roosevelt exprima simpatia faţă de politicianul, ale cărui opinii referitoare la necesitatea unei politici dure faţă de Hitler erau cunoscute de mult. Telegrama lui Roosevelt putea fi considerată deci o promisiune de ajutor. Pe lângă aceasta, preşedintele propunea un schimb imediat şi direct de opinii, ocolindu-i pe premierul guvernului britanic şi pe secretarul de stat american.

După ce preluase funcţia de şef al guvernului, Churchill a început să-l tatoneze pe Roosevelt şi, folosind canalele de comunicare americane, a început să-i trimită scrisori în care se semna „fost funcţionar al marinei militare”. Îşi dădea seama că dobândirea sprijinului militar şi economic al Americii este o chestiune foarte îndepărtată în timp, dar trebuia să înceapă să lupte pentru ele. Era convins că va câştiga.

Miezul nopţii de 18 mai trecuse, când Churchill l-a chemat pe secretarul său, John Colville.

— Uite o telegramă pentru nesuferiţii ăia de yankei. Trimite-o imediat.

Colville s-a uitat la ceas, dar nu stătea în obiceiul lui să-i atragă atenţia

şefului că este foarte târziu. Din moment ce şeful a spus că telegrama trebuie expediată imediat, cu siguranţă că avusese motivele lui.

Câteva minute mai târziu a pus hârtia cu telegrama într-un plic şi l-a sigilat. A scris numele adresantului: Herschel V. Johnson. Era primul secretar al ambasadei americane, prin mâinile căruia trecea corespondenţa diplomatică destinată preşedintelui.

La ora 1.30 noaptea, curierul a înmânat plicul sigilat secretarului. Acesta l-a chemat pe Tyler Kent, care era de serviciu în camera cifrului şi i-a ordonat să predea plicul ofiţerului de cifru. Funcţionarul nu avea voie să deschidă plicul.

O oră mai târziu, John Colville a fost trezit de telefonul premierului.

— Vreau telegrama înapoi. Trebuie să schimb câteva propoziţii, a spus Churchill.

Secretarul a sunat imediat la ambasadă, cerând să i se trimită telegrama înapoi. Sigiliul nu trebuia să fie rupt, căci plicul nu ajunsese

Încă în mâna ofiţerului de cifru, singura persoană care avea dreptul că cunoască textul.

Dar curierul a adus de la ambasadă plicul deschis! Cine şi de ce deschisese o trimitere destinată preşedintelui Roosevelt? Şi de ce ceruse Churchill ca telegrama să fie adusă înapoi în toiul nopţii?

Schimbarea bruscă a deciziei premierului avea şi alt scop decât corectarea textului telegramei? Lucrul acesta a devenit clar dimineaţa, când curierul a dus din nou telegrama la ambasadă: textul ei nu fusese modificat.

Churchill începuse un joc nou, a cărui ţintă era ambasadorul american Joseph KennedyLa ora 11.30 Herschel V. Johnson a primit un telefon de la

căpitanul Guy Liddell, care s-a prezentat ca funcţionar al secţiei de spionaj militar din cadrul Scotland Yard-ului.

OLM¥» VVULUOtHmrM

— Aş dori să vă rog să vă întâlniţi cu secretarul meu, căpitanul Maxwell Knight, astăzi la ora 15.00 – a spus Liddell şi a adăugat – este o chestiune delicată care nu suferă amânare.

Johnson, deşi ştia foarte bine că în spatele denumirii secţiei de spionaj militar se ascunde contraspionajul MI5, iar Liddell era şeful lui, nu ştia ce persoană importantă este asistentul Knight, care s-a prezentat punctual la el în cabinet la ora 15.00.

Înalt, cu ochi întunecaţi şi sfredelitori, era cel mai talentat şi mai redutabil funcţionar al contraspionajului. Înainte de război reuşise să-şi infiltreze agenţii în partidul comunist britanic şi să afle cele mai ascunse secrete. Infiltrase de asemenea Uniunea Fascistă Britanică, paralizând astfel întreaga activitate a acestei organizaţii.

— Vă mulţumesc că v-aţi făcut timp să mă primiţi, a spus Knight politicos, rămânând în faţa uşii cabinetului.

Johnson i-a indicat un fotoliu şi s-a aşezat apoi şi el alături de oaspete. Nu spunea nimic, gândindu-se ce putea fi acea chestiune delicată care nu suferea amânare şi care îl adusese pe ofiţerul contraspionajului în cabinetul lui.

— Este vorba de Tyler Kent, a spus Knight. Ne ocupăm de cazul lui încă din octombrie 1939 şi am ajuns la el urmărindu-l pe un suedez naturalizat de origine germană, Ludwig Ernst Matthias. Am primit informaţii de la poliţia suedeză că este agent al Gestapoului. În octombrie 1939, Matthias s-a întâlnit cu Kent la Hotel „Cumberland” din Londra.

— După părerea mea, este regretabil că Scotland Yard nu ne-a informat despre suspiciunile sale faţă de domnul Kent decât după atâtea luni, a spus dur Johnson.

— Nu pot decât să-mi exprim regretul, a spus Knight, dar cuvintele lui au sunat cât se poate de nesincer. Nu puteam să formulăm suspiciuni atât timp cât nu erau confirmate.

— Nu am fi angajat niciodată la camera cifrului un om în legătură cu care există cele mai mici suspiciuni, a continuat Johnson pe un ton aspru. Era vizibil şocat de informaţia serviciilor secrete britanice.

Născut în 1911, Tyler Kent era fiul unui diplomat american. Absolvise mai

multe şcoli de renume în diverse oraşe ale lumii, în funcţie de posturile la care era numit tatăl său. În 1934 a pornit pe urmele tatălui său şi, cu toate piedicile importante pe care le întâmpinase, reuşise să ocupe un post la Ambasada americană de la Moscova. Nu făcuse acolo o impresie prea bună, dar aceasta nu-i afectase

cariera diplomatică în continuare şi, la 19 septembrie 1939, sosise la ambasada de la Londra, unde i se dăduse în grijă cifrul. La mai puţin de trei săptămâni după ce preluase noua funcţie, la 8 octombrie, se întâlnise cu un om suspectat de contraspionajul britanic că este agent german. Nu era singurul indiciu care atrăsese asupra lui atenţia serviciilor secrete britanice.

Johnson, ascultându-l pe Knight, ajunsese la concluzia că exprimarea indignării în legătură cu faptul că nu fusese informat mai din timp nu va schimba prea mult, cu atât mai mult cu cât el însuşi descoperise cu câteva ore mai înainte că Kent deschisese plicul cu telegrama premierului Churchill. Iar acest lucru ieşise la iveală numai pentru că Churchill ceruse pe neaşteptate să i se înapoieze telegrama.

— Ce suspiciuni aveţi? a întrebat Johnson, ceva mai politicos de astă dată.

— Am remarcat că multe din informaţiile de la Ambasada americană se scurg la nemţi. Canalul de transmitere era „Right Club”, înfiinţat şi gestionat de căpitanul Archibald Maule Ramsay. Sub acoperirea propagandei antievreieşti desfăşurau activitate nazistă.

Johnson nu spusese tot. Nu putea să dezvăluie faptul că criptologii britanici care reuşiseră să spargă codul diplomatic folosit, printre alţii, de Hans Mackensen, ambasadorul german de la Roma, observaseră că acesta informează Ministerul de Externe de la Berlin despre chestiuni abordate în corespondenţa dintre Churchill şi Roosevelt. Nu exista nicio îndoială că ambasadorul german obţinea informaţii atât de importante de la însuşi Galeazzo Ciano, ministrul italian de Externe. Aceasta însemna că cineva de la Ambasada americană oferă Ambasadei italiene din Londra informaţii secrete. Aşadar, aici trebuia căutat punctul scurgerii de informaţii. Contraspionajul englez a început să-i supravegheze pe lucrătorii de aici şi după câtva timp a stabilit că asistentului ataşatului militar, don Francesco Maringliano, duce Del Monte frecventează cafeneaua condusă de Wolkoff, fost amiral ţarist şi soţia acestuia. Le-a atras atenţia fiica acestora Anna, în vârstă de 35 de ani, cunoscută serviciilor secrete britanice ca membră a „Right Club”. Chiar din primele zile s-a constatat că domnişoara Wolkoff lipeşte noaptea afişe pe

străzile Londrei, făcând apel la cetăţenii britanici să nu se amestece în „războiul evreiesc”, într-o noapte, Anna Wolkoff şi-a făcut apariţia în locuinţa fotografului Nicolas Smirnoff, unde a sosit şi tânărul funcţionar Tyler Kent de la Ambasada americană. Cercul se închisese.

97

DUUUOL «¥¥» ¥ULUvJ/ MIXOR\l

— Vă mulţumesc pentru avertizare, deşi, îmi pare rău că a venit atât de târziu. Johnson s-a ridicat din fotoliu. îl voi informa de îndată pe ambasador în modul cel mai confidenţial, pentru ca Kent să nu observe nimic şi să nu aibă posibilitatea să-i avertizeze pe ceilalţi funcţionari implicaţi.

Johnson l-a condus pe Knight la uşă. Convorbirea îl şocase. Nu era vorba numai de faptul că un funcţionar care avea acces la cele mai secrete informaţii transmitea inamicului conţinutul corespondenţei. La fel de neliniştitoare era şi informaţia că serviciile secrete britanice îl urmăriseră pe Kent timp de opt luni. Aceasta înseamnă că ajunseseră şi la secretele ambasadei – Kent transcrisese cu siguranţă telegramele şi păstrase copiile undeva în locuinţa sa. Pentru agenţii britanici fusese o joacă de copii să le descopere. Pentru americani, era cu atât mai periculos cu cât, dacă britanicii aveau textul telegramei trimise de la ambasadă şi ascultarea radio le permitea să înregistreze versiunea decodificată, criptologul lor putea foarte uşor să compare cele două texte şi să spargă codul fără nicio dificultate. Aşadar, spionajul britanic ajunsese la informaţiile cele mai secrete ale ambasadorului.

Abia se închisese uşa în urma lui Knight, că Johnson a şi alergat la cabinet. A luat imediat legătura cu ambasadorul Kennedy, care se afla în castelul lui cu 70 de încăperi de lângă Windsor, unde se mutase de frica bombardamentelor din Londra. Dându-şi seama că telefonul poate fi ascultat, i-a prezentat problema numai în linii mari, evitând numele proprii şi detaliile. Joseph Kennedy urma să ia decizia dacă să-i ridice lui Kent imunitatea care îl proteja şi să permită poliţiei britanice să-l aresteze. Se părea că nu se va ajunge până acolo. Dar a doua zi situaţia a luat o cu totul altă întorsătură.

Dis-de-dimineaţă, Johnson a plecat la Windsor ca să-i relateze ambasadorului întreaga problemă a lui Tyler Kent. Curând după aceea a telefonat la Ministerul de Externe şi i-a spus ministrului adjunct că ambasadorul i-a ridicat imunitatea diplomatică lui Kent şi va informa despre toată chestiunea Departamentul de Stat din Washington, pentru a primi confirmarea.

Aceasta însemna că Joseph Kennedy îşi dăduse consimţământul ca Tyler Kent să fie arestat, ceruse numai ca la această tristă împrejurare să fie de faţă şi Franklin Gowen, secretarul doi al ambasadei, care răspundea de securitatea misiunii diplomatice.

98

A doua zi de dimineaţă la ora 9.30, căpitanul Knight, însoţit de trei alţi ofiţeri de la Scotland Yard au arestat-o pe Anna Wolkoff, după care au venit la ambasada din Grosvenor Square, pentru a-l lua de acolo pe Gowen. Până la casa unde locuia Kent nu era departe. Au venit prin Oxford Street şi, imediat după galeriile comerciale Selfridge's, s-au oprit în dreptul unui gard verde din faţa intrării casei din Gloucester Park. Portăreasa le-a arătat locuinţa lui Kent.

— Scotland Yard! Domnule Kent, vă rugăm să deschideţi! Căpitanul Knight a început să bată energic în uşă.

O clipă mai târziu s-a auzit o voce:

— Nu! Nu puteţi intra aici!

Knight s-a dat la o parte şi le-a făcut semn poliţiştilor. Aceştia, cu câteva lovituri puternice au scos uşa din ţâţâni şi au intrat.

Kent, pe jumătate gol, numai cu pantalonii de la pijama, privea năucit la intruşi, printre care era şi colegul lui de la ambasadă.

— Lată ordinul de arestare sub acuzaţia de spionaj în favoarea unui stat străin şi ordinul de percheziţie a locuinţei, a spus unul dintre poliţişti vârându-i sub nas lui Kent cele două hârtii.

— Imunitatea ţi-a fost ridicată, Tyler, a spus americanul. Au dreptul să intre aici, nu opune rezistenţă.

Tyler Kent s-a aşezat resemnat în fotoliul în spatele căruia s-a postat un poliţist. Părea calm, până în momentul în care unul dintre poliţişti s-a îndreptat spre camera alăturată.

— Nu puteţi intra acolo! a ţipat. Acolo este o doamnă!

Poliţiştii nu au luat în seamă protestele lui. Într-adevăr, în încăpere era o femeie îmbrăcată numai cu bluza de la pijama. Şocată de prezenţa poliţiştilor le-a explicat încurcată că se afla din întâmplare în locuinţa lui Tyler, căci venise să-l invite la un picnic.

Knight nu i-a dat atenţie. Ştia foarte bine ce caută.

— Vă rog să ne indicaţi documentele sau alte obiecte care sunt proprietatea guvernului Statelor Unite, s-a întors el către Kent.

— Nu am niciun fel de documente! a spus încăpăţânat Kent.

Knight a zâmbit, căci ştia unde ţine Kent documentele secrete. Oamenii lui din contraspionaj intraseră de nenumărate ori în această locuinţă ca să verifice ascunzătorile în care funcţionarul ambasadei păstra telegramele sustrase. Fără să dea atenţie protestelor lui Kent, a deschis uşa dulapului cu îmbrăcăminte, unde sub un sertar se afla o servietă de piele plină de documente cu menţiunea SECRET. Alt

99

ouuuac-Mvv wuLU3/: «Naw agent a adus din altă cameră o cutie cu capac de alamă, în care se găseau cărţi de vizită, scrisori şi manifeste cu lozinci antirăzboinice.

— Am obligaţia să vă informez că sunteţi arestat, a spus unul din poliţişti. Nu sunteţi obligat să spuneţi nimic, dar tot ce veţi spune se va înregistra şi va putea fi folosit ca dovadă împotriva dumneavoastră.

Kent a ridicat din umeri. Era sigur de el. Era protejat de imunitatea diplomatică, aşadar era convins că singurul lucru care îl ameninţă este să fie trimis înapoi în Statele Unite. Dezamăgirea a venit în aceeaşi seară, când a aflat că ambasadorul Joseph Kennedy fusese de acord să fie reţinut în arestul poliţiei. Poate că şi-a dat seama chiar atunci că nu va scăpa chiar aşa de uşor, deşi nu putea înţelege de ce fusese predat britanicilor, când obiceiul era ca în astfel de situaţii ambasada să-şi protejeze oamenii.

Tyler Kent, deţinut într-o închisoare britanică, nu a putut să plece în Statele Unite. Ambasadorul Joseph P. Kennedy dorea cu orice preţ să evite un proces public al funcţionarului său, care ştia prea multe. Dacă s-ar fi prezentat în faţa unui tribunal american, ar fi putut să dezvăluie tot, ceea ce nu s-ar fi întâmplat dacă ar fi fost judecat la Londra, unde, din cauza războiului, procesele spionilor se desfăşurau întotdeauna cu uşile închise şi nu se transmitea nimic presei. Tocmai de aceea ambasadorul consimţise atât de repede să-i ridice imunitatea şi să lase să fie arestat, deşi nu avea nicio dovadă a trădării lui. Informaţiile transmise de Liddell, chiar şi fotografiile de la întâlnirea cu presupusul spion, ar fi putut fi o capcană organizată de serviciile secrete engleze. Dar Kennedy ştia că afacerea Kent nu este singura pe care o pot folosi britanicii împotriva lui. Putea fi numai declanşatorul unei încărcături explozive mult mai mari.

O altă afacere, care părea mult mai importantă, începuse în absenţa ambasadorului care, la începutul anului 1940, plecase pentru câteva zile în Statele Unite, iar obligaţiile lui de la Londra fuseseră preluate de primul secretar, Herschel V. Johnson.

La începutul lunii februarie 1940, curierul a adus o scrisoare sigilată prevăzută cu menţiunea SECRET. Era un avertisment lung pe trei pagini din

partea şefului contraspionajului, Guy Liddell, că la ambasada americană acţionează un agent german.

„Agentul nostru german, ale cărui informaţii s-au dovedit până acum exacte, ne-a transmis că imediat înainte de război şi probabil şi după aceea, spionajul german primeşte de la Ambasada americană rapoarte de două ori pe zi, în care se află practic tot ceea ce

100

Îi transmite ambasadorul preşedintelui Roosevelt, inclusiv dările de seamă referitoare la convorbirile ambasadorului cu funcţionarii şi politicienii britanici”.

Era un avertisment grav, pe care Johnson nu putea să-l ignore. Chiar în ziua următoare l-a invitat pe Liddell la el în cabinet. Din discuţie a reieşit că nemţii primesc informaţii exacte de la cineva din anturajul apropiat al ambasadorului, căci era vorba numai despre telegramele şi estimările acestuia. Nu exista posibilitatea ca scurgerea de informaţii să aibă loc la Washington. Era cu atât mai puţin posibil ca trădătorul să fie cineva de la ambasada din Berlin, căci ambasadorul Kennedy îi transmitea extrem de rar colegului de la Berlin informaţii despre acţiunile sale. Cine era informatorul secret căruia britanicii îi dăduseră numele de cod „Doctorul”? Lunile treceau şi contraspionajul britanic probabil că nu a reuşit să lămurească acest lucruMoore, familiarizat cu toate problemele ambasadorului, ar fi avut multe de povestit britanicilor, iar Kennedy voia să evite acest lucru cu orice preţ. Avea prea multe de ascuns.

Încă din octombrie 1938, imediat după semnarea acordului de la München prin care se atribuia Germaniei o parte din Cehoslovacia.

101

ambasadorul Kennedy îl invitase în salonul său pe Herbert von Dirksen, ambasadorul german, ca să-i spună câteva cuvinte călduroase.

Americanul de rând priveşte la Germania cu mult mai multă bunăvoinţă decât englezul de rând, a spus el. Tendinţele antievreieşti foarte puternice din America fac ca o mare parte din societate să înţeleagă atitudinea germană faţă de evrei. După aceea a propus să facă o vizită de două săptămâni în Germania „ca să cunoască mai bine situaţia”.

Desigur, putea fi o eroare comisă de un diplomat american care nu cunoştea prea bine situaţia din Europa. Eroarea nu a avut niciun fel de consecinţe, căci nemţii nu l-au invitat pe ambasador. Dar el a făcut foarte curând şi alţi paşi cu scopul de a asigura apropierea dintre Germania şi Statele Unite. Iar nemţii nu uitaseră că au la Londra un potenţial aliat. De

aceea, la 25 aprilie 1939, la ambasadorul Kennedy s-a anunţat bunul lui prieten, James D. Mooney, unul dintre preşedinţii de la General Motors, care se întorcea din Germania în Statele Unite. A venit la Kennedy ca să discute despre vremurile bune de altă dată, dar a pomenit în treacăt că se întâlnise în Germania cu dr. Wohltart, de la Ministerul Economiei, un colaborator apropiat al lui Hermann Göring, şi cu dr. Emil Puhl, preşedintele *Reichsbank.* Aceştia spuseseră că în schimbul unui împrumut uriaş în valoare de 500 milioane până la un miliard de dolari aur şi al stabilirii unor relaţii comerciale normale cu Statele Unite, Germania era gata să pună capăt crizei poloneze şi să semneze un tratat de dezarmare. Kennedy era cât pe-aici să sară din fotoliu, căci vedea în această propunere neobişnuită o şansă istorică pentru el însuşi. L-a sfătuit pe Mooney să se întoarcă imediat în Germania şi să le transmită prietenilor lui nazişti că ambasadorul va discuta cu plăcere în particular această propunere interesantă. Mooney a dat ascultare acestui sfat şi câteva zile mai târziu a telefonat din Germania, spunând că aranjase o întâlnire a ambasadorului cu dr. Wolthart la hotelul „Ritz” din Paris.

Lui Kennedy îi era fireşte clar că nici măcar o întâlnire privată a ambasadorului Statelor Unite cu reprezentantul autorităţilor unui alt stat nu poate avea loc fără încuviinţarea Departamentului de Stat. Aşadar, a trimis la Washington o telegramă formulată într-un stil neoficial. Întreba dacă Departamentul ar avea ceva împotrivă ca el să se întâlnească la Paris cu vechiul lui prieten, James D. Mooney, şi cu un anumit „prieten apropiat al lui Hitler, care are o influenţă considerabilă în cadrul concernului Krupp”. Fireşte că Departamentul de Stat nu

şi-a dat acordul cu această expediţie, iar Kennedy a fost nevoit să-i explice lui Mooney. Acesta a sosit imediat la Londra, aducând o scrisoare care conţinea propunerile germane de limitare a înarmărilor şi de încheiere a unui pact de neagresiune în schimbul împrumutului în aur. Încântat, Kennedy s-a decis să intervină chiar pe lângă preşedinte, ca să primească acordul pentru a merge la Paris, dar a fost din nou refuzat.

— Dar ce s-ar întâmpla dacă dr. Wolthart ar veni la Londra? Nu ar trebui să ceri permisiunea Departamentului de Stat ca să te întâlneşti cu el, a sugerat Mooney o cale de rezolvare.

Şi într-adevăr, la 9 mai 1939, ora 11.00, Kenendy s-a întâlnit cu Wolthart la hotelul „Berkeley” din Londra. Timp de două ore au discutat despre posibilitatea de a se acorda Germaniei un împrumut în valoare de un miliard de dolari. Totul ar fi fost minunat, dacă a doua zi popularul cotidian *Daily*

Mail nu ar fi publicat un articol cu titlul: *Un emisar secret al lui Göring este aici.* Câteva zile mai târziu, săptămânalul de stânga *Week,* cunoscut prin sursele lui admirabile de informaţii, a publicat un articol despre modul în care ambasadorul Kennedy întreţine legături secrete cu „clica germanofilă”.

Era limpede că aici se amestecaseră serviciile secrete britanice şi nu numai că torpilaseră iniţiativa ambasadorului, dar adunaseră şi suficiente materiale compromiţătoare, a căror publicare după septembrie 1939, când Germania atacase Polonia, ar fi putut avea consecinţe fatale pentru Kennedy.

Oare toată această chestiune a influenţat planurile prezidenţiale ale lui Joseph P. Kennedy? în 1939 se vorbea peste tot în Statele Unite că ar dori să lupte pentru cea mai înaltă funcţie în stat la alegerile din 1940. Fireşte că succesul în negocierile secrete cu Germania, care i-ar fi adus lui Kennedy titlul de salvator al păcii, ar fi avut o importanţă decisivă în lupta electorală. Dar în decembrie 1939, Kennedy a declarat că nu va candida şi l-a sprijinit pe preşedintele Roosevelt în planurile lui de a rămâne în funcţia încă un mandat.

În mai 1940, când Franţa căzuse şi Marea Britanie părea că se îneacă, ambasadorul Kennedy a exprimat în mod clar convingerea că Statele Unite nu trebuie să-i ajute pe Aliaţi, căci soarta lor este clară, ci să privească în mod realist spre viitor şi să-şi lege interesele de Germania. Şi dintr-odată s-a constatat că în jurul lui apar afaceri dubioase sau cel puţin echivoce. Serviciile secrete britanice aveau suficiente motive pentru a cere rechemarea ambasadorului în

această atmosferă de scandal. Probabil că îşi dădea şi el seama de aceasta. Pierduse în duelul cu Churchill, dar considera că încă nu-şi spusese ultimul cuvânt. Era convins că mai poate da încă lovituri dureroase.

Afacerea cu Tyler Kent, Anna Wolkoff, căpitanul Ramsay şi clubul său „Right Club” îi dăduse lui Churchill o armă suficient de puternică. Cabinetul de Război a elaborat la 22 mai un proiect de lege, care a intrat în vigoare excepţional de repede şi a permis guvernului să combată „activitatea subversivă”. Pe baza regulamentului 18B, poliţia putea să aresteze orice persoană care suferea „o influenţă externă” sau care simpatiza cu sistemul de guvernământ al unei puteri inamice.

Chiar în ziua următoare, acţionând pe baza noii legi, poliţia a pătruns în sediul Uniunii Fasciştilor de pe Great Smith Street, unde a arestat câţiva activişti. Printre cei arestaţi a fost şi şeful lor, Sir Oswald Mosley, luat de la locuinţa sa din Dolphin Square. Până la sfârşitul lui august 1940, au fost

reţinuţi 1500 de cetăţeni britanici suspectaţi de simpatii pronaziste sau de o astfel de activitate.

Dar a rămas în afara razei de acţiune a înfricoşătoarei legi un grup mare de „intangibili”, mult mai periculoşi decât Sir Mosley, care manifestau pe stradă în cămăşi negre şi rosteau discursuri admirative la adresa nazismului.

104

Miracolul de la Dunkerque

Coloana de automobile care străbătea strada principală din orăşelul francez Charleville-Mezieres din apropiere de Sedan trecea pe lângă soldaţii care săreau jos din camioane şi se aliniau de-a lungul bordurilor. Încă din alergare ridicau mâna în salutul hitlerist – îndreptat spre conducătorul lor, care, îmbrăcat într-o manta de piele, şedea alături de şofer în mercedesul mare de 6 locuri. Cu toate măsurile de siguranţă, trecerea prin oraş avea un caracter de improvizaţie, iar Hitler era mulţumit de modul în care îl salutau soldaţii simpli, le răspundea ridicând mâna. Da, el era învingătorul şi simţea cel mai bine acest lucru când vedea ovaţiile armatei. Aveau încredere în el.

Era trecut de 11.00 şi automobilele au luat-o pe Avenue Georges Corneau. Acolo, în umbra copacilor bătrâni, se afla palatul Blairon, de curând devenit sediul general al generalului Gerd von Rundstedt, comandantul Grupului de Armată „A”. Venise vremea pentru noi soluţii, căci situaţia din Franţa evolua atât de repede, încât Statul-major abia reuşea să ţină pasul. Puteai crede că armatele Grupului „A” învinseseră mai repede decât se aşteptaseră Hitler şi Rundstedt, dar tocmai de aceea exista un oarecare pericol pentru trupele care înaintau tot mai adânc în teritoriul inamicului. Beţia victoriei, dispreţul faţă de inamic, prelungirea liniilor de aprovizionare şi descoperirea flancurilor diviziilor care înaintau prea repede puteau avea consecinţe fatale. Prea îndepărtate de grosul trupelor, puteau deveni ţinta unui contraatac eficace din partea armatei franceze, care, deşi înfrântă, continua să fie puternică. De aceea, în seara de 23 mai, generalul Rundstedt a dat următorul ordin:

„Grupul de blindate Hoth se va opri mâine-dimineaţă. Grupul de blindate Kleist se va opri, de asemenea, pentru a clarifica situaţia şi pentru a strânge rândurile”.

Un ordin atât de precaut era fără îndoială efectul atacului neaşteptat pe care îl lansaseră la 21 mai tancurile aliate. Era una dintre cele mai îndrăzneţe operaţiuni britanice, care avea drept scop tăierea legăturilor grupului de blindate germane care apăruse pe malul Canalului Mânecii în

zona Abbeville de grosul trupelor. În acea zi.

Adolf Hitler şi generalul Gerd von Rundstedt

două regimente de **tancuri (58** tancuri) şi două batalioane de infanterie au lovit de la Arras în direcţia sud-vest. Dar au dat acolo peste o grupare puternică a inamicului, formată de forţele principale ale Diviziei a 7-a blindate a generalului Erwin Rommel şi o parte din divizia SS „Totenkopf. Din fericire pentru britanici, Rommel nu şi-a dat seama cât de puţin numeroasă este armata atacatoare şi şi-a limitat acţiunea unităţilor sale la respingerea atacului, folosind tunuri antiaeriene calibru 88 mm (a fost primul caz când s-au folosit aceste tunuri împotriva tancurilor în timpul celui de-al Doilea Război Mondial). Pericolul a fost înlăturat rapid, dar pentru comandanţii germani era un avertisment că nu trebuie să-l dispreţuiască pe inamic şi să sărbătorească prematur victoria.

Mulţi comandanţi sesizaseră pericolul generat de împrăştierea armatei, dar au considerat că ordinul generalul Rundstedt care impunea oprirea celor două grupe de blindate este o dovadă exagerată de precauţie. Sperau că Hitler, venind la sediul comandantului şef al Grupului de Armate, îl va convinge să ia altă decizie. Li se părea cu atât mai probabil cu cât, înainte să sosească la Charlesville-Mezieres, Führerul dăduse o directivă prin care ordona distrugerea „armatelor franceze, engleze şi belgiene înconjurate în Artois şi în Flandra printr-un atac concentrat [...] al aripii de nord şi ocuparea rapidă a zonei Canalului Mânecii”. Era clar că ordinul lui Rundstedt era în contradicţie cu directiva conducătorului.

Dacă Hitler, venind la Charlesville-Mezieres avusese într-adevăr această intenţie, se lăsase oricum foarte repede convins că trebuie să încetinească ritmul înaintării. În favoarea acestei decizii existau câteva argumente fundamentale. Terenul era deosebit de neprielnic pentru tancuri. Luncile mlăştinoase, traversate de canale, făceau imposibilă desfăşurarea unui atac. Pierderile ar fi putut fi foarte mari, iar Hitler dorea să păstreze detaşamentele de tancuri în cea mai bună condiţie pentru luptele următoare. Înaintarea armatelor germane, care împingea unităţile Aliaţilor spre Canal, ar fi provocat restrângerea teritoriului ocupat de acestea, ceea ce ar fi îngreunat acţiunile aviaţiei germane, care, temându-se să nu-şi lovească propria armată terestră nu ar fi putut efectua raiduri masive. Hitler se gândea şi la flamanzi, care, prin tradiţie, aveau o atitudine favorabilă faţă de nemţi – nu se cuvenea să le distrugă casele.

În această chestiune, Hitler se conducea după considerente politice. Generalul Günther Blumentritt, care fusese de faţă la convorbirea

Adolf Hitler la sediul principal al generalului Gerd von Rundstedt dintre Hitler şi generalul Gerd von Rundstedt de la sediul Grupului de Armata „A”, scria mai târziu:

„Hitler ne-a uimit, vorbind cu admiraţie despre Imperiul Britanic, despre necesitatea ca acest imperiu şi civilizaţia pe care o dăduse lumii Marea Britanie să continue să existe. [...] A spus că tot ceea ce vrea de la Marea Britanie este să recunoască poziţia Germaniei pe continent. [...] Şi a încheiat spunând că scopul lui este să ajungă la pace cu Marea Britanie”.

Aşadar, Hitler voia să-i cruţe pe britanici de o înfrângere umilitoare şi de pierderi mari. Dacă armata lui ar fi învins sau ar fi luat prizonieri peste 200.000 de soldaţi britanici care se apărau în acea zonă, ar fi fost o victorie frumoasă, dar o înfrângere politică. Durerea după pierderea atâtor bărbaţi, fraţi şi fii, ar fi ridicat moralul societăţii britanice şi ar fi oferit argumente celor care considerau că războiul trebuie luptat până la capăt. Toate propunerile de încheiere a unei păci onorabile, pe care Hitler intenţiona să le prezinte guvernului britanic s-ar fi lovit de durerea, indignarea şi dorinţa de răzbunare a tuturor celor care îşi pierduseră rudele apropiate pe plajele din Franţa. Aşadar, de ce să-i ucidă pe soldaţi, când putea să-i transforme în ostatici, înghesuiţi pe un petic de pământ în apropiere de Dunkerque. Era convins că nu

vor reuşi să plece de acolo. Avioanele *Luftwaffe* urmau să mineze marea, astfel încât vasele britanice care ar fi putut evacua trupele nu se vor mai

putea apropia de ţărm. Pe de altă parte, superioritatea aviaţiei germane părea atât de netă, încât bombele ei ar fi trimis la fund orice vas care ar fi încercat să se apropie de acea zonă. Aceasta fusese soarta unităţilor britanice şi franceze din zona Boulogne, care se apropiaseră de plajă ca să tragă în poziţiile germane. Două nave britanice, HMS *Keith* şi *Vimy* fuseseră avariate, comandanţii lor pieriseră, iar nava franceză *l'Orage* se dusese la fund, lovită de bombele germane.

Lui Hitler i se părea că are în mână un sfert de milion de ostatici, al căror destin va obliga dintr-o zi în alta guvernul britanic să înceapă negocierile de pace. Convingerea lui era cu atât mai profundă, cu cât de la Roma veneau informaţii despre încercările guvernului britanic de a stabili un contact prin intermediul lui MussoliniNu este aşadar de mirare că Hitler voia să mai aştepte, până când iniţiativele timide ale britanicilor, de care aflase de la Roma, aveau

109

să se materializeze şi între timp va ţine pe plaja din Dunkerque mii de ostatici britanici. Un atac împotriva oraşului Dunkerque era inutil. Şi de aceea, după o scurtă discuţie cu comandantul Grupului de Armate „A", a fost de acord să se dea ordinul de oprire a tancurilor pe linia Lens – Bethune – Aire – St. Omer – Gravelines.

Pentru soldaţii britanici închişi în acea suprafaţă îngustă de plajă din jurul oraşului Dunkerque a fost o adevărată izbăvire. Li se dădea şansa să scape din încercuire şi să se întoarcă acasă.

110

Repetarea situaţiei de la München

Churchill nu avea cum să prevadă că tancurile germane, care ar fi putut strivi în orice clipă Corpul Expediţionar Britanic, se vor opri. Câteva zile mai înainte, comandantul Corpului, generalul Gort**111**

Ambarcaţiuni pregătite pentru evacuarea soldaţilor de la Dunkerque

trimită nişte vase atât de preţioase la o pieire sigură? Fără ele, nu se putea imagina protecţia vaselor care efectuau evacuarea, respingerea avioanelor, sprijinirea unităţilor care luptau încă pe ţărm. De aceea, cu toată împotrivirea Amiralităţii, a reuşit să obţină trimiterea a 39 de distrugătoare spre plajele franceze. Evacuarea în sine urma să fie efectuată de orice unităţi adecvate pentru traversarea Canalului Mânecii. De aceea, la gurile Tamisei şi în Dover, a început să se adune cea mai ciudată

flotă din istoria Angliei: nave de transport, iahturi, cutere pescăreşti, vase fluviale de agrement, ambarcaţiuni portuare, ba chiar şi bărci cu pânze. Ambarcaţiunile mici prezentau un avantaj cu totul aparte: puteau să ajungă chiar până la plajă şi să îmbarce soldaţii direct de pe uscat.

Primele unităţi au ajuns în porturile din Dunkerque, Calais, Ostende şi Boulogne la 21 mai şi au transportat de acolo în cinci zile aproape 28.000 soldaţi, pe care comandanţii îi considerau nefolositori în Franţa, deci în principal bolnavi şi răniţi.

Churchill observa cu atenţie ce se întâmplă şi a înţeles că, prin această acţiune, vor reuşi să aducă din Franţa numai o cincime din soldaţii britanici. Se temea că pierderile uriaşe ale Corpului

căci erau ocupate cu protejarea convoaielor care aduceau în Marea Britanie materiile prime vitale. Putea oare să

I expediţionar vor deveni un argument de fier pentru cei care considerau că trebuie să se înceapă cât mai grabnic negocierile cu Hitler. Din acest motiv, a fost de acord cu convorbirile neoficiale dintre reprezentantul Ministerului Afacerilor Externe şi ataşatul de presă al Ambasadei italiene. Această întâlnire putea fi definită ca neoficială, de lucru, care nu obliga la nimic şi nici nu dădea temeiuri să se creadă că premierul şi-a schimbat opinia aparent neclintită. Dar nu se aştepta ca Halifax să profite de această concesie şi să meargă mult mai departe decât îi era îngăduit.

Giuseppe Bastianini, ambasadorul italian, nu a fost surprins când a aflat că ministrul Halifax îl invită la o discuţie în ziua de 25 mai la ora 17.00 în clădirea ministerului. Instrucţiunile lui Churchill au fost astfel total modificate: urmau acum să se întâlnească reprezentanţii oficiali ai guvernelor, nu funcţionari de nivelul cel mai jos.

— Guvernul Majestăţii Sale îşi exprimă dorinţa ca Italia să ia locul care i se cuvine la masa conferinţei de pace, a spus Halifax, întâmpinându-şi oaspetele.

Ministrul îşi amintea fireşte că, numai cu doi ani în urmă, Italia jucase rolul principal în convocarea Conferinţei de la München, în timpul căreia se semnase acordul care permisese Germaniei să ocupe o parte din

Cehoslovacia, aşa-numită Regiune Sudetă. Atunci politicienii britanici fuseseră de părere că prin aceasta vor salva pacea în Europa. Deşi istoria demonstrase că pasul acela fusese total greşit, căci nu numai că nu salvase pacea ci, dimpotrivă, îl făcuse pe Hitler să fie şi mai arogant, Halifax făcea acum acelaşi lucru, îndemnând Italia să convoace o altă conferinţă internaţională. De astă dată, poziţia lui Hitler ar fi fost mult mai bună decât la Conferinţa de la München din 1938. După învingerea Poloniei, când era aproape de victoria finală împotriva Norvegiei şi de înfrângerea forţelor reunite ale Marii Britanii, Franţei, Belgiei şi Olandei, Hitler era cel care va dicta condiţiile. Bastianini înţelegea perfect acest lucru şi şi-a pus în gând să câştige ceva şi pentru Italia.

— După părerea Ducelui**11 I Duce** (it „Conducător”), titlu pe care şi l-a luat dictatorul italian Benito Mussolini în 1925, folosit din 1938 ca adresare oficială: *capo del governo e duce del fascismo* (şeful guvernului şi conducătorul fascismului).

ar fi convenabil pentru guvernul britanic să fie de acord cu această opinie?

— Aceste chestiuni vor fi discutate în funcţie de desfăşurarea războiului, a răspuns la fel de ambiguu şi Halifax. Fără îndoială, totul va depinde de natura problemelor formulate şi de modul în care va evolua discuţia.

Diplomatul italian, simţind că Halifax nu respinge posibilitatea „unui nou München” a replicat:

— Discuţia care va duce la rezolvarea problemelor europene nu se poate limita la încetarea focului, ci trebuie să aibă drept scop salvarea păcii pentru totdeauna în Europa.

Halifax a decis să mai facă încă un pas. A admis că discutase pe această temă nu numai cu membrii guvernului britanic, ci şi cu cei ai guvernului francez.

— Nu sunt defavorabili examinării unei propuneri care să conducă la stabilirea unei păci trainice şi de durată în Europa, iar când va începe această discuţie, domnul Mussolini va avea de jucat un rol extrem de important.

Ambasadorul italian nu auzea însă cuvintele pe care le aştepta, şi anume preţul oferit de Halifax, pe care guvernul britanic ar fi dispus să-l plătească pentru participarea Italiei la convocarea unei conferinţe internaţionale. Aştepta şi o propunere referitoare la reglementarea statutului Gibraltarului, Maltei şi Canalului Suez – ceea ce ar fi însemnat că Marea Britanie este gata să împartă influenţa asupra punctelor strategice din Marea Mediterană şi să dea Italiei posibilitatea de a prelua o parte din dominaţia asupra acestui areal maritim. Halifax nu a atins acest subiect. Poate că era încă prea

devreme pentru stabilirea unui preţ concret, dar ambasadorul era convins în momentul în care pleca de la minister că Italia, fără să participe la lupte, putea să câştige foarte mult din acest război.
Buna dispoziţie a ambasadorului era cauzată şi de ultimele informaţii care îi fuseseră transmise de la Roma, conform cărora chestiunea era văzută favorabil de preşedintele Statelor Unite. În realitate, Franklin D. Roosevelt era foarte neliniştit de informaţiile care veneau de pe vechiul continent.
Ambasadorul William C. Bullitt**114**

— Churchill vorbeşte despre refugierea guvernului său în Canada. Reynaud nu mai contează. Războiul acesta este pierdut. Armatele aliate vor fi obligate să se predea în două-trei zile, Parisul va cădea peste cinci-şase zile.

Era secondat şi de Joseph P. Kennedy de la Londra:

— Anglia nu are nicio şansă să învingă. Înfrângerea este clară şi este numai o chestiune de timp!

Preşedintele era aşa de preocupat de ştirile îngrijorătoare din Europa, încât credea şi el în înfrângerea rapidă a Marii Britanii şi se gândea dacă ideea lui Churchill de a se muta cu guvernul în Canada este bine-venită.

— Dacă va apărea necesitatea evacuării regelui şi a guvernului imperial, Bermudele ar fi o locaţie mai bună pentru noua capitală decât Toronto, a spus preşedintele în timpul unei discuţii cu ambasadorul britanic. Canada ar putea să se simtă stingherită de mutarea Downing Street-ului la Toronto. Republicile americane ar putea să se simtă neliniştite din cauza prezenţei monarhului pe continentul american.

În realitate, nu locaţia noului sediu al guvernului lui Churchill era ceea ce îl neliniştea pe preşedinte, ci soarta Marii Britanii, care, după capitularea Franţei, ar fi putut fi obligată să încheie o înţelegere cu Hitler şi să-i predea acestuia puternica ei flotă. Aceasta ar fi însemnat ca *Kriegsmarine* să devină cea mai puternică forţă din Atlantic şi, luând în considerare şi ameninţarea puternicei marine japoneze din Pacific, Statele Unite s-ar fi găsit într-o situaţie foarte dificilă.

Preşedintele, străduindu-se să împiedice o astfel de evoluţie a evenimentelor, înţelegea că trebuie să-l determine pe Benito Mussolini să se implice activ în politica europeană în calitate de negociator. Preşedintele îşi amintea că Ducele îşi dovedise deja o dată eficienţa, cu ocazia conferinţei de la München.

De aceea, părăsind salonul de primire al ministrului Halifax, ambasadorul Bastianini era foarte bine dispus. Prevedea că bătăiosul premier Churchill, sub presiunea guvernului şi a preşedintelui Statelor Unite, va trebui să admită necesitatea de a începe negocierile, care vor fi în orice caz profitabile

pentru Italia. Nu trebuia decât să aştepte.

Churchill a convocat şedinţa Cabinetului de Război pentru dimineaţa de duminică, 26 mai. Nu voia să mai prelungească frecuşurile

1940. Până la sfârşitul războiului a servit în unităţile Francezilor Liberi sub comanda gen. Charles de Gaulle.

cu Halifax şi vestea că în acea zi la amiază va sosi la Londra premierul francez îi oferea o ocazie excelentă.

— Şefii de Stat-major au decis să-i ordone generalului Gort să traverseze marea cu trupele sale, a spus Churchill.

Planul de evacuare „Dinamo” era gata şi comandantul Corpului Expediţionar Britanic urma să-l primească dintr-o oră în alta.

— Există pericolul să rămânem în Franţa când aceasta va capitula, a spus Churchill. Trebuie să facem tot ce este posibil ca să ne scoatem armata expediţionară din nordul Franţei.

Îşi dădea seama cu siguranţă că retragerea unui sfert de milion de soldaţi britanici va produce ruperea frontului şi înfrângerea definitivă a armatei franceze în acea zonă. Drept urmare, nemţii îşi vor îndrepta diviziile mai repede spre sud, iar francezii nu vor mai avea timp să organizeze apărarea Parisului. Dar nu avea importanţă. Obligaţia guvernului lui era să se pregătească pentru războiul împotriva Germaniei.

Venise momentul şi pentru Halifax, care înţelegea că nu mai poate să-şi ascundă poziţia şi să organizeze negocieri pe la spatele premierului.

— Cabinetul de Război trebuie să ţină seama de faptul că nu discutăm despre posibilităţile de a învinge Germania, ci de pericolul

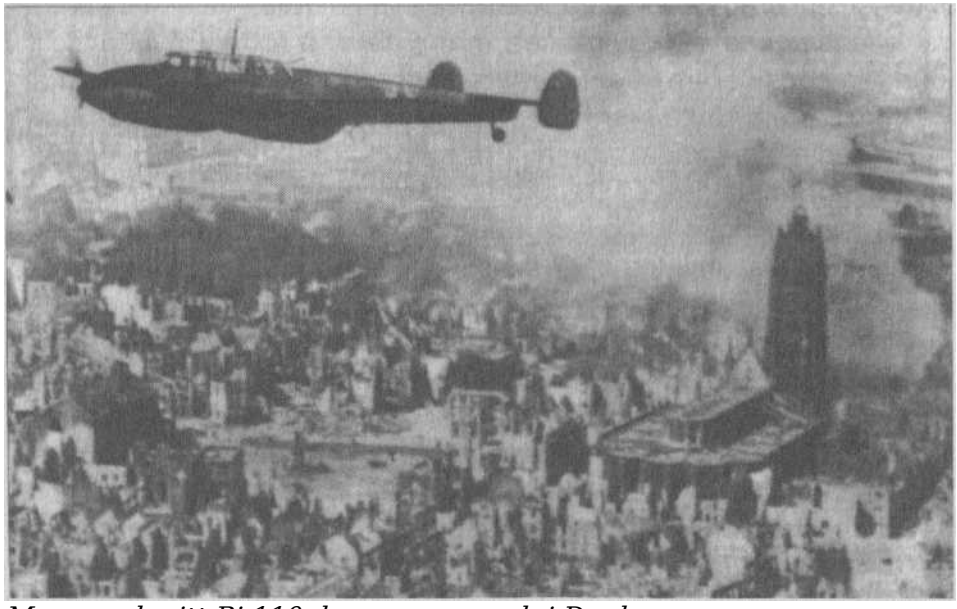

Messerschmitt Bi 110 deasupra oraşului Dunkerque

116

VI

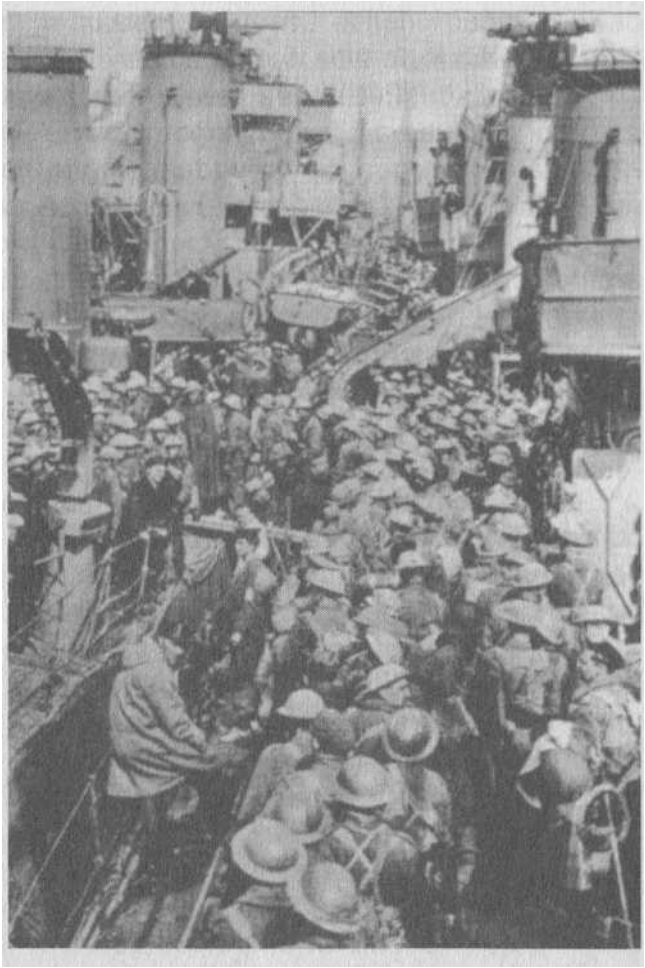

care ameninţă independenţa imperiului nostru şi, dacă se poate, a Franţei, a spus Halifax. Acest scop se poate atinge pe calea unei conferinţe de pace sub preşedinţia lui Mussolini. Ieri-seară ambasadorul italian a menţionat acest lucru.

Churchill a înţeles că nu poate da niciun pas înapoi.

— Sunt împotriva unei păci obţinute în umbra dominaţiei germane în Europa. Nu putem accepta niciodată aşa ceva. Trebuie să ne asigurăm deplina libertate şi independenţă. Sunt împotriva oricăror negocieri, care ar putea duce la diminuarea drepturilor şi forţelor noastre.

Churchill vorbea cu hotărâre, ferm. Argumentele lui îi convinseseră pe ceilalţi membri ai Cabinetului de Război. Halifax a fost nevoit să bată în retragere, deşi nu

a renunţat nicio clipă la politica lui care ducea la un nou München. Discuţia din încăperea de pe Downing Street, deşi fusese câştigată de Churchill, nu a decis nimic.

Rezultatul duelului lor avea să vină abia la Dunkerque. Dacă nemţii vor reuşi să taie calea de întoarcere a unităţilor britanice, Churchill va trebui să admită argumentele lui Halifax şi să se umilească în faţa lui Hitler.

Soldaţi aliaţi salvaţi la bordul unui distrugător

117

I IV/VJUOUI – ww hul wvH niium în ziua aceea, la ora 19.00, generalul Gort a primit ordinul de a începe operaţiunea „Dinamo”. Două ore mai târziu, din portul Dover a pornit nava *Mona's Isle,* pentru a prelua din Dunkerque primul grup de soldaţi britanici.

Marea era calmă. Noaptea fără lună ascundea bine vasul, care cu cele câteva mitraliere grele ale sale nu ar fi avut mari şanse să se apere împotriva avioanelor germane. Nu le rămânea decât să spere că printr-un noroc excepţional vor reuşi să ajungă neobservaţi în port.

Din largul mării, soldaţii vedeau focurile din Dunkerque şi exploziile galbene ale proiectilelor de artilerie. Se vede că nemţii bombardau oraşul şi portul orbeşte, contând pe efectul psihologic al exploziilor care provocau incendii. Lăsau impresia că se pregătesc pentru asaltul final. În realitate, în ziua aceea, 26 mai, la ora 13.30, Hitler l-a convocat la sediul său „Felsennest” pe generalul Walter von Brauchitsch ca să ordone reluarea atacului împotriva oraşului Dunkerque. Această necesitate decurgea din rapoartele spionajului *Fremde Heere West* referitoare la pregătirile armatelor aliate de evacuare. Hitler a ordonat să se ducă tancurile la suficientă distanţă de Dunkerque pentru a putea bombarda liniile de cale ferată care duceau în port. În continuare, Hitler nu voia să umilească Marea Britanie, dar nici nu voia ca britanicii să-i scape printre degete. O oră mai

târziu, Brauchitsch i-a telefonat generalului Halder şi l-a informat:

— În sfârşit, Führerul şi-a dat acordul cu înaintarea armatelor noastre spre Dunkerque, ca să împiedicăm evacuarea.

Bucuria comandanţilor care erau împotriva opririi armatei venea cu întârziere. Situaţia se schimbase foarte mult. Pauza de două zile permisese Aliaţilor să-şi întărească liniile de apărare, ceea ce îngreuna foarte mult îndeplinirea ordinului lui Hitler.

Vasul *Mona's Isle* a avut noroc, căci în drum spre Dunkerque nu fusese depistat de avioanele germane. Când a trecut de capul portului, nimic nu prevestea încă iadul care avea să se dezlănţuie odată cu primele raze ale soarelui. În lumina cenuşie a zorilor de mai, marinarii au văzut o mulţime de soldaţi îngrămădiţi pe mal. Arătau ca o magmă care pulsa. Pe măsură ce vasul se apropia mai mult de ţărm, magma devenea tot mai neliniştită. Ordinele care răzbăteau prin hărmălaia generală, ba chiar şi cele câteva focuri de armă arătau că ofiţerii făceau tot ce puteau ca să prevină panica, deoarece aceasta ar fi putut să se încheie tragic pentru zecile de soldaţi aflaţi pe marginea cheiului.

118

Mulţimea s-a liniştit câteva clipe, când botul vasului s-a lipit de chei şi de la bord au fost lăsate în jos scările de lemn, dar imediat a început să se agite din nou. Nimic nu-i mai putea opri pe tinerii care îşi încordau toate puterile ca să ajungă pe punte, singurul loc de salvare în faţa morţii sau a prizonieratului. Se repeziseră pe scara care se îndoia sub greutatea trupurilor atâtor oameni care îşi blocau reciproc drumul.

Primii ajunşi la bord au scos strigăte de bucurie şi au alergat să-şi caute locuri ferite de proiectile. Nimeni nu voia să coboare mai jos, sub punte. Se temeau că vasul se va scufunda dacă va fi lovit de proiectilele germane şi oamenii închişi sub punte nu vor mai avea şanse să scape din capcana morţii.

— Dumneata eşti comandantul? Căpitanul se adresase în mulţimea dezlănţuită unui ofiţer care gesticula cu pistolul şi încerca să-i stăpânească pe soldaţi.

— Sunt ofiţer! a răspuns acesta.

— Atunci dă dracului ordin să coboare sub punte, că altfel vom lua de trei ori mai puţini oameni decât putem!

Huruitul care se apropia din depărtare a potolit hărmălaia. Oamenii au tăcut, s-au oprit şi au ridicat capetele în sus. Frica de pe chipurile lor demonstra că făcuseră cunoştinţă cu forţa avioanelor germane.

Distrugătorul francez Bourrasque, distrus de explozia minelor

Acestea se conturau tot mai clar la orizont. Zburau jos, căutând ţinte. Era clar că se îndreptau spre port.

— Sub punte! Ascundeţi-vă sub punte! a strigat ofiţerul.

Soldaţii care se luptaseră cu atâta înverşunare pentru locurile de pe punte, s-au potolit brusc. Spaima provocată de avioanele germane a determinat şuvoiul de oameni care urca pe scară să se organizeze rapid. Au început să intre mai repede şi mai ordonat în pântecul vasului.

Avioanele au descris un cerc larg pe deasupra oraşului şi au început să se înalţe, ca şi când s-ar fi pregătit de un atac în forţă. Încă nu se putea şti unde vor lovi.

De pe punte, mitraliera a început să tragă, deşi avioanele erau încă departe, aşa că nu le puteau provoca niciun fel de stricăciuni.

Mulţimea de pe ţărm s-a retras spre magazii, ale căror ziduri puteau oferi o oarecare protecţie. Prima bombă, de dimensiuni prea mari, a căzut în bazinul portului, ridicând o trâmbă de apă. Alte două au muşcat câte o bucată de beton din chei.

— De ce nu pleci? a strigat ofiţerul cu pistolul în mână spre căpitan. O să ne omoare aici ca pe nişte raţe!

— Am pe vas numai vreo 300 de oameni şi pot să iau 1500, a răspuns calm

căpitanul, privind cerul. Urmărea două avioane *Ju 87,* care se îndreptau spre ei. Adăpostiţi-vă!

Primul a lăsat brusc botul în jos şi a pornit în picaj. Era tot mai jos, se vedea cum de sub cabina lui s-a desprins o bombă mare şi de sub aripi alte două mai mici. Avionul a terminat brusc picajul şi s-a îndreptat, ca şi când ar fi vrut să fugă de explozia propriilor bombe. Acestea zburau direct spre două şlepuri ancorate la cheiul vecin. Au dispărut brusc, de parcă ar fi fost înghiţite de vasele de alături. În realitate, proiectilele străpunseseră metalul subţire al punţii lor şi explodaseră în apă. O trombă uriaşă de apă a ridicat în aer vasele mici ca pe nişte jucării şi le-a aruncat pe ţărm. Au rămas o clipă nemişcate într-o rână, ascunse apoi în aburul care ieşea din instalaţiile lor devenind tot mai des. Flăcările au cuprins într-o secundă puntea, pe care nu se mai vedea nimeni. Fără îndoială că explozia ucisese instantaneu toţi membrii echipajului.

Avioanele au plecat la fel de repede cum veniseră.

— Avem noroc că decolează de pe aeroporturile din Germania şi nu din Belgia. Nu ne pot dedica prea mult timp, a mormăit căpitanul. S-a uitat de jur-împrejur la puntea pustie. Ce căşti gura la mine? s-a

răstit el la ofiţer. Grăbeşte îmbarcarea! Data viitoare n-o să mai avem atâta noroc!

Ţărmul a început să se umple din nou de soldaţi, care ieşeau din diferite ascunzători. Dincolo de intrarea în port se vedeau două traulere franceze în flăcări, care luptaseră vitejeşte cu avioanele. Se vedeau şi bombardierele care întrerupseseră operaţiunea de deminare şi se apropiaseră de port ca să protejeze cu mitralierele lor evacuarea.

Avioanele au apărut din nou câteva minute mai târziu, dar de astă dată nu au mai atacat portul, ci drumurile de acces spre oraş.

Două ore mai târziu, *Mona's Isle,* având la bord, în cabine şi în depozite, 1500 de soldaţi britanici, a părăsit ţărmul din Dunkerque şi a pornit spre Dover, trecând pe drum pe lângă zeci de vase, iahturi, bărci de tot felul, care, escortate de distrugătoare, navigau spre Franţa.

Deasupra Canalului se ridica o zi însorită şi nimic nu mai putea ascunde de avioanele sau submarinele germane vasul supraîncărcat când se va arăta în calea lor.

Din ceaţa care se ridica apăreau stâncile albe ale ţărmului britanic. Păreau foarte aproape, la numai câteva mile, ceea ce le dădea tuturor un

sentiment de siguranţă, dar traversarea avea să mai dureze încă două ore lungi. Şi dintr-odată au apărut avioanele. Zburau sus, căutând ţinte.

Căpitanul a ridicat luneta. Vedea botul şi cabina, cele două motoare. Avioanele Junkers *Ju 88* s-au despărţit şi au coborât mult, pregătindu-se să atace convoiul care se îndrepta spre Franţa. O clipă, căpitanul a sperat că piloţii nu-l observaseră sau că, văzând mulţimea de soldaţi de pe punte, îl vor cruţa. Speranţa s-a spulberat câteva minute mai târziu, când cele două avioane s-au îndreptat spre ei. Sub cabina lor au scăpărat focurile, care arătau ca nişte beculeţe în bradul de Crăciun. Jeturile mici de apă se apropiau pe ambele părţi de prora vasului şi câteva secunde mai târziu au lovit în metal, provocând un zornăit, ca boabele de mazăre care cad în oală. Un soldat care stătea pe vine lângă ancoră s-a chircit dintr-odată şi a rămas aşa, sângerând. Pe altul gloanţele l-au nimerit când încerca să se ascundă în spatele coşului vasului. Soldaţii înghesuiţi pe punte se mutau dintr-o parte în alta, ca să se ferească de gloanţele care, din fericire, cădeau departe în apă.

Soldaţii salvaţi pleacă din Franţa

Avioanele coborâseră foarte jos, trecând chiar pe deasupra coşului, dar s-

au înălţat repede şi s-au îndepărtat. Toţi priveau cu groază cum de sub cabinele lor se desprind bombele care zboară parcă direct spre vasul lor. Spaima pe care o simţiseră în apropierea imediată a morţii s-a transformat brusc într-o explozie de bucurie, când bombele au căzut în apă, la câteva zeci de metri de ei şi numai valul provocat de ele a ajuns până la vas şi l-a zguduit serios. Dar bucuria a fost de scurtă durată, căci avioanele s-au întors şi coborând foarte jos au început să tragă cu mitralierele.

Atacul acesta fusese mai bine ţintit – lăsase pe punte douăzeci de morţi şi câteva zeci de răniţi, dar era ultimul raid, căci avioanele nu mai aveau combustibil şi nici muniţie. Au descris încă un cerc şi au pornit apoi spre est, în direcţia ţărmului. Toţi se întrebau dacă o să mai reuşească să se întoarcă înainte ca vasul să ajungă la Dover.

Convoiul care se îndrepta spre Dunkerque a scăpat de distrugere datorită focului susţinut al tunurilor antiaeriene şi mitralierelor de pe distrugătoare. Numai un vas mic luase foc şi se ascunsese în fumul des, în timp ce un distrugător s-a apropiat de el ca să-i recupereze pe

marinarii care săriseră în apă. Alte vase şi iahturi se îndreptau spre Dunkerque, fără să ştie ce iad îi aşteaptă acolo.

Se apropiau deja de Dover, când deasupra capetelor soldaţilor înghesuiţi pe puntea vasului *Mona's Isle* s-au adunat din nou avioanele. De astă dată erau avioane de vânătoare *Spitfire* care zburau spre est ca să apere convoiul ce se îndrepta spre Franţa.

În acea zi au fost evacuaţi de la Dunkerque aproximativ 8.000 de oameni, ceea prevestea tot ce era mai rău. Comandanţii britanici înţelegeau că presiunea armatelor germane va creşte din oră în oră şi dacă vor reuşi s-o oprească, asta nu va dura decât câteva zile. În asemenea ritm, nu puteau fi evacuaţi mai mult de 50.000 soldaţi. Aceasta însemna că cea mai mare parte a Corpului Expediţionar Britanic va ajunge în lagărele de prizonieri. Pentru armata britanică aceasta ar fi fost cea mai mare şi mai umilitoare înfrângere din secolul al XX-lea.

În timp ce *Mona's Isle* intra în portul Dover, salutată cu strigăte de bucurie şi de vivat! de mulţimile adunate pe ţărm, Winston Churchill stăteau în capul mesei la care se adunaseră membrii Cabinetului de Război. Nu avea veşti bune pentru ei. Pierderile în rândul flotei de evacuare erau mari, din cauza exploziilor minelor şi a bombelor aruncate de avioane atât de mari. Unităţile germane care încercuiseră Dunkerque au pornit la atac, iar armata

belgiană, care respingea vitejeşte loviturile, era la capătul puterilor şi capitularea ei era o chestiune de câteva ore. Ministrul italian de Externe îl informase pe preşedintele Roosevelt că II Duce nu intenţionează să accepte misiunea de mediator, ceea ce însemna că Italia se pregăteşte să se alăture Germaniei şi să lovească din sudul Franţei. Imaginea evenimentelor de pe continent putea fi oare mai sumbră de atât?

— Dacă reuşim să oferim condiţii corespunzătoare, pot să-l conving pe Hitler, a spus Halifax. Nu pierdea nicio ocazie. Ştia că drama de la Dunkerque este un eveniment care vorbeşte în favoarea lui. Cum mai putea justifica Churchill în această situaţie respingerea necesităţii de a negocia cu Hitler?

— Aş dori să aud de la domnul premier dacă este pregătit să accepte ideea că un aranjament care nu pune în primejdie independenţa Marii Britanii corespunde intereselor noastre de stat? a insistat Halifax.

Churchill simţea că fusese prins la strâmtoare. Halifax dăduse cărţile pe faţă, aşteptând rezultatul final. Aceasta însemna că, dacă

Inarxi premierul este de acord cu această atitudine, va deschide drumul negocierii cu Hitler. Dacă respinge această posibilitate, Halifax va putea să-şi dea demisia, ceea ce ar fi fost la fel de periculos pentru guvern.

— Aş prefera să rezolv această problemă atunci când va apărea şi nu să mă hazardez într-o rezolvare ipotetică, a răspuns Churchill după câteva clipe de reflecţie.

Halifax nu avea intenţia să scape aşa de uşor o ocazie care nu se ivea în fiecare zi.

— Dacă Hitler ne prezintă condiţiile pentru încheierea păcii, iar guvernul francez se va încăpăţâna ca acordul să fie semnat de noi în mod solidar, domnul premier este dispus să înceapă discuţia? nu s-a lăsat Halifax.

— Nu, a răspuns ferm Churchill. Nu ne alăturăm Franţei dacă aceasta va cere condiţii de pace. Dacă vom fi informaţi care sunt aceste condiţii, abia atunci vom reflecta.

Ceilalţi membri ai guvernului s-au amestecat şi ei în discuţie, ceea ce a permis dezamorsarea conflictului şi relaxarea atmosferei. Churchill era conştient că nu făcuse decât să amâne confruntarea finală cu Halifax şi că nu câştigase; s-a decis să facă altă mişcare, l-a trimis generalului Gort o telegramă:

„În aceste clipe dificile, trebuie să vă trimit cele mai bune urări. Nimeni nu ştie ce va fi, dar orice este mai bine decât încercuirea şi moartea prin înfometare”.

Tot echipamentul greu britanic a rămas la Dunkerque

Făcuse totul ca să-l îndemne pe nepriceputul comandant al Corpului Expediţionar la un efort maxim. Trebuia să salveze cât mai mulţi soldaţi din capcana franceză.

În ziua următoare a organizat o întâlnire cu miniştrii guvernului în sala din clădirea parlamentului. Era prima consfătuire din momentul în care Churchill preluase funcţia de premier. Până acum se sfătuise numai cu membrii Cabinetului de Război. Cu siguranţă că în timpul nopţii reflectase la situaţia care îi convenea atât de mult lordului Halifax şi găsise o metodă să-i smulgă arma din mână. A transferat discuţia pe tema viitorului din forumul restrâns al Cabinetului de Război într-un cadru considerabil mai larg.

— Fireşte, orice se va întâmpla la Dunkerque, vom lupta mai departe! a spus el la un moment dat.

În sală au izbucnit aplauze. Toţi vociferau, se înghesuiau să ajungă la premier. îl băteau pe umeri. Mulţi miniştri aveau lacrimi în ochi.

„Nu există nicio îndoială că, dacă atunci aş fi ezitat o singură secundă, aş fi pierdut funcţia. Eram sigur că miniştrii erau dispuşi mai degrabă să se lase ucişi şi să lase ca familiile şi averile lor să fie distruse, decât să se predea”, scria el mai târziu.

Pe plajele de la Dunkerque au sosit fel de fel de ambarcaţiuni: iahturi, vase cu pânze, vase de agrement, vaporaşe de croazieră. Britanicii au îngrămădit în porturile şi în golfuleţele de pe Canalul Mânecii 850 – 950 de

unităţi capabile să traverseze marea până în Franţa. La această operaţiune a luat parte şi distrugătorul polonez ORP *Btyskawica,* care a salvat distrugătorul grav avariat *Greyhound* cu sute de soldaţi la bord.

Situaţia se schimba de la o oră la alta. Nemţii, atât de siguri de victorie, au pierdut şansa de a împiedica evacuarea. *Luftwaffe* a dat greş. Deşi au fost aruncate în luptă forţe serioase: 300 bombardiere şi 500 avioane de vânătoare, nemţii nu au reuşit să blocheze ţărmul, de unde timp de opt zile cât a durat evacuarea, flota aliată a luat 338 226 soldaţi, dintre care 215 226 englezi, 123.000 francezi, belgieni şi de alte naţionalităţi. Pierderile au fost însemnate. Nemţii au scufundat 224 de vase, printre care 6 distrugătoare. Pe plaje a rămas tot echipamentul greu al armatei britanice: toate tunurile de artilerie, 63.000 autovehicule, jumătate de milion de tone de rezerve de luptă şi muniţii; au rămas acolo şi toate tancurile de linia întâi ale armatei britanice.

125

DUUUOLH» * nu-i UN/ WHJF\l

Nu se poate evalua ce influenţă copleşitoare a avut acest lucru asupra soldaţilor francezi, cu atât mai mult cu cât marea fugă a Aliaţilor urma după momentul în care capitulase armata altui aliat – Belgia. Niciunul dintre soldaţii francezi nu avea nevoie de alte dovezi ca să se convingă că războiul era pierdut.

Şi aceasta era realitatea. Rezultatul luptelor care duraseră numai trei săptămâni îi surprinsese chiar şi pe nemţi. Într-o perioadă atât de scurtă, *Wehrmach*tul învinsese două state: Belgia şi Olanda, nimicise şase armate şi luase peste un milion de prizonieri: francezi, britanici, belgieni, olandezi şi polonezi. Armata franceză mai avea încă suficiente forţe pentru a opune rezistenţă, dar pierduse 25 de divizii de infanterie, dintre care şase din cele şapte divizii de motorizate şi şapte din cele 13 divizii de cavalerie şi blindate. Succesul *Wehrmachtului* era neobişnuit, iar Hitler trebuia să decidă cum va acţiona armata lui în continuare. Se afla acum pe malul Canalului Mânecii, unde acesta era cel mai îngust. De la Calais la Dover erau mai puţin de 40 km.

Dar Hitler ştia că *Wehrmachtul* lui nu avea niciun fel de experienţă în operaţiunile de invazie. Soldaţii germani nu se antrenaseră niciodată pentru îmbarcarea pe vase şi cucerirea unui ţărm de mare, nu aveau nici echipamentul necesar pentru a efectua o astfel de operaţiune. Nu aveau vase cu fundul plat care să poată ajunge suficient de aproape de

mal, pentru ca soldaţii să poată coborî de la bordul lor direct în apa puţin adâncă, tancuri plutitoare care să sprijine

Winston Churchill pe balconul adăpostului din Dover

unităţile după debarcare, nici vehicule amfibii care să asigure aprovizionarea soldaţilor care luptau pe plaje. Şi mai ales, flota de invazie trebuia să ţină cont de puternica *Royal Navy,* în timp ce *Kriegsmarine* încă îşi mai lingea rănile după campania norvegiană, în care îşi pierduse majoritatea distrugătoarelor, iar cele mai mari nave fuseseră nevoite să intre pe şantiere pentru a-şi repara avariile grave.

Pe lângă aceasta, comandanţii germani îşi aminteau de „miracolul de pe Marna” din vara anului 1914, când armatele franceze aparent complet înfrânte, îşi refăcuseră forţele şi reuşiseră să respingă diviziile germane care ameninţau Parisul. De aceea, la 31 mai 1940, *Oberkommando des Heeres* a ordonat distrugerea armatei franceze şi a resturilor de unităţi britanice, care mai rămăseseră pe continent.

Coloana de automobile negre a luat curba ascuţită a drumului care ducea la castelul din Dover şi a continuat să meargă mai departe spre mare, apoi s-a oprit în faţa unei clădiri de beton, care arăta ca un buncăr de observare.

Soldatul de la uşa masivă blindată a luat poziţie de drepţi văzându-l pe premier coborând din prima maşină. O clipă mai târziu, pe uşă a ţâşnit un locotenent gata să-i dea raportul premierului, dar acesta a dat nerăbdător din mână şi a pornit în urma ofiţerului care arăta drumul în jos, spre scara de beton. Două etaje mai jos începea un coridor larg de beton, prin care premierul, amiralul Ramsay care îl însoţea şi alţi câţiva ofiţeri au ieşit pe un balcon mic, săpat în stânca de calcar de deasupra portului Dover.

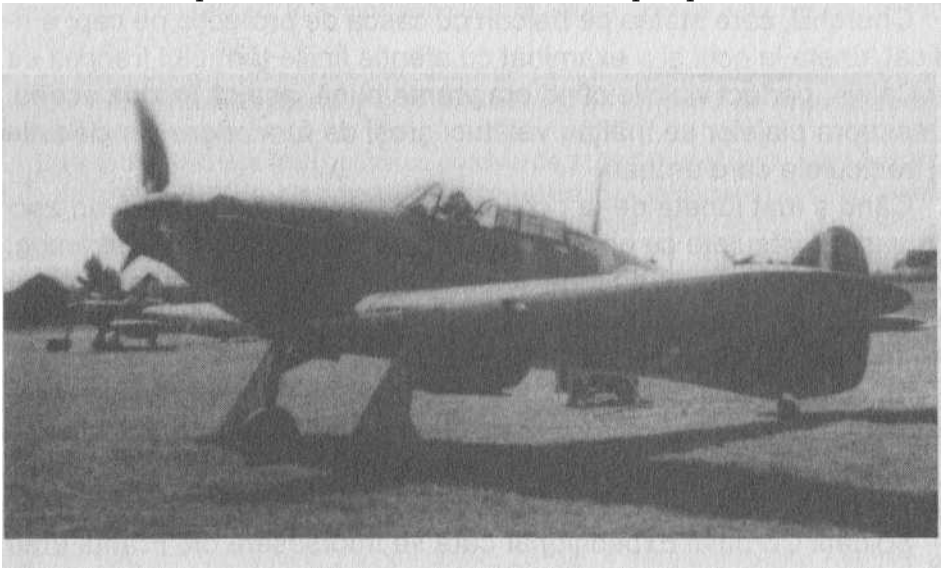

Avionul de vânătoare Hawker Hurricane

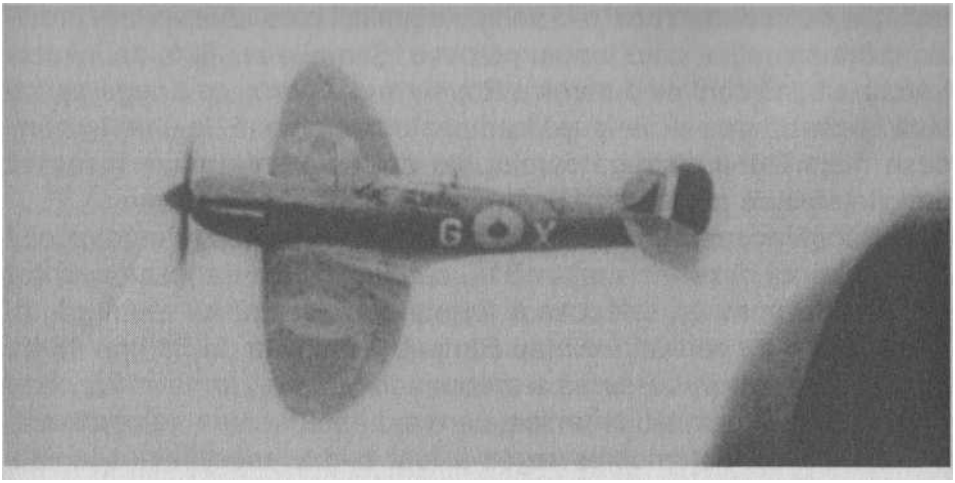

Avionul de vânătoare Spitfire

Primele tuneluri ale fortăreţei subterane fuseseră săpate în secolul al XVII-lea pentru tunurile care trebuiau să apere portul Dover. Inamicul nu îşi făcuse niciodată apariţia în faţa sparge-valului portuar, astfel că adăpostul din stâncă primise altă destinaţie. În timpul Primului Război Mondial, acolo funcţionase un spital cu 500 de paturi şi centrul de comandă al amiralului Roger Keyes, care planificase în 1917 blocada bazelor submarinelor germane din portul belgian Zeebrugge.

Churchill, care stătea pe balcon cu casca de protecţie pe cap, a ridicat luneta la ochi şi a examinat cu atenţie liniile ţărmului francez de la Calais, perfect vizibile când era vreme bună, aşa ca în ziua aceea. Deasupra plajelor se înălţau vălătuci groşi de fum negru din clădirile şi vehiculele care ardeau.

Când a luat luneta de la ochi, a văzut jos, în bazinul portuar, zeci de vase şi văsuleţe cu urme vizibile ale războiului. Coşurile strâmbe, catargele rupte, urme de gloanţe pe flancuri, punţi înnegrite de fum – totul era o mărturie a gheenei prin care trecuseră aducând din Franţa mii de soldaţi.

Această luptă fusese câştigată, deşi soldaţii britanici nu merseseră înainte, ci se salvaseră cu fuga. Dar ce va fi mai departe?

Churchill înţelegea perfect că singurul loc în care Marea Britanie se poate apăra este Canalul Mânecii.

Soldaţii Corpului Expediţionar care se întorseseră din Franţa erau obosiţi, speriaţi, cu moralul la pământ, astfel că nu puteau opune o

rezistenţă fermă duşmanului, dacă acesta s-ar fi decis să traverseze Canalul. Lăsaseră în urma lor toate armele grele şi echipamentul. Trebuiau să mai treacă multe săptămâni, chiar luni, până când să recapete încredere în propriile forţe şi să fie înzestraţi cu alte tunuri şi tancuri. Dacă nemţii ar fi vrut să pornească de acolo, de la Calais, ca să ocupe Anglia, Churchill nu ar fi putut să le opună decât două divizii suficient de bine instruite şi 14 în curs de pregătire. Echipamentul lor era alcătuit din 1.000 tancuri, dintre care majoritatea învechite. Şeful Statului-major Imperial raporta la 27 mai:

„Forţele terestre nu sunt suficient de puternice pentru a-i respinge pe nemţi, dacă vor ajunge pe ţărmul nostru”.

Nici chiar Forţele Aeriene Regale *Royal Air Force,* nu aveau suficiente avioane, pentru a apăra oraşele engleze împotriva raidurilor. Comandamentul aviaţiei de vânătoare raporta la 1 iunie că poate pune în luptă 244 avioane de vânătoare *Hurricane*În 1941, primele *Sea Hurricane,* adaptate pentru a decola de pe portavioane, au fost livrate către *Royal Navy* şi în iulie acelaşi an au pornit pe mare la bordul portavionului *Furious.*

Date tactico-tehnice (IIC): motor cu puterea de 1185 CP (mai târziu mărit la 1280 CP), anvergura 12, 19 m, lungimea 9, 75 m, greutatea max. la

decolare 3742 kg, viteza max. 538 km/h, raza de acţiune (fără rezervoare suplimentare) 740 km, armament: 4 tunuri calibru 20 mm, 112, 5 sau 225 kg bombe.

Date tactico-tehnice *(MkXIV)]* motor cu puterea de 2050 CP, anvergura 11, 23 m, lungimea 9, 96 m, greutatea max. la decolare 3851, viteza max. 721 km/h, raza de acţiune 1386 km, armament: 2 tunuri calibru 20 mm, 4 mitraliere calibru 7, 69 mm şi bombe.

129

că vor fi complet epuizate până la sfârşitul anului. Aceasta însemna că Marea Britanie nu va avea cu ce să cumpere arme şi muniţie, ca să ducă războiul.

Churchill îşi punea desigur întrebarea cum se ajunsese aici? De ce Marea Britanie, o putere cu un potenţial economic şi militar uriaş, se trezise dintr-odată pe marginea prăpastiei, care ameninţa cu distrugerea suveranităţii poporului.

Ştia răspunsul la această întrebare după cum ştia şi numele celor care erau răspunzători pentru această situaţie. Zeci sau poate chiar sute de politicieni şi funcţionari care ocupau cele mai înalte funcţii în stat, fuseseră fascinaţi de succesele fascismului lui Mussolini şi apoi de nazismul lui Hitler şi considerau că trebuie să colaboreze cu aceste puteri, nu să lupte împotriva lor. În ochii lor, Hitler era mântuitorul lumii ameninţate de evrei şi de bolşevici, care intenţionau să provoace un război între Germania şi Marea Britanie. De exemplu, Euan Wallace, fostul ministru al Transporturilor din guvernul lui Neville Chamberlain, întreţinuse contacte strânse cu Sir Oswald MosleyPersonalităţile proeminente din lunga listă a simpatizanţilor hitlerişti aveau două trăsături comune care îl nelinişteau cel mai mult pe Churchill. Toţi proveneau din cele mai înalte cercuri ale aristocraţiei britanice, aşadar aveau legături cu Curtea regală – din această parte, premierul se putea aştepta la o opoziţie serioasă împotriva realizării programului lui politic – şi erau legaţi şi de Stewart Menzies.

130

rxMsnwiui arunci i ui ununumu şeful serviciilor secrete. De exemplu, lady Cynthia Curzon, soţia lui
Mosley, primul fascist britanic, fusese domnişoară de onoare la nunta lui Menzies. Pentru
Churchill, dovada cea mai clară a convingerilor şefului serviciilor secrete era participarea lui la o operaţiune care se încheiase cu compromiterea spionajului britanic şi dezvăluirea multor secrete importante, pe care le aflaseră nemţii.

Întreaga acţiune începuse din

iniţiativa britanicilor la sfârşitul lunii septembrie 1939. Stewart Menzies ordonase maiorului Payne Best şi căpitanului Henry Stevens, doi dintre cei mai buni ofiţeri de spionaj, să stabilească legătura cu opoziţia antihitleristă germană. Menzies era un ofiţer cu experienţă, care începuse activitatea în serviciile secrete încă din timpul Primului Război Mondial. Dar făcuse o greşeală capitală. Trimisese peste graniţă într-o misiune specială agenţi care ştiau foarte multe despre organizaţie şi despre funcţionarea serviciilor secrete britanice din ţară şi din străinătate. Riscul că vor fi prinşi sau răpiţi de serviciile inamice era foarte mare. Atunci de ce riscase aşa de mult? Exista numai un singur răspuns: dorea ca negocierile să fie duse de persoane de încredere. Dar curând cele mai negre temeri s-au adeverit.

Walter Schellenberg

Mijlocitorul întregii acţiuni a fost dr. Fischer, refugiat german, care trăia în emigraţie la Paris, unde se stabilise în 1933, fugind din faţa represaliilor. La începutul lui octombrie, Stevens i-a raportat lui Menzies că Fischer îşi îndeplinise misiunea şi organizase o întâlnire cu doi ofiţeri germani într-o localitate olandeză de frontieră. Fischer făcea parte din serviciile *Sicherheitsdienst,* unde era cunoscut ca agentul F479. Nemţii, care veniseră la întâlnire şi se prezentaseră ca membri activi ai rezistenţei ilegale antihitleriste, în realitate erau oameni infiltraţi de spionajul SS. în Olanda au venit însuşi Walter

131

nvAViune awv vvwi urţă Mnam

Schellenberg, şeful spionajului Serviciilor de Securitate, care se dădea drept asistentul şefului unei organizaţii germane de opoziţie şi prietenul lui, dr. Crinis, medic la o clinică SS. Agenţii britanici nu şi-au dat seama de mistificare şi au început negocieri fanteziste despre răsturnarea lui Hitler, despre alcătuirea unui guvern democratic şi încheierea păcii. Cu fiecare zi, se încurcau tot mai adânc în reţeaua intrigilor serviciilor secrete germane, până când Hitler însuşi a întrerupt acest joc şi a ordonat arestarea britanicilor. Aceasta s-a întâmplat după atentatul nereuşit de la München din noiembrie 1939, pe care Führerul suspicios îl legase de negocierile secrete. La ordinul lui, Schellenberg a trebuit să întrerupă negocierile promiţătoare şi să-i răpească pe maiorul Payne Best şi pe căpitanul Henry Stevens. Aceasta s-a întâmplat la 9 noiembrie 1939, în localitatea olandeză de frontieră Venlo, de unde cei doi au fost apoi duşi la Berlin. Supuşi interogatoriului, au dezvăluit multe din secretele spionajului britanic, ceea ce a permis nemţilor să lichideze toate reţelele britanice de spionaj din Olanda.

Înfrângerea compromiţătoare de la Venlo a fost o consecinţă a greşelilor comise de Menzies. Aceasta dovedea fără putinţă de tăgadă cât de mult era angajat în negocierile cu Germania pe tema întreruperii acţiunilor războinice. Nu trebuie să credem că după eşecul acestei încercări şi-a schimbat atitudinea. Putea să acţioneze în continuare în favoarea încheierii păcii, folosind canalele pe care le avea la dispoziţie. Churchill era pe deplin

conştient de acest lucru. Acţionând în lumea intrigilor, a minciunilor, falsurilor şi secretelor, **132**

Menzies era mai periculos decât Halifax, care nu putea să-şi ascundă prea mult timp acţiunile diplomatice în faţa membrilor guvernului şi a premierului. Nu putea să se debaraseze de Menzies, căci îşi amintea ce tevatură se produsese atunci când fusese numit în locul devenit liber prin moartea lui Sinclair şi ce înfrângere suferiseră adversarii noului şef al serviciilor secrete, extrem de bine cotat la Curte. În plus, Menzies avea în mâini centrul de la Bletchley Park, iar Churchill ştia foarte bine cât de preţioase sunt informaţiile obţinute prin descifrarea ordinelor nemţilor. Îndepărtarea lui Menzies ar fi putut compromite funcţionarea acestui sistem a cărui importanţă pentru Marea Britanie era covârşitoare. A ales o cale de mijloc. A înfiinţat un post de supraveghetor care trebuia să-l urmărească pe Menzies şi să controleze acţiunile serviciilor secrete. Dar a ales prost. Maiorul Desmond Morton era un om în care Churchill avea deplină încredere, dar trăsăturile lui de caracter, cum erau înclinaţia spre bufonerie, superficialitatea şi plăcerea de a sporovăi au făcut ca Menzies să se descurce foarte uşor cu el. Deşi nu a reuşit să şi-l subordoneze pe şeful serviciilor secrete, Morton şi-a păstrat postul până la sfârşitul războiului.

Menzies era prea isteţ şi abil pentru a continua războiul cu premierul. A făcut acest lucru numai atât timp cât a sperat că partida lui va câştiga. La un moment dat, a trecut de partea premierului.
133

Lovitura

Trecuse de 15.15 când automobilul lui Hitler, un mercedes mare cu şase locuri cu care Führerului îi plăcea să meargă în timpul războiului, s-a oprit în păduricea Compiègne, la 80 km nord-vest de Paris. În ultimele zile, Hitler călătorise mult de la noul său sediu „Wolfschlucht” din apropiere de satul abandonat Bruly-de-Pesche din Belgia. Se mutase acolo de la „Felsenest” la 6 iunie şi regretase aproape imediat această decizie, căci noul sediu, construit de numai zece zile, încă nu era finisat. În camera în care locuia îl irita mirosul de vopsea, în adăpostul din apropiere nu se putea sta prea mult din cauza umezelii betonului proaspăt turnat. De aceea se străduia să călătorească cât mai mult, iar când rămânea acasă făcea plimbări largi prin pădure, dar nici acestea nu erau plăcute, căci era plin de ţânţari şi de musculiţe care atacau cu înverşunare. În timpul unei astfel de plimbări, în ziua de 16 iunie, în timp ce mergea pe aleea îngustă spre ceainărie, s-a apropiat de el în fugă Walter Hewel, reprezentantul ministrului de Externe, cu ştirea că la Paris premierul Reynaud a demisionat şi a fost înlocuit de mareşalul Philippe Petain**134**

Încetarea ostilităţilor.
Hitler nu mai putea de bucurie. A ridicat mâinile în sus şi a început să ţopăie. Era învingător!
Învinsese marea Franţă, care acum 20 de ani umilise Germania!
În ziua următoare, 17 Iunie, a zburat cu avionul la Frankfurt, de unde s-a dus la München cu trenul lui special „America”, pentru ca să se întâlnească cu prietenul său, Benito Mussolini, în clădirea reprezentativă denumită în cinstea lui.
Führerbau. Dictatorul italian, care privise cu neîncredere la cuceririle lui Hitler, recunoştea acum că Italia va avea mult de pierdut, dacă nu va participa la noua împărţire a Europei şi de aceea, la 10 iunie 1940, a declarat război Franţei. În ziua în care venise la München, armata italiană declanşase ofensiva în Alpi. Mussolini considera că trebuie să asigure cuceriri cât mai mari pentru ţara sa şi nu era vorba numai de teritoriile pe care le putea lua de la Franţa. îl interesa şi marea flotă franceză, care l-ar fi ajutat foarte mult să-şi realizeze planurile de crearea a celui de-al doilea Imperiu Roman pe malurile Mării

Mediterane. Hitler, deşi nu avea nimic împotriva planurilor teritoriale ale lui Mussolini, considera că ideea de a preda Italiei puternica flotă franceză drept nerealistă. Poate că avea propriile planuri în legătură cu cuirasatele şi submarinele.

— Nu-şi vor scufunda navele, căci nu sunt pregătiţi pentru aceasta, susţinea Hitler, le vor duce în porturile britanice.

Aceasta ar fi fost cea mai proastă soluţie la care s-ar fi putut aştepta Hitler şi Mussolini, căci aceasta ar fi însemnat ca puternica *Royal Navy* să-şi întărească şi mai mult forţele. Şi aşa în porturile

Adolf Hitler la Felsennest: momentul celei mai mari bucurii

britanice se adăpostiseră trei cuirasate, patru crucişătoare, unsprezece distrugătoare şi trei submarine, printre care şi cel mai mare submarin din lume, *Surcouf.* Dar majoritatea vaselor care formau nucleul *Marine Naţionale,* plecase în bazele coloniale franceze: cel mai modern cuirasat, *Richelieu*Fără îndoială, Hitler avea dreptate. Marile nave franceze erau în afara razei de acţiune a Germaniei şi Italiei, iar încercarea de a obliga comandamentul marinei militare franceze de a le preda duşmanilor s-ar fi încheiat cu fuga navelor în porturile britanice. Dar nici nu trebuie să ne imaginăm că Hitler a renunţat cu uşurinţă la această pradă de război. Dându-şi seama că nu va obţine nimic cu forţa, ar fi putut încerca să le atragă în porturile Franţei, să zicem sub pretextul dezarmării, după care le-ar fi atacat de pe uscat.

Hitler s-a întors la sediul lui de campanie incomod în ziua de 19 iunie, pentru a se pregăti în vederea unui eveniment important:

Date tactico-tehnice (1940): deplasament 42 800 t, lungime 247, 8 m, lăţime 33 m, pescaj 9, 6 m, viteza 32 noduri, armament 8 tunuri (2 x4) calibru 381 mm, 12 tunuri calibru 100 mm, 8 tunuri antiaeriene calibru 37 mm, 16 mitraliere grele calibru 13, 2 mm, 3 hidroavioane.

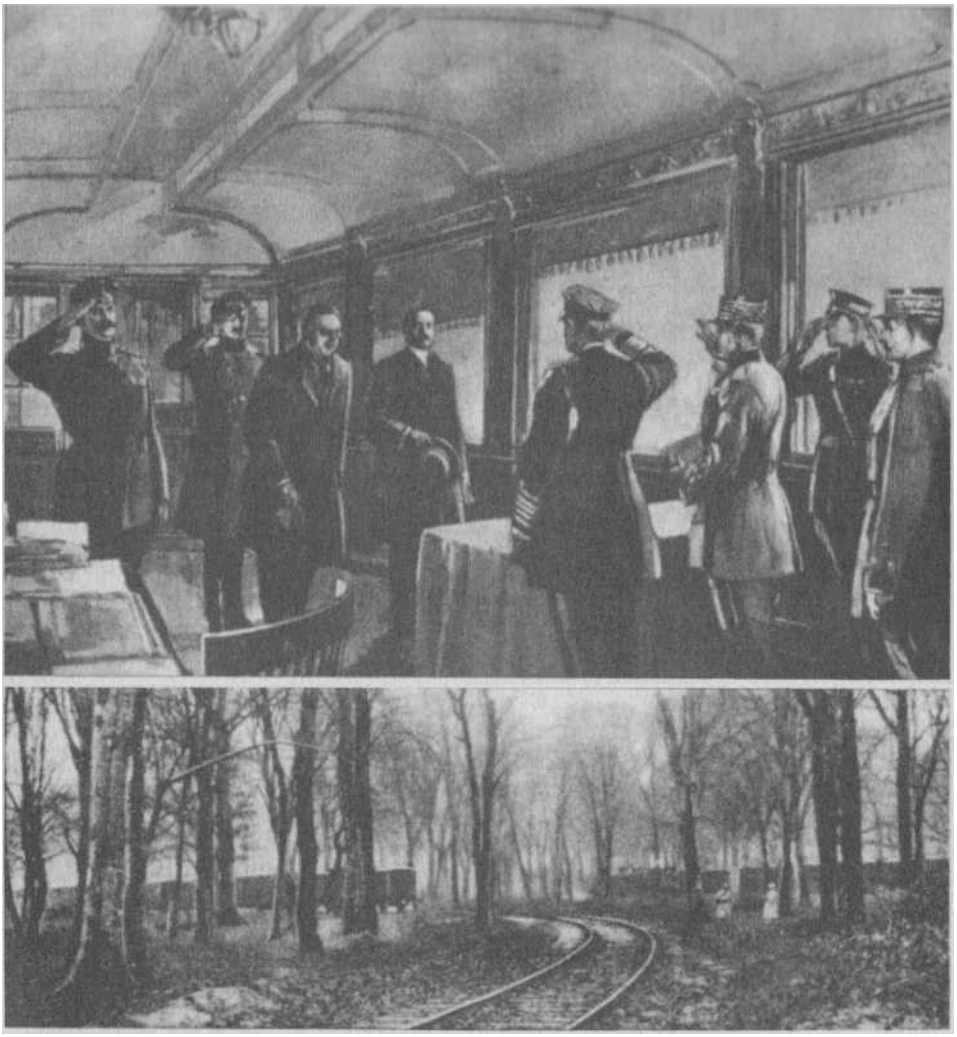

semnarea acordului de încetare a focului. A început să lucreze la formularea condiţiilor pe care intenţiona să le dicteze francezilor. În bisericuţa aflată în apropiere de noul lui sediu şi în care altarul era acoperit de o perdea, lucra grupul care pregătea textul tratatului. În

învingătorii şi învinşii din Primul Război Mondial în vagonul din Compiègne

Pădurea Compiègne, noiembrie 1918. În partea stângă – trenul delegaţiei franceze, în dreapta – al delegaţiei germane

Hitler în faţa plăcii comemorative de la Compiègne noaptea de 20/21 iunie s-au definitivat condiţiile. Hitler a ales un loc corespunzător pentru această ceremonie: pădurea Compiègne unde, la 11 noiembrie 1918, delegaţia germană semnase într-un vagon salon de cale ferată acordul de încetare a focului, prin care se punea capăt Primului Război Mondial. Iniţial, Hitler se gândise cum să umilească delegaţia franceză. Nu ar fi trebuit să-i lase să aştepte câteva ore înainte să fie primiţi? Dar a ajuns repede la concluzia că acesta ar fi fost un comportament nedemn de un învingător. Este suficient că ofiţerii francezi vor fi nevoiţi să se afle în acelaşi vagon, în care înaintaşii lor semnaseră acordul de încetare a focului. Vagonul era în acelaşi loc, inclus într-un muzeu special amenajat în acest scop. Era suficient să dărâme zidurile micuţei clădiri înălţate în 1922 şi să ducă vagonul la locul unde se afla placa comemorativă zidită între şine.

Automobilul cu care a sosit Hitler la 15.15 în pădurea Compiègne, în apropiere de localitatea Rethonde, s-a oprit lângă monumentul acoperit cu steagul nazist. Hitler nu ştia probabil de ce era monumentul acoperit cu atâta grijă. Reprezenta un vultur german străpuns de sabia de aur a Aliaţilor. Führerul s-a dus mai departe şi s-a oprit de-abia în faţa blocului de granit, pe care era săpată inscripţia:

„Aici, la 11 noiembrie 1918, popoarele libere au zdrobit gheata criminală a imperiului german, care dorea să le înrobească”.

S-a încruntat. Pe chipul lui se vedeau mânia şi dorinţa de răzbunare. N-a rostit niciun cuvânt, dar în aceeaşi zi a ordonat ca „vagonul istoric, piatra comemorativă şi monumentul victoriei galice să fie aduse la Berlin”.

Câteva minute mai târziu, a sosit delegaţia franceză, condusă de generalul Charles Huntziger*Delegaţiile franceză şi germană discută în vagon condiţiile de depunere a armelor*

În 1914. Hitler s-a ridicat în picioare şi a ieşit din vagonul în care a început discuţia cu privire la condiţiile de depunere a armelor.

Iniţial, francezii au crezut că pot discuta cu nemţii despre conţinutul tratatului. Dar curând s-au convins că singurul lucru pe care îl pot face este să accepte condiţiile impuse de duşman. Seara târziu, generalul Huntziger a ieşit din vagon ca să telefoneze la Bordeaux, unde se afla guvernul francez şi să-l informeze pe generalul Weygand, comandantul şef al armatei franceze, care sunt propunerile germanilor. Weygand, cu 20 de ani înainte, în acelaşi vagon, fusese cel care citise delegaţiei germane condiţiile de depunere a armelor.

La 22 iunie, ora 17.50, ofiţerii francezi şi germani au semnat actul care punea capăt acţiunilor războinice din Franţa.

Articolul VIII stabilea că, […] flota franceză de război se va aduna în porturile indicate într-un paragraf special şi va fi demobilizată sub control german şi/sau italian”. Era o capcană? Germanii s-au străduit să îndepărteze imediat orice dubiu, explicând:

„Guvernul german declară solemn guvernului francez că nu intenţionează să folosească flota franceză de război, care se află în porturile de sub control german, în scopurile sale războinice, cu excepţia unităţilor necesare pentru paza coastelor şi depistarea minelor”.

Dar cine putea da crezare acestei declaraţii? Ştiind că Germania încălcase tratatul de la München, acordul de neagresiune cu Polonia, neutralitatea Norvegiei şi Belgiei, cine mai putea crede că Hitler va respecta obligaţiile decurgând din tratat? Şi ce se înţelegea prin „excepţie”, adică „paza coastelor”? Această formulare putea însemna foarte mult.

Se înţelege că astfel de pretenţii ale Germaniei în faţa flotei franceze, a patra putere maritimă a lumii, îi neliniştea profund pe britanici. îl neliniştea încă şi mai mult pe preşedintele Roosevelt, căci se părea că temerile lui cele mai sumbre încep să se adeverească. Germania se pregătea să preia navele franceze, iar înfrângerea Marii Britanii, după care ar fi putut urma preluarea flotei engleze, *Royal Navy,* părea aproape. *Kriegsmarine* avea ocazia să devină cea mai mare putere maritimă a lumii, care ar fi ameninţat America.

În acelaşi timp, ambasadorul Joseph P. Kennedy trimitea la Casa Albă una după alta telegrame în care prezenta situaţia catastrofală a Angliei. Churchill trebuia să-i demonstreze lui Roosevelt că ţine ferm în mână cârma guvernului şi este hotărât nu numai să lupte

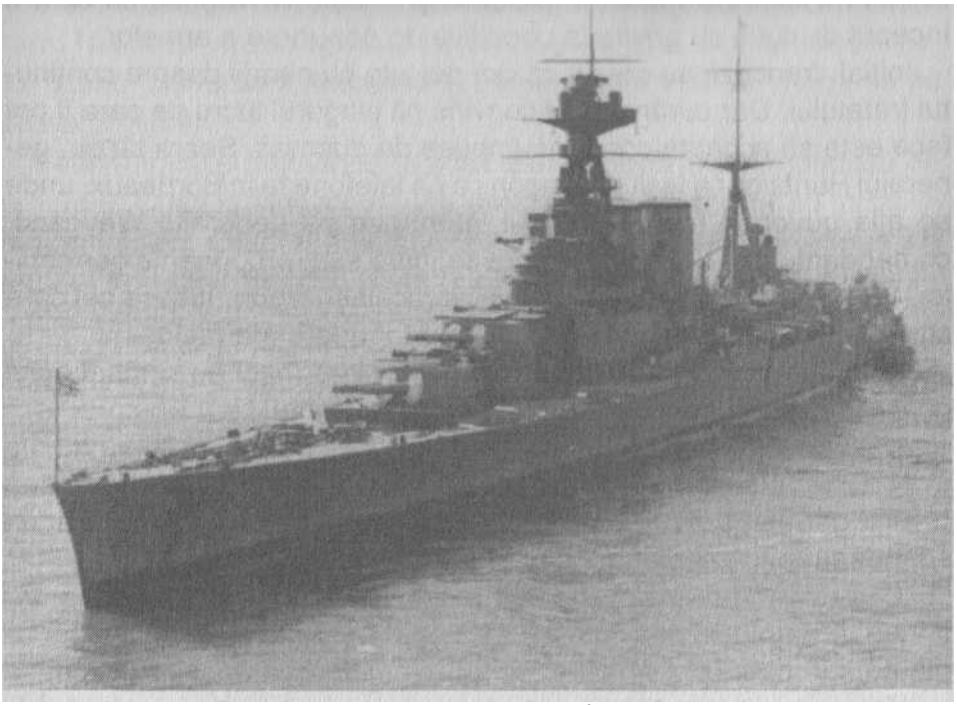

Cea mai mare navă din lume, HMS Hood până la capăt, dar să şi protejeze America. Putea face acest lucru îndepărtând primejdia de care se temea Roosevelt aşa de tare: preluarea flotei franceze de către germani. Nu era însă suficient să li se propună comandanţilor francezi să-şi aducă navele în porturile britanice. Ofiţerii marinei militare franceze aveau, prin tradiţie, o atitudine antibritanică. Niciun politician nu putea fi convins că francezii îşi vor preda navele mari în mâinile britanicilor.

Churchill se afla în faţa unei decizii finale. Singura forţă de care dispunea era *Royal Navy.* Aceasta putea să-l ajute să-i convingă pe francezi să accepte condiţiile lui. Dacă nu ar fi fost de acord, navele lor ar fi fost distruse. În ambele cazuri, dacă francezii şi-ar fi dezarmat singuri flota sau dacă navele lor s-ar fi dus la fund, găurite de proiectilele britanice, Churchill ar fi câştigat încrederea şi recunoştinţa lui Roosevelt. Fireşte, înţelegea că, dacă se va ajunge la o luptă, va curge sângele marinarilor francezi, aliaţii lor până nu de mult. Dar îşi dădea seama în acelaşi timp că trebuie să-şi asume acest risc.

142

În zorii zilei de 3 iulie 1940, în apele Golfului Oran a intrat o puternică escadră britanică. Era condusă de crucişătorul *Hood*În acea zi de iulie, *Hood* avea pentru prima oară ocazia să-şi arate forţa în faţa flotei care cu câteva zile în urmă luptase împreună cu cea britanică împotriva duşmanului comun.

Alături de el navigau două cuirasate, *Valiant* şi *Resolution,* precum şi portavionul *Ark Royal,* escortate de patru crucişătoare şi 11 distrugătoare. Alcătuiau o forţă căreia navele franceze, înghesuite în portul Mers-el-Kébir – două cuirasate noi, două vechi, 6 distrugătoare, câteva zeci de submarine şi câteva unităţi mai mici – nu i se puteau opune, cu atât mai mult cu cât stăteau la ancoră sau lâncezeau pe lângă cheiuri, neavând nicio posibilitate de manevră.

Din grupul de vase britanice, a ieşit în frunte distrugătorul *Foxhound,* la bordul căruia era un parlamentar, căpitanul C.S. Holand. Acesta lucrase mulţi ani la Ambasada britanică din Paris ca ataşat naval. Cunoştea perfect limba şi obiceiurile francezilor, dar în timpul mandatului său avusese multe conflicte cu ofiţerii navali superiori şi, din acest motiv, trimiterea lui ca emisar nu fusese cea mai bună mişcare.

Date tactico-tehnice (1939): deplasament 42.100 t, lungimea 262, 3 m, lăţimea 31, 1 m, pescaj 8, 7 m, viteza 31 noduri, armament 8 tunuri (4 x2) calibru 381 mm, 12 tunuri calibru 140 mm, 2 tunuri antiaeriene calibru 120 mm, 4 tunuri antiaeriene calibru 102 mm, 4 tunuri calibru 75 mm, 1 tun de 12 pfunzi, 15 mitraliere grele, 6 lansatoare de torpile calibru 533 m, 1 hidroavion.

143

Distrugătorul se apropia de sparge-val şi a oprit maşinile. Lampa Aldis a început să clipească, transmiţând rugămintea de a se întâlni cu viceamiralul Gensoul, în scopul discutării posibilităţii de joncţiune a flotei franceze cu cea britanică. Acelaşi text era transmis şi pe calea radioului. Britanicii îşi difuzau intenţionat scopul sosirii, pentru ca acesta să fie cunoscut tuturor echipajelor aflate în port.

Câteva minute mai târziu, de lângă bordul cuirasatului *Dunkerque,*„1. Să navigheze împreună cu noi şi să continue să lupte cu scopul de a învinge Germania şi Italia.

2. Să navigheze cu echipaj redus sub controlul nostru până într-un port britanic. Echipajul restrâns va fi trimis cât mai curând în ţară.

3. [...] Să navigheze cu noi cu echipaj redus până la un port francez din Indiile Occidentale, de exemplu, MartinicaDacă nu acceptaţi aceste propuneri rezonabile, voi fi nevoit cu mare regret să vă cer ca în decurs de şase ore să vă scufundaţi vasele. Dacă nu veţi îndeplini cerinţele de mai sus, am ordin din partea guvernului Majestăţii Sale să recurg la orice mijloace pentru a nu permite ca navele voastre să cadă în mâinile Germaniei sau ale Italiei”.

Amiralul Gensoul trebuia să-i informeze pe superiorii săi cu privire la

ultimatumul britanic. Ce să le transmită? Nici până astăzi nu suntem siguri că a transmis exact şi detaliat generalului Weygand.

Date tactico-tehnice: deplasament 30 907 t, lungimea 215 m, lăţimea 31, 1 m, viteza 30 noduri, armament 8 tunuri calibru 330 mm, 16 tunuri calibru 130 mm, 8 tunuri antiaeriene calibru 37 mm, 13 mitraliere grele antiaeriene calibru 13, 2, 2 hidroavioane.

144

comandantul şef al armatei franceze, textul ultimatumului britanic. Mai târziu, Weygand a afirmat că nu ştiuse că britanicii permiseseră trimiterea flotei franceze în Indiile Occidentale. Oare soarta navelor de la Mers-el-Kébir ar fi putut fi alta?

Orele treceau. Negocierile durau, deşi se ştia de la început că amiralul Gensoul nu are intenţia să accepte condiţiile britanicilor, dar nici să-şi scufunde flota.

Pe neaşteptate, cursul evenimentelor s-a accelerat, când pilotul unui avion de recunoaştere trimis de la bordul portavionului *Ark Royal* a raportat că echipajele navelor franceze strâng copertinele întinse pentru a se proteja de soarele african şi ridică şalupele la bord. Aceasta arăta fără echivoc că se pregătesc să iasă în larg şi comandantul escadrei britanice, amiralul James Somerville„Dacă sunteţi de părere că flota franceză se pregăteşte să părăsească portul, vă rog să-i informaţi că în momentul în care se vor mişca, veţi deschide focul”.

Amiralul a trimis avioane să arunce mine în apele care înconjurau ieşirea din port. Fără îndoială a fost o acţiune eficace, căci niciunul din vasele franceze nu mai putea părăsi Mers-el-Kébir, dar a influenţat foarte nefavorabil desfăşurarea negocierilor. După ora 16.00, când căpitanul Holland şi-a făcut drum ocolind minele ca să ajungă la puntea cuirasatul *Dunkerque,* l-a găsit pe amiral vizibil prost dispus; nu mai voia să facă niciun compromis. Accepta numai posibilitatea ca

145

navele să fie conduse în portul Martinica, dar asta numai în cazul în care Germania ar ameninţa că le preia.

Între timp, amiralul Somerville a primit o telegramă de la Amiralitate, în care era avertizat că francezii îşi mobilizează forţele.

„Rezolvaţi problema rapid, căci altfel veţi mânca mâncare franţuzească”. Londra îl grăbea astfel pe amiralul Somerville.

Se pare că în Anglia se interceptase o telegramă a comandamentului francez, care ordona punerea în stare de luptă a escadrei din Marea

Mediterană, cu direcţia Golful Oran.

„Trebuie să ripostaţi cu forţă în faţa forţei. Convocaţi submarinele şi forţele aeriene dacă este nevoie” – aşa suna ordinul comandamentului francez.

La bordul portavionului *Ark Royal* au sunat clopotele de alarmă. Nava a început să manevreze, să se aşeze sub vânt, ceea ce era semn sigur că se pregăteşte să dea drumul avioanelor. Ascensoarele aduceau pe punte avioanele biplane *Swordfish*Turnurile de artilerie ale crucişătorului *Hood* s-au întors spre cuirasatele franceze, ale căror siluete se vedeau foarte bine pe fundalul sparge-valului.

La ora 17.24, căpitanul Holland a părăsit puntea vasului *Dunkerque* şi a coborât pe barca cu motor, care l-a dus la distrugătorul *Foxhound.* Acesta a depăşit capul portului şi s-a îndepărtat la o milă de sparge-val, când pe fundalul siluetelor navelor britanice au strălucit fulgere galbene şi câteva secunde mai târziu din mare s-a auzit un vuiet surd. Artileria de pe crucişătorul *Hood* deschisese focul. Proiectilele

Date tactico-tehnice *(Swordfish* /): motor cu puterea 690 CP sau 750 CP, anvergura 13, 87 m, lungime 11, 87 m, greutatea max. la decolare 4196 kg, viteza max. 224 km/h, raza de acţiune 1658 km, armament 2 mitraliere calibru 7, 69 mm, 1 torpilă calibru 457 sau 675 kg mine, bombe de 227 kg şi 113 kg, bombe de adâncime, proiectile rachetă.

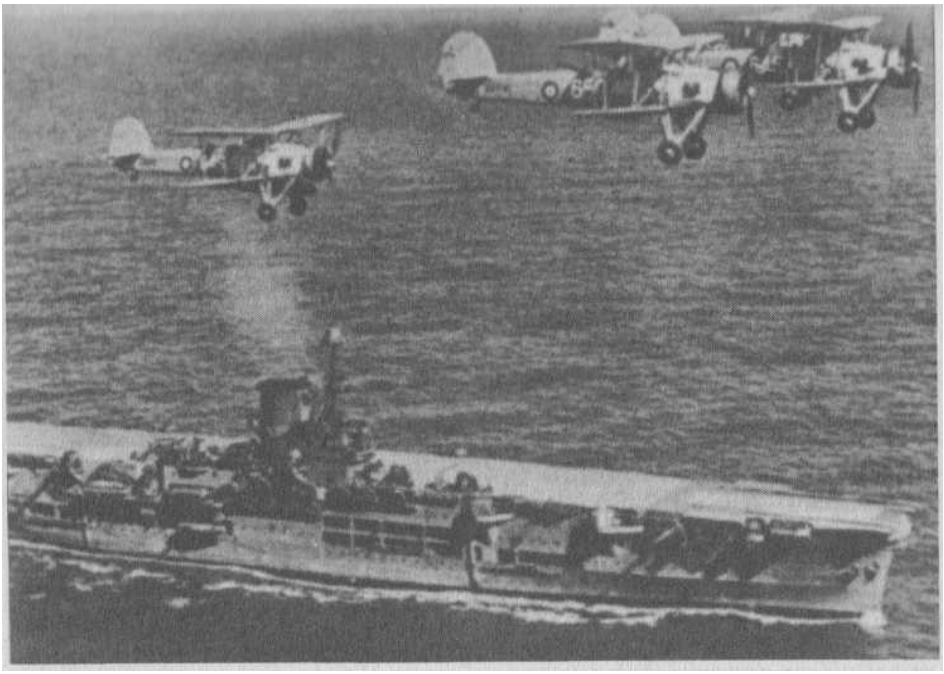

Portavionul Ark Royal şi avioanele lui torpile Swordfish mari treceau şuierând înfricoşător pe deasupra distrugătorului care ieşea în largul mării cu toată forţa motoarelor.

Primul vas lovit a fost cuirasatul *Bretagne,* din care a ţâşnit o trâmbă de foc şi fum de câteva zeci de metri înălţime. Proiectilul britanic străpunsese puntea blindată şi explodase în magazia de muniţie. Prin spărtura mare din carenă făcută de plăcile smulse de forţa uriaşă a muniţiei explodate, în interiorul navei au pătruns tone de apă. Au pierit 150 de marinari, câteva sute au fost răniţi.

Navele britanice trăgeau salvă după salvă în navele franceze care stăteau neclintite. Francezii au răspuns vitejeşte cu foc, dar nu aveau nicio şansă în acest duel inegal. Navele lor erau condamnate la pieire.

Numai *Strasbourg* şi cinci distrugătoare au reuşit printr-o minune să treacă prin câmpul de mine şi în fumul gros pe care vântul îl ducea dinspre uscat, au ieşit din port, urmărite de focul imprecis al navelor britanice.

După ce au tras 36 de salve cu tunurile cele mai grele calibru 381 mm, navele britanice au oprit canonada. Peste navele din portul Mers-el-Kébir au căzut 63 tone de oţel şi materiale explozive.

Navele franceze incendiate din portul Mers-el-Kébir

Priveliştea era cumplită. Fumul şi flăcările care se înălţau în sus spre cer

acopereau soarele. Cele mai puternice şi mai moderne nave ale marinei franceze de război fuseseră neutralizate. Cuirasatul *Bretagne,* cu carena smulsă de explozia gigantică a propriilor proiectile, s-a scufundat rapid. Cuirasatul *Provence,* grav avariat, încercând să evite scufundarea, s-a lovit cu carena de fund într-un loc puţin adânc, la fel ca şi cuirasatul *Dunkerque,* vasul amiral al amiralului Gensoul.

Pe aceste nave au pierit aproximativ 300.000 marinari francezi.

În acelaşi timp, în porturile britanice Plymouth şi Portsmouth, la bordul navelor franceze au urcat grupuri de soldaţi britanici. Luaţi prin surprindere, francezii au predat armele. Numai echipajul vasului *Surcouf* a opus rezistenţă. În timpul luptei au pierit doi marinari francezi şi un soldat britanic. La baza din Alexandria, Egipt, amiralul francez a fost de acord să dezarmeze navele care se refugiaseră acolo.

Churchill învinsese pentru a doua oară, deşi victoriile pe care le repurtase aveau un gust foarte amar. Prima fusese atunci când retrăsese majoritatea forţelor expediţionare din Franţa, ceea ce avusese repercusiuni negative asupra apărării franceze, a doua era distrugerea flotei şi a echipajelor unei ţări aliate.

Pentru Churchill, lucrul acesta nu avea importanţă. El lupta pentru a obţine sprijinul Americii, căci fără acesta Marea Britanie ar fi trebuit să capituleze în faţa Germaniei.

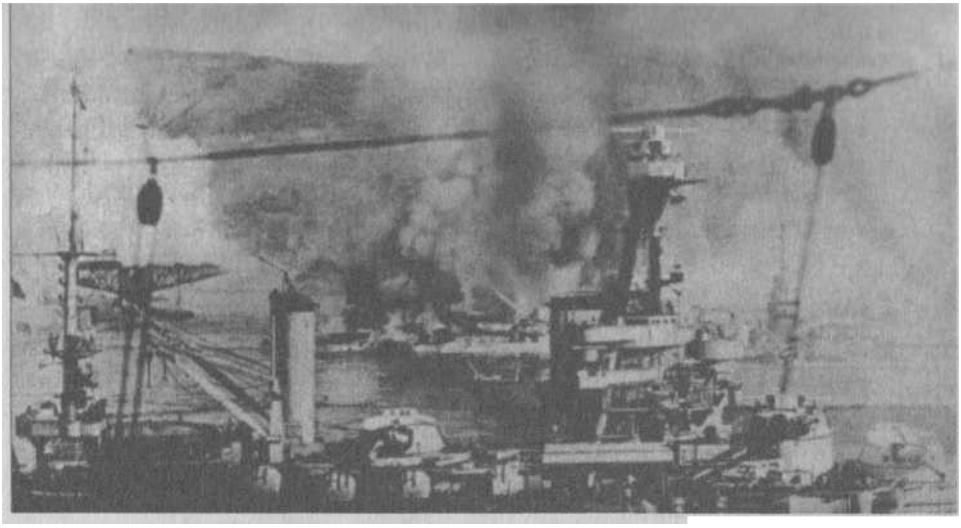

Condiţiile pentru englezi

Adolf Hitler cobora pe scările largi de stejar negru care duceau din dormitorul lui spre salonul în stil bavarez al vilei „Berghof – „Curtea de Munte*„Berghof” – reşedinţa lui Hitler din Alpii Bavariei*

reşedinţă oficială, în care îi primea pe şefii de st.it şi de guverne. În preajma ei apăruseră vilele celor mai apropiaţi colaboratori ai săi – Göring şi Bormann – apoi un hotel pentru oaspeţii de seamă, cazărmi pentru unităţile de pază SS, o fermă care aproviziona cu alimente proaspete masa conducătorului, ba chiar şi un adăpost antiaerian.

Joachim von Ribbentrop, ministrul Afacerilor Externe, a sărit în picioare, ridicându-se imediat din fotoliul de pluş în care şedea. Aşa reacţiona întotdeauna la vederea Führerului, în faţa căruia era cuprins de o spaimă înrudită cu panica.

Hitler a dat din cap în semn de salut şi a dispărut imediat în spatele uşii biroului său, de unde a ieşit peste câteva minute un adjutant care l-a invitat pe ministru să intre. Ribbentrop a intrat, a închis uşa şi s-a oprit în loc imediat, aşteptând ca Hitler să termine de citit documentul. Ştia foarte bine ce raport era acela, căci îl citise şi el cu câteva zeci de minute mai înainte. Spionajul din Algeria raporta despre bombardarea flotei franceze din Mers-el-Kébir de către britanici.

Hitler a izbit cu pumnul în masă. Era vizibil încântat.

— Se bat între ei! a spus el.

Distrugerea navelor franceze îl interesa în măsura în care vedea în acest eveniment un excelent material pentru Joseph Goebbels, ministrul Propagandei. Britanicii ucid marinari francezi şi le distrug cele mai mari nave! Nu era supărat din cauza pierderii acelor unităţi, căci nu avusese niciodată intenţia să le preia. Stăteau ascunse în porturile africane şi erau prea departe de armata lui. îl indispunea numai modalitatea de dezarmare a flotei franceze, despre care vorbise mai înainte cu Mussolini.

— Ştii ce vom face acum? s-a întors el către Robbentrop.

— Vom încheia pace cu Anglia.

— Da, a încuviinţat Hitler.

— Să schiţez propunerea de ofertă de pace pentru Marea Britanie?

— Nu. O fac eu. Hitler s-a ridicat în picioare, ceea ce pentru Ribbentrop era un semnal clar că trebuie să înceapă să noteze ideile conducătorului. Aşadar, a luat servieta şi a desfăcut capacul stiloului.

— Pe scurt! a spus Hitler. Trei, patru puncte. Foarte scurt.

Şi a început să dicteze:

— Punctul întâi: nimic nu trebuie să lezeze prestigiul Marii Britanii. Punctul al doilea: încheierea imediată a păcii. Punctul al treilea: nu dorim decât una sau două din vechile colonii germane, căci avem

rtMtnuiul. aruftt *i ml r ui nurznil”.*

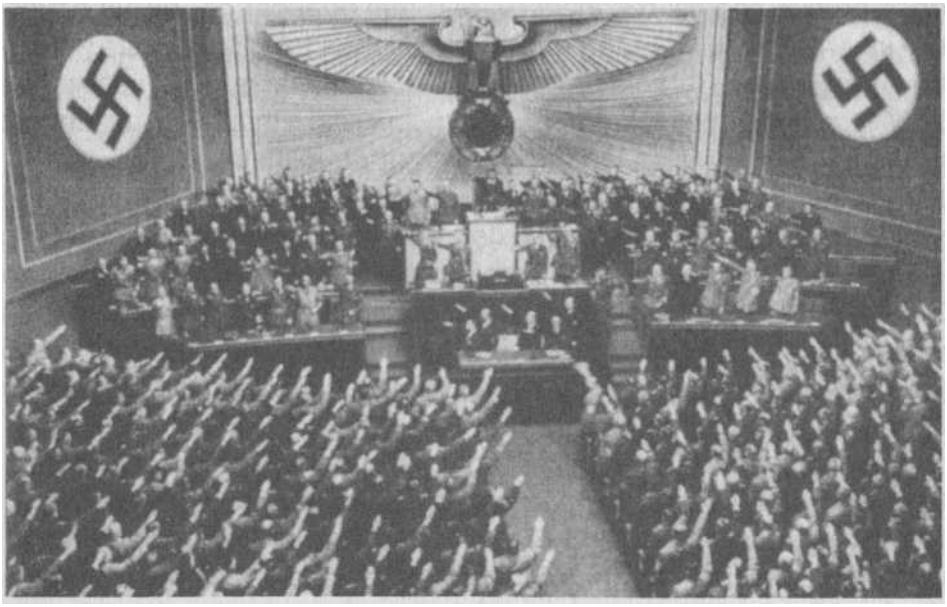

nevoie de materiile prime de acolo. Punctul patru: alianţa cu Marea Britanie. Asta e tot.

Ribbentrop a încheiat notesul. Hitler se plimba prin cabinet. În cele din urmă s-a oprit.

— În curând vom încheia pace cu britanicii, aşadar trebuie să ne gândim pe cine să numim ambasador al Reich-ului. Îmi place propunerea lui Hess, care susţine că adjunctul lui, Ernst William Bohle, este cel mai bun candidat ca ambasador al Reich-ului.

În sinea lui recunoştea însă că propunerea lui Hess ar fi fost bună dacă Bohle, născut la Bradford în Anglia şi conducând de multă vreme secţia externă a partidului nazist NSDAP, ar fi fost un om competent şi corect.

— Da, pacea cu Anglia este deja la o azvârlitură de băţ, a spus Hitler.

Ribbentrop ştia foarte bine de unde vine acest optimism, căci el îl informase pe Führer despre propunerile britanice referitoare la începerea negocierilor. Fără îndoială, cel mai important semnal era informaţia pe care o primise din Suedia.

Bjørn Prytz, ambasadorul acestei ţări la Londra, trimisese la 18 iunie o telegramă la Stockholm, în care relata convorbirea avută cu Rab Buttler, adjunctul ministrului Halifax. Acesta afirmase: „[…] nicio

IUV. II
9 U» H nuLU – omnom

Ofiţeri germani pe ţărmul din Calais; se văd clar stâncile din Dover, aflate la 37 kilometri posibilitate de obţinere a unui compromis de pace nu va fi neglijată, dacă primim condiţii rezonabile”. Şi a mai adăugat că „niciun adversar înverşunat nu va putea sta în calea contactelor în această chestiune, căci Marea Britanie are acum posibilităţi mai mari de negociere, decât va avea mai târziu”. Aşa cum informa Prytz, într-un anumit moment, Buttler ieşise din birou, chemat de ministrul Halifax. La întoarcere spusese: „Politica guvernului britanic se va conduce după gândirea raţională, nu în funcţie de bravadă”. Era clar că apelul brusc al ministrului fusese regizat. Era vorba de un indiciu fără echivoc că Buttler, deşi nu a spus niciun cuvânt pe această temă, acţionează din ordinul lui Halifax. Mersese chiar până acolo, încât îl informase pe reprezentantul suedez că, după 28 iunie, Halifax îl va înlocui pe Churchill în funcţia de premier!

Arvid Richert, ambasadorul suedez de la Berlin, care cunoştea conţinutul acestei telegrame, l-a informat rapid pe Ernst von Weizsäcker, înalt funcţionar în Ministerul Afacerilor Externe al Germaniei:

— Raportul lui Prytz de la Londra sugerează în mod univoc că în sferele principale ale guvernului există o gândire raţională şi dorinţa de a se ajunge la o înţelegere cu Germania.

Weizsäcker i-a trimis imediat o telegramă lui Ribbentrop, care se afla în Belgia. Acesta a cerut să i se explice situaţia în detaliu, ceea ce a dus la o nouă întâlnire cu Richert. Ambasadorul suedez avea informaţii noi, importante, din care reieşea că Churchill va fi înlocuit curând în funcţia de premier de Lloyd George, politician mai înclinat să încheie pace cu Germania.

Zilele treceau, dar niciuna din previziunile referitoare la atenuarea atitudinii războinice a lui Winston Churchill nu se adeverea, iar acesta părea să ţină ferm în mână cârma puterii. Hitler nu părea afectat de evoluţia nefavorabilă a situaţiei. S-a decis să facă el personal oferta de a începe negocieri de pace. În discursul rostit la Berlin în ziua de 19 iulie a spus:

— Mister Churchill trebuie să mă creadă când prorocesc că marele imperiu va fi nimicit. Imperiul pe care nu am avut niciodată intenţia să-l distrug, nici măcar să-i fac rău. […] Acum simt că este de datoria mea, faţă de propria conştiinţă, să facă încă o dată apel la responsabilitatea şi gândirea sănătoasă din Marea Britanie şi din altă parte. Am considerat că pot să lansez acest apel acum, când nu sunt un învins care cere mărinimie, ci un învingător care vorbeşte în numele raţiunii. Nu văd niciun motiv pentru care războiul ar trebui să continue.

Folosise expresiile „gândire sănătoasă” şi „vorbesc în numele raţiunii”. O

întâmplare sau o alegere deliberată a cuvintelor folosite de adjunctul ministrului Halifax în convorbirea cu ambasadorul suedez, când spusese că „gândirea raţională şi nu bravada va conduce politica guvernului britanic”? Se pare că Hitler introdusese intenţionat aceste cuvinte în discursul său, dând astfel un semnal clar adepţilor britanici ai negocierilor. Ştia că această ofertă va acţiona şi mai puternic dacă va fi sprijinită de forţă. De aceea a dat aproape imediat şi directiva nr. 16, în care spunea:

„Deoarece Anglia, în pofida situaţiei militare fără speranţă, nu manifestă dorinţa de a face un compromis, am decis să încep pregătirile şi, dacă va fi nevoie, să invadez Anglia”.

În ziua de 27 iulie, în cabinetul lui Hitler din Cancelaria Reich-ului a sosit proaspăt numitul feldmareşal Walter Brauchitsch, în fruntea unui grup de 12 ofiţeri ai armatei terestre şi ai aviaţiei, ca să prezinte proiectul operaţiunii de invazie. E greu de spus ce l-a îndemnat pe acest comandant experimentat să prezinte un plan nerealist. Poate că victoria împotriva Franţei li se urcase ia cap strategilor germani.

I Dv

owuuni f» ui «noni poate că voiau să dobândească recunoaşterea din partea lui Hitler pentru elaborarea planului unei operaţiuni măreţe, dar aceasta nu avea şanse de realizare. Propuneau ca la invazie să ia parte 41 divizii, dintre care 6 de blindate şi 3 motorizate, precum şi 2 divizii de desant aerian. Moralul armatei după triumful din Franţa era admirabil şi totul arăta că, în confruntarea cu *British Army,* slăbită şi demoralizată de înfrângeri, *Wehrmachtul* va repurta victoria cu uşurinţă. Dar pentru ca acest lucru să se întâmple, unităţile germane trebuiau transportate pe ţărmul Angliei şi niciunul din autorii planului de invazie nu răspunsese la întrebarea cum să facă acest lucru. De abia marele amiral Erich Raeder**154**

Wehrmachtul nu poseda vehicule amfibii pentru transport care să-i poată duce pe soldaţi de la nave la ţărm, iar după aceea să-i aprovizioneze cu alimente, muniţie, medicamente. Nu avea nici tancuri plutitoare, care să sprijine debarcarea pe uscat, să distrugă punctele de rezistenţă de pe uscat şi să respingă atacurile tancurilor britanice. E drept că lucrările pentru construirea unor astfel de vehicule au început imediat, dar şansele ca diviziile de desant să fie înzestrate în timp util cu ele nu erau prea mari. În mare grabă au fost transformate 128 tancuri *PzKpfw III* şi *IV,* ca să se poată deplasa prin apă câteva zeci de metri de la ţărm şi să ajungă apoi pe plajă. Acestea au fost livrate Corpului XLI de blindate de pe insula Sylt şi acolo au fost supuse la testări intense care, printr-un miracol, au dat rezultate bune, deşi nu se putea şti cum se vor comporta în condiţii de luptă. Lipsa sprijinului din partea navelor *Kriegsmarine* urma să fie suplinită de bombardarea poziţiilor britanice cu tunurile de mare calibru instalate pe coasta franceză. În zona cuprinsă între Sangatte şi Boulogne au fost construite adăposturi mari de beton pentru patru baterii, alcătuite din patru tunuri calibru 280 mm, trei tunuri calibru 305 mm şi patru de calibru 406 mm cu o rază de acţiune între 45 – 60 km. Dar marele plan de ocupare a Angliei s-a prăbuşit la un moment dat. Strategii germani nu răspundeau la întrebarea cum vor transporta

Tancul PzKpfw III Tauchpanzer; se văd tuburile de aer pentru motor şi pentru echipaj

IuuuaiH*Y «ul…uăi. nnaM

combustibil şi muniţie pentru 128 de tancuri, care urmau să ajungă în Anglia mergând pe fundul mării? Şi cum vor aduce aprovizionarea pentru divizii? în fiecare zi vor trebui să transporte mii de tone de alimente, muniţie, medicamente, arme, piese de schimb. Unde urmau să ancoreze vasele care aduceau echipamentul greu şi cum putea fi acesta descărcat? Şansele de a ocupa porturile britanice erau mici, dar chiar dacă britanicii s-ar retrage din ele, fără îndoială că vor distruge instalaţiile portuare, iar canalele şi bazinele vor fi blocate cu epave şi minate. Şi aceasta este dovada cea mai clară că planul de invadare nu a fost decât un bluf al propagandei.

În 1936, uzinele Rheinmetall-Borsig primiseră comanda să construiască vehicule amfibie pe şenile. Până în 1940 au apărut câteva prototipuri, care arătau ca nişe bărci mari pe şenile. *Land-Wasser Schlepper* cu motor Maybach *HL 120,* dezvolta pe uscat o viteză de 35 km/h, iar în apă, când i se adăuga o elice propulsoare, plutea cu o viteză de 12 km/h. În interiorul lui se putea pune o încărcătură de 171 echipament sau 20 soldaţi. În plus, înzestrat cu un cârlig solid, putea să remorcheze vase cu fundul plat. Ar fi fost aşadar un vehicul nepreţuit, cu ajutorul căruia Germania ar fi putut transporta de pe nave spre ţărm aprovizionarea pentru soldaţii care luptau acolo. Dar la jumătatea anului 1940, *Wehrmehtul* nu comandase decât 14 astfel

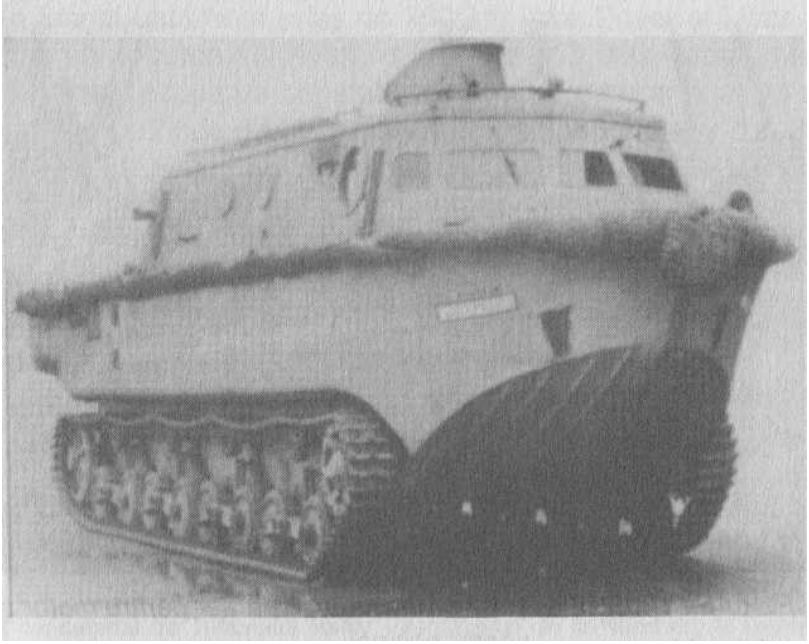

Vasul amfibie LWS; au fost produse numai 14 bucăţi

HM/IIUIUI SICUCI ML LUI UHUKUHILL

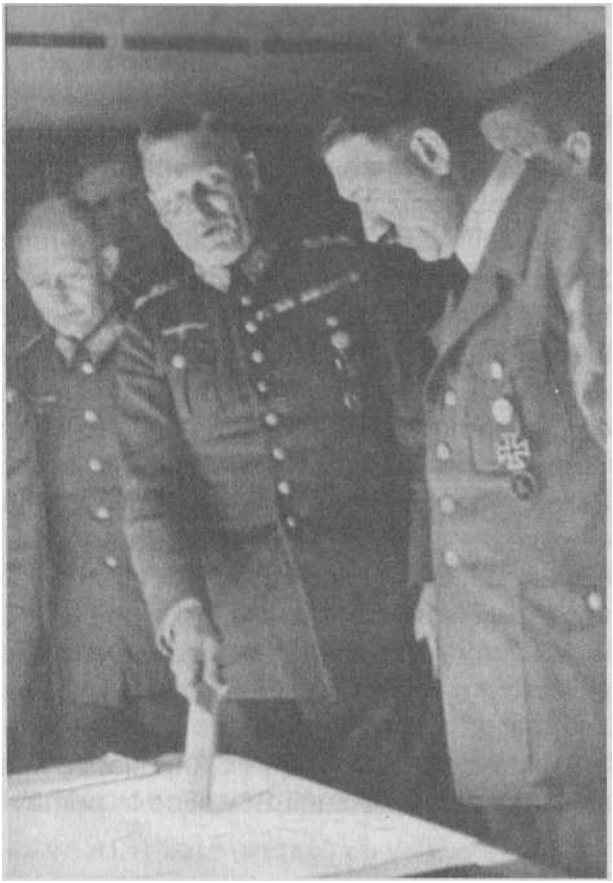

de vehicule; în plus, niciunul din ele nu fusese adus în Franţa, de unde ar fi trebuit să pornească flota de invazie.

Hitler părea să nu dea atenţie acestor argumente, formulate de un comandant naval cu multă experienţă, care arătau că toată această întreprindere botezată cu numele secret de *„Seelowe”* („Leul de mare”) nu avea şanse de reuşită.

— Pregătirile trebuie să

continue şi rezultatul războiului aerian va decide dacă vom întreprinde operaţiunea sau nu. Dacă rezultatele nu vor fi satisfăcătoare, invazia va fi amânată, a retezat Hitler orice alte discuţii.

Se purta cam nerecemonios faţă de o operaţie atât de însemnată. De aici reieşea că nu avea de gând s-o realizeze niciodată. Mobilizarea câtorva zeci de divizii, o mare concentrare de vase în porturile franceze şi belgiene urmăreau numai să facă impresie britanicilor şi să-i oblige la negocieri.

Putem rămâne cu impresia că, în mijlocul discuţiilor de Stat-major cu privire la modul în care să îngenuncheze Marea Britanie, Hitler îşi pierduse interesul pentru această operaţiune, convins că ameninţarea cu invazia sprijinită de atacurile *Luftwaffe* îi va impresiona în aşa măsură pe britanici, că aceştia vor cere să încheie pace.

Generalul Alfred Jodl în timpul unei consfătuiri la sediul lui Hitler (în centru, generalul Wilhelm Keitel)

157

BUUUSC. AW WULU3/; «NaW

Hitler luase deja o altă decizie, despre care comandanţii superiori au aflat la 29 iulie 1940.

În acea zi, la amiază, un mercedes mare negru cu geamuri antiglonţ, cu podeaua întărită corespunzător pentru a rezista exploziei unei mine, a ieşit de pe şoseaua îngustă şi abruptă care ducea de la Obsersalzberg şi a cotit la stânga, spre gara Berchtesgaden. Generalul Alfred JodlÎn vagonul salon al trenului tras pe o linie secundară a gării Berchtesgaden îl aştepta adjunctul lui, colonelul Walter Warlimont— Domnilor, ceea ce trebuie să vă transmit reprezintă un secret militar cât se poate de strict, a spus Jodl, după ce s-au aşezat cu toţii în fotolii, iar un soldat a închis cu grijă uşa.

— Mă întorc de la Führer. Am aflat că intenţionează să pornească atacul împotriva Uniunii Sovietice în primăvara următoare.

158

of LKT f /U I 17/ *(., t1UKL. MII L*

Niciunul din cei patru ofiţeri care au auzit această ştire nu s-a străduit nici măcar să-şi ascundă surpriza. De ce acum? De unde schimbarea aceasta? Jodl nu putea să explice.

— Necesitatea eliminării ameninţării bolşevice care planează încă deasupra Germaniei face ca o confruntare armată să fie inevitabilă, a spus el. Cea mai bună rezolvare este pe câmpul de luptă.

O formulare atât de vagă din gura unui soldat cu state vechi arăta că este absolut uluit de noua situaţie creată.

Adolf Hitler îşi dădea seama că înţelegerea cu Stalin pe care o încheiase în august şi septembrie 1939 este numai o manevră tactică şi în orice lună poate fi ruptă, deşi la 19 iunie 1940, când se întâlnise cu ministrul italian de Externe, contele Galeazzo Ciano, nu pomenise niciun cuvânt despre planurile de război împotriva Uniunii Sovietice. Evenimentele din 1940 îl convinseseră că vremea alianţei se încheiase. Rusia îşi subordonase Lituania, Letonia şi Estonia, ceea ce însemna consolidarea poziţiilor sovietice în Marea Baltică. Totuşi nu acesta era lucrul cel mai important, căci Germania acceptase dinainte această schimbare. Era altă zonă a Europei faţă de care Hitler era deosebit de sensibil: România şi câmpurile ei petroliere. Teama de a nu pierde principalele surse de aprovizionare a economiei germane cu ţiţei era foarte puternică. Şi dintr-odată, la sfârşitul lunii iunie 1940, Veaceslav Molotov, comisarul sovietic pentru Afaceri

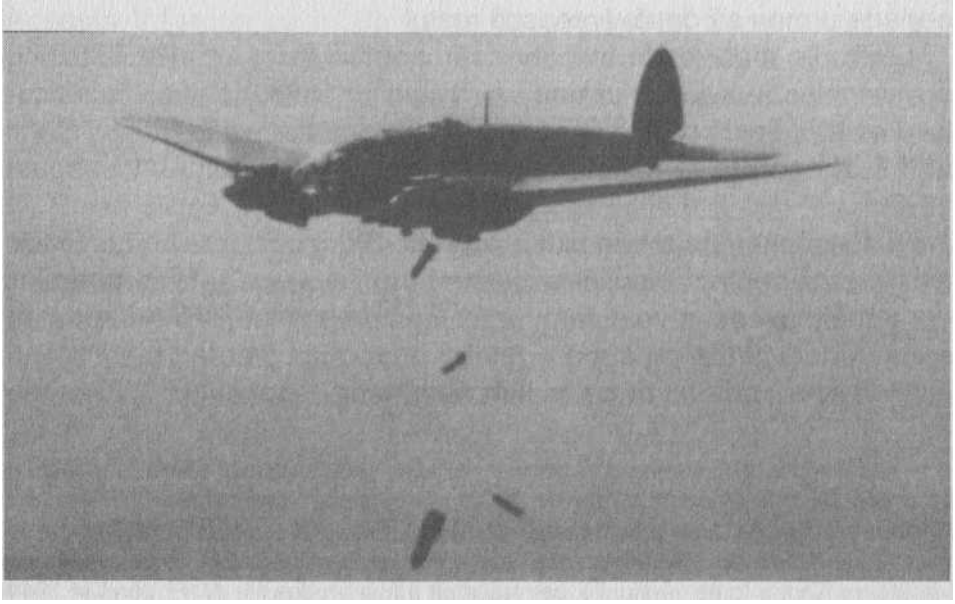

He 111

Inorvi

Externe, îl convocase pe ambasadorul român şi îi înmânase o notă prin care

cerea ca România să cedeze în 48 de ore Basarabia, care făcuse cândva parte din Imperiul Ţarist. Guvernul român se adresase imediat Berlinului cerând ajutor, dar Germania nu putea face nimic şi le răspunsese românilor că trebuie să accepte cererea sovieticilor. Tratatul sovieto-german prevedea cedarea faţă de URSS nu numai a Basarabiei, ci şi a Bucovinei; ruşii şi-au mutat frontiera statului lor de pe Nistru pe Prut. E suficient să aruncăm un ochi pe hartă şi vom vedea că se apropiaseră cu două sute de kilometri de sondele petroliere şi de rafinăriile de la Ploieşti. Bombardierele lor aveau nevoie numai de 30 minute ca să atace obiectivele pe care Hitler le considera decisive pentru economia Germaniei. De aceea hotărâse că este timpul să înceapă pregătirile pentru marea expediţie spre est. Dar mai întâi trebuia să termine războiul din vest. Nu putea să lase frontul deschis şi să-şi împartă armata între cele două capete ale Europei. Afirmase întotdeauna că principala cauză a înfrângerii armatelor germane în Primul Război Mondial fusese lupta pe două fronturi. Nu voia ca această situaţie să se repete. Începerea războiului cu Uniunea Sovietică era planificată pentru jumătatea lunii aprilie 1941 şi era convins că până atunci Marea Britanie se va înclina sub presiunea lui militară. Pregătirile pentru invazie, care, în realitate, nu urma să aibă loc niciodată, creau o atmosferă de teroare. Atacurile aeriene urmau să desăvârşească restul.

Loviturile masive ale avioanelor împotriva aeroporturilor britanice şi a uzinelor de avioane urmau să elimine forţele aeriene ale inamicului. Lovitura finală pe care ar fi trebuit s-o dea *Luftwaffe* Marii Britanii ar fi fost operaţiunea „Adlertag”, prevăzută iniţial pentru 10 august 1940.
Şi acest plan era tot un bluf al lui Hitler. Nu considera că *Luftwaffe* este
creată pentru a sprijini armatele terestre. Avioanele de bombardament nu
aveau nevoie de o rază lungă de acţiune, nici nu trebuiau să ia o încărcătură
prea mare pentru a produce pierderi mari inamicului. Avionul produs în cel
mai mare număr, Heinkel *He 111***160**

ruxsiujiui ocunc e *mi lui unununiLL*

Franklin D. Roosevelt vorbeşte în faţa Congresului: cum să-i convingă pe americani?

lua numai 2 tone de bombe, iar raza lui de acţiune era abia de 2000 km. Aceasta însemna că multe uzine de avioane şi baze aviatice engleze rămâneau în afara razei de acţiune a acestor bombardiere. Bombardierele tip *Ju 87,* cu rază de acţiune încă şi mai mică, numai 1.000 km, nu erau deloc potrivite pentru misiuni de bombardament deasupra Marii Britanii. Avioanele de vânătoare, deşi erau admirabile, aveau o rază de acţiune prea mică pentru a proteja în mod eficient bombardierele de avioanele de vânătoare britanice, deoarece timpul cât puteau zbura deasupra Angliei era scurt. Hitler, primind asigurări de la comandantul *Luftwaffe,* Reichsmarschal Hermann Göring, cu privire la puterea aviaţiei, nu ţinea seama de faptul că forţele aeriene germane erau slăbite după campania grea din vestul Europei. În timpul luptelor din Belgia şi din Franţa, fuseseră distruse 1428 avioane germane, 488 avariate (în total: 1916), ceea ce reprezenta 36% din Date tactico-tehnice *(He 111H-16*): 2 motoare cu puterea de 1350 CP fiecare, anvergura 22, 6 m, lungimea 16, 4 m, greutatea max. la decolare 14.000 kg, viteza max. 435 km/h, raza de acţiune 1950 km, armament 1 mitralieră grea calibru 13 mm.
1 mitralieră dublă calibru 7, 9, un tun MG FI calibru 20 mm, 2000 kg bombe.

DUUUOLMYY V¥WI Uvi/. MPIOM efectivele de la 4 mai 1940. În acelaşi timp, producţia britanică de armament luase avânt. De la sfârşitul războiului

pentru Franţa, uzinele de avioane livraseră divizioanelor 500 de avioane de vânătoare moderne tip *Spitfire,* ceea ce întărise considerabil apărarea. *Luftwaffe,* care nu avea şanse să-i învingă pe britanici, putea totuşi să realizeze misiunea trasată de Hitler: să-i sperie, să le distrugă moralul şi să-i oblige să încheie pace. Superioritatea numerică a forţelor aeriene germane era evidentă. Germania putea arunca în luptă împotriva Marii Britanii 2669 avioane în două flote aviatice. În acest număr se aflau, printre altele, 1131 bombardiere cu rază medie de acţiune şi 809 avioane de vânătoare.

Britanicii se puteau apăra numai trimiţând în luptă 279 avioane moderne de vânătoare *Spitfire,* 462 avioane de vânătoare mai vechi *Hurricane* şi aprox. 160 avioane *Blenheim* şi *Defiant,* care, din cauza razei scurte de acţiune, nu puteau fi luate în considerare.

Winston Churchill îşi dădea perfect seama în ce situaţie tragică se află ţara lui. Producţia de avioane crescuse rapid, dar era nevoie de câteva luni ca să ajungă la nivelul Germaniei, iar acum, în următoarele câteva săptămâni urma să se decidă totul. Nu puteau conta decât pe ajutorul Statelor Unite, dar preşedintele Franklin Roosevelt, deşi era tot mai favorabil înclinat, avea puţine posibilităţi să-i vină în ajutor. Se apropiau alegerile prezidenţiale şi trebuia să ţină cont de grupările foarte numeroase de alegători care erau împotriva amestecului Statelor Unite în războiul din Lumea Veche. Decizia de a se acorda Marii Britanii ajutor ar fi putut însemna pierderea alegerilor. Roosevelt ştia foarte bine că Wendel Wilkie, contracandidatul lui la funcţia de preşedinte, abia aştepta un pas din partea lui în această direcţie, ca să-l declare aventurier războinic, care vrea să trimită peste ocean sute de mii de tineri americani ca să piară într-un război care nu era al lor. La fel de supărător ar fi putut fi şi reproşul că preşedintele risipeşte banii contribuabililor americani trimiţând arme în Marea Britanie, deşi îşi dă seama că situaţia acestei ţări este tragică şi fiecare vapor care pleacă dintr-un port american trebuie considerat pierdut. Singurul lucru pe care putea conta Churchill era acordul de a cumpăra arme din Statele Unite pe valută forte. „Plăteşte şi ia” – acesta era singurul principiu pe care îl putea accepta preşedintele Roosevelt, cu atât mai mult cu cât ministrul lui de Finanţe estimase rezervele britanice de aur şi dolari la 2252 milioane de dolari, ceea ce, după părerea lui, ar fi permis Marii Britanii să poarte război împotriva

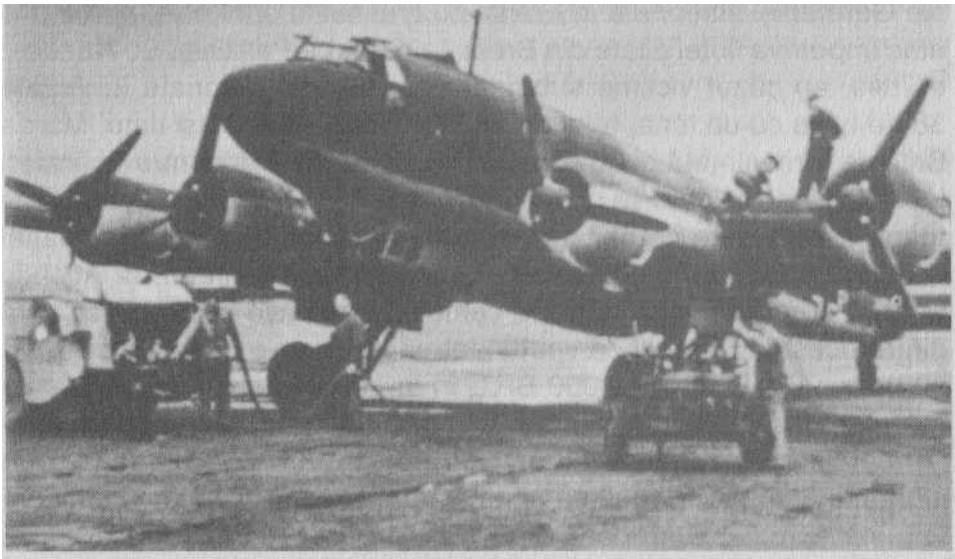

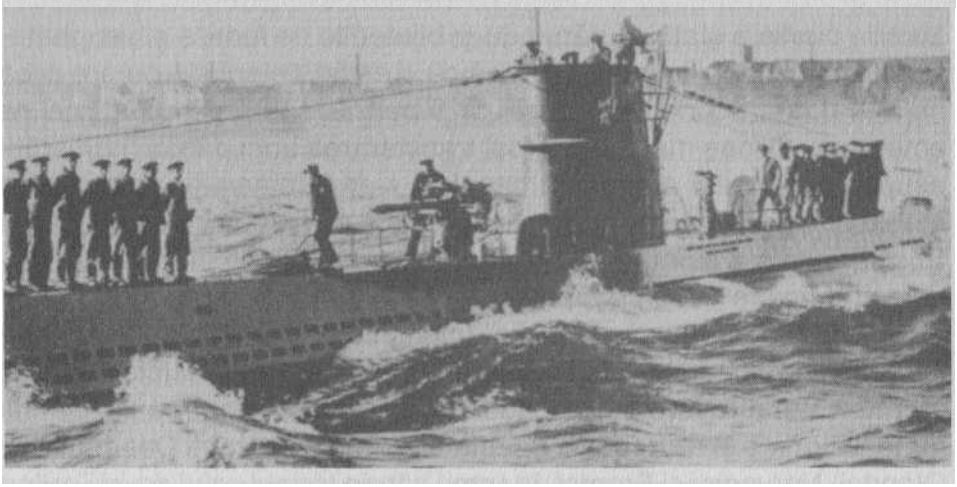

rtMouiul OCL – noi «l *lui unurxuniLL*

U-Boot-uri, cea mai mare ameninţare pentru flota aliată FW 200 Condor, cel mai cumplit duşman aerian al flotei

Germaniei mai mult de un an. Dar americanii se înşelau foarte tare. Rezervele britanice nu ajungeau decât până la sfârşitul anului 1940!

Situaţia era atât de disperată, încât Neville Chamberlain, care se refăcea după o operaţie foarte dificilă de cancer, a propus să se anunţe o colectă naţională de aur. Britanicii ar fi putut să sprijine trezoreria pustie a statului,

dăruindu-şi bijuteriile de familie şi verighetele de aur. Churchill considera însă că o astfel de soluţie nu are prea mare valoare economică, deşi i-ar fi permis să-i facă de ruşine pe americani. O idee mai bună a fost transferarea unei părţi a îngrijorării asupra guvernului american, ceea ce s-ar fi întâmplat atunci când marile firme ar fi înţeles că Anglia nu poate plăti ceea ce comandase. Şi chiar aşa s-a şi întâmplat când Marea Britanie a comandat la uzinele americane 1.000 de tancuri M^3, neştiind când şi cum le va plăti.

Şi, colac peste pupăză, nemţii înteţiseră atacurile împotriva flotei comerciale britanice în aşa măsură, încât erau în primejdie traseele maritime de aprovizionare, absolut vitale, pe care veneau din colonii materiile prime şi alimentele. Acesta era efectul ocupării Danemarcei, Olandei, Norvegiei şi Franţei, în urma căreia ţărmul celui de-al Treilea Reich se lungise de la 500 la 5.000 de kilometri. Submarinele aveau acum baze comode de unde ajungeau pe drumul cel mai scurt în Atlantic. În iunie 1940, comandantul flotei de submarine, amiralul Karl Dönitz, şi-a mutat cartierul general pe coasta de vest a Franţei, la Kernevel lângă Lorient. Aici a sosit la 5 iulie 1940 primul U-30, comandat de căpitanul Fritz J. Lemp. Curând, forţele de submarine ale Germaniei staţionate în Franţa cu crescut la opt flotile, pornind la atac împotriva flotei aliate din Brest, Lorient, La Pallice şi St. Nazaire. În iulie, au căzut victime submarinelor U-Boot staţionate în Franţa 38 de nave cu un tonaj total de 382.000 tone. În acelaşi timp, Marea Britanie, ameninţată cu invazia, a trebuit să retragă pentru apărarea insulelor 5 nave de linie, 11 crucişătoare, un portavion, 80 distrugătoare, câteva sute de unităţi mai mici şi 300 de avioane ale aviaţiei navale. Pe de altă parte, forţele Germaniei se întăreau. În Atlantic au ieşit crucişătoare ajutătoare camuflate ca vase comerciale. Unul dintre acestea, *Atlantis,* a scufundat până în iunie 1941 21 de nave cu un tonaj total de 140 900 BRT. în largul oceanului acţionau cele mai mari vase de război germane. O recoltă bogată culegeau şi bombardierele cu rază lungă de acţiune Focke-Wulf *FI 200*. În a doua jumătate a anului 1940, flota britanică a pierdut 558 nave cu un tonaj total de aprox. 2, 5 milioane BRT. Era clar că anul următor avea să

fie şi mai rău, mai ales că Germania, profitând de materiile prime, mâna de lucru şi şantierele navale dobândite, va mări producţia de submarine, care, în plus, începuseră să aplice o tactică foarte eficientă, aşa-numita „haită de lupi”. Acţionau grupate şi găseau mai uşor convoaiele britanice, producându-le pierderi însemnate.

Se părea că anul 1940 va aduce înfrângerea definitivă a Marii Britanii,

care, bătută, lipsită de livrările pe mare, cu industria ruinată de bombele germane, va fi nevoită să-l roage pe Hitler să încheie pace. Iar atunci el nu se va mai grăbi să le ofere condiţii de pace la fel de blânde. Va fi învingătorul Marii Britanii, care va sta în genunchi.

Fiecare zi care trecea îi convingea pe adepţii începerii negocierilor de pace cu Hitler că lucrul acesta trebuie făcut până nu este prea târziu. Churchill, care respingea astfel de calcule, deţinea superioritatea asupra lor. În ultimă instanţă, Halifax sau Butler, care se aflau în fruntea adepţilor păcii, erau funcţionarii lui. Erau subordonaţii lui şi putea pur şi simplu să-i concedieze. N-a făcut acest lucru, căci avea nevoie de ei, nu voia să-l scoată pe Hitler din eroarea de a crede că încheierea păcii este posibilă. Îndepărtarea din guvern a adepţilor păcii ar fi fost un semnal clar pentru Hitler că nu mai are ce aştepta şi ar fi dus la intensificarea acţiunilor militare germane.

Adepţii încheierii războiului cu Germania găseau sprijin şi în cadrul familiei regale. Regele George al VI-lea îi sprijinea făţiş pe Halifax şi pe politicienii din anturajul acestuia. Nu putea să se aşeze de partea lor, dar mulţi dintre membrii familiei lui făcuseră acest lucru. Cât timp mai putea Churchill să i se împotrivească?
165UUU3 t «» ¥ ¥¥UI U3/ «mr\l

Unde este ducele?

Lampa roşie de deasupra uşii cabinetului lui Stewart Menzies, şeful serviciilor secrete britanice, se stinsese, ceea ce pentru miss Kathleen PettigrewOmul care părăsise în mod discret cabinetul lui Menzies era Reginald „Rex” Benson, vechiul lui prieten de pe vremea când studia la Eton şi un colaborator de încredere. Primise o însărcinare foarte importantă pentru politica britanică: să-l însoţească pe ducele de Windsor, care se afla împreună cu soţia la Paris, unde era reprezentantul Statului-major britanic în comandamentul armatei franceze. Când nemţii se apropiaseră de Paris, ducele se hotărâse să-şi caute un loc sigur şi, fără să informeze autorităţile militare, plecase la Madrid.

La Londra s-a dat alarma. Faptul că ducele părăsise Parisul fără ştirea şi fără aprobarea guvernului era de natură să producă îngrijorare, căci Edward era cunoscut pentru simpatiile lui prohitleriste şi dispariţia sa bruscă din Paris putea prefigura o mare primejdie.

După moartea tatălui său, regele George al V-lea, la 20 ianuarie 1936, ducele se urcase pe tron cu numele de Edward al VIII-lea. Era un moment

crucial pentru istoria Europei, unde se desfăşurau evenimente care aveau să provoace trei ani mai târziu izbucnirea războiului.

166

kms. uuiul ***Deufte*** i *ml lui* unurxuniLL

Înainte ca regele să apuce să se aşeze efectiv pe tron – perioada de doliu impunea ca festivitatea încoronării să aibă loc la câteva luni după moartea vechiului monarh – în martie, armata germană intrase în regiunea Renană, zonă care, în baza Tratatului de la Versailles, fusese demilitarizată, aşadar acolo nu puteau fi prezente trupe. Hitler a încălcat această interdicţie şi a aruncat o provocare marilor puteri democratice. Tatona ca să vadă cât de departe poate merge şi dacă este cazul să se teamă de consecinţe.

Ar fi fost suficient ca o singură divizie franceză să iasă din cazarmă şi să se îndrepte spre Regiunea renană sau ca navele engleze să pornească spre porturile germane, că generalul Ludwig Beck, care comanda marşul soldaţilor germani, ar fi dat ordinul de întoarcere.

Dar nu s-a întâmplat aşa. Soldaţii germani au intrat pe străzile din Köln, iar englezii şi francezi nu au intervenit. Succesul în primul scandal internaţional l-a convins pe Hitler că poate să procedeze cu îndrăzneală în Europa. Şi fără îndoială că i-a datorat în mare măsură acest prim succes lui Edward al VIII-lea.

În momentul în care soldaţii germani mărşăluiau cu pas destul de nesigur pe străzile din Köln, la Londra, Leopold von Hoesch, ambasadorul german, aştepta neliniştit un telefon. Când s-a auzit soneria a sărit imediat din fotoliu. A spus „E regele— Aici David, a auzit el. Ştiţi cu cine vorbiţi?

— Desigur, ştiu, a răspuns Hoesch.

Regele Edward al VIII-lea avea şapte nume şi în relaţiile particulare îi plăcea să-şi spună David.

— Am trimis după premier şi i-am transmis impresia mea, a spus regele, l-am spus bătrânelului aşa şi pe dincolo, că eu abdic dacă declară război. A fost o scenă cumplită. Să nu vă faceţi probleme. Nu va fi război.

Regele Edward al VIII-lea

Hoesch a pus receptorul în furcă şi dintr-odată a sărit în sus de bucurie. A început să ţopăie şi să danseze.

— Am reuşit! a strigat el.
I-am păcălit pe toţi! Nu va fi război!

A trimis imediat la Berlin o telegramă, în care scria:
„Astăzi [11 martie 1936 – BW] am fost în contact direct cu Curtea. Am întâlnit nu numai înţelegere pentru

motivele germane, dar am şi aflat că directiva dată guvernului de către Curte stabileşte că, indiferent de amănunte, nu este voie să se ajungă la consecinţe mai grave [ale intrării armatei germane în zona demilitarizată – BW]”.

După ce a citit raportul. Hitler a spus:

— Anglia nu va interveni. Regele îşi ţine promisiunea. Aceasta înseamnă că şi restul se va desfăşura aşa cum vrem noi.

Edward a acţionat mai departe, străduindu-se să slăbească împotrivirea statelor occidentale faţă de acţiunile germane, l-a invitat la palatul său pe cei mai importanţi politicieni.

— Curând va începe domnia mea, a spus el referindu-se la ceremonia încoronării, programată pentru 12 mai 1936. Nu vreau să aud despre război.

Ambasadorul Joachim von Ribbentrop

Guvernul se temea de ambiţiile lui. Premierul Stanley Baldwin şi miniştrii lui ştiau că Edward nu are intenţia să fie „un suveran de operetă”, care se arată din balcon mulţimii cu ocazia sărbătorilor naţionale, dă recepţii, primeşte ambasadori şi dă mâna cu noul premier. Voia să guverneze! Voia să

se ajungă la o alianţă cu Hitler!

În timpul discuţiei sale cu Jan Masaryk, ambasadorul Cehoslovaciei la

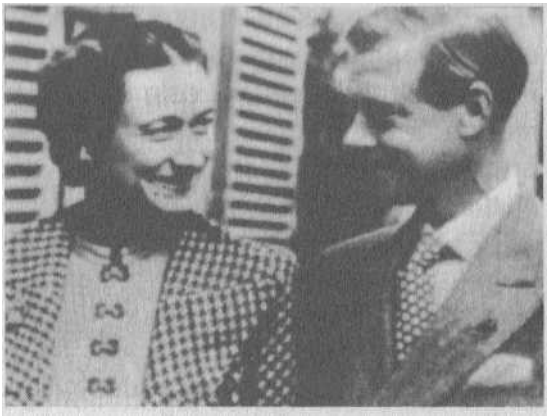

Wallis Simpson şi ducele Edward de Windsor

Căsătoria în Franţa

Londra, Anthony Eden, ministrul de Externe, spusese:

— Ministerul este îngrijorat de amestecul tot mai intens şi stânjenitor al regelui în chestiunile internaţionale. Dacă situaţia va continua, va trebui să recurgem la anumite mijloace pentru a-l face să abdice.

La ce anume se gândea?

Dar Edward nu dădea atenţie neliniştilor guvernului. Dorea strângerea legăturilor anglo-germane şi a considerat curând că ambasadorul Hoesch este prea puţin activ în acest sens.

169

— Este un reprezentant bun al Reich-ului german, dar nu este un reprezentant bun al celui de-al Treilea Reich, i-a spus Edward reprezentantului său, ducele de Coburg, ştiind că aceste cuvinte vor ajunge la Hitler, căci ducele era în serviciul spionajului german. Aş prefera ca ambasadorul să fie cineva care să reprezinte naţional-socialismul, politica oficială şi să fie un om de încredere al lui Hitler.

Soarta a decis să-i facă pe voie ducelui. Von Hoesch a decedat în urma unui atac de inimă şi la 26 octombrie 1936 a sosit la Londra Joachim von Ribbentrop, noul ambasador al celui de-al Treilea Reich. Când decisese să-l trimită pe acest politician, Hitler se gândise la un singur lucru: strângerea legăturilor cu regele Edward al VIII-lea.

Premierul Stanley Baldwin era perfect informat despre simpatiile progermane ale regelui. Ştia ce rol jucase Edward în timpul crizei renane. Putea să-şi imagineze cu uşurinţă cum va evolua situaţia mai departe, dacă regele simpatizant al nazismului va rămâne pe tron, cu atât mai mult cu cât lucrurile se încinseseră în Europa. Hitler respinsese îngrădirile impuse prin Tratatul de la Versailles şi îşi dezvolta foarte dinamic forţele armate. În Spania continua războiul civil, în care Germania şi Italia îşi angajaseră armatele. Baldwin era convins că rămânerea pe tron a unui rege care privea cu simpatie spre Germania constituia un pericol pentru stat. Trebuia să-l facă să abdice. Şi avea un pretext admirabil – în 1931 alături de duce îşi făcuse apariţia o americancă, Wallis Warfield Simpson, în vârstă de 35 de ani. Curând s-a aflat că aceasta se căsătorise în 1931 cu un ofiţer de marină, de

care divorţase după 11 ani şi în 1928 se căsătorise cu un om de afaceri care locuia la Londra. Când se îndrăgostise la prima vedere de ducele de Windsor, a doua ei căsătorie nu era încă desfăcută formal. Pe lângă aceasta, nu se distingea printr-un farmec deosebit, nici prin calităţi intelectuale sau de caracter. Dar ducele îşi pierduse capul după ea. La curte se şoptea că doamna Simpson reuşise să-l vindece pe urmaşul tronului de o anumită infirmitate bărbătească şi astfel îi câştigase iubirea. Dacă aventura romantică a ducelui putea să fie obiectul interesului bârfelor de la curte şi a presei bulevardiere, alegerea soţiei regelui era o chestiune de stat. Şi premierul Baldwin şi-a pus în minte să profite de aceasta, ca să-l oblige pe Edward al VIII-lea să abdice. Opinia publică a fost informată că regele este îndrăgostit până peste cap de doamna Simpson şi, neputând să se căsătorească cu ea, căci era divorţată, s-a decis să abdice de la tron.

170

La 10 docembrie 1936, Edward al VIII-lea a semnat cele 9 copii ale documentului de abdicare şi a plecat la Viena, unde a locuit la hotelul „Bristol”, apoi la castelul Wasserleonburg. Nu a stat mult timp acolo şi curând s-a mutat la Château de Caride în apropiere de Tours de France, un domeniu al fascistului francez Charles Eugene Bedaux.

Acolo, la 3 iunie 1937, ducele de Windsor, căci acesta era titlu pe care îl luase după abdicare, s-a căsătorit cu doamna Simpson. Soţia lui a primit titlul de ducesă de Windsor şi, în acelaşi timp, a aflat că regele George al VI-lea nu doreşte s-o vadă la Curte şi nici nu permite să fie numită Alteţă Regală.

Ducele a putut în sfârşit să-şi îndeplinească visul, atunci când prietenul lui francez i-a aranjat o vizită la Berlin. Acolo s-a întâlnit cu Hitler la 11 octombrie 1937. Corespondentul cotidianului american *New York Times* nota că, în momentul întâlnirii, ducele ridicase de două ori mâna în semn de salut hitlerist. l-a făcut o vizită lui Hitler şi la vila lui din Obersalzberg, unde Führerul îi invita numai pe prieteni sau pe oaspeţii de vază.

După izbucnirea războiului, ducele, având gradul de general, a primit un post în cadrul misiunii militare britanice de la Paris. Aceasta nu însemna că renunţase la ideile lui despre viitorul Europei şi despre rolul pe care îl va juca Germania. Julius, duce de Zech-Burchesroda, ambasadorul german de la Haga, telegrafia la 27 ianuarie 1940 la Ministerul de Externe:

„Ca urmare a unei cunoştinţe personale pot să stabilesc contactul cu ducele de Windsor. Acesta, nemulţumit de poziţia sa, a fost de curând la Londra cerând să i se dea un rol mai activ. Acolo se formează un fel de frondăÎntr-adevăr, ducele de Windsor era foarte nemulţumit că nu era primit la Curte, iar soţia lui nu putea folosi titlul de Alteţă Regală, că fusese trimis la Paris unde, în loc să se ocupe de politica mare, trebuia să pretindă că reprezintă forţele armate britanice.

În iunie 1940, când armata germană se apropia de Paris, ducele şi-a părăsit postul şi a plecat împreună cu soţia în Spania, ceea ce în

Dv/tjuounvv TTVI.voc. nnom cazul altui ofiţer s-ar fi încheiat cu chemarea în faţa tribunalului militar şi cel puţin cu degradarea, dacă nu cu împuşcarea.

Alegerea noului loc de reşedinţă nu părea întâmplătoare. Ambasadorul britanic din această ţară, Sir Samuel Hoare„Marea Britanie se află în pragul înfrângerii militare, pe care nu o poate evita decât într-un singur mod – încheind pace cu Germania”.

Era ca o invitaţie pentru guvernul german, care, într-adevăr nu a ratat ocazia. În scenă a apărut Walter Schellenberg, şeful serviciului de spionaj extern al *Sichercheitsdienst.*

Era amiaza zilei de 24 iulie, când în cabinetul lui a sunat telefonul.

— Dragă Schellenberg, ai putea veni imediat la mine în birou? s-a auzit vocea lui Ribbentrop, ministrul de Externe. Sper că ai timp?

— Da, desigur, a răspuns Schellenberg, dar aţi putea să-mi spuneţi despre ce este vorba? Aş putea aduce anumite materiale care să ne fie de folos.

— Nu, nu, te rog să vii

imediat. E o chestiune care nu poate fi discutată la telefon.

Schellenberg nu-l simpatiza pe ministru, pe care îl considera un clovn bătrân şi prost, care pe deasupra mai avea şi pretenţia să-şi alcătuiască propriul serviciu de spionaj, independent de SS – dar nu putea respinge invitaţia. Cu atât mai mult cu cât era curios să ştie ce pune ministrul la cale.

172

n «/ im/îi/i oi i/fi «f «i lui uni/Muiie «-i

Te rog să iei loc, i-a spus Ribbentrop când a intrat în cabinetul lui mare din noua clădire a Ministerului de Externe de pe Wilhelmstrasse. Îşi luase din timp poziţia preferată: stătea în spatele biroului cu braţele încrucişate la piept, cu o expresie gravă şi concentrată pe faţă.

— Am auzit că ai legături în Spania şi în Portugalia, ba chiar ai reuşit să stabileşti un fel de colaborare cu poliţia din aceste două ţări... nici nu a afirmat, nici nu a întrebat Ribbentrop, iar Schellenberg a dat din cap afirmativ. Nu ştia încotro bate ministrul, aşadar se străduia să fie cât mai precaut.

— Îţi mai aminteşti fără îndoială de ducele de Windsor? l-ai fost prezentat în timpul ultimei vizite de la Berlin?

Ribbentrop dezvăluia motivul pentru care îl chemase pe Schellenberg.

— Nu.

— Dispui de materiale referitoare la duce?

— Nu pot să vă dau un răspuns… Schellenberg continua să fie cu băgare de seamă.

— Dar ce părere ai despre el? Cum apreciezi personalitatea lui politică?

— Sunt uimit de întrebările dumneavoastră, a răspuns Schellenberg cu toată sinceritatea. Într-adevăr, nu se aşteptase ca discuţia cu ministrul de Externe să se refere la ducele de Windsor.

— Nu dispun de suficiente materiale ca să vă dau un răspuns satisfăcător. L-am văzut pe duce în timpul vizitei sale în Germania şi fireşte cunosc motivele abdicării.

A mai vorbit câteva minute, ceea ce îl enerva vizibil pe ministru, dar nu l-a întrerupt.

— Ducele de Windsor este unul dintre cei mai conştienţi englezi pe care i-am cunoscut şi are o gândire raţională, a spus în cele din urmă Ribbentrop. Tocmai aceasta a fost cauza nemulţumirii clicii guvernamentale. Problema căsătoriei lui cu doamna Simpson a oferit guvernului britanic

pretextul de care avea nevoie ca să scape de acest prieten cinstit şi credincios al Germaniei.

Şi a început un discurs lung de câteva zeci de minute pe tema prieteniei ducelui faţă de Germania. La urmă a spus:

— Din rapoartele de care dispunem noi reiese că ducele continuă să nutrească sentimente de prietenie faţă de Germania şi, dacă împrejurările ar fi favorabile, ar fi dispus s-o rupă cu anturajul lui actual, căci situaţia de acum îl irită din ce în ce mai mult.

173

Ministrul dorea să-şi dezvăluie ideile, dar hotărâse să i le atribuie lui Hitler.

— Führerul este de părere că persoana ducelui merită toată atenţia şi considerăm că dumneata, cu mentalitatea dumitale occidentală, eşti persoana cea mai potrivită pentru a stabili legătura cu ducele, fireşte în numele Reich-ului german. Führerul consideră că, în condiţii favorabile, ai putea chiar să-i propui ducelui o anumită răsplată. Am fi

dispuşi să depunem pe numele lui într-o bancă din Elveţia 50 milioane de franci elveţieni, dacă ar fi de acord să facă un gest prin care să se distanţeze de familia regală.

Schellenberg a zâmbit. 50 milioane franci elveţieni era o sumă care putea într-adevăr influenţa deciziile ducelui. Dar încă nu ştia ce vrea Ribbentrop.

— Ducele aşteaptă acum o invitaţie la vânătoare din partea prietenilor lui spanioli, a continuat Ribbentrop. Vânătoarea trebuie să-ţi ofere cel mai bun prilej să-l contactezi pe duce. De acolo poţi să-l duci în altă ţară. Ai la dispoziţie toate mijloacele necesare pentru îndeplinirea misiunii.

Ordinul care îl făcuse pe Schellenberg să înlemnească era clar: trebuia să-l răpească pe duce! Dar, din moment ce ducele era înclinat atât de favorabil spre Germania, răpirea lui putea schimba radical situaţia. Poate că tocmai asta aştepta, căci răpirea i-ar fi dat o explicaţie comodă pentru tot ceea ce intenţiona să facă.

— Trebuie să înţeleg că, dacă ducele opune rezistenţă, trebuie să-l duc în altă ţară recurgând la forţă?

— Da, a răspuns Ribbentrop. Führerul este de părere că întotdeauna trebuie folosită forţa împotriva spionajului

britanic, iar împotriva ducelui numai atât cât să-i învingem şovăielile, căci acestea pot să decurgă dintr-o psihoză a fricii, de care numai acţiunea noastră îl va ajuta să scape. Când ducele va deveni un om liber şi nu va mai fi supravegheat de serviciile secrete britanice, ne va fi recunoscător.

Schellenberg înţelegea ce misiune periculoasă îi trasa ministrul. Dar nu avea încotro, cu atât mai mult cu cât o clipă mai târziu Ribbentrop i-a telefonat lui Hitler şi i-a relatat toată convorbirea, l-a dat lui Schellenberg celălalt receptor ca să audă ce spune Führerul.

— Îi acord toate împuternicirile de care are nevoie, a spus Hitler despre Schellenberg. Te rog să-i transmiţi că eu personal contez pe el.

untoviui. îi i/ni-i ui t>nunt/rm i

Schellenberg trebuie să fi plecat în Portugalia ştiind că se expune batjocurii şi celei mai mari primejdii. Părerea aceasta i-a fost confirmată şi de şeful lui, Reinhard Heydrich— Personal, te preţuiesc prea mult ca să te trimit într-o asemenea escapadă.

Tot planul acesta nu-mi place deloc, a spus Heydrich.

Trebuie să înţelegi că eşti în stare

de război deschis cu inamicul şi de aceea nu vreau să pleci singur acolo, la cu dumneata doi oameni, cu experienţă şi demni de încredere, care să ştie şi limba. Cel puţin vei avea un sprijin. Dacă aş fi şeful spionajului britanic, m-aş răfui cu dumneata imediat.

Într-adevăr, după ce arestase doi agenţi britanici la Venlo în noiembrie 1939, Schellenberg devenise cel mai mare duşman al spionajului britanic, care cu siguranţă că nu va pierde ocazia de a se răzbuna. Dar nu avea de ales. Ordinul de a-l răpi pe duce primise

Heydrich

Reinhard

Încuviinţarea lui Hitler. În ziua următoare, 28 iulie, s-a urcat în avionul care zbura la Madrid.

De ce îl interesa atât de mult pe Hitler să-l răpească pe ducele de Windsor? Presupunea că monarhul care renunţase la tron pentru iubirea lui, avea mulţi simpatizanţi în Marea Britanie. Aşadar, ar fi putut să joace multe roluri. Dacă rămânea peste graniţă ca „oaspete” al Germaniei putea acorda presei neutre interviuri în care ar fi făcut apel la conaţionalii lui să devină rezonabili şi să facă presiuni asupra lui Churchill ca să încheie pacea cu nemţii. Iar când va veni momentul încheierii păcii, s-ar fi întors pe tron, ar fi convocat un guvern progerman şi ar fi vegheat la respectarea alianţei încheiate de aceste două ţări.

Churchill se temea de o asemenea evoluţie a evenimentelor şi de aceea l-a chemat pe duce, spunându-i să se întoarcă imediat în Anglia. Nu era o rugăminte. Era un ordin dat unui general din subordinea lui. Refuzul ar fi însemnat tribunalul militar. Spre Portugalia au plecat două hidroavioane, care au aterizat în portul Lisabona, gata să-l evacueze pe duce împreună cu soţia lui. Dar ducele susţinea că în Anglia nu are nici casă, nici loc de muncă, aşadar să facă bine să-l lase în pace.

Furios, Churchill a ordonat să li se ia paşapoartele şi să li se instituie lui şi soţiei lui arest la domiciliu. În acelaşi timp, i-a trimis o telegramă:

„Alteţa Voastră regală este în serviciu activ şi refuzul de a îndeplini un ordin al autorităţilor militare poate genera o situaţie foarte gravă. Sper că nu va fi nevoie să trimit un astfel de ordin. Sunt nevoit să vă rog să vă supuneţi neîntârziat dorinţelor guvernului”.

Telegrama şi-a făcut efectul. Fostul rege a încetat să mai facă mofturi şi a fost de acord să se întoarcă. Şi dintr-odată Churchill s-a răzgândit. Şi-a dat probabil seama că este mai bine să nu aibă în Anglia un adept înflăcărat la lui Hitler, căci acesta se va exprima mereu împotriva politicii dure de austeritate a guvernului care le promisese englezilor numai „sânge, muncă, sudoare şi lacrimi”. Edward trebuia să plece undeva departe, pentru ca toată lumea să uite de el – a decis premierul şi i-a găsit un post de guvernator în insulele Bahamas din Oceanul Atlantic, nu departe de ţărmul Floridei. Exista încă o oarecare primejdie ca ducele să călătorească des la Washington, unde ar fi

putut să-l convingă pe preşedintele Roosevelt că Marea Britanie este pierdută şi singurul lucru pe care îl mai poate

face este să negocieze cu Germania condiţiile pentru încheierea păcii. De aceea, Churchill l-a avertizat pe duce că nu va putea să călătorească în Statele Unite, „deoarece se apropie alegerile prezidenţiale şi caracterul critic al războiului a creat condiţii anormale”. Pentru orice eventualitate, a adăugat în scrisoare şi sfatul prietenesc să se abţină de la exprimarea unor opinii cu privire la război şi situaţia actuală în neconcordanţă cu opiniile guvernului Majestăţii Sale, deoarece „urechile duşmanilor sunt ciulite ca să prindă orice declaraţie a Alteţei Voastre pe tema războiului, a Germaniei sau a hitlerismului, care diferă de cele adoptate de poporul şi de parlamentul britanic”.

Era un avertisment clar, prin care ducele era informat că este urmărit atent, iar declaraţiile lui sunt înregistrate cu grijă şi pot deveni cauza multor necazuri. Churchill nu avea încredere în duce, aşa că i-a dat scrisoarea prietenului şi consilierului lui juridic, Walter Monckton, convins că acesta nu numai că îi va înmâna scrisoarea, dar îl va înconjura pe duce cu o grijă discretă, de fapt, un control vigilent. Monckton a plecat imediat la Lisabona, luând cu el doi detectivi de la Scotland Yard, deşi în anturajul ducelui era în permanenţă Reginald „Rex” Benson, trimis de Menzies. De ce nu recursese Churchill la acest lucrător cu experienţă al serviciilor secrete, ci îl trimisese pe omul lui? Nu avea încredere în el, tot aşa după cum nu avea nici în Menzies.

Între timp, Schellenberg ajunsese la Madrid, unde începuse să se comporte ca un trimis special al guvernului Reich-ului, care trebuia să sondeze la faţa locului posibilităţile de îmbunătăţire a relaţiilor dintre cele două state. Îşi petrecea timpul mai ales în întâlniri cu ambasadorul, cu care avea convorbiri lungi pe tema posibilităţii de a face Spania să se angajeze mai mult de partea Germaniei. Era clar că nu are intenţia să-l răpească pe ducele de Windsor, dar ca să-şi mascheze pasivitatea i-a trimis o scrisoare prin agentul lui, Angel Alcazar de Velasco. A semnat Miguel Primo de Rivera, prietenul ducelui, şeful partidului fascist Falanga din regiunea Madrid, care îl invitase pe ducele de Windsor în Spania, dându-i asigurări că va fi în siguranţă şi la adăpost de intrigile spionajului englez.

Timp de două zile, ducele a reflectat la răspuns. În cele din urmă a refuzat invitaţia, spunându-i lui Velasco:

— Mă duc în Bahamas, deoarece deocamdată nu există şanse de pace. Situaţia din Anglia este disperată, aşadar nu pot să încep negocierile, care, dacă sunt duse fără încuviinţarea guvernului, creează

Pieirea unui colos: Admiral Graf Spee se scufundă riscul de a fi folosite de propaganda oponenţilor mei englezi, ceea ce ar aduce atingere prestigiului meu, atât de necesar în momentul când va trebui să pornesc la acţiune.

Schellenberg, deşi cam fără voia lui, a fost nevoit să plece în cele din urmă la Lisabona, dar şi-a limitat şederea la strângerea de informaţii despre duce, la studierea planului încăperilor vilei în care locuia perechea ducală şi introducerea oamenilor săi acolo.

De-abia o telegramă sosită de la Berlin, în care ministrul Ribbentrop scria: „Führerul ordonă să organizezi răpirea imediat”, l-a îndemnat pe Schellenberg să acţioneze mai ferm, cu scopul... de a contracara răpirea. Colaboratorul lui, un înalt funcţionar din poliţia portugheză, a mărit numărul de poliţişti repartizaţi pentru paza ducelui, ceea ce a făcut ca britanicii să mărească imediat şi numărul agenţilor lor. Schellenberg putea să spună că, în aceste condiţii răpirea ducelui de Windsor devenise imposibilă. Curând Schellenberg a contractat o boală ciudată de rinichi, provocată de o intoxicaţie severă. Probabil că cei care îl intoxicaseră erau agenţii spionajului britanic.

Doborât de boală, se străduia să lase impresia că încearcă să împiedice plecarea perechii ducale. A informat poliţia portugheză că

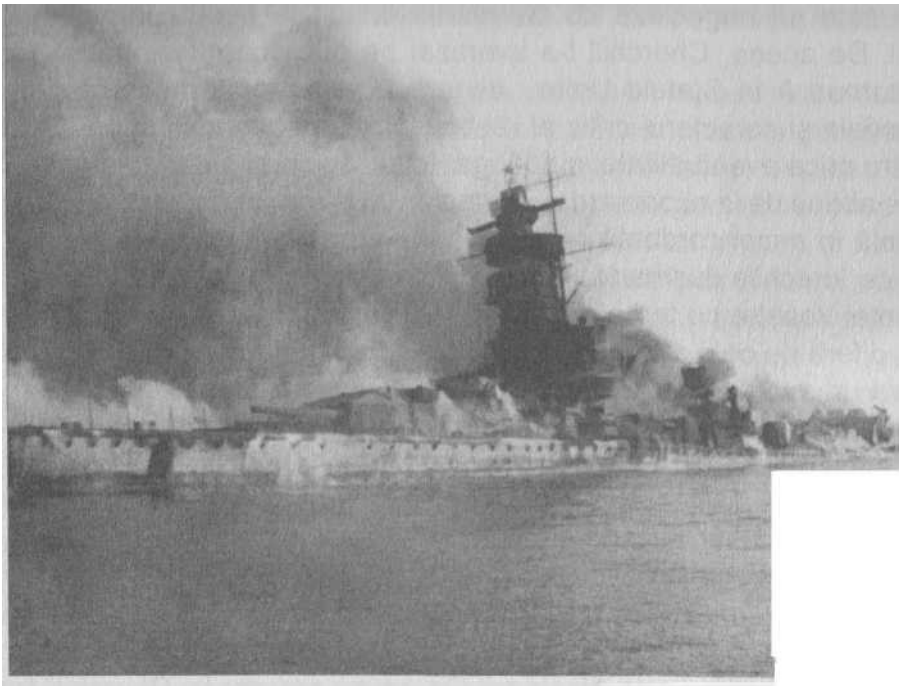

la bordul navei fusese montată o bombă, a trimis scrisori anonime în care avertiza despre un atentat îndreptat împotriva ducelui de Windsor, şi-a trimis colaboratorii care erau prieteni cu ducele să-l convingă să renunţe la călătorie, ca fiind foarte periculoasă. Zadarnic.

La 1 august 1940, Schellenberg privea cu luneta de la fereastra turnului Ambasadei germane aflată pe o colină care se înălţa deasupra portului cum cei doi se urcă la bordul navei *Excalibur*. Alături de ei mergea Walter Monckton, care îşi dusese la bun sfârşit misiunea încredinţată lui de Churchill.

Se părea că ce fusese mai greu trecuse şi că perechea romantică nu se va mai amesteca în politica europeană. Dar curând FBI, care supraveghea perechea ducală, a constatat că alteţele lor întreţin o corespondenţă secretă cu Germania. Din îndepărtatele insule Bahamas, ducesa îi scria ministrului Ribbentrop, iar ducele lui Hitler. Pe lângă aceasta, pe insulă sosise la bordul iahtului său de lux milionarul suedez Axei Wenner-Gren, cunoscut spionajului britanic drept colaborator al serviciilor secrete germane. Grijuliu, premierul Churchill a trimis în Bahamas un pluton de soldaţi, chipurile, pentru siguranţa guvernatorului şi a soţiei acestuia, în realitate, pentru ca cei doi să

nu poată fugi la Berlin. Dacă ducele de Windsor trebuia să fie personajul central al frondei, acesta fusese neutralizat. Dar până la victorie mai era încă mult.

Problem ducelui avea pentru Churchill o însemnătate cu atât mai mare, cu cât se convinsese de loialitatea lui Stewart Menzies. Mai înainte apreciase priceperea lui, diplomaţia şi profesionalismul. Era în decembrie 1939, când după o confruntare în Atlanticul de sud, iar cuirasatul *Admiral Graf Spee*Date tactico-tehnice (1939): deplasament 12.100 t, lungime 186 m, lăţime 21, 7 m, pescaj 7, 3 m, viteză 28, 5 noduri, armament 6 tunuri calibru 280 mm (2 x3), 8 tunuri 150 mm, 6 tunuri antiaeriene calibru 105 mm, 8 tunuri antiaeriene calibru 37 mm.

Montevideo. La Londra, Churchill şi Menzies puseseră la cale o acţiune complicată prin care trimiteau telegrame false şi publicau ştiri care trebuiau să convingă comandamentul marinei militare germane şi pe comandorul Hans Langsdorff, comandantul cuirasatului că ieşirea din portul Montevideo era blocată de o escadră britanică puternică în componenţa căreia se aflau cuirasatul *Renown* şi portavionul *Ark Royal,* protejate de crucişătoare şi distrugătoare. Jocul condus cu măiestrie a dat roade. Comandorul Langsdorff, convins că nu va reuşi să se strecoare prin blocada britanică, a trimis la Berlin în seara de 15 decembrie o telegramă în care raporta:

„*Renown* şi *Ark Royal,* precum şi mai multe crucişătoare şi distrugătoare sunt în apropiere de Montevideo. Blocada portului va fi închisă în noaptea aceasta. Nu există posibilitatea de a trece pe lângă ea pentru a ieşi în larg şi a ajunge înapoi în Germania. Întrucât încercarea de străpungere a blocadei se va încheia cu distrugerea navei *Admiral Graf Spee* fără posibilitatea de a provoca pagube duşmanului, vă rog să transmiteţi instrucţiuni, dacă trebuie să scufund nava sau s-o predau spre internare”.

Răspunsul de la Berlin a venit repede: Hitler interzicea predarea vasului către guvernul uruguayan.

După apusul soarelui, în duminica de 17 decembrie, cuirasatul german a ieşit din port. La bordul lui erau numai câţiva marinari. Au montat focoasele torpilelor deasupra hublourilor magaziilor cu muniţie. Au pus bombe cu ceas şi au coborât în barca cu motor cu care au ajuns pe un vas de marfă staţionat nu departe, unde se afla restul echipajului de pe *Admiral Graf Spee.* Câteva

zeci de minute mai târziu, nava a fost zguduită de o explozie puternică. Vaporul mare, înfăşurat într-un fum negru şi gros, s-a culcat pe o parte în apa puţin adâncă.

Echipajul german a ajuns la bordul vaporului de marfă până în Buenos Aires. Acolo comandorul Langsdorff s-a dus la Ambasada germană, unde a aflat că navele britanice *Renown* şi *Ark Royal* intraseră în portul Rio de Janeiro. Aceasta însemna că se aflau la o distanţă de o mie de mile marine de Montevideo şi nu puteau ajunge acolo decât cel mult peste două zile. Aşadar, la ieşirea din portul Montevideo nu era nicio escadră puternică. Îşi scufundase în mod inutil nava. În aceeaşi seară, comandorul Langsdorff s-a sinucis.

10 tunuri antiaeriene calibru 20 mm, 8 lansatoare de torpile calibru 533 mm, 2 hidroavioane.

Încredoro; i pe care o câştigase Menzies purtându-se loial faţă de Churchill în afacerea cu ducele de Windsor nu l-a făcut pe acesta să-l recheme pe maiorul Morton din funcţia de supervizor al serviciilor secrete. Nu avea însă prea mare importanţă, căci Morton era slab şi incompetent şi se lăsa uşor împins pe linie moartă.

Churchill era departe de a sărbători victoria împotriva adversarilor politici. Bătălia aeriană pentru Anglia intra de-abia în stadiul critic şi de rezultatul ei depindea atitudinea preşedintelui Roosevelt, care era în continuare foarte precaut în problema acordării de ajutor militar mai importat Marii Britanii. Înfrângerea în această bătălie ar fi dat argumente atât de puternice adepţilor încheierii păcii cu Germania, încât Churchill nu ar mai fi putut să-şi apere linia de conduită. Iar între timp, situaţia pe frontul aerului se înrăutăţea tot mai mult.

Începând din 10 iulie 1940, nemţii au atacat tot mai des convoaiele maritime din Canalul Mânecii şi din Marea Nordului, precum şi porturile de pe coasta de sud a Marii Britanii, străduindu-se să atragă avioanele de vânătoare engleze în lupte deasupra mării, unde pierderile de avioane şi de piloţi erau mai mari decât deasupra uscatului. Dar intenţia lor nu a reuşit. Rezultatele confruntărilor aeriene nu erau favorabile atacatorilor. Până la 12 august, Germania pierduse 286 avioane, în timp ce Marea Britanie numai 150. Au comis o greşeală, căci nu au direcţionat atacurile împotriva

aeroporturilor şi a uzinelor de avioane, de a căror distrugere depindea succesul bătăliei aeriene. Englezii au câştigat astfel timp pentru a-şi pregăti apărarea antiaeriană, pentru apărarea celor mai importante clădiri şi au căpătat experienţă în comandarea forţelor lor aeriene modeste, dar foarte moderne.

Comandantul şef al *Luftwaffe,* mareşalul Reich-ului Hermann Goring **181**

că forţele inamicului se vor epuiza rapid, iar loviturile împotriva aeroporturilor militare le vor lua britanicilor posibilitatea de a se apăra împotriva atacurilor tot mai puternice şi mai frecvente ale divizioanelor *Luftwaffe.*
La 2 august 1940 a dat ordinul „Adler” – intensificarea războiului aerian, care prevedea că avioanele germane trebuie să nimicească în patru zile aviaţia de vânătoare staţionată în sudul Angliei. Compararea forţelor arăta că planul avea toate şansele de reuşită.
Pe atunci RAF dispunea de 704 avioane de vânătoare în stare de luptă (dintre care 620 *Spitfire* şi *Hurricane),* iar *Luftwaffe* putea arunca în luptă 2669 avioane, dintre care 933 admirabile avioane

Ziua hotărâtoare a fost fixată pentru 10 august, când trebuia să aibă loc atacul masiv, „Adlertag”, dar din cauza vremii nefavorabile a fost mutată pe 15 august. Atunci 1485 avioane au atacat ţinte de pe a fost numit în fruntea conducerii concernului industrial de stat, care îi purta numele. După victoria din Franţa, în iulie 1940 a primit un titlu creat anumite pentru el, mareşal al Reich-ului; aceasta a fost perioada de apogeu a carierei lui. Înfrângerea în bătălia pentru Anglia, lipsa unui sprijin corespunzător pentru armata germană înconjurată la Stalingrad şi raidurile tot mai dese ale Aliaţilor

împotriva Germaniei, cărora *Luftwaffe* nu le putea face faţă, i-au slăbit poziţia. La 20 aprilie 1945 s-a întâlnit pentru ultima oară cu Hitler în buncărul din Berlin, trei zile mai târziu a anunţat că este gata să acţioneze ca succesor al Führerului, ceea ce Hitler a considerat că este un act de trădare. La 8 mai s-a predat în mâinile americanilor. Pe baza sentinţei Tribunalului Militar Internaţional de la Nürnberg, a fost condamnat la moarte, dar la 15 octombrie, cu două ore înainte de execuţie, s-a sinucis, strivind în dinţi o capsulă cu otravă.

Hermarm Göring, comandantul Luftwaffe de vânătoare Messerschmitt *Bi 109.*

teritoriul Marii Britanii. În ciuda acestei mari superiorităţi numerice, „Adlertag" nu a adus succesul scontat. Acest lucru a fost decis nu numai de admirabilii piloţi britanici, cehi şi polonezi, ci şi de excelentele avioane de

vânătoare, dar mai ales de arma secretă a Marii Britanii: sistemul „Ultra”. Dacă staţiile de radiolocaţie instalate pe coasta engleză au avut merite cu mult mai mici decât li se atribuie, în schimb, sistemul „Ultra” a adus britanicilor servicii inestimabile. Criptologii care lucrau în cel mai mare secret în Bletchley Park, la 80 km nod-vest de Londra, datorită realizărilor matematicienilor polonezi, primii care au descifrat încă înainte de război mecanismul maşinii de cifrat *Enigma,* puteau citi ordinele transmise pentru unităţile *Luftwaffe.* Până să se ridice de pe aeroporturile franceze formaţiunile de bombardiere, britanicii ştiau unde, cu ce forţă şi când vor lovi. Datorită acestui fapt, avioanele de vânătoare engleze ieşeau întotdeauna în întâmpinarea formaţiunilor germane şi comandanţii britanici, cunoscând exact numărul de avioane cu care venea inamicul, puteau să-şi gospodărească foarte eficient forţele puţin numeroase de care dispuneau. Marile antene radar de pe coasta engleză, a căror destinaţie fusese iniţial o taină pentru nemţi, permiteau să se depisteze mai uşor avioanele inamice şi să se trimită avioanele de vânătoare împotriva lor.

Cu toată apărarea eficientă, pierderile au fost uriaşe. Situaţia a devenit deosebit de grea mai ales după 19 august, când *Luftwaffe* „şi-a schimbat ţintele”, îndreptându-se spre aeroporturi şi uzinele de avioane, atacând cu furie bazele grupului 11 de vânătoare, care preluase greutatea principală a apărării Angliei. Aeroporturile din Biggin Hill, Debden, Hornchurch, Kenley, Northolt, North Weald şi Tangmere erau bombardate zilnic. La 1 septembrie, majoritatea clădirilor de la baza Biggin Hill zăcea în ruine, avioanele erau pregătite de decolare sub cerul liber. Piloţii s-au mutat din cazărmile distruse în corturi.

Bombele au distrus o parte din clădirile uzinelor Vickers din Weybridge, care produceau două treimi din bombardierele *Wellington* şi uzinele Hawker, unde se produceau jumătate din avioanele *Hurricane.* Rezervele britanice se epuizau. Au început să lipsească piloţii. La sfârşitul lui septembrie, divizioanele de vânători aveau în medie 16 piloţi gata de decolare, în loc de 26. Menţinerea consecventă de către nemţi a acestei direcţii de atac putea să decidă în ultimă instanţă rezultatul bătăliei aeriene pentru Anglia.

Frontul decisiv

Observatorul ghemuit în fotoliul îngust asculta semnalele radio. Aştepta

să audă în receptor semnalul conectării aparaturii la postul lui. Jos se vedeau numai stâncile albe din Dover, care se conturau clar pe luciul apei, netede şi liniştite în acea noapte de august. Din dreapta, îşi făceau apariţia printre nori avioanele de vânătoare Messerschimitt *Bi 109,* care se îndreptau clar spre zonele apărate de avioanele de vânătoare britanice.

A întors repede capul, căci auzise în receptor primul semnal caracteristic. Era semnul că trecuseră deja de linia primei unde radio care venea de la antena staţiei din Audembert, Franţa şi cădea perpendicular pe gurile Tamisei. Şi-a întors ceasul, componenta principală a dispozitivului secret *X-Gerăt.* Nu mai privea în jur. Şi-a aşezat microfonul la gât şi a raportat pilotului de pe bombardier:

— Primul semnal. Ceasul este pornit.

A văzut că pilotul a dat din cap.

— Tommy la ora 9.00! a strigat trăgătorul de la postul de sus al mitralierei.

Această informaţie provoca întotdeauna o tensiune deosebită echipajului *He 111.* Ştiau că avioanele de acest tip sunt prea slab înarmate ca să se apere de avioanele britanice foarte rapide. Cele trei mitraliere nu aveau o forţă de foc corespunzătoare şi, pe deasupra, încărcătoarele lor de muniţie erau prea mici, ceea ce îl obliga pe trăgător să le schimbe frecvent, iar în timpul luptei întreruperea de câteva secunde când avionul britanic de vânătoare era deja acolo putea decide viaţa sau moartea echipajului bombardierului.

Observatorul a privit instinctiv în partea indicată de trăgător. Două avioane de vânătoare, în ale căror cabine se reflectau razele lunii, se îndreptau spre ei, dar, din fericire, tirul avionului Messerschmitt de deasupra le-a făcut să-şi schimbe brusc cursul, pentru a lupta cu atacatorul.

Reflectoarele antiaeriene care brăzdau cerul erau un semn inconfundabil că Londra era deja aproape.

— Censul este pornit! observatorul a lovit cu mâna în butonul rotund care pornea ceasul. Limba lui scurtă a început să se rotească.

— Uşile compartimentului bombelor sunt deschise. 20 km până la ţintă – a raportat el pilotului.

Avionul s-a zguduit puternic şi a căzut imediat câteva zeci de metri. Fusese un val de aer ridicat de explozia unui proiectil antiaerian din apropiere. Pilotul a virat brusc, ca să evite jetul strălucitor al luminii reflectoarelor, care se apropia în mod periculos de ei. Câteva schije au lovit cabina. Din fericire, explozia fusese destul de departe şi niciuna din bucăţelele de metal nu reuşise să străpungă învelişul avionului.

— Ne apropiem de ţintă, a raportat pilotul.

După părerea lor, bombardau portul Chatham de pe râul Medway, aflat la periferia de sud a Londrei. Observatorul stătea cu privirile aţintite pe limba ceasului care se rotea pe cadranul mic al dispozitivului *X-Gerăt* şi aştepta cel de-al treilea şi cel mai important semnal. De ce dura atâta?

— Ce se întâmplă cu al treilea semnal? a întrebat neliniştit pilotul.

— Nu se aude, a răspuns laconic observatorul.

Şi ca şi când ar fi vrut să-l contrazică, dintr-odată în receptor s-a auzit un zgomot prelung, care îi anunţa că se află la 7 km de ţintă. A oprit indicatorul, punând în acelaşi timp în mişcare un alt indicator, care înconjura cadranul de trei ori mai repede.

— Contact! a strigat el,

văzând că cele două indicatoare se suprapuseseră şi a dat drumul mecanismului electric care elibera bombele. Uşurat de greutate, avionul s-a zguduit puternic. O clipă mai târziu, pilotul l-a îndreptat şi a efectuat virajul de întoarcere.

— Günther arde! a strigat el, văzând că motorul avionului din dreapta lui luase foc. Nu vedeau avionul de vânătoare care lovise motorul bombardierului, dar imediat deasupra capetelor lor s-a ridicat umbra avionului inamic. Jetul de proiectile de la mitraliera lor din faţă s-a năpustit imediat după el, dar avionul s-a ridicat, ieşind din raza de foc. Pilotul avionului în flăcări a plonjat rapid, pentru ca jetul de aer să stingă focul. L-au pierdut repede din vedere şi nimeni nu a mai avut timp să vadă ce se întâmplă cu avionul lovit, căci deasupra lor apăruse din nou avionul de vânătoare inamic, cu siguranţă acelaşi care se ferise din calea gloanţelor lor cu câteva minute mai

înainte. Venea din spatele lor, unde apărarea lor era cea mai slabă. Era la o distanţă de două sute de metri. Proiectilele s-au îndreptat spre ei.

BUUUSC. AW WULUa-ANSrvl
apropiindu-se tot mai mult de cabină, dar pilotul a virat brusc, ieşind cu îndemânare de sub focul ucigător. Avionul de vânătoare nu şi-a reluat atacul, ci s-a îndepărtat rapid de ei şi, o clipă mai târziu, a dispărut în spatele norilor.

— Slavă Domnului, i s-a terminat muniţia. Era s-o încurcăm rău de tot. Raportează avariile. Pilotul a îndreptat avionul.

Erau numai câteva perforaţii nu foarte periculoase în partea din spate a cabinei, dar nimeni nu fusese rănit. Toate mecanismele avionului funcţionau bine. S-au îndepărtat de zona periculoasă, trăgând nădejde că nu vor întâlni în drum avioane de vânătoare inamice, căci acestea erau probabil ocupate cu bombardierele care se apropiau de ţinte. Li se părea totuşi adesea că avioanele părăseau câmpul de luptă şi patrulau pe deasupra ţărmului, aşteptând bombardierele care se întorceau din misiune. De regulă, acestea erau o ţintă uşoară, căci nu mai aveau muniţie şi combustibil şi adesea avariile pe care le suferiseră în timpul confruntării nu le mai permiteau să fugă destul de repede.

În noaptea aceea, echipajul de pe *He 111* a avut noroc, căci nu a întâlnit niciun avion inamic pe drumul de întoarcere şi a revenit cu bine pe aeroportul din Normandia, unde a raportat îndeplinirea misiunii. Nimeni nu ştia că bombele căzuseră pe altă ţintă decât cea specificată. În loc să cadă pe coastă, în portul Chatham, bombardaseră cartierul de locuinţe East End din Londra. Era o consecinţă a funcţionării defectuoase a instalaţiei automate de lansare a bombelor, iar eroarea se produsese ca urmare a bruiajului lansat de staţiile britanice de emisie radio.

În iunie 1940, Frederick Alexander Lindemann„Se pare că nemţii au dezvoltat un sistem de unde radio, care pot ghida bombardierele ca nişte

raze invizibile cu mare precizie spre

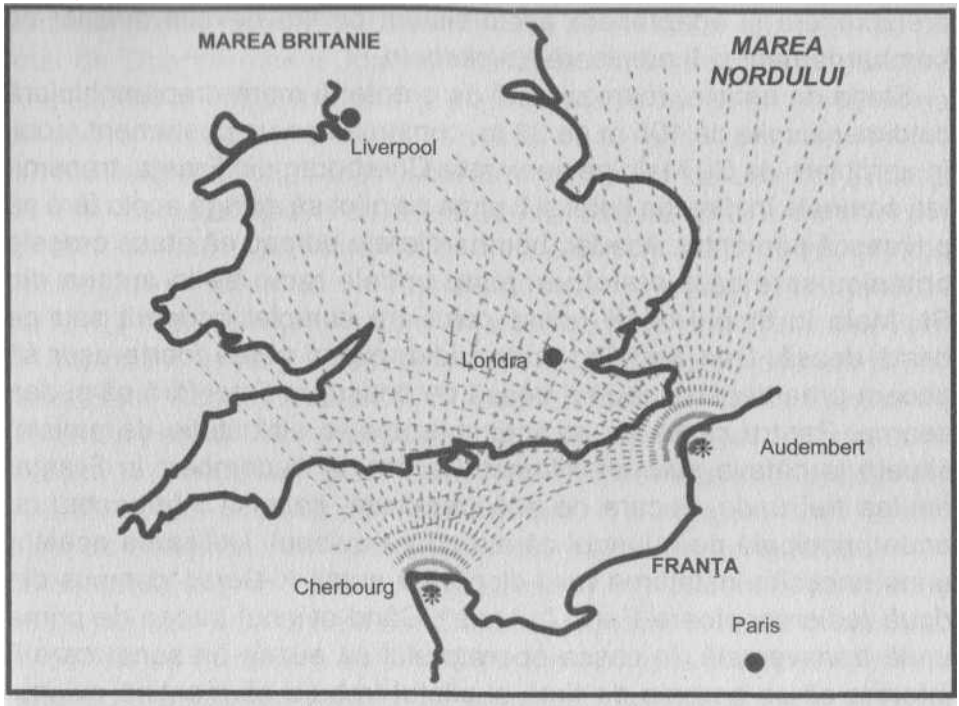

Undele radio care ghidau dispozitivele X-Geräte

ţintă. Poate că nu le pot conduce chiar la o fabrică anume, dar cu siguranţă le pot duce deasupra unui oraş sau a unui cartier. Din acest motiv, ne putem teme nu numai de nopţile cu lună, în timpul cărora avioanele noastre de vânătoare pot să vadă inamicul la fel de bine cum vede inamicul ţintele, dar trebuie să ne temem şi de raiduri foarte periculoase atunci când cerul va fi acoperit sau pe timp de ceaţă”.

Când exprimase această opinie, profesorul Lindemann nici nu-şi dădea seama cât de departe ajunseseră nemţii în construirea instalaţiei care ajuta echipajele avioanelor de bombardament să găsească ţintele chiar şi fără să vadă pământul. Componenta principală a acestui sistem era cunoscută şi britanicilor, căci o construiseră şi ei înainte de război pentru nevoile aviaţiei civile. Esenţa ei consta din două semnale radio care se suprapuneau, dintre care unul transmitea în alfabetul morse puncte, celălalt linii. Când pilotul

zbura pe taseul stabilit de aceste două unde, auzea în cască un sunet continuu. Când se abătea de la curs, în cască auzea zgomotul corespunzător punctelor sau liniilor, ceea ce îi permitea să se orienteze în care parte s-a abătut de la linia trasată. Inginerii de la uzinele Telefunken

prelucraseră şi adaptaseră acest sistem pentru nevoile aviaţiei de bombardament şi îl numiseră *Knickebein.*

Staţia de emisie, reprezentată de o antenă mare dreptunghiulară cu dimensiunile de 105 m pe 33 m, construită pe un postament mobil în apropiere de St. Malo pe peninsula Cherbourg din Franţa, transmitea semnale în direcţia ţintei şi îl ajuta pe pilot să ajungă acolo fără să privească pământul. Aşadar, bombardierele puteau să atace oraşele britanice spre care erau îndreptate undele radio de la antena din St. Malo în timpul nopţii, când cerul era complet acoperit sau pe ceaţă deasă. Dar urmărind unda radio, pilotul putea foarte uşor să zboare prea departe sau să treacă pe deasupra ţintei fără să-şi dea seama. Pentru ca să nu se întâmple aşa, o altă staţie de emisie, situată la câteva sute de kilometri la est, la Audembert în Franţa, emitea trei unde, fiecare de altă frecvenţă, care se intersectau cu unda principală de-a lungul căreia zbura avionul. Utilizarea acestor unde necesita instalarea unui dispozitiv numit *X-Gerăt,* compus din două radioreceptoare *FuG17* „Anna”. Când avionul trecea de prima undă transversală, în casca operatorului se auzea un sunet care îl informa că se apropie de ţintă şi pilotul trebuia să menţină avionul exact pe mijlocul undei de ghidaj. În acelaşi timp, operatorul dispozitivul *X-Gerăt* întorcea un ceas. Traversarea celei de-a doua unde transversale făcea ca în cască să se audă un sunet continuu, ceea ce era o informaţie clară că se află la 21 kilometri de ţintă şi îi spunea operatorului să pună în funcţiune ceasul, iar limba mică a acestuia începea să se rotească pe cadran. A treia undă se afla la o distanţă de 7 kilometri de ţintă şi când o traversa, operatorul auzea în cască alt sunet; acum trebuia să apese pe un buton care oprea limba mică a ceasului şi o punea în funcţiune pe cea mare, care se rotea de trei ori mai repede decât prima. Când o ajungea din urmă pe cea scurtă, circuitul electric se închidea şi bomba era eliberată automat.

Aceste dispozitive au fost instalate în primele avioane Heinkel *He 111* din

Kampfgruppe 100 la 18 noiembrie 1939, iar câteva zile mai târziu trei avioane fără bombe au efectuat un zbor de încercare deasupra Londrei. Britanicii nu aveau pe atunci nici cea mai mică idee despre existenţa acestor instalaţii şi descoperirea lor probabil că le-ar fi luat mult timp, dacă nemţii nu ar fi făcut o greşeală, căci se hotărâseră să testeze noile dispozitive deasupra Angliei, deşi încă nu efectuaseră bombardamente împotriva obiectivelor de acolo. Încă din februarie 1940 fuseseră cât pe-aci să dezvăluie

RĂZBOIUL secret al lui Churchill secretul urmei secrete a *Luftwaffe.* Un avion dotat cu *X-Gerăt,* pilotat de Oberstleutnant Joachim Stollbrock a fost doborât deasupra Angliei, dar a căzut în mare şi englezii nu au reuşit să pună mâna pe epavă. Norocul le-a surâs în martie 1940, când un avion *He 111* din Kampfgruppe 26 a fost doborât în apropiere de Londra. Experţii care au cercetat epava au atras atenţia asupra unei însemnări din jurnalul de bord: „legătura radio *Knickebein* la 315°”. Interogatoriul echipajului a permis să se obţină mai multe informaţii şi, în noaptea de 21/22 iunie 1940, aparatura avionului Avro *Anson* special echipat a descoperit undele *Knickebein* care se intersectau deasupra uzinelor Rolls Royce din Derby. Cercetătorii britanici de la Centrul de Cercetări pentru Telecomunicaţii al Ministerului Aviaţiei au început să lucreze la construirea unei instalaţii care să devieze undele ucigaşe.

Luftwaffe le-a folosit pentru prima dată la 13 august 1940, atunci când de pe aeroportul Vannes din nord-vestul Franţei au decolat 21 de bombardiere *He 111* din Kampfgruppe 100. Undele le-au condus deasupra uzinelor Nuffield din Castel Bromwich, unde se produceau avioanele de vânătoare *Spitfire.* Cu toate condiţiile atmosferice foarte nefavorabile, bombardierele germane au reuşit să arunce 11 bombe peste uzinele de avioane, rezultat excepţional, deşi avariile nu au fost importante. Se părea că britanicii nu reuşiseră să pornească sistemul de bruiaj pentru „Knickebein”. Dar au reuşit acest lucru 10 zile mai târziu, în noaptea de 24/25 august 1940, când câteva *He 111* au zburat deasupra comitatului Kent, ca să bombardeze portul Chatham. Indicaţiile eronate ale dispozitivelor lor *X-Gerăte,* consecinţă a bruiajului staţiilor radio britanice, au făcut ca avioanele să treacă pe lângă ţinta stabilită şi să ajungă la Londra, unde au aruncat bombele pe cartierul de locuinţe East End. Pierderile nu au fost mari, dar acest episod a avut o importanţă decisivă pentru cursul luptei aeriene în care Anglia era deja la capătul puterilor.

Winston Churchill a considerat că, din moment ce nemţii atacaseră populaţia civilă, britanicii aveau dreptul să facă şi ei acelaşi lucru, în noaptea următoare, 14 bombardiere *Whitley,* 12 *Hampden* şi 17 *Wellington* au atacat Berlinul. Erau avioane de bombardament bimotoare şi, dată fiind distanţa mare până la ţintă, nu putuseră să ia încărcătura maximă de bombemo

BUUU9LAW WULOSZANSKI

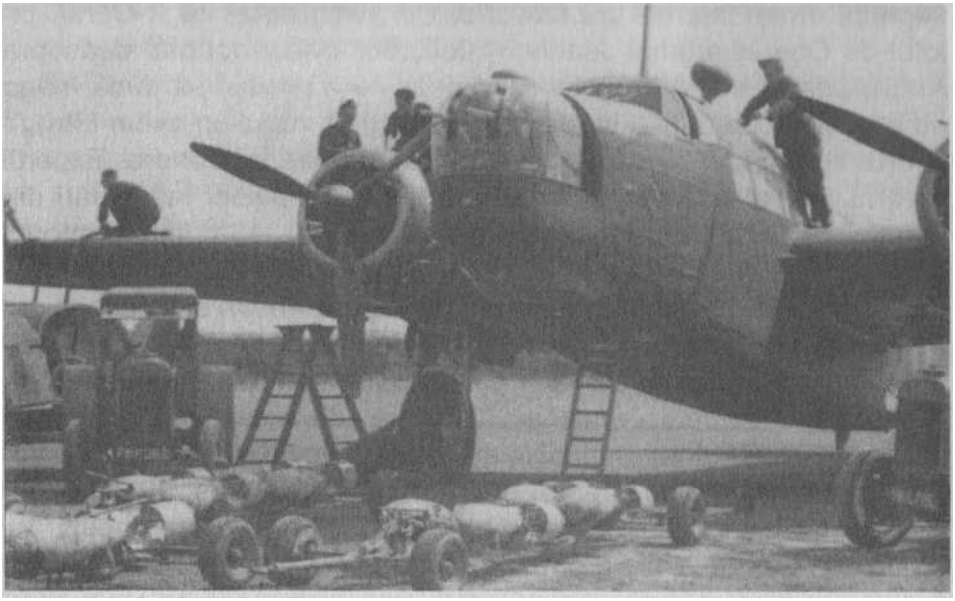

Wellington – cel mai bun bombardier britanic bimotor şi Göring. De câte ori nu se lăudase Göring spunând că, fără acordul lui, nici măcar o vrabie nu va trece pe deasupra Berlinului, şi acum deasupra oraşului apăruseră câteva zeci de bombardiere inamice!

Nemţii au fost nevoiţi să riposteze. Churchill a continuat să-i provoace. Avioanele britanice au pornit din nou în raid împotriva capitalei Reich-ului în noaptea de 28/29 septembrie. Pagubele provocate au fost neînsemnate: au murit 10 civili. La 30 august, bombardierele engleze au atacat din nou. Hitler a ameninţat: „Vom şterge oraşele lor de pe faţa pământului 190

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

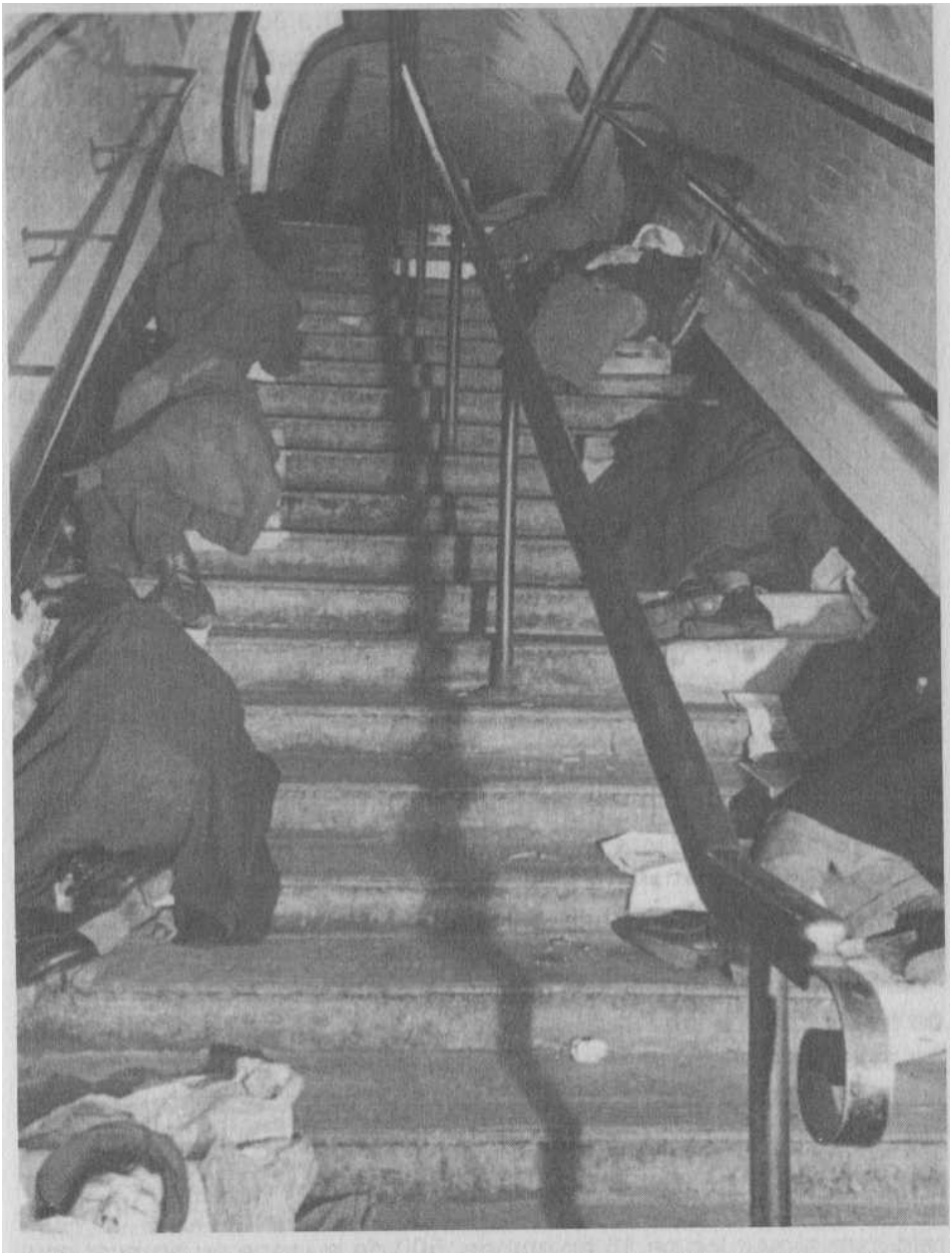

Londonezii se adăposteau de bombe în metrou; dar nu era loc pentru toţi pe peroane

fie concentrate asupra distrugerii apărării britanice au fost dispersate.

Atacurile împotriva punctelor cheie – aeroporturi şi uzine de avioane – au scăzut considerabil, dându-le britanicilor răgazul necesar să se refacă.

Începea o nouă fază a bătăliei pentru Anglia, numită de britanici „Blitz” – de la cuvântul german „Blitzkrieg”. La 7 septembrie 1940, 300 de bombardiere, escortate de 600 avioane de vânătoare, au atacat în două valuri docurile londoneze şi cartierele de locuinţe din preajma lor. Au aruncat în total 300 tone bombe, care au ucis 430 de londonezi şi au rănit peste 1500. Loviturile au fost cu atât mai dureroase, cu cât capitala nu era pregătită să respingă raidurile aeriene. În apărare puteau fi folosite numai 92 tunuri antiaeriene, numai câteva baterii antiaeriene puteau profita de indicaţiile staţiilor de radiolocaţie, reflectoarele s-au dovedit puţin eficiente în depistarea avioanelor care zburau la o înălţime de peste 3.000 m. Cu toate acestea, la 11 septembrie comandantul apărării antiaeriene britanice *(Anti-Aircraft Command),* generalul Frederick Pile, a reuşit deja să aducă la Londra 100 de tunuri suplimentare şi a permis trăgătorilor care le deserveau să efectueze foc independent, ceea ce a mărit considerabil eficacitatea apărării.

Nemţii au mărit forţele. Unul dintre cele mai serioase raiduri împotriva Londrei a fost cel din 15 octombrie, când 400 de bombardiere au atacat oraşul de la 20.40 până la 4.40; bombele au avariat grav uzina de gaz Bacton, centrala electrică Battersea, clădirea radiodifuziunii BBC şi mai multe cartiere de locuinţe, în care au izbucnit 900 incendii.

Bombardierele germane zburau noapte de noapte, ca să „şteargă de pe faţa pământului” marele oraş. Deşi au provocat pierderi extrem de dureroase, erau prea puţine. Nu puteau lua la bord o cantitate suficient de mare de bombe, căci fuseseră construite pentru a sprijini armatele de pe front, pentru a distruge buncărele şi punctele fortificate ale apărării, pentru a ataca tancurile şi coloanele în marş pe şosele, nu străzi şi clădiri ale unui oraş cu milioane de locuitori. În cel mai nimicitor raid care a avut loc pe 15 noiembrie, 500 de avioane au aruncat asupra Londrei 600 tone bombe şi 1.000 de încărcături incendiare.192

RĂZBOIUL secret al lui Churchill statul englez cum ar fi fost distrugerea bazelor aeriene şi a uzinelor de armament. Londra era
În flăcări, dar concentrarea raidurilor germane asupra oraşului dăduse răgazul necesar apărării britanice.

Comandantul aviaţiei

germane, Hermann Göring, nu şi-a dat seama ce greşeală făcea trimiţând avioanele să omoare oamenii din oraş, în loc să distrugă potenţialul defensiv al Marii Britanii. Cât despre Hitler, el era condus de alte considerente.

cheie pace şi era încântat de nimentelor părea să fie tot mai i apropiat, Benito Mussolini, şi-a ritanic şi să lovească acolo unde pere posesiunile – în Africa de

conducătorii italieni, care nu ă cu începerea războiului în Africa lbo

Tunelurile metroului londonez ofereau cel mai sigur adăpost împotriva bombelor

ftv/uuocniior M

că armata lui nu are suficiente camioane ca să transporte trupele şi nici maşini cisternă care să aprovizioneze unităţile cu apă. Atrăgea atenţia că între frontiera Egiptului şi Alexandria, principala bază britanică, există un singur drum, păzit de fortăreţele Sidi Barrani şi Marsa Matruh, ceea ce ar fi însemnat să trebuiască să ducă lupte lungi de încercuire, pentru care armata italiană nu era pregătită. Mussolini n-a vrut nici să audă de aceste argumente şi la 28 iunie 1940 a dat ordin să înceapă ofensiva. Balbo nu ar fi acceptat niciodată acest ordin, dacă în acea zi nu ar fi murit într-un accident de avion, doborât de propria artilerie antiaeriană. Este posibil să fi fost acesta un atentat executat la ordinul lui Mussolini, care voia să se debaraseze în felul acesta de un comandant recalcitrant? Se pare că succesorul lui, Rodolfo Graziani„Domnule mareşal, aşa cum v-am mai spus, timpul lucrează în defavoarea noastră, i-a scris Mussolini lui Graziani la 19 septembrie. Ocuparea Egiptului va fi un *coup de grave* pentru Marea Britanie, iar dobândirea acestui teritoriu bogat, precum şi a accesului spre

Etiopia ar fi cea mai mare răsplată pe care o aşteaptă Italia. Veţi realiza acest lucru, sunt sigur”.

Cu toate îndemnurile, mareşalul a amânat începerea ofensivei până în 13 septembrie. Abia atunci 4 divizii italiene şi un grup de blindate au lovit teritoriul Libiei. Temperatura era de peste 50° C în timpul zilei, înaintau pe un teren dificil de deşert, furtunile de nisip erau frecvente, câmpurile minate britanice şi ciocnirile cu unităţile britanice le încetineau marşul. Cu toate acestea, italienii înaintau spre

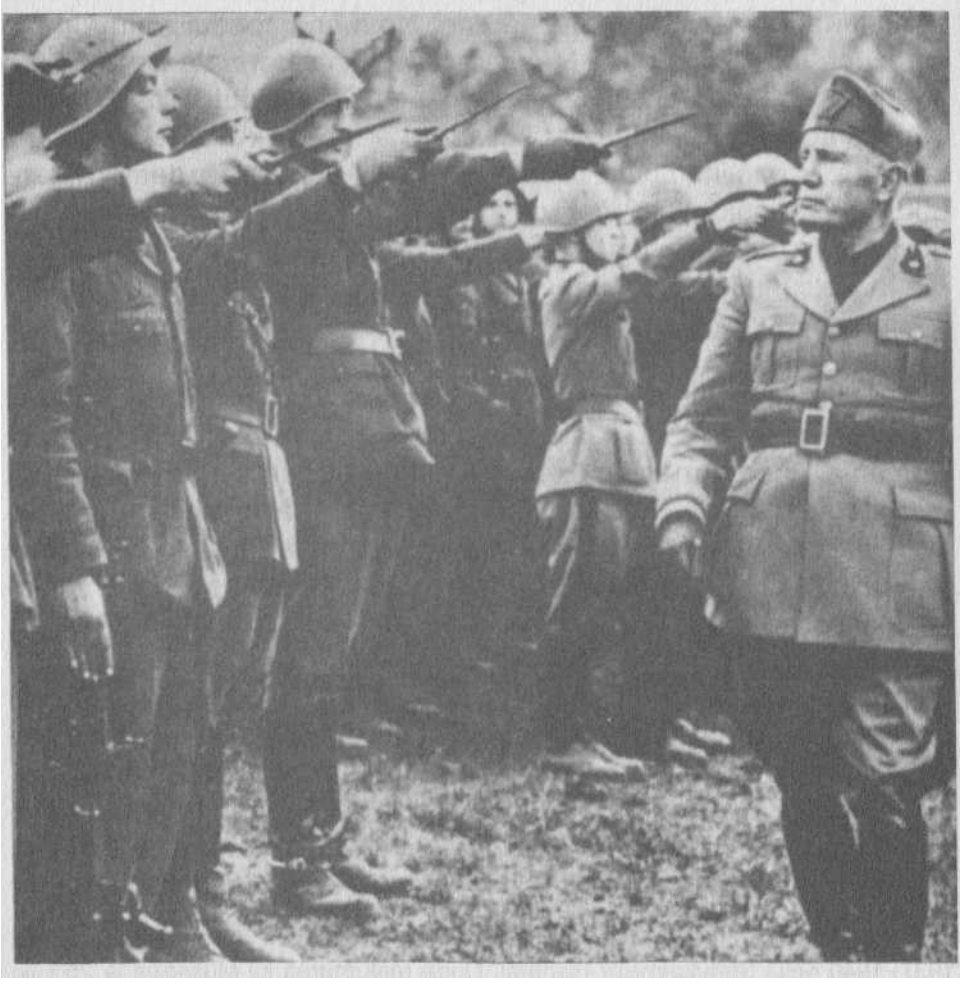

est, parcurgând 20 km zilnic. În după-amiaza zilei de 16 septembrie au ocupat Sidi Barrani. Parcurseseră abia o cincime din drumul pe care trebuiau să-l străbată până la Alexandria, iar mareşalul Graziani era convins că este momentul să întrerupă marşul istovitor. Avusese dreptate, armata britanică se retrăgea fără să accepte vreo luptă mai importantă, bazându-se pe faptul că liniile de aprovizionare italiene se vor lungi la un moment dat aşa de mult, că va fi uşor să se întrerupă transporturile de combustibil şi muniţie, dar, mai ales, de apă. Diviziile victorioase stăteau la Sidi Barrani şi aşteptau să se termine construcţia unui apeduct, să se completeze rezervele şi să se finalizeze construcţia drumului Via Balbia.

BOGUStă W WOŁOSZANSKI

Războiul din Africa – deşi se desfăşura lent şi se vedea că ofiţerii şi soldaţii italieni luptă fără convingere – era o mare ameninţare pentru Marea Britanie. Italienii aveau o uriaşă superioritate numerică, fiind gata să arunce în luptă pe frontul egiptean aproape 200.000 soldaţi, în timp ce britanicii aveau în această zonă din Africa abia 36.000. Înfrângerea rezistenţei lor părea o problemă de timp, în care Graziani îşi aduna forţele pentru ultima ofensivă. Următoarea mişcare pe front ar fi putut însemna că armata italiană va ajunge la Canalul Suez, iar ocuparea acestei căi maritime ar fi însemnat pentru Marea Britanie blocarea celui mai scurt drum pe care venea aprovizionarea din Orientul Apropiat şi îndepărtat.

Intenţiile lui Mussolini mergeau mult mai departe de ocuparea ţărmului african al Mării Mediterane. Noul lui imperiul roman urma să ocupe tot bazinul Mării Mediterane, astfel că armata se pregătea pentru ocuparea Iugoslaviei şi a Greciei. Ce e drept, Hitler, neliniştit de pregătirile aliatului său italian de a începe războiul în această parte a continentului, îl convinsese în august să demobilizeze 600.000 de soldaţi adunaţi deja în nordul Italiei, dar această manevră nu a fost suficientă mult timp. Hitler se temea de o problemă în Balcani, loc de unde veneau principalele livrări de ţiţei pentru Germania, dar Mussolini a decis să nu mai ia în seamă avertismentele de la Berlin.

— Hitler mă pune întotdeauna în faţa unui fapt împlinit! a exclamat

Mussolini când i s-a adus la cunoştinţă că armata germană a intrat în România, unde urma să păzească câmpurile petroliere. Ministrul lui de Externe, contele Galeazzo Ciano, a trebuit să asculte lamentările Ducelui la 12 octombrie, când i-a făcut o vizită la Palazzo Venezia.

— De astă dată am să-i plătesc cu aceeaşi monedă, a ameninţat Mussolini. Am să ocup Grecia! în felul acesta, echilibrul se va schimba!

Trei zile mai târziu, şeful Statului-major General, mareşalul Pietro Badoglio**Ioc**

RĂZBOIUL secret al lui Churchill şi reuşit să ajungă la Canalul Suez, după ocuparea Greciei flota lor puternică, operând din bazele acestei ţări, ar fi putut să atace foarte eficient convoaiele britanice care transportau materii prime pentru industria de armament.

Churchill trebuia să câştige cât mai grabnic ajutorul Statelor Unite. Fără acesta, marea Britanie putea să piardă războiul şi asta chiar în primele luni ale anului 1941. Preşedintele Roosevelt înţelegea şi el acest lucru.

BOGUStă W WOŁOSZANSKI

Aliatul

Secretarul a intrat încet în cabinetul ambasadorului Kennedy şi, fără un cuvânt, i-a pus pe marginea biroului o foaie de hârtie. Kennedy a ridicat privirile:

— Ce este? Era oarecum surprins de purtarea secretarului său.

— O problemă importantă, Sir. Foarte serioasă. O informaţie de la Departamentul de Stat. Nu vreau să vă deranjez, căci cred că veţi dori să reflectaţi în linişte.

A ieşit la fel de discret şi repede cum intrase. Kennedy a luat documentul.

Era o telegramă de la ministrul Marinei militare, Frank Knox 1 QR

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

— Te rog să vii aici, a spus Kennedy în receptor, chemându-şi secretarul. Acesta a apărut imediat, ceea ce arăta că se aştepta să fie chemat şi stătuse în spatele uşii.

Secretarul a notat cu grijă cuvintele ambasadorului, care era vizibil tulburat de informaţia referitoare la sosirea unui trimis special al preşedintelui. Kennedy putea să prevadă foarte uşor care va fi rezultatul şederii lui Donovan în Marea Britanie. Englezii erau gata să facă orice ca să-l convingă că prima linie a apărării Americii trece prin Canalul Mânecii. Şi, din moment ce fusese trimis aici tocmai Frank Knox, cel care repeta adesea că, cu cât Statele Unite vor interveni mai curând în război, cu atât va fi mai bine, era uşor de prevăzut cu ce opinie se va întoarce la Washington şi ce îi va spune preşedintelui.

Telegrama lui Kennedy nu a făcut nicio impresie la Washington. William Donovan, înarmat cu un cec de 10.000 dolari pentru acoperirea costurilor şederii în Anglia, s-a urcat la bordul unui cvadrimotor *Yankee Clipper* care l-a adus până la Lisabona, de unde a venit cu vaporul la Londra. Aici îl aştepta deja un apartament în elegantul hotel „Claridge”. Vizita lui însemna că negocierile cu privire la furnizarea de către Statele Unite a 50 de distrugătoare vechi, pentru care Churchill intervenise în mai 1940, intraseră în faza decisivă, într-adevăr, preşedintele era convins că predarea distrugătoarele vechi este în interesul Statelor Unite şi că poate lua o astfel de decizie, cu atât mai mult că nu va fi un cadou, căci SUA va obţine în schimb concesionarea multor baze maritime britaniceTemerile ambasadorului Kennedy s-au dovedit perfect întemeiate, căci Donovan s-a întors la Washington în 5 august, ducând o evaluare pozitivă a pregătirilor de război şi a spiritului combativ din Marea Britanie, ceea ce însemna că ajutorul militar pentru această ţară nu va fi irosit. Cu toate acestea, negocierile au durat încă

4 nn

O lună, până când, la 4 septembrie, preşedintele, luând cuvântul în faţa Congresului, şi-a exprimat decizia de a încheia înţelegerea numită „distrugătoare în schimbul bazelor”. Câteva ore mai târziu, primul grup de distrugătoare vechi cu patru coşuri, destul de ruginite, a pornit spre portul Halifax din Noua Scoţie, unde aşteptau deja marinarii britanici ca să ducă vasele în şantierele navale britanice. Acolo urmau să stea în reparaţii timp de 4 luni, după care vor însoţi convoaiele.

Valoarea de luptă a acestor vase nu era prea mare, dar folosite împotriva submarinelor, puteau fi de mare ajutor Angliei. Marinarii britanici le numeau o grămadă de fiare vechi sau rable ruginite. Însă nu valoarea de luptă era lucrul esenţial în acordul „distrugătoare în schimbul bazelor”; decizia preşedintelui de a trimite aceste nave era considerată un act de angajare deschisă a Statelor Unite în război de partea Marii Britanii, după ce rămăseseră neutre de la începutul ostilităţilor.

Joseph P. Kennedy a înţeles că pierduse. Încercase atât timp şi cu atâta perseverenţă să-l convingă pe preşedinte că Marea Britanie este în pragul catastrofei şi că nu mai poate fi salvată şi dintr-odată constata că toată truda lui nu dăduse niciun rezultat. Nu numai că acordul referitor la dezvoltarea relaţiilor americano-britanice fusese încheiat fără participarea lui, dar chiar şi în pofida poziţiei lui. Era

Distrugătoare americane vechi pentru Marea Britanie onn

RĂZBOIUL secret al lui Churchill semnalul cel mai evident că devenise inutil, iar cariera lui de ambasador se apropia de sfârşit. Nu putea decât să-şi verse furia într-o telegramă pe care a trimis-o la Washington în ziua de 26 septembrie şi în care scria:

„Nici nu ştiu cum să-mi exprim mai clar lipsa totală de încredere în modul în care este condus războiul de Winston Churchill. Dacă vom intra cumva în război, trebuie să înţelegem că Statele Unite vor avea împotriva lor Germania, Italia şi Japonia şi vor fi sprijinite numai de o ţară învinsă, care ne va putea acorda foarte puţin ajutor, dacă va fi, în general, în stare să ni-l dea şi pe acela”.

Kennedy îşi dădea seama perfect că această telegramă nu putea fi decât o expresie a opiniilor lui personale, fără să aibă o influenţă mai însemnată asupra politicii preşedintelui. În continuare, cursul evenimentelor era uşor de prevăzut. Preşedintele doreşte să-l păstreze la Londra până în momentul încheierii cu succes a campaniei electorale, iar după aceea îl va rechema la Washington şi îi va oferi o funcţie oarecare fără prea mare însemnătate.

„Ei, nu chiar aşa de repede, domnule preşedinte! Nu merge chiar aşa de uşor!” şi-a spus ei. Îşi dădea seama că încă mai are în mână o armă de care preşedintele se temea. Dar nu putea s-o folosească rămânând la Londra. Şi nici nu era suficient să plece la Washington într-o vizită de scurtă durată şi, de altfel, Departamentul de Stat nu ar fi fost de acord ca ambasadorul să-şi părăsească postul într-un moment atât de important şi ar fi refuzat să-i dea acordul pentru călătoria în Statele Unite. Fireşte, Kennedy putea să smulgă acest acord spunând că starea sănătăţii îi cere să înceapă de urgenţă un tratament. Dar în acest caz s-ar fi pus într-o situaţie stânjenitoare: se întorcea la Washington ca un om bolnav, care nu mai putea participa la lupta politică. Nu-i rămânea altceva de făcut decât să-şi dea demisia din funcţia de ambasador. Dar, în acest caz, decizia nu-i aparţinea în întregime, căci preşedintele putea să-i refuze demisia şi să-l mai ţină câteva săptămâni la Londra. Fireşte, până se încheia campania electorală. După aceea şi-ar fi amintit de rugămintea ambasadorului şi l-ar fi rechemat, îndeplinindu-i astfel rugămintea. Dar asta nu-i convenea. Preşedintele trebuia să facă acest lucru imediat, înainte de alegeri. Să înţeleagă că adversarul din îndepărtata Londră poate să-i provoace necazuri mari, ba chiar să-l împiedice să câştige alegerile.

La 10 octombrie, Kennedy i-a trimis preşedintelui o telegramă, în care

cerea să fie rechemat imediat de la Londra. Acesta era o a-i

primul pas. În aceeaşi zi l-a sunat pe Sumner Welles, subsecretar la Departamentul de Stat.

— Am trimis o evaluare completă a situaţiei prin secretarul meu, Edward Moore, care va sosi curând la New York, a spus el imediat ce a auzit în receptor vocea lui Welles. I-am transmis instrucţiuni referitoare la prezentarea acestora în faţa presei, dacă eu nu voi fi la New York la data respectivă.

Nu a mai aşteptat reacţia preşedintelui. Era atât de sigur că va primi aprobarea să se întoarcă, încât l-a informat pe loc pe ministrul Halifax că la 1 noiembrie va fi deja la Washington. Câteva ore mai târziu, Welles i-a telefonat:

— Preşedintele vă aşteaptă la Washington pentru consultări în săptămâna care începe cu 1 noiembrie.

Kennedy repurtase prima victorie. Dar ea trebuia consolidată. S-a decis să-i atragă preşedintelui atenţia că această întâlnire nu va fi plăcută. În săptămâna premergătoare plecării în Statele Unite, s-a întâlnit cu toţi ziariştii americani acreditaţi la Londra şi i-a informat că intenţionează să-l sprijine în alegerile prezidenţiale pe adversarul lui Roosevelt. Această ştire trebuia să fie primită la Washington cu nelinişte. În cel fel îl putea sprijini ambasadorul pe Wendell Wilkie? Exista o singură modalitate: să dezvăluie fapte compromiţătoare cu privire la preşedinte. Roosevelt putea să ghicească ce fel de fapte erau acelea. Alegătorii americani nu trebuiau să ştie că preşedintele făcea de mult timp un joc dublu: pe de o parte, dădea toate asigurările cu „nu-i va trimite pe băieţii americani la război”, pe de altă parte negocia în secret cu Churchill, care era văzut în Statele Unite ca un „aţâţător la război”. Kennedy avea dovezi în acest sens: telegramele primite de la Casa Albă. Roosevelt avea de ce să se teamă de aceasta, cu atât mai mult cu cât sondajele de opinie din octombrie arătaseră că acuzaţiile formulate de Wilkie la adresa preşedintelui conform cărora acesta doreşte să târască ţara în război avuseseră drept rezultat o scădere îngrijorătoare a procentajelor.

Winston Churchill a reacţionat imediat la ameninţările lui Kennedy. Prevedea că situaţia ar fi putut lua o asemenea întorsătură şi de aceea avea

un ostatic: pe nefericitul funcţionar al Ambasadei americane, Tyler Kent. La Londra, procesul lui fusese stabilit pentru data de 23 octombrie, aşadar la o zi după plecarea lui Kennedy, iar sentinţa avea să fie pronunţată la o zi după sosirea ambasadorului în Statele

Unite. Roosevelt se pregătise şi el bine pentru confruntarea a cărei miză putea fi câştigarea alegerilor.

Imediat ce Kennedy a plecat spre Washington, i-a trimis o telegramă, care i-a fost înmânată ambasadorului la Lisabona în momentul transferului de pe vapor în avion.

„*Dearloe* – Roosevelt îşi începea foarte călduros scrisoarea, dar trecea imediat la avertismente. Indiferent cât de conforme cu realitatea ar fi declaraţiile tale, se vor folosi toate mijloacele pentru a fi interpretate în mod necorespunzător şi distorsionat”.

Cine ar fi deformat cuvintele ambasadorului? Oamenii preşedintelui? Roosevelt nu putea scrie acest lucru în mod deschis. Nu putea decât să-i dea instrucţiuni ambasadorului care se întorcea în ţară şi să-l oblige să adopte un anumit comportament.

„Aş dori să nu faci niciun fel de declaraţii pentru presă pe drumul de întoarcere şi nici după sosirea la New York, până când nu vom avea ocazia să ne punem de acord împreună ce trebuie să spui. Te rog ca, imediat ce soseşti, să vii la Washington, să stăm de vorbă”.

Ambasadorul nu putea să nu îndeplinească această rugăminte.

După un zbor transatlantic lung şi obositor, când hidroavionul a ajuns la docurile din New York, Kennedy şi-a îmbrăţişat în grabă familia şi s-a repezit apoi imediat la telefon, lăsând în urma sa mulţimea de ziarişti care veniseră să consemneze declaraţiile senzaţionale ale fostului ambasador, aşa cum le promisese încă de la Londra. Au fost profund dezamăgiţi.

Între timp, preşedintele era la dejun împreună cu tânărul congresman texan, Lyndon B. Johnson— Te aşteaptă un avion la New York să te aducă aici

împreună cu soţia, să luăm masa în familie, i-a spus el foarte călduros, de parcă şi-ar fi invitat un bun prieten la o întâlnire amicală.

A pus receptorul în furcă şi şi-a trecut palma prin dreptul gâtului, într-un gest elocvent.

Kennedy nu a îndrăznit să refuze această invitaţie, l-a lăsat pe ziariştii care tot mai aşteptau o posibilitate de a discuta motivele unei

Întoarceri atât de precipitate în ţară şi s-a urcat împreună cu soţia sa, Rose, în avionul pe care îl trimisese preşedintele după el.

La masă, vizavi de preşedinte şi de soţia acestuia, era senatorul Byrnes, însoţit, de asemenea, de soţie. Acesta a fost cadrul intim în care s-a desfăşurat convorbirea cu o influenţă hotărâtoare asupra viitorului preşedintelui şi al ambasadorului. Ani la rând, participanţii la acest dejun au păstrat tăcerea absolută asupra subiectului întâlnirii preşedinte-ambasador. La sfârşitul acesteia s-a anunţat că, în urma unei convorbiri lungi şi prieteneşti, în care a dominat ideea necesităţii loialităţii faţă de preşedinte şi de Partidul Democrat, Kennedy s-a decis să rostească un discurs în care să sprijine candidatura lui Roosevelt.

Oare chiar aşa a fost? Kennedy, care se întorsese în Statele Unite ferm hotărât să facă totul pentru a zădărnici realegerea lui Roosevelt ca preşedinte, să-şi fi schimbat brusc planurile, dând ascultare apelului la loialitate? Este foarte puţin probabil. Roosevelt, mare maestru în aplicarea loviturilor precise, avea în mână documentele trimise de la Londra. Erau documente care dovedeau nesubordonarea ambasadorului, care intenţiona să încheie o înţelegere cu Hitler, oferind celui de-al Treilea Reich un împrumut de un miliard de dolari – erau declaraţiile lui Tyler Kent, făcute în faţa tribunalului britanic, mai erau şi rezultatele filajului în cazul spionului secret cu numele de cod „Doctorul”, care acţiona în secretariatul ambasadei. Mai trebuie să amintim şi de maşinaţiunile ilegale ale ambasadorului care, profitând de informaţiile confidenţiale obţinute de la Ministerul Britanic al Trezoreriei, câştigase enorm la bursă. Aşadar, dacă Kennedy l-a ameninţat pe Roosevelt că va da publicităţii documentele care arătau planurile lui de angajare a Statelor Unite în război, ceea ce i-ar fi putut compromite şansele

de a fi reales, preşedintele avea în mână cărţi mai puternice. I le furnizase Winston Churchill. Roosevelt avea să ţină minte acest lucru.

Chiar în aceeaşi seară, Joseph P. Kennedy a luat loc în faţa microfonului staţiei de radio ca să rostească o cuvântare în care sprijinea candidatura lui Franklin D. Roosevelt. Ieşea din scenă învins, fără să câştige nimic în schimbul păstrării secretului.

Franklin D. Roosevelt, care, în noiembrie 1940, a câştigat alegerile şi a ocupat pentru a treia oară funcţia de preşedinte, nu vedea niciun motiv pentru care să-l premieze pe fostul ambasador. Nu i-a propus niciun post în noua sa administraţie.

După alegeri, Kennedy a considerat că nu mai este legat prin niciun fel de obligaţii de loialitate şi a început o campanie ciudată. A făcut înconjurul Statelor Unite ţinând discursuri în care demonstra că Marea Britanie este în pragul catastrofei şi America trebuie să scape de acest bolovan care o trage la fund.

În timpul întâlnirii cu cineaştii de la Hollywood Film Studios, i-a convins să nu mai producă filme antifasciste.

Vorbind în faţa absolvenţilor de la colegiul Notre Dame din Indiana, l-a prezentat pe Hitler ca pe „cel mai mare geniu al secolului nostru”, ale cărui calităţi de diplomat erau cu mult mai mari decât ale oricărui politician britanic. „Marea Britanie a primit lovituri cumplite şi va trebui să negocieze pacea cu Germania în următoarele 60 de zile”, a prorocit fostul ambasador.

Dar nu mai avea nicio importanţă. Vremea lui, când ar fi putut într-adevăr să contracareze politica lui Churchill, apusese.

om;

nuv>U3 (AW WOI OS/ANSKI

Întâlnirea de la

San Francisco

Thomas Geard şi-a lărgit nodul de ia cravată. Ziua de noiembrie din San Francisco era răcoroasă, iar cele opt ore petrecute în maşina staţionată în apropierea clădirii impunătoare a hotelului „Mark Hopkins” se făceau simţite. Nu putea să iasă din cabina strâmtă a furgonetei de aprovizionare, prevăzută cu un gemuleţ mic dreptunghiular. Schimbul ar fi trebuit să-i vină deja de acum o oră, dar nu mai sosea. Aşadar, trebuia să rămână la pândă, căutând din priviri oamenii pe care îi cunoştea din fotografii. Le fixase cu agrafe în tapiţeria groasă a cabinei furgonetei şi le privea din când în când, ca să-şi amintească feţele. Femeia îi plăcea foarte mult. Să tot fi avut vreo treizeci şi ceva de ani şi, deşi în fotografia făcută din ascunzătoare nu i se vedea foarte bine silueta, trăsăturile frumoase şi regulate ale feţei lăsau de înţeles că şi restul trebuie să fie tot ireproşabil. Era fotografia ducesei Stefanie von Hohenlohe-Waldenburg. Din cauza ei, FBIEra fiica unui dentist foarte cunoscut din Viena şi purta numele soţului, ducele de Flohenlohe-Schillingfurst. îl cunoscuse în casa amantului ei, arhiducele Leopold Salvator, care îi deschisese uşile celor

mai importante saloane din Viena. La începutul anilor ’30, se mutase la Berlin, unde ajunsese repede până la Adolf Hitler şi se pare că fusese şi amanta lui. Führerul îi dăruise castelul Leopoldskron de lângă Salzburg, confiscat de la un director de teatru evreu, Max Reinhardt. La Berlin, avusese o aventură romantică cu lordul Rothemere, magnatul presei britanice şi venise apoi după el în Marea Britanie. Se pare că era elementul de legătură între el, adept înflăcărat la lui Hitler şi guvernul german şi ducea personal corespondenţa secretă. Dar acesta nu era singurul ei amant cu o poziţie foarte înaltă în acea ţară. În apartamentul ei londonez pe de Brook Street nr. 70, venea frecvent Sir Alexander Cadogan, subsecretar de stat la Ministerul de Externe şi consilier al premierului Churchill.

Ducesa Steffi nu a locuit mult timp în Anglia, căci era suspectată de spionaj şi, simţind că este supravegheată de aproape, preferase să părăsească ţara înainte să se declanşeze urmărirea oficială. În decembrie 1939 sosise în Statele Unite şi avusese imediat acces la cele mai înalte personalităţi ale vieţii politice şi financiare americane. FBI nu a neglijat semnalele de avertisment primite de al Londra, căci în rapoartele referitoare la această femeie se spunea că este „periculoasă şi vicleanăThomas a pus mâna pe microfon.

— Aici unu, prima pasăre măiastră a sosit. A intrat în hol, a raportat el.

A condus-o cu privirile până la uşa hotelului şi a continua să supravegheze strada, ca să-l depisteze pe bărbatul a cărui fotografie atârna fixată alături de cea a ducesei. Din imagine îl privea un bărbat zvelt, cu faţa netedă şi o mustăcioară subţire, cu părul pieptănat lins, imitându-l vizibil pe Clark Gable, deşi ţinuta rigidă şi vestonul încheiat la toţi nasturii îl trădau fără putinţă de tăgadă pe absolventul severei şcoli militare prusace. Era consulul german, căpitanul Fritz Wiedemann. Nu era un oarecare. Fusese adjutantul lui Hitler, dar din motive necunoscute îi pierduse încrederea şi fusese trimis în străinătate. Fireşte că intrase imediat în câmpul de observaţie al FBI.

Thomas l-a zărit pe când cobora din taxi şi pornea apoi cu pas hotărât, ţăcănind din bastonul cu mâner de argint, spre intrarea hotelului.

„>07

uuuolmw wulua-ANsm

— Aici unu, a venit şi a doua pasăre. Intră… dintr-odată s-a întrerupt. Căpitanul Wiedemann s-a oprit în uşa hotelului şi a schimbat un salut cu un bărbat pe care Thomas nu-l cunoştea. Au schimbat câteva vorbe, apoi au intrat împreună în hol.

— A doua pasăre s-a întâlnit cu un cunoscut la intrare. Se pare că se duc sus împreună, a raportat mai departe Thomas. Nu-l cunosc…

— OK. Mai stai câteva minute să vezi dacă nu sunt urmăriţi, a auzit Thomas vocea şefului său, căpitanul Pressco. N-aş vrea ca englezii să acţioneze pe terenul nostru fără să ştim. După aceea vino sus.

Robert Pressco a pus telefonul în furcă. Informaţia că apăruse şi a treia persoană îl neliniştea. Poate căpitanul Wiedemann întâlnise întâmplător o

cunoştinţă cu care schimbase câteva propoziţii de complezenţă, dar Pressco nu prea credea în asemenea coincidenţe. Informaţiile despre întâlnirea planificată dintre ducesă şi consulul german venise chiar de la şeful FBI, John Edgar Hoover— Se pare că nu-i urmăreşte nimeni, a raportat Thomas, nevăzând niciun suspect pe stradă.

— Bine. Poţi să laşi furgoneta şi să vii aici, a ordonat Pressco.

A pus luneta la ochi şi a îndreptat-o spre ferestrele apartamentului 1024. A văzut cum se deschide uşa şi intră ducesa. Interesant, oare o să apară şi cel de-al treilea personaj? O clipă mai târziu cei doi bărbaţi au intrat şi ei în cameră.

Pressco şi-a pus căştile. Cele câteva zeci de microfoane ascunse în lustră, în lămpile de pe noptiere, în telefon şi sub masă prindeau fiecare cuvânt. Cei trei schimbau între ei priviri nesigure. Era clar că aşteaptă ceva.

Uşa din spatele lui Pressco s-a deschis şi a intrat Thomas. S-a apropiat de fereastră şi şi-a pus şi el luneta la ochi.

208

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

— Nu ştiu cine poate să fie al treilea bărbat, a spus el.

— Judecând după accent, este englez, a spus Pressco, ascultând schimbul de amabilităţi.

— Am mai completat informaţiile referitoare la ducesă, halal târfuliţă! Thomas era gata să prezinte lunga listă a amanţilor frumoasei Steffi.

— Spune, spune, l-a îndemnat Pressco, ţinând în continuare luneta la ochi.

— Printre cele mai interesante informaţii este aceea că a fost amanta lui John Warden…

Pressco a fluierat uşor.

— Preşedintele de la American Standard Oil?

Thomas a încuviinţat din cap.

— Lista este foarte lungă. Figurează pe ea bancherul Donald Malcolm. Frumoasa Steffi este şi iubita acestui neamţ, Wiedemann…

Pressco l-a întrerupt cu un gest, auzind în căşti vocea englezului.

— Reprezint un grup de englezi care cred că este posibil să încheiem o pace care să ne satisfacă, spunea englezul. Vreau să vă rog să ne ajutaţi să sondăm care ar fi reacţia guvernului german la o propunere de pace, pe care intenţionăm să o prezentăm Führerului.

— Bine, a răspuns ducesa fără ezitare. Sunt gata să mă duc la Washington şi să-i transmit ministrului von Ribbentrop condiţiile de pace, prin intermediul însărcinatului cu afaceri Thomsen. Ar fi bine să se pronunţe mai întâi el asupra acestui subiect.

Englezul s-a întors către Wiedemann.

— Îl voi informa neîntârziat pe lordul Halifax cu privire la subiectul convorbirii noastre de astăzi, deoarece ştiu că vă cunoaşte. Are o atitudine pozitivă şi îi voi transmite direct relatarea convorbirii, fără să mai trec pe la Ministerul Afacerilor Externe. Nici măcar ambasadorul nostru de la Washington nu va afla de această discuţie.

— Aşa şi trebuie, a încuviinţat Wiedemann.

— Sunt reprezentantul unui grup politic britanic condus de Lordul Halifax, care speră să se încheie cât mai grabnic pacea între Anglia şi Germania. Halifax reprezintă un anumit partid politic din Camera Lorzilor şi Camera Comunelor, care este foarte puternică. Problema este ca noi să convingem guvernul britanic că poate avea încredere în Hitler.

— Noi, germanii, a intervenit Wiedemann, ne dăm seama că încheierea păcii cere anumite sacrificii. Înţelegem că Hitler trebuie să plece, dar şi Churchill trebuie să plece.

— Locul de conducător al Germaniei poate fi luat de moştenitorul tronului, Wilhelm, dar în fruntea guvernului trebuie să fie Heinrich Himmler, care, ca monarhist, nu va avea nimic împotriva întoarcerii Kaizerului pe tron, a spus ducesa.

— Am să ascult mâine înregistrarea. Mi se pare că elaborarea planului de salvare a Lumii Vechi ar putea să le mai ia câteva ore.

Şi-a aruncat haina pe umeri.

— Păziţi-l pe englez. Mâine trebuie să aflu cine este.

A dat din cap în semn de rămas-bun şi a ieşit din încăpere. Nu-I mai interesa schimbul de opinii dintre oamenii aflaţi în apartamentul de la hotelul „Mark Hopkins”. Îşi dăduse seama că este una din numeroasele întâlniri care aveau loc la San Francisco şi la hotelul „Waldorf din New York. La aceste

întâlniri luau parte personalităţi de vază. De pildă, Montagu Norman, preşedintele Băncii Angliei sau trimişi de la Dresdner Bank, politicieni, precum şi oameni despre care nu exista nicio îndoială că au legătură cu spionajul, aşa cum erau ducesa Stefanie şi căpitanul Wiedemann.

Întâlnirea din apartamentul de la hotelul „Mark Hopkins” a durat până la ora unu noaptea, după care participanţii s-au dus acasă, fără să ştie că îi aduc după ei şi pe agenţii FBI.

În ziua următoare, la amiază, Thomas a venit la biroul lui Pressco. Avea o figură vizibil mulţumită, ceea ce însemna că îşi îndeplinise misiunea.

— Nu a fost prea greu de stabilit identitatea acestui englez, a raportat el. S-a cazat sub numele adevărat la „Tower Hotel”. Se numeşte William Wiseman. Ar trebui să-l cunoaştem bine.

A deschis notesul şi a început să raporteze, privind din când în când în jos.

— În timpul Primului Război Mondial a fost şeful misiunii de spionaj britanice de la New York. După război a încercat să scrie scenarii de film şi piese de teatru, dar fără succes, l-a mers mult mai bine la bursă, unde a făcut o avere frumuşică.

— Întrebarea este cu ce a început operaţiunile la bursă, căci aici se poate câştiga binişor, cu condiţia să ai capital de pornire, l-a întrerupt Pressco. Verificaţi.

— Este directorul casei de brokeraj „Kuhn, Loeb”. În 1939, a încercat să obţină un avantaj de pe urma Primului Război. În mai 1940, după schimbarea guvernului de la Londra, a fost trimis acolo chiar de ambasador, Lordul Lothian. Nu se ştie dacă a reuşit să se întâlnească cu premierul Churchill, dar, după întoarcere, a dobândit funcţia de şef al secţiei de spionaj din New York. Şi mai este o curiozitate suplimentară.

Thomas a scos din buzunarul vestonului câteva fotografii şi le-a pus pe birou.

— Astăzi de dimineaţă după ce Wiseman a ieşit din cameră, am fotografiat câteva hârtii, mai exact trei şi jumătate, pe care le închisese în seif. Este darea de seamă referitoare la întâlnirea de ieri de la hotelul „Mark Hopkins”.

A scris-o imediat ce s-a întors la hotelul lui, în mod sigur pentru că se temea să nu uite ceva şi dorea să noteze totul cât era totul proaspăt în memorie.

Pressco a citit cu atenţie darea de seamă.

— Dar individul descrie cu totul altceva decât ceea ce s-a întâmplat, a observat el brusc.

Din relatarea lui Wiseman reieşea că, la 26 noiembrie, adică cu o zi înainte de discuţia de la hotelul „Mark Hopkins”, se întâlnise cu ducesa pe care o rugase să aranjeze o cină cu Wiedemann, dar încercarea se încheiase cu un eşec. Nu se pomenea niciun cuvânt despre convorbirea din apartament.

Pressco a ridicat privirile:

— Pentru cine a scris această dare de seamă?

— Încă nu ştim, dar credem că este pentru William Stephenson, reprezentantul serviciilor secrete britanice la New York. Nu putem exclude nici faptul că ar putea fi pentru ambasadorul britanic, Lordul Lothian.

— Dacă este pentru Stephenson, înseamnă că îl induce intenţionat în eroare. Dacă este pentru Lothian, înseamnă că este un provocator.

Era o diferenţă importantă.

William Stephenson era un colaborator apropiat al lui Winston Churchill, care, imediat ce devenise premier, insistase ca John Paget, care avea legături cu familia domnitoare engleză şi cu Lordul Halifax, să fie rechemat de la New York. În locul lui fusese trimis Stephenson, care la mijlocul lunii iunie 1940 îşi instalase biroul la etajul 33 din Rockefeller Center. Wiseman îi era direct subordonat, aşadar, dacă

Îl minţea, asta însemna că acţionează împotriva lui Churchill şi, pe la spatele superiorului său, se străduieşte să organizeze negocieri de pace între grupul de politicieni care erau în favoarea încheierii războiului şi guvernul german. Dar dacă darea de seamă falsă era destinată ambasadorului Lothian, care făcea parte din facţiunea adepţilor păcii cu Germania, aceasta ar fi însemnat că Wiseman este un provocator care acţionează în favoarea lui Churchill.

— Nu putem dezlega această enigmă, a spus Pressco. Dar putem rezolva toată chestiunea într-un mod mult mai simplu. Din ceea ce avem înregistrat –

şi a lovit cu palma în cele 17 pagini de stenogramă a convorbirii de la hotelul „Mark Hopkins”, reiese clar că trebuie s-o îndepărtăm din Statele Unite pe frumoasa ducesă. O să ne ocupăm de acesta şi încă repede. Şi păziţi-l bine pe Wiseman. Vreau să ştiu cui îi dă darea de seamă falsă.

Agenţii FBI nu au reuşit să afle acest lucru, dar câteva zile mai târziu, ascultând telefonul ducesei Stefanie, au înregistrat convorbirea ei cu Wiseman. Aceasta spunea vexată:

— Astăzi am primit ordinul de deportare. Sunt somată să părăsesc ţara în decurs de o săptămână. Este un scandal şi un abuz, dar trebuie să mă conformez, căci mă ameninţă că mă arestează. Puteţi face ceva ca să anulaţi acest ordin stupid?

— Este într-adevăr revoltător, stimată doamnă. Wiseman se străduia să pară compătimitor. Voi face de îndată toate demersurile necesare, voi recurge la toate relaţiile, ca să conving autorităţile americane că decizia este nemeritată. Eu sunt gata să garantez pentru dumneavoastră.

Minţea. Nu a făcut nimic ca s-o ajute pe ducesă. Pornea probabil de la presupunerea că, dacă ducesa, care avea legături atât de importante în lumea politicienilor şi finanţiştilor americani, i se adresa lui, înseamnă că toţi ceilalţi refuzaseră s-o ajute. Steffi a fost arestată şi, deşi a fost eliberată curând după aceea, nu mai avea chef să facă nimic ce i-ar fi adus alte represalii.

Pentru Wiseman, singurul om care ar fi putut să-i rezolve problema era James D. Mooney, vicepreşedintele companiei General Motors, implicat de mult timp în încercările de începere a unor negocieri de pace germano-britanice şi cu acesta a şi luat legătura la 4 decembrie, după vizita făcută la ambasadorul Lothian. Şi această convorbire a fost înregistrată de agenţii FBI.

212

— Mz. nuiul *crcorre* i ml lui unurxunil. l.

— În momentul de faţă, este în interesul Marii Britanii să înceapă negocierile de pace cu Germania, a spus Wiseman în timpul întâlnirii de la o cafenea. Sub măsuţa la care şedeau erau instalate microfoane. Problema cea mai importantă este să găsim o modalitate de a începe negocierile de pace fără ca nemţii să înţeleagă că Marea Britanie este foarte interesată de ele.

James D. Mooley părea foarte mulţumit la auzul acestor cuvinte.

— Pot să iau legătura cu ducele de Windsor, cu care mă voi întâlni în timpul unui turneu de golf în scopuri caritabile, a propus el.

— Churchill va fi în mod sigur împotriva oricăror convorbiri de pace, a remarcat Wiseman.

— Putem face în aşa fel încât Roosevelt să facă presiuni asupra lui Churchill în problema negocierilor. Mooney se străduia să găsească o rezolvare pentru cea mai dificilă problemă.

— Da, sunt convins că premierul va fi chiar mulţumit că a fost obligat să înceapă negocierile, l-a asigurat Wiseman.

Citind stenograma acestei convorbiri, căpitanul Pressco a ajuns la concluzia că Wiseman acţiona din ordinul ambasadorului, Lordul Lothian. Se înşela, deşi această convingere a părut să se confirme pe neaşteptate în ziua de 12 decembrie. În acea zi, Lordul Lothian a decedat ca urmare a unei infecţii la rinichi şi moartea lui bruscă l-a făcut pe Wiseman să înceteze orice fel de acţiuni. Pe 8 ianuarie s-a întâlnit din nou cu Mooney, arătându-se absolut neputincios în noua situaţie. Abia atunci Pressco s-a convins că Wiseman, fără îndoială la ordinul lui William Stephenson, omul lui Churchill, se străduise să pătrundă în mediul oamenilor care intenţionau să încheie pace cu Germania, pentru a căuta o modalitate de a le zădărnici planurile.

În ziua în care Wiseman şi Mooney s-au întâlnit pentru ultima oară la New York, la Londra, pe peronul gării King's Cross, s-a strâns o mână de prieteni ai Lordului Halifax. Veniseră să-i ureze drum bun înaintea plecării într-o călătorie lungă şi periculoasă. Fostul ministru de Externe se ducea cu trenul în Scoţia. În continuare, traseul lui mergea la baza maritimă de la Scapa Flow, unde îl aştepta cuirasatul *King George V*[1] una dintre cele mai noi şi mai puternice nave ale ***King George V***, cuirasat lansat la apă la 21 februarie 1939, a început serviciul la jumătatea anului 1940. Era unul dintre cele mai puternice cuirasate din lume, fiind depăşit în această privinţă numai de cuirasatele japoneze de tip *Yamato.* Vas amiral al Flotei Mamă, a jucat un rol important în confruntarea cu cuirasatul german *Bismarck*. În mai 1943 a luat parte la operaţiunile din Marea Mediterană, apoi a fost

Royal Navy, ca să-l ducă peste ocean, în Statele Unite, unde urma să preia funcţia de ambasador după Lordul Lothian care decedase. A sosit acolo la 24 ianuarie şi

preşedintele Franklin D. Roosevelt l-a invitat imediat la un dejun prietenesc pe iahtul său.

Winston Churchill a folosit fără ezitare superioritatea pe care o câştigase ca urmare a schimbării bruşte a destinului. Fostul premier şi membru al Cabinetului de Război. Neville Chamberlain, bolnav mortal de cancer, a fost nevoit să renunţe la postul din guvern şi la conducerea Partidului Conservator. Operaţia pe care a suferit-o nu i-a ameliorat starea sănătăţii şi Chamberlain a murit la domeniul său din Heckfield, comitatul Hampshire, la 9 noiembrie 1940. Moartea lui a consolidat brusc poziţia lui Churchill în guvern şi pe scena politică. Moartea lui Lothian i-a dat şansa să-l propună pe Halifax ambasador în Statele Unite. Churchill putea să afirme că, pe timp de război, când soarta Marii Britanii depindea de colaborarea cu Statele Unite şi de ajutorul acestora, postul de ambasador la Washington era un loc cheie pentru politica britanică. În diplomaţie, numirea în postul de ambasador a unui înalt funcţionar, constituie o confirmare a rangului relaţiilor **trimis în Pacific.**

Date tactico-tehnice (1940): deplasament 35 0001, lungime 227 m, lăţime 31, 4 m, pescaj 8, 4 m, viteză 28 noduri, armament 10 tunuri calibru 356 mm, 16 tunuri calibru 132 mm, 32 tunuri antiaeriene calibru 40 mm, 16 mitraliere grele calibru 12, 7 mm, 3 hidroavioane.

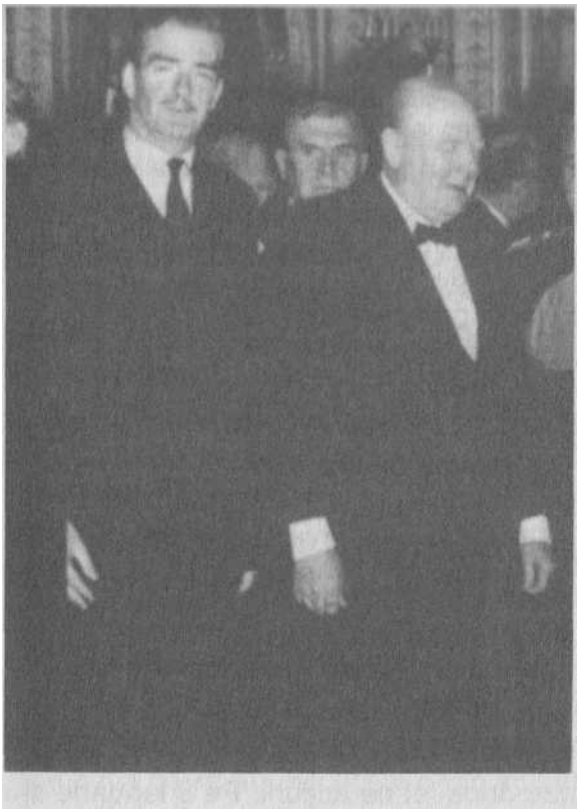

Winston Churchill şi Anthony Eden
214

Interstatale. Aşadar, Halifax nu putea să protesteze, cu atât mai mult cu cât Churchill l-a asigurat că va rămâne membru al Cabinetului de Război. În locul lui Halifax care pleca peste ocean, Churchill l-a pus pe Anthony Eden215

Ofensiva

Franklin D. Roosevelt şedea în fotoliu, în salonul de la etajul întâi al Casei Albe; dintr-odată a ridicat capul, văzând strălucirea flăcărilor prin fereastră. Curând, au ajuns până la el strigătele mulţimii care se strânsese cu torţe în faţa porţii în noaptea aceea rece de 5 noiembrie 1940. Preşedintele, fără haină, cu gulerul cămăşii deschis la gât, a pus deoparte documentele pe care le examina de câteva minute, mascându-şi cu greu neliniştea şi emoţia. Nerăbdarea cu care a luat telegramele întinse de secretar îi trăda marea încordare.

Oamenii din faţa porţii scandau: „Victorios pentru a treia oară!”, ceea ce însemna că îi urau preşedintelui să învingă în alegeri şi să conducă Statele Unite în al treilea mandat.

Roosevelt se temea că în actualele alegeri nu va obţine un rezultat la fel de bun ca în cele două anterioare, asta dacă, în general, va mai reuşi să câştige. Lupta acum pentru a rămâne în funcţia de preşedinte în situaţia în care planurile lui faţă de războiul din Europa erau în contradicţie cu sentimentele majorităţii alegătorilor lui, care se temeau că Roosevelt vrea să târască Statele Unite în războiul care dura de peste un an pe vechiul continent.

Trecuse de miezul nopţii, când în salon a intrat unul dintre colaboratori, aducând ultimele informaţii referitoare la alegerile din statul New York. Acestea deciseseră rezultatul. Se vede că veştile ajunseseră şi la mulţimea din faţa porţii Casei Albe, căci strigătele s-au înteţit, iar numărul torţelor aprinse a crescut atât de mult, că lumina lor strălucea în tot parcul.

Franklin s-a ridicat cu greu din fotoliu şi, sprijinit de fiii săi, Franklin şi John, urmaţi de soţiile lor, de mama sa, Sara, şi de soţie, Eleonora, au ieşit pe terasă, ca să salute de acolo mulţimea. Venise momentul destinderii. A ridicat mâna, încercând să liniştească strigătele şi aclamaţiile.

— Parcă îmi amintesc, deşi familia mea spune că nu este posibil, de prima alegere a lui Grover Cleveland din anul 1884 – alegătorii adorau tonul lui uşor glumeţ, pe care vorbea despre evenimentele cele mai importante. Pe atunci aveam un an şi jumătate şi îmi

n «DL/» UL otri/FTCJ ml. *lui* unununiLL

Franklin D. Roosevelt a câştigat pentru prima dată alegerile în 1932, propunând „Noua ordine”.

amintesc de parada cu torţe, la fel ca cea de astăzi. Iar tânărul acesta de aici – a arătat spre fiul lui mai mic – Franklin Roosevelt junior, mi-a spus că se întreabă dacă Franklin al treilea – se referea la nepoţel – care doarme acolo, în cameră, îşi va aminti această noapte. Şi el are tot un an şi jumătate…

Aclamaţiile i-au întrerupt cuvântarea. Era mulţumit, căci putea să-şi tragă sufletul o clipă. Campania electorală îi pusese la grea încercare sănătatea şi aşa destul de şubredă.

— Ne aşteaptă zile grele în această ţară, dar cred că voi fi pentru voi acelaşi Franklin Roosevelt pe care îl ştiţi de mulţi ani, a reluat el discursul când mulţimea s-a liniştit. Inima mea a fost întotdeauna aici. Şi va fi întotdeauna.

Era vizibil emoţionat şi obosit. S-a întors şi, sprijinit de cei doi fii, s-a întors acasă.

Cel de-al treilea mandat avea să fie diferit. Lumea şi istoria îi dădeau şansa să realizeze o idee măreaţă, pe care o tradusese parţial în viaţă în 1933, când câştigase pentru prima dată alegerile. Statele Unite se aflau în cea mai cumplită criză din istoria lor, care ruinase economia şi societatea. „Noua ordine”, marele program al lui Franklin Delano Roosevelt, permisese

ţării să se smulgă din stagnarea sinucigaşă. În sectorul bancar aproape prăbuşit, în care jumătate din

Harry Hopkins, trimisul de încredere al lui Roosevelt la Londra bănci dăduse faliment sau suspendase plăţile, angajase auditori de stat, care controlau băncile şi le redăduseră încrederea publicului, înfiinţase *Civilian Conservation Corps*, în care intraseră peste 3 milioane de oameni cu vârsta între 18 – 25 ani, mai ales din familiile sărace. Aceştia locuiau în tabere conduse după principii militare, primeau hrană şi un dolar zilnic şi lucrau la construcţia de drumuri, de căi ferate, la îndepărtarea consecinţelor dezastrelor naturale. Administraţia Lucrărilor Publice (*National Recovery Administration*) se ocupa de ajutorarea întreprinderilor. Şi la fel era în toate domeniile vieţii americane. Marele program al lui Roosevelt avea o trăsătură fundamentală: peste tot se vedea influenţa statului. Administraţia se implica în toate domeniile economiei. „Noua ordine” s-a încheiat cu succes. Viaţa din America a luat avânt. Roosevelt avea aşadar toate motivele să se gândească să aplice un program similar şi în Lumea Veche, care în 1939 a trecut prin cea mai mare criză din istoria sa. Lumea de acolo era la fel cu economia americană înainte de marea criză: haotică, împrăştiată, contaminată de

vechea boală a colonialismului, care excludea orice dezvoltare civilizată a unei uriaşe majorităţi a omenirii. În planul lui Roosevelt, statul american, pe care îl numise arsenalul democraţiei, trebuia să înfrunte din nou primejdia – de astă dată

departe, în afara
graniţelor sale.

Iar edificarea bazelor noii
ordini în lume ar fi
permis
Americii să scape de
ameninţările dinţară.
Economia încă nu
devenise înfloritoare. În
ţară erau peste 10
milioane de şomeri.

Dezvoltarea industriei
armamentelor şi creştere
rapidă a producţiei de
arme pentru
Marea Britanie ar fi putut
să devină un impuls care
să învioreze economia
americană.

Dar cine trebuia să
plătească pentru aceasta?

Aceasta era prima întrebare la care trebuia să răspundă Roosevelt. Dar nu singura. Fără îndoială, atunci când luase naştere planul „Noii ordini” mondiale nu ştia cum să rezolve multe probleme apărute în urma aplicării lui.

Roosevelt, obosit de campanie, trebuia să se odihnească. De aceea, la 3 decembrie, a plecat pentru zece zile în Marea Caraibelor, la bordul vasului *Tuscaloosa,* suficient de confortabil echipat pentru a asigura preşedintelui

odihna d emele statului şi, de aceea, în lui prieten, Harry Hopkins

Tancuri Sherman în uzinele Chrysler; erau suficiente şi pentru armata SUA, şi pentru armata britanică

rămăseseră la Washington se străduiau să rezolve o problemă extrem de dificilă: cum să ajute Marea Britanie?

Industriaşii dădeau asigurări că industria poate produce suficiente arme şi echipamente pentru Statele Unite şi Marea Britanie, dar este nevoie de investiţii mari. Cine va aduce banii? Diplomaţii britanici, întrebaţi despre posibilităţile de participare financiară la dezvoltarea uzinelor de armament, dădeau din colţ în colţ. Norman Morgenthau, preşedintele Băncii Angliei, aşa cum îi stă bine unui finanţist, l-a întrebat pe şeful *Reconstruction Finance Corporation* dacă exista o bază legală pentru ca această instituţie să finanţeze asemenea investiţie.

— Pentru Ministerul de Război – da, pentru britanici, nu, a răspuns clar Jesse Jones.

Aşadar, trebuia schimbată legea, dar ridicarea chestiunii în faţa Congresului era riscantă, căci adversarii intrării Statelor Unite în război puteau avea câştig de cauză şi ar fi blocat orice încercare. Preşedintele nu-şi putea permite o astfel de înfrângere chiar la începutul mandatului.

Roosevelt, care petrecea timpul în mod foarte agreabil la bordul vasului *Tuscaloosa,* se uita la filme, prindea peşte şi se întâlnea cu funcţionarii din coloniile britanice, printre care şi ducele şi ducesa de Windsor şi părea să considere că problemele de la Washington sunt prea îndepărtate, cel puţin în timpul sejurului din Caraibe. Era însă numai o aparenţă, căci în fiecare zi avioanele îi aduceau presa americană şi scrisorile funcţionarilor din Washington. Preşedintele stătea întins pe şezlong pe punte şi citea totul cu multă atenţie. Harry Hopkins, care îl însoţea tot timpul, ştia că o problemă îl frământă în mod special pe Roosevelt, deşi nu spunea nimic.

Pentru a aplica planul „Noii ordini” în lume, era necesar ca Statele Unite

să intre în război şi drumul cel mai scurt era prin Marea Britanie, care nu mai avea bani.

În ziua aceea, ca de obicei, hidroavionul marinei militare cu poşta zilnică pentru preşedinte a amerizat în apropiere, imediat ce vasul dirijat livrările de materiale de război în cadrul legii Lend-Lease. Era cunoscut pentru simpatiile faţă de Uniunea Sovietică şi de Stalin, ceea ce a avut influenţă asupra politicii preşedintelui. Din septembrie 1941, când a renunţat la funcţia de ministru al Comerţului, a devenit consilierul preşedintelui pentru probleme internaţionale. După intrarea Statelor Unite în război a preluat funcţia de preşedinte al Biroului Distribuţiei Muniţiei, mai târziu a fost membru al Consiliului de Război al Pacificului şi al Biroului pentru Producţia de Război. După moartea lui Roosevelt a acţionat în favoarea menţinerii bunelor relaţii cu URSS.

a ieşit din portul insulei Antigua. Roosevelt observa de pe puntea superioară cum lângă hidroavion se oprise o barcă cu motor, iar piloţii îi dăduseră câteva pachete învelite în pânză cenuşie. Barca cu motor a descris un cerc şi s-a apropiat de *Tuscaloosa,* în copastia căreia s-a deschis o trapă pentru ca marinarii să poată lua pachetele cu corespondenţă şi ziare.

Roosevelt s-a instalat comod pe şezlong şi şi-a expus faţa la soarele dimineţii care atât de devreme nu avea încă foarte multă putere. Câteva minute mai târziu, un ofiţer a întrerupt moţăiala preşedintelui şi i-a întins câteva plicuri. Hopkins se uita la el cum le aruncă deoparte, până a ajuns la o scrisoare de la Churchill. A rupt plicul şi a scos câteva file. Hopkins n-a observat că scrisoarea aceea atât de lungă să fi schimbat cumva expresia de pe chipul preşedintelui. Era uşor de ghicit despre ce scria premierul – despre situaţia din Europa şi cum ar putea evolua. Dar mai ales făcea apel la ajutorul american.

„Fără ajutorul vostru constant în livrarea anumitor mărfuri nu vom fi în stare să echipăm cele 50 de divizii pe care planificăm să le pregătim pentru anul 1941. Cu cât va fi mai rapid şi mai bogat fluxul de arme şi vase trimise de voi, cu atât creditele noastre în dolari se vor

Franklin D. Roosevelt

epuiza mai repede. Au fost deja subţiate considerabil de ratele achitate până acum. Comenzile lansate sau de-abia negociate […] depăşesc de câteva ori rezervele Marii Britanii. Va veni momentul în care nu vom mai putea plăti cu numerar pentru nave şi celelalte mărfuri”.

Roosevelt a pus scrisoarea deoparte şi a început să moţăie. Dar se produsese ceva foarte importat, ce Hopkins nu remarcase.

În aceeaşi seară, Roosevelt a venit la cină vizibil emoţionat, ceea ce era fără îndoială efectul reflecţiei la scrisoarea lungă trimisă de Churchill. Până acum, preşedintele se gândise cum să trimită britanicilor vasele construite în şantierele navale din America. Considera că trebuie doar să le împrumute, ceea ce părea rezolvarea cea mai simplă, iar după război aveau să revină ca vase inutile. Dar de ce să aplice acest principiu de ajutor numai la nave şi nu şi la tancuri, avioane şi alte echipamente de care avea nevoie aliatul său?

Era o idee simplă şi măreaţă. În timpul sejurului din Caraibe, Roosevelt a elaborat programul de ajutorare a Marii Britanii, pe care l-a numit *Lend-Lease,* adică „împrumut-leasing”. Din moment ce aliatul nu avea bani să cumpere echipamentul de care avea atât de mare nevoie, trebuia să-l primească sub formă de împrumut sau de leasing. Fireşte, oricine ar fi putut pune sub semnul întrebării un astfel de plan. Dar aceasta era problema preşedintelui, el trebuia să-şi apere ideea şi a făcut acest lucru cu abilitatea unui prestidigitator.

— Daţi-mi voie să vă ilustrez ideea cu un exemplu, le-a spus el ziariştilor la conferinţa de presă. În casa vecinului meu izbucneşte un incendiu, iar eu am un furtun de udat grădina. Dacă îl ia şi îl conectează la hidrantul lui, poate să stingă incendiul. Şi eu ce fac? N-am să-i spun: „Vecine, furtunul m-a costat 15 dolari. Aşadar, trebuie să-mi plăteşti 15 dolari”. Ce fel de tranzacţie să închei? Nu-mi trebuie 15 dolari, eu vreau furtunul meu înapoi, după ce se va stinge focul. În ordine. După ce vecinul stinge focul, dacă furtunul nu este stricat, o să vină şi o să mi-l dea înapoi. O să-mi spună: „Mulţumesc mult pentru ajutor”. Iar dacă furtunul s-a stricat, va trebui să mi-l înlocuiască.

Era o explicaţie foarte abilă, dar exemplul care reuşise să-i convingă pe ascultători era departe de realitate. În primul rând, nu era vorba de un furtun de udat grădina în valoare de 15 dolari care **ar fi putut** să se strice, ci de arme în valoare de miliarde de dolari care vor **fi în mod sigur** distruse. Chiar dacă s-ar fi putut salva o parte din echipamentul şi din armele împrumutate, după război ar fi avut valoare numai de fier vechi, cu siguranţă mai mică decât ar fi costat

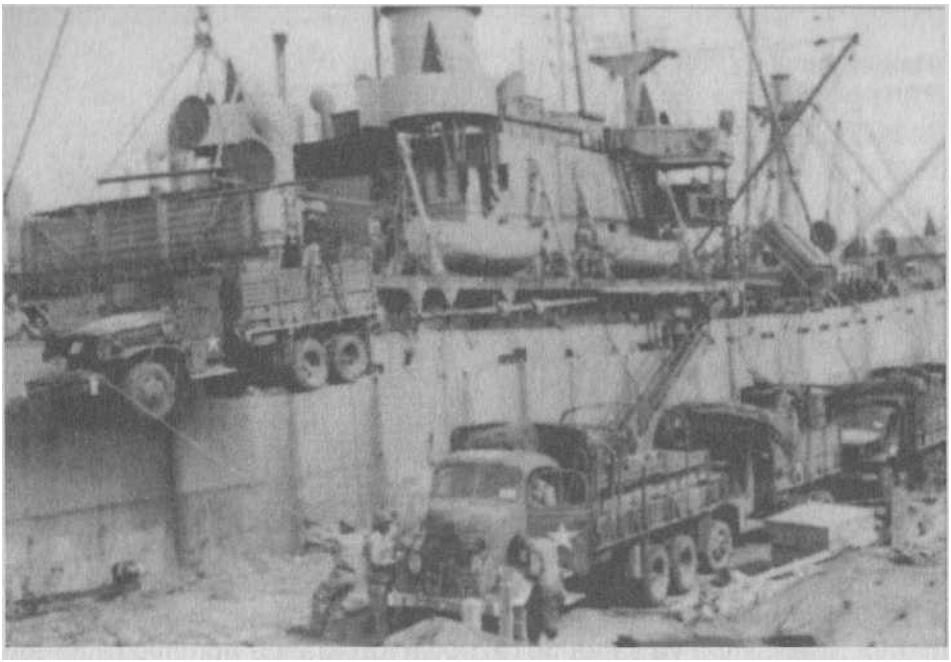

Lend-lease: America a devenit arsenalul democraţiei transportul lor din Europa până în America. La ce i-ar fi folosit Americii după război miile de avioane de vânătoare, bombardiere, tancuri şi tunuri, milioanele de mitraliere şi sutele de milioane de gloanţe şi proiectile de tot felul? Chiar şi vasele de transport care îşi vor păstra valoarea de întrebuinţare nu vor mai fi necesare după război marinei americane în numărul atât de mare în care fuseseră produse pentru a transporta milioane de tone de hrană şi arme peste Atlantic pe vreme de război.

Problema preşedintelui era să ducă o campanie în favoarea realizării ideii sale în aşa fel încât nimeni să nu pună astfel de întrebări. Şi Roosevelt a dus această campanie cu deosebită abilitate.

La 29 ianuarie 1940 Roosevelt s-a aşezat în faţa microfoanelor câtorva staţii de radio.

— Acesta nu este un taifas în faţa căminului pe tema războiului, a spus el. Este o discuţie pe tema siguranţei naţionale, deoarece scopul acţiunilor preşedintelui vostru este să vă asigure vouă acum şi copiilor voştri mai târziu alungarea pericolului de război şi apărarea libertăţii Americii şi a tot ceea ce reprezintă independenţa Americii pentru voi şi pentru mine.

OOQ

ouuusr AW WUI USZANSKI

Ofensiva britanică din deşert

Roosevelt îi convingea pe americani că planul lui de a oferi armamentul în leasing îi va salva de război. Propaganda administraţiei era atât de convingătoare, că majoritatea americanilor a început să se pronunţe nu numai pentru ca armele să fie date pe credit şi în leasing britanicilor, ci să se ofere flotei britanice şi acces în porturile americane, pentru a-şi putea completa rezervele şi a-şi efectua reparaţiile.

Drumul spre aprobarea legii Lend-Lease, împrumutul în leasing, care i-ar fi dat preşedintelui dreptul să vândă, să dea în leasing sau să împrumute materiale de război statelor a căror apărare era considerată importantă pentru siguranţa Statelor Unite fusese deschis. Ultimul act a fost efectuat la 11 martie 1941, când Congresul a aprobat legea.

Winston Churchill putea să considere că adusese corabia britanică în ape liniştite. Dispăruse spaima de anul trecut, când Marea Britanie stătea de una singură în faţa puterilor unite ale fasciştilor, cu trezoreria goală, fără bani ca să mai cumpere cele mai necesare arme şi cu arsenalul pustiit, fără avioane de vânătoare, fără tancuri şi fără nave de escortă. Situaţia de pe front părea să se amelioreze.

La sfârşitul lui septembrie 1940, când devenise clar că Germania pierduse bătălia aeriană pentru Anglia, Hitler şi-a pierdut interesul pentru

continuarea pregătirilor de invadare, deşi la 12 octombrie a dat ordin de continuare a acestora „în scopul menţinerii presiunii politice şi militare împotriva Marii Britanii”. Flota germană de invazie

concentrată demonstrativ în porturile franceze suferise pierderi atât de importante ca urmare a raidurilor RAF, încât la sfârşitul lui septembrie s-a luat decizia să fie trimisă în porturile din Olanda şi din Belgia: nu a mai fost refăcută. În Africa de Nord, armatele aliate, profitând de întreruperea acţiunilor militare italiene, care se pregăteau la Sidi Barrani pentru continuarea ofensivei în direcţia Canalului Suez, au pornit la atac şi au început să repurteze victorii mari. La 9 decembrie, după ce au început contraofensiva, au înaintat constant spre vest, ocupând Sisi Barrani, Bardia şi Tobruk. După mai puţin de două luni, Corpul XIII britanic, compus din numai 2 divizii, străbătuse 900 km, zdrobise două armate italiene, luase 130.000 prizonieri, printre care 22 generali, distrusese 848 tunuri şi 380 tancuri. Şi aceste mari succese fuseseră obţinute cu pierderi minime: 500 soldaţi morţi şi aproape 1500 răniţi şi dispăruţi.

Şi în Europa situaţia evolua satisfăcător pentru Aliaţi. Ofensiva italiană din Albania îndreptată împotriva Greciei fusese oprită la 13 noiembrie, după mai puţin de două săptămâni de lupte şi, o zi mai târziu, grecii care dispuneau de superioritate numerică şi erau sprijiniţi de 5 divizioane britanice de aviaţie, au trecut la contraofensivă, în urma căreia i-au alungat pe italieni în Albania. Următoarea încercare de ocupare a Greciei s-a lovit de o rezistenţă dură.

În mod paradoxal, succesele din Africa şi din Balcani au devenit… periculoase pentru Churchill. Zdrobirea armatei italiene în Africa de nord însemna că britanicii vor putea să-şi retragă de acolo 60.000 de soldaţi, care erau ţinuţi pentru apărarea Egiptului. Înfrângerea italienilor în Grecia ar fi însemnat că soldaţii englezi vor merge acolo ca să creeze frontul balcanic. Acest lucru ar fi fost foarte supărător pentru planurile lui Hitler, care îşi concentra armata la frontierele Uniunii Sovietice. *Wehrmachtul* nu putea să pornească spre est, lăsând regiunea strategică a Balcanilor în mâinile inamicului. Pentru Churchill devenise limpede că Germania va trebui să sprijine Italia în Grecia. Aceasta însemna că armata germană care va intra în

Grecia va trece la o distanţă de 20 km de graniţa cu Iugoslavia. Înainte ca Hitler să se decidă să intervină în Grecia, ar fi trebuit să-şi asigure liniştea în Iugoslavia. Nu părea să fie greu, deşi aparenţele erau foarte înşelătoare, lucru de care Hitler s-a convins cu puţin timp înainte de începerea războiului.

BOGUST AW WOŁOSZANSKI

Pokerul balcanic

Niciun politician nu poate neglija importanţa Balcanilor ca element de legătură fundamental între vestul şi estul Europei. Pentru Germania, aveau o şi mai mare însemnătate, căci România era principalul furnizor de ţiţei pentru economia germană. O zonă atât de importantă şi de sensibilă a continentului cerea o politică chibzuită, iar marile puteri – Germania, Uniunea Sovietică şi Marea Britanie – se străduiau să evite cu orice chip acţiunile militare aici şi să rezolve problemele pe calea negocierilor. Din acest motiv, la 1 iunie 1939, Hitler l-a invitat la Berlin pe prinţul PavelDoi ani mai târziu, când *Wehrmach*tul ocupase o jumătate din Europa, prinţul nu-şi mai putea permite să dispreţuiască în felul acesta opinia lui Hitler, cu atât mai mult cu cât acesta îşi subordonase ţările vecine, adversare ale Iugoslaviei.

Semnarea Pactului celor Trei; de la stânga la dreapta aşezaţi: S. Kurusu.

G. Ciano, A. Hitler; în picioare: J. von Ribbentrop în noiembrie 1940, Ungaria şi România s-au aliat cu Germania, aderând la Pactul celor TreiLa 4 martie 1941, prinţul Pavle Karadordevic a sosit în secret la vila lui Hitler din Obersalzberg. Nu se mai îndoia că este cazul să pună capăt jocului dublu şi să se pronunţe clar în favoarea Germaniei, iar decizia lui finală a fost întărită şi de promisiunea lui Hitler de a da
Italiei Salonicul, când acest oraş va fi luat de la Grecia. Dar prinţul nu se putea totuşi decide să acţioneze pe faţă, căci se temea de reacţia

BOGUSŁAW WOŁOSZANSKI

Un salon de la Berghof lui Stalin, pe de o parte, şi de conaţionalii antigermani, pe de altă parte. De aceea, ca loc pentru ceremonia intrării Iugoslaviei în Pact a fost aleasă Viena, unde P. Karadordevic a sosit în secret împreună cu premierul şi cu ministrul de Externe, la fel ca odinioară la Berghof. La 25 martie 1941, în saloanele hotelului „Imperial” a fost semnat actul de aderare a Iugoslaviei la Pactul celor Trei.

Churchill aştepta momentul în care acest act va fi făcut public. Vestea despre încheierea alianţei iugoslavo-germane trebuia să-i revolte pe sârbi, pe mulţi politicieni şi ofiţeri. În această atmosferă, executarea unui puci părea deosebit de uşoară. La fel de firească a fost şi reacţia lui Hitler la schimbarea de guvern de la Belgrad; trebuia să atace, pentru ca în cea mai importantă zonă din Balcani să se restabilească liniştea. Tocmai asta dorea şi Churchill.

Ministrul de Externe, Anthony Eden, i-a telegrafiat la 24 martie ambasadorului britanic de la Belgrad, Sir Ronald Campbell„Sunteţi împuternicit să recurgeţi, după aprecierea domniei voastre, la orice mijloace aveţi la dispoziţie, pentru a-i convinge pe conducători şi opinia publică despre gravitatea situaţiei şi despre necesitatea de a se întreprinde acţiuni împotriva actualei evoluţii a

 evenimentelor. Aveţi toate împuternicirile din partea mea pentru a face demersurile pe care le consideraţi necesare în vederea unor schimbări în cadrul guvernului, chiar şi a unei lovituri de stat”.

Sir Ronald Campbell nu putea să întreprindă astfel de acţiuni, căci în calitate de diplomat nu putea conduce o lovitură de stat în Iugoslavia. Serviciile secrete britanice controlau de mult timp în mod activ situaţia din această ţară, fiind deosebit de atente la apariţia diverselor atitudini politice.

Julius Hanau, un evreu din Africa de Sud, se stabilise la Belgrad imediat după încheierea Primului Război Mondial. Făcea afaceri şi punea beţe în roate nemţilor, ceea ce realiza cu mare farmec şi eficacitate. De exemplu, a reuşit să facă în aşa fel, încât o vestită orchestră germană să fie fluierată în timpul unui concert la Belgrad. Atitudinea antigermană a lui Hanau, uşor de înţeles, dată fiind originea sa etnică, nu era un secret pentru nimeni. Puţine persoane ştiau că activitatea acestui respectat om de afaceri nu se limita la ridiculizarea nemţilor. Din iunie 1939, lt.-col. Julius Hanau era rezidentul Secţiei D, o celulă specială a serviciilor secrete britanice, care se ocupa de sabotaj şi acţiuni de diversiune. Misiunea lui principală era la începutul războiului să pregătească blocada Dunării şi i s-a dedicat cu pasiune şi talent. A încheiat barje şi şlepuri care urmau să fie folosite pentru transportul materialelor explozive, necesare pentru aruncarea în aer a stâncilor de pe mal. Acestea au fost umplute cu ciment şi au fost scufundate în locurile cele mai înguste ale fluviului. Pe lângă aceasta, Hanau i-a corupt pe politicienii locali. A reuşit curând să preia controlul asupra unui partid mic, dar important pe scena politică iugoslavă, Partidul Ţărănist Sârb, plătind din vara anului 1940 la casieria acestei organizaţii 1.000 de funţi lunar. În guvernul regentului Karadordevic, ministrul Cuvrilović avea un cuvânt greu de spus şi îndeplinea cu loialitate însărcinările superiorului lui pe linie de partid, Milan Gavrilović. Hanau reuşise să-i cumpere şi pe şefii altor partide, care îşi aveau reprezentanţii lor în guvern, printre care şi pe Democraţii Independenţi.

Dar nu i-a fost dat să-şi ducă opera la bun sfârşit, căci în iunie 1940 a fost îndepărtat din Iugoslavia, ca urmare a presiunilor germane. Opera lui a fost preluată de comandorul A.R. „Sandy” Glenn, oficial, ataşatul naval britanic, funcţie care îi masca foarte bine activitatea de rezident al serviciilor secrete britanice.

OOQ

BOGUST AW WOŁOSZANSKI

Primele ştiri despre pregătirile în vederea semnării alianţei cu Germania i-au activat imediat pe agenţii britanici de la Belgrad. La 19 martie a avut loc o întâlnire secretă, în timpul căreia s-a elaborat planul mişcărilor. Primul pas trebuia să fie demisia membrilor guvernului ale căror partide erau direct influenţate de serviciile secrete britanice: Partidul Ţărănesc Sârb şi Democraţii Independenţi. Un al treilea ministru a fost şi el convins să demisioneze, căci, deşi nu era legat de niciun partid, se afla sub influenţa britanicilor. Demisia miniştrilor trebuia să declanşeze criza de guvern, dar nu însemna că regentul progerman avea să fie dat jos de la putere şi înlocuit cu un politician favorabil britanicilor. Aceasta urma să fie misiunea comandanţilor iugoslavi, care dispuneau de adevărata forţă. Evoluţia evenimentelor a fost atât de rapidă, că a depăşit toate aşteptările.

În zorii zilei de 27 martie, cu o zi mai înainte decât planificaseră britanicii, militarii revoltaţi au preluat puterea.

Un ofiţer de aviaţie, generalul Dusan Simovic— Nu vom ratifica pactul încheiat cu Germania, a declarat noul şef al guvernului, dar suntem gata să încheiem un pact de neagresiune!

Această declaraţie a fost întâmpinată cu alte demonstraţii proguvernamentale şi antigermane. La Belgrad, mulţimea a demolat biroul de voiaj german. Ambasadorul suedez, confundat cu un diplomat german, a fost bătut măr. Toate străzile principale au fost împodobite

cu steaguri britanice,
împărţite cu generozitate de

ambasada
Angliei.

Premierul Churchill a decis să profite de situaţie şi să intensifice eforturile vizând crearea frontului balcanic, căci iată că apăruse acolo un aliat nou şi puternic.

Armata iugoslavă număra 700.000 soldaţi sub arme, deşi erau slab echipaţi. Aveau puţine tancuri, numai 110, uşoare şi învechite, iar aviaţia era alcătuită din câteva zeci de avioane britanice de vânătoare *Hurricane* şi germane Messerschmitt *Bi 109,* destinate apărării Belgradului. Dar această armată slab echipată putea deveni un adversar redutabil în teren muntos, cu atât mai mult cu cât în Grecia erau deja aprox. 70.000 soldaţi britanici care ar fi putut să-i sprijine pe iugoslavi în luptă. Churchill plănuia să mai transfere şi alte unităţi din Africa.

Dar Hitler nu avea de gând să aştepte până atunci.

În ziua în care la Berlin a ajuns vestea referitoare la lovitura de stat de la Belgrad, Hitler a năvălit ca o furtună în sala de şedinţe din Cancelaria Reich-ului, unde se aflau ca de obicei în fiecare zi feldmareşalul Wilhelm Keitel şi generalul Alfred Jodl, împreună cu adjutanţii lor, ca să-i dea raportul cu

privire la evoluţia evenimentelor.

De cum a păşit pragul, Führerul a răcnit:

— Nu voi tolera aşa ceva! O să zdrobim Iugoslavia o dată pentru totdeauna!

Tulburări la Belgrad, la aflarea veştii despre lovitura de stat

BOGUStă W WOŁOSZANSKI

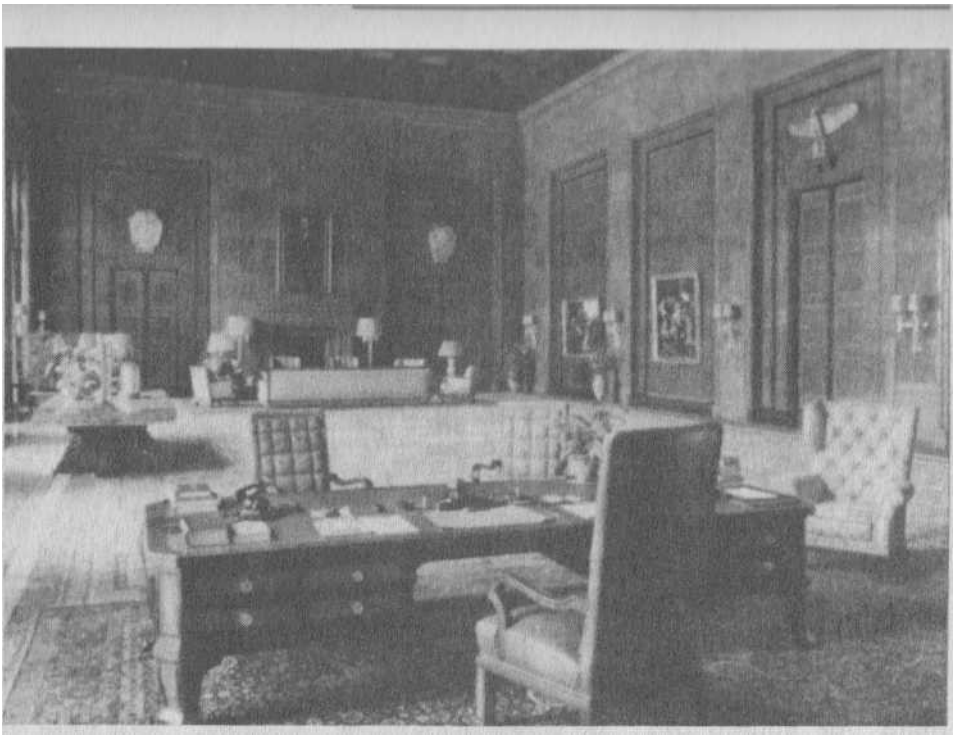
Cabinetul lui Hitler din Cancelaria Reich-ului

Mai întâi crezuse că veştile de la Belgrad reprezintă o neînţelegere, dar când s-au confirmat, a fost cuprins de mânie.

— Nu are importanţă ce declară noul guvern! a urlat el. Am fost trădat în mod mişelesc, iar declaraţiile de loialitate din partea lor nu sunt decât o manevră cu scopul de a câştiga timp. Am intenţia să ordon atacarea imediată a Iugoslaviei de la nord şi de la est!

— Mein Führer! Feldmareşalul Keitel nu era în stare să-şi ascundă tulburarea, ceea ce ţinând seama de supuşenia acestui ofiţer faţă de Hitler arăta cât de importante sunt obiecţiile lui. Nu putem pregăti un astfel de atac acum, când toate mijloacele noastre sunt concentrate pe realizarea planului „Barbarossa”! a protestat el. Liniile de cale ferată sunt solicitate la maximum, iar armata feldmareşalului List din Bulgaria nu este suficient de puternică pentru a efectua această misiune. Nu ne putem bizui nici pe Ungaria.

Dar Hitler nu se liniştea şi se vedea că respinge argumentele lui Keitel.

— Trebuie să găsim o soluţie! Intenţionez să trec peste Balcani. A venit momentul ca lumea să mă cunoască mai bine!

RĂZBOIUL secret al lui Churchill

Keitel ar fi vrut să spună că războiul cu Iugoslavia va obliga *Wehrmachtul* să amâne cu câteva săptămâni agresiunea împotriva Uniunii Sovietice, planificată pentru 15 mai, dar s-a gândit că este inutil. Probabil că oricum acea operaţiune trebuia amânată. În răsărit, primăvara era întârziată şi ploioasă. Drumurile noroioase din Ucraina şi din Bielorusia nu erau potrivite pentru tancuri şi pentru transportul echipamentului greu, multe râuri îşi ieşiseră din albie, formând bălţi mocirloase, care limitau posibilităţile de manevră ale armatei germane. În afară de aceasta, Hitler era atât de fascinat de ideea „restabilirii ordinii” în Balcani, că nimic nu l-ar fi putut îndupleca să renunţe la acest plan.

— Pregătirile trebuie să înceapă fără întârziere, le-a spus Hitler lui Keitel, Jodl şi altor câţiva ofiţeri care veniseră. Vreau să am planul operativ al OKW chiar în noaptea aceasta!

Intrarea armatei germane în Iugoslavia nu părea o operaţiune uşoară. În munţi, tancurile îşi pierdeau puterea. Drumurile străbăteau trecători înguste, şerpuitoare, cu pereţi înalţi şi abrupţi, uşor de blocat cu vehicule distruse. Aviaţia nu putea face mare lucru pe un teritoriu unde era greu să depistezi linia tranşeelor, iar armata iugoslavă se putea apăra la adăpostul protecţiei naturale oferite de relief, în astfel de condiţii, chiar şi o apărare fără un echipament foarte bun şi modern putea să dureze mult timp, iar atacantul suferea pierderi importante.

Churchill, evaluând posibilitatea unei agresiuni germane, a decis că trebuie să întărească hotărârea guvernului Iugoslaviei de a nu ceda în faţa ameninţărilor lui Hitler şi a pericolului unei intervenţii rapide.

La Londra, Comitetul Apărării a considerat că evoluţia evenimentelor din Iugoslavia este deosebit de favorabilă pentru planurile britanice. În seara zilei de 27 martie, generalul IsmayO* ***

BOOUStă W WOŁOSZANSKI

„Este o sursă de deosebită satisfacţie pentru Comitet că activitatea prevăzătoare şi răbdătoare a oamenilor dvs. a fost răsplătită în acest mod” – se referea la lovitura de stat, evitând cu grijă să arate că ei se aflaseră la originea acestui eveniment.

În mod neaşteptat, eforturile britanice au fost sprijinite de ruşi, care erau foarte interesaţi să-i atragă pe nemţi într-un război pe teritoriul Iugoslaviei, care, după părerea lor, ar fi trebuit să dureze multe luni. Ataşatul militar iugoslav îi spusese colegului său german de la ambasada din Moscova că „cineva din guvernul sovietic”, îi propusese să le furnizeze arme. Imediat după aceea s-au răspândit zvonuri că de la Kremlin se trimisese o telegramă de felicitare noului guvern, ceea ce *Pravda* din 1 aprilie a negat cu înverşunare. În acelaşi timp, din România începeau să vină semnale că avioanele sovietice îşi măriseră numărul zborurilor de recunoaştere deasupra oraşului Ploieşti, principala zonă din care provenea cea mai mare parte a aprovizionării cu ţiţei pentru Germania. După sursele spionajului român, pe aeroportul Leof din Basarabia se aflau 60 de avioane de bombardament, iar la Kiev îşi începuse activitatea o nouă şcoală de paraşutişti, ceea ce putea fi o încercare de camuflare a concentrării de trupe de desant aerian. Iar destinaţia lor nu putea fi decât una singură: atacul împotriva sondelor petroliere şi a staţiilor de pompare care mergeau spre vest. Atmosfera din jurul Iugoslaviei se încingea tot mai mult cu fiecare zi.

La amiaza zilei de 5 aprilie, a venit o ştire deosebit de importantă pentru Germania. Ascultarea radio de la *Forschungsamt* a interceptat o telegramă a ambasadorului iugoslav de la Moscova. Din textul care fusese descifrat parţial, reieşea că ambele ţări negociază pe tema încheierii unui acord de neagresiune.

Comandamentul Suprem al *Wehrmachtului* efectuase un efort neobişnuit, elaborând în 9 zile planul de concentrare a armatelor şi acţiunea acestora pe teritoriul Iugoslaviei. Sâmbătă 6 aprilie 1941, armata germană a trecut graniţa Iugoslaviei şi a Greciei.

Hitler şi Comandamentul Suprem, dându-şi seama de problemele pe care le va avea de înfruntat armata pe terenul dificil al Iugoslaviei, au decis să atace şi să distrugă mai întâi centrul de comandă. Cartierul cădirilor guvernamentale din Belgrad trebuia făcut una cu pământul.

Bombardierele *Luftflotte IV,* comandate de gen. Aleksander Lohr, au efectuat câteva raiduri împotriva capitalei Iugoslaviei. Sute de case, mai ales în cartierul guvernamental, au ajuns în ruine. Au murit

I

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

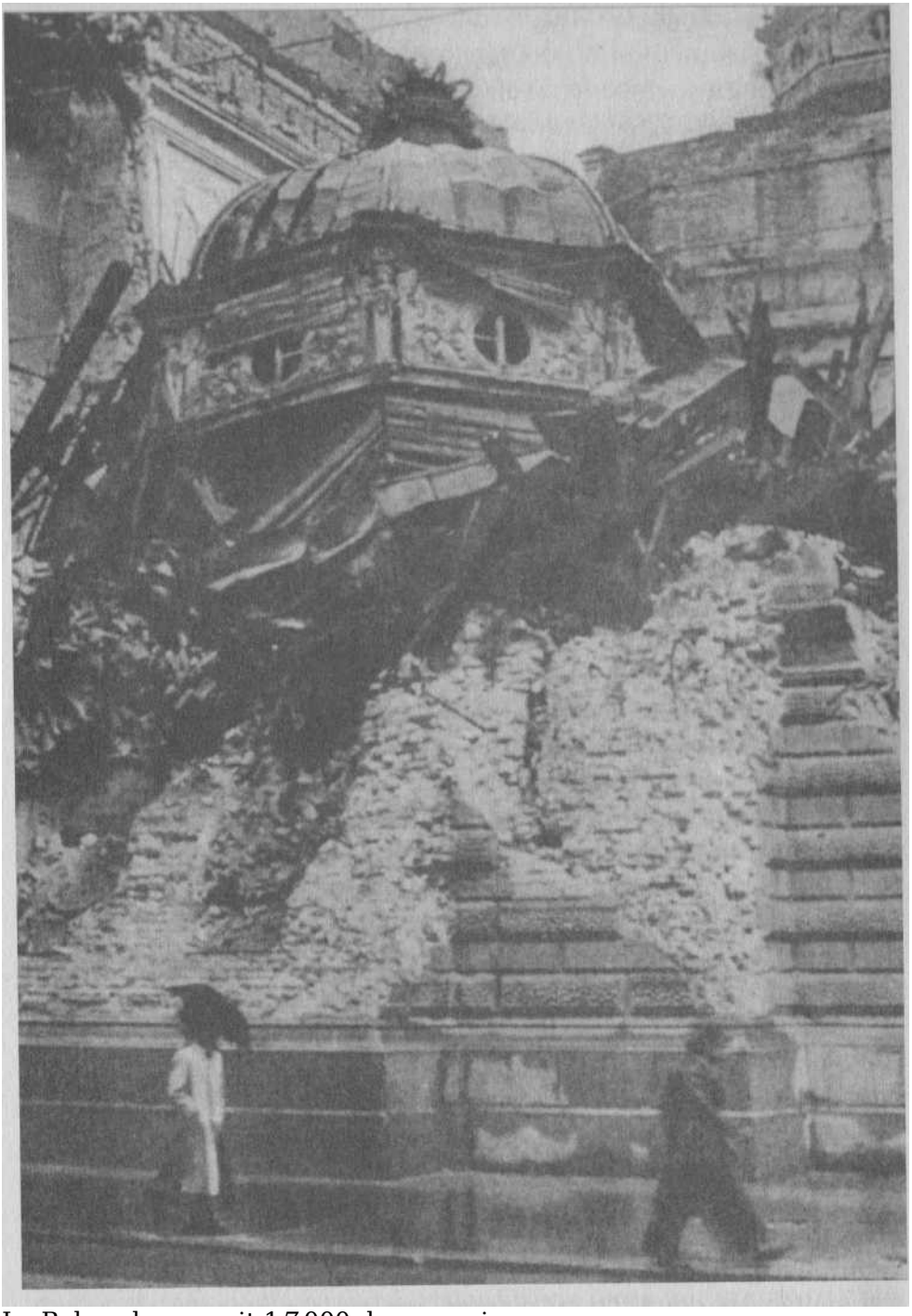

La Belgrad au murit 17.000 de oameni

sau au fost rănite 17.000 de persoane. Acest raid urma nu numai să paralizeze centrul de comandă iugoslav, ci să arate lumii de ce putere dispune *Luftwaffe.* Şi cât de necruţătoare este această putere.

În acelaşi timp, tancurile din grupul de blindate „Kleist” au trecut graniţa de stat. În zilele de 8 – 10 aprilie, din Austria şi din Ungaria au pornit spre Zagreb alte unităţi germane. Când succesul lor a devenit evident, li s-au alăturat şi armatele ungară şi italiană. Soldaţii din Armata a 3-a ungară au pornit spre Novi Sad, iar Armata a 2-a italiană a atacat de-a lungul coastei maritime dinspre Italia.

Armata iugoslavă, care nu reuşise să termine mobilizarea, nu putea opune o rezistenţă eficientă. În sud, Armata a 5-a şi unităţile zonei militare 3 au fost zdrobite de diviziile blindate germane, în nord, revolta croaţilor a slăbit şi mai mult forţele iugoslave şi Armata a 12-a germană a ocupat Croaţia fără prea mari greutăţi.

La 12 aprilie, unităţile germane au făcut joncţiunea cu cele italiene şi au pornit împreună spre sud, spre Grecia, o zi mai târziu au ocupat Belgradul, iar la 17 aprilie armata iugoslavă a depus armele. Aproximativ 340.000 soldaţi iugoslavi au ajuns prizonieri.

Ocuparea rapidă a Iugoslaviei a uşurat nemţilor acţiunile împotriva Greciei. Corpul XL blindate a străbătut rapid sudul Iugoslaviei şi a tăiat retragerea armatei greceşti, care se întorcea cu întârziere din Albania. În acelaşi timp, Corpul XVIII a ocolit fortificaţiile numite Linia Metaxa şi, la 9 aprilie, a ocupat Salonicul, izolând Macedonia răsăriteană şi o parte a armatei greceşti care se apăra acolo, adăpostindu-se în spatele liniei Metaxa. Grecii au depus armele. Grosul armatei greceşti care lupta cu italienii în Albania era încercuit şi, la 21 aprilie, grecii au capitulat.

Armata germană se putea concentra acum asupra Corpului Expediţionar Britanic, care se retrăsese deja din nordul ţării la poalele Muntelui Olimp. Comandantul lui, gen. Wilson, a decis să continue marşul spre porturile din sud, considerând că va reuşi să-şi evacueze unităţile. La 24 aprilie 1941, Corpul a ajuns la Termopile, apoi la zonele de îmbarcare pe vase din Atica şi din Pelopones. Până la 30 aprilie, navele *Royal Navy* au evacuat peste 50.000

soldaţi ai Commonwealth-ului britanic. Războiul din Balcani s-a încheiat cu un uriaş triumf al lui Hitler.

Armata germană, numărând aprox. 500.000 soldaţi, ocupase în trei săptămâni două ţări cu pierderi minime din propriile rânduri. În luptele din Iugoslavia pieriseră numai 181 de soldaţi. Mai rău fusese ooc

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

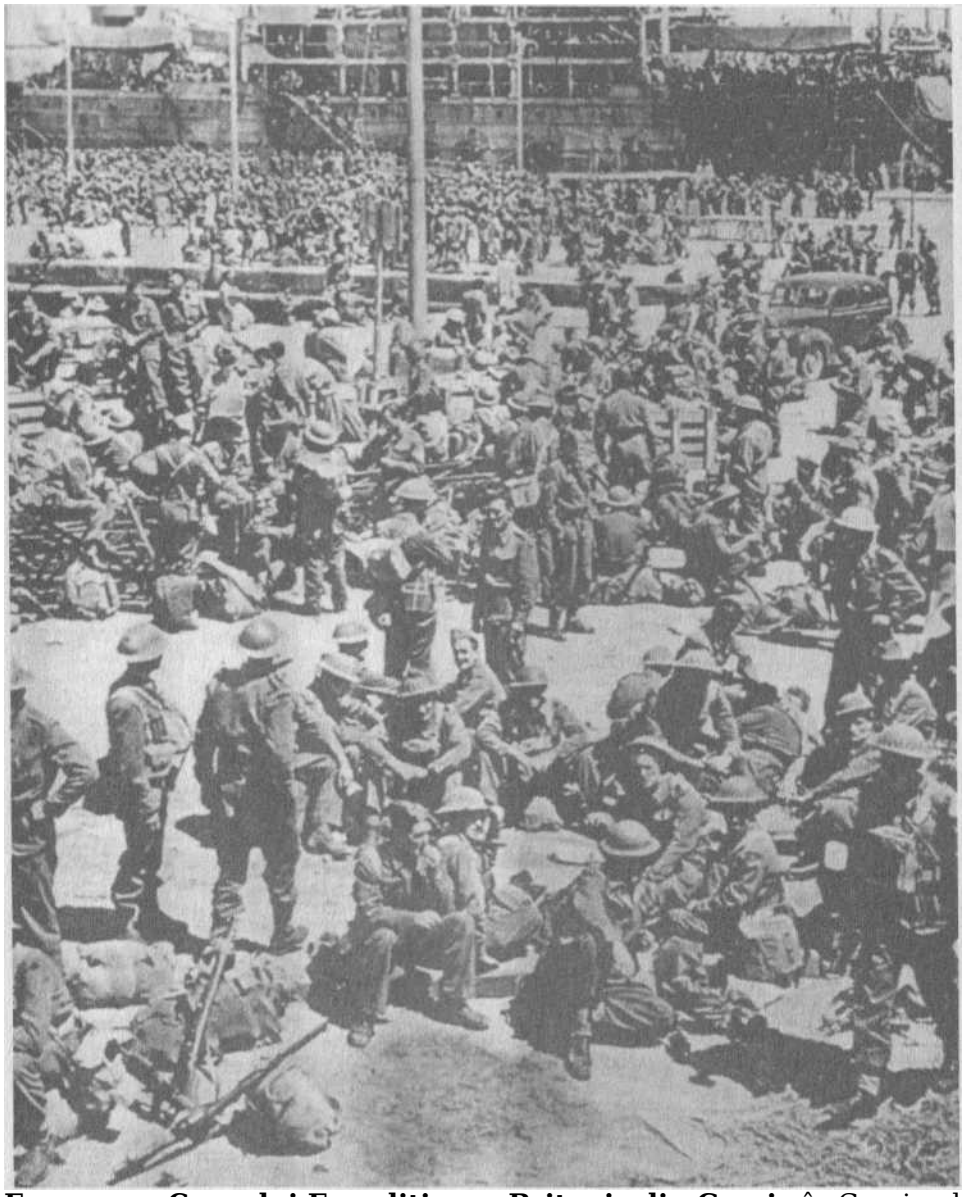

Evacuarea Corpului Expediţionar Britanic din Grecia în Grecia, dar în întreaga campanie, Germania a avut 1684 de morţi şi 3752 de răniţi.

Churchill, care nu reuşise să creeze frontul balcanic, putea fi totuşi mulţumit de evoluţia situaţiei. Hitler fusese atras în cazanul balcanic şi nu era uşor să scape de acolo.

BOGUStă W WOŁOSZANSKI

Campania din Balcani s-a încheiat în trei săptămâni

9 RR

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

În Iugoslavia abia se stinseseră ecourile luptelor armatei regulate, că deja colonelul Draza (Dragolujb) Mihailović, care jucase un rol esenţial în răsturnarea prinţului Pavle, s-a şi aşezat în fruntea puternicelor detaşamente de partizani. Comuniştii sub conducerea lui Josip Broz Tito s-au adunat în munţi. Hitler nu trebuia să uite că erau 300.000 de soldaţi ai armatei iugoslave care scăpaseră de prizonierat şi majoritatea se deciseseră să continue lupta. Aşadar, în Iugoslavia trebuia să lase forţe importante de ocupaţie. Iar toate acestea se petreceau în ajunul uriaşei operaţiuni pentru care Germania era deja pregătită: războiul cu Uniunea Sovietică. Pe atunci încă nimeni nu ştia ce influenţă hotărâtoare asupra cursului acestui război urma să aibă întârzierea declanşării lui cu peste o lună. Din cauza operaţiunii din Balcani, *Wehrmachtul* a lovit nu la 15 mai, aşa cum planificase iniţial, ci la 22 iunie. Hitler, care considera că războiul din est va dura cel mult 17 săptămâni, nu vedea motive să se gândească la toamna şi iarna duşmănoase din Rusia. După cele mai pesimiste planuri, în noiembrie 1941 rezistenţa Armatei Roşii trebuia să înceteze.

Marea masă a armatei germane număra 120 de divizii, dintre care 17 blindate, care dispuneau de peste 3.000 tancuri, sprijinite de armatele din România, Ungaria, Slovacia, Finlanda se afla deja la punctele de pornire. Se apropia momentul care avea să hotărască soarta războiului mondial. Hitler considera că înfrângerea Uniunii Sovietice nu numai că îi va realiza planul de dobândire a spaţiului vital pentru poporul german, dar va clarifica definitiv şi situaţia din Europa. Marea Britanie mai continua să lupte, dar, văzând înfrângerea marilor puteri din Europa, va trebui să admită că războiul nu mai avea sens şi este cazul să negocieze cât mai rapid condiţii corespunzătoare pentru încheierea păcii.

Totuşi Hitler era fără îndoială neliniştit de faptul că, în vest, frontul rămânea deschis. Era conştient de faptul că politicienii britanici, care doreau de mult să pună capăt războiului cu Germania, ştiau că se apropie ceasul al unsprezecelea în negocierile cu Germania. Hitler, învingătorul Uniunii Sovietice, nu mai era dispus să propună condiţii de pace atât de avantajoase ca înainte de începerea războiului din răsărit. Oare îşi pusese în minte să facă acest lucru aşa cum îi plăcea lui cel mai mult: printr-o întorsătură

bruscă, printr-un eveniment la care nu se aştepta nimeni?

99Q

BOC. UST AW WOI OS/ANSKI

Neobişnuita decizie a locţiitorului

Führerului

Era o zi frumoasă şi însorită, aproape fără pic de vânt. Prognoza spunea că vremea bună va ţine până seara – şi aceasta a avut fără îndoială o influenţă decisivă asupra lui Rudolf Hess. În ziua de sâmbătă, 10 mai 1941, a luat prânzul împreună cu Alfred Rosenberg, un vechi camarad de partid, după care, la ora 14.20, s-a întors acasă, în cartierul înstărit Harlaching din München. S-a schimbat şi şi-a pus uniforma albastră de aviaţie, apoi a coborât în salon, să ia ceaiul împreună cu soţia. Era calm, stăpân pe sine, ba chiar blând, ceea ce, ţinând seama de firea lui impulsivă, înclinată spre schimbări bruşte de dispoziţie, nu se întâmpla prea des.

Rudolf Hess împreună cu soţia sa, lise, şi cu Hitler
*O A*fi

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

Lise Hess privea cu uimire la cămaşa albastră a soţului ei, la cravata bleumarin şi la vestonul cu însemne a căror semnificaţie îi era necunoscută. Câteva zile mai târziu, când un croitor din München i-a trimis nota de plată, a aflat că era o uniformă de căpitan de aviaţie. Nu-şi văzuse niciodată soţul într-o astfel de uniformă.

— Ce e cu cămaşa asta albastră? a întrebat ea.

— Am vrut să-ţi fac o surpriză plăcută, a zâmbit Hess. îi ascundea soţiei ceea ce urma să se întâmple în acea zi.

— Când te întorci?

— Nu ştiu sigur, poate mâine. Cu siguranţă că voi fi acasă luni seara.

— Ce? Mâine? Luni? Nu cred, nu te întorci aşa de repede.

lise nu ştia de ce spusese asta, dar cuvintele ei au avut un efect ciudat. Hess a sărit de pe fotoliu şi a pornit sus, în camera unde dormea fiul lor, Wolf Rudiger, pe care îl poreclise Buz. L-a trezit din somn şi s-a jucat cu el câteva

minute bune. lise a observat că în ultimele săptămâni soţul ei îşi dedicase mai mult timp fiului. Era mulţumită, căci de regulă obligaţiile de partid îl ţineau mult timp la serviciu, până seara târziu, şi se întorcea prea obosit ca să se mai joace cu copilul. Schimbarea bruscă petrecută cu soţul ei îi trezea curiozitatea, poate chiar şi o oarecare suspiciune, dar nu avea motive să se neliniştească.

În jurul orei 15.00 în încăpere a intrat Josef Platzer, secretarul lui, şi l-a informat că sosise maşina. Hess a plecat în grabă de acasă, lise a văzut pe fereastră cum s-a aşezat alături de Rudolf Lippert, şoferul mercedesului de serviciu. Pe canapeaua din spate şedeau adjutantul lui Hess, Karlheinz Pintsch, şi un ofiţer din garda personală, pe care nu ştia cum îl cheamă. Au plecat repede.

Câteva zeci de minute mai târziu s-au oprit într-o pădure. Hess a luat de la Pintsch prognoza meteorologică şi a studiat-o atent mult timp. După aceea s-a plimbat de unul singur prin pădure câteva minute şi s-a întors la maşină. Abia atunci le-a spus că merg la aeroportul uzinelor Messerschmitt din Augsburg. Nu era nimic neobişnuit. Adjunctul lui Hitler adora să zboare cu avionul. În septembrie 1939 îl uimise chiar şi pe Hitler când îl rugase să-i dea voie să intre în *Luftwaffe* şi să ia parte la acţiunile de luptă din Polonia. Era fără îndoială o încercare de a atrage atenţia asupra sa şi de a recâştiga favorurile Führerului, pe care le dobândiseră alţii. Hitler nu numai că nu a fost de acord ca adjunctul lui să se aşeze la comanda unui avion

O ***A A***

BOGUST AW WOLOS/ANSKI

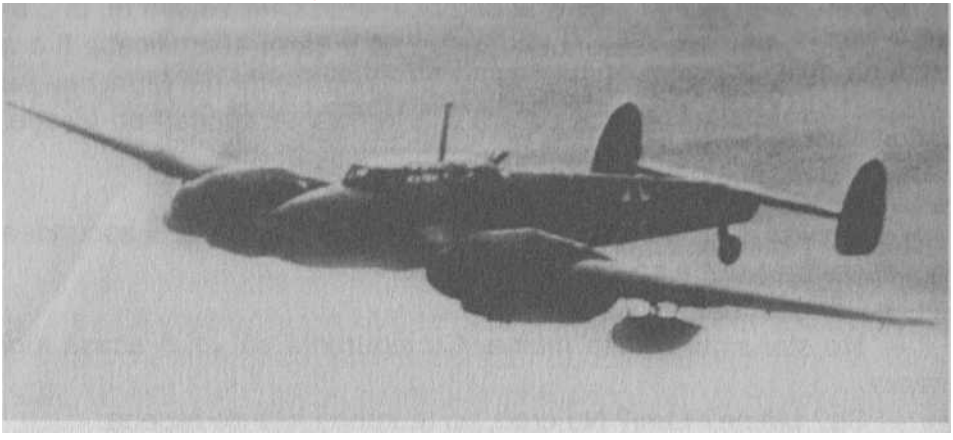

Messerschmitt Bf110 cu rezervoare suplimentare sub aripi de luptă, dar îi interzisese în general lui Hess să piloteze. Acesta îi dăduse cuvântul că, timp de un an, nu va pilota şi se ţinuse de cuvânt. Dar în septembrie 1940, când această interdicţie nu-l mai obliga, nu i-a mai cerut acordul lui Hitler şi a început să zboare din nou. De la München, unde locuia şi lucra, erau numai câteva zeci de kilometri până la Augsburg, un orăşel bavarez încântător pe râul Lech, unde se găseau marile uzine de avioane ale lui Willy MesserschmittIniţial, Hess a făcut zboruri de antrenament în cabina avionului de vânătoare cu un singur motor şi un singur loc, *Bi 109,* după aceea a trecut pe bimotorul *Bi 110.* A efectuat primul zbor însoţit de generalul Hans Baur, pilotul personal al lui Hitler, ca să se familiarizeze cu avionul mai mare. Apoi s-a delectat de unul singur cu zborurile. Zbura

Willy Messerschmitt **(1898 – 1978), absolvent al Institutului Tehnic din München (1923), în 1926 a obţinut postul de şef al constructorilor din Bayerische Flugzeugwerke din Augsburg. În 1938, firma s-a transformat în Messerschmitt-Aktien-Geselleschaft, producătoare de avioane de vânătoare, considerate cele mai bune din cel de-al Doilea Război Mondial, *Bi 109* şi primul avion rachetă din lume *Me 163* şi cu reacţie *Me 262.* După război, Messerschmitt a fost internat timp de doi de autorităţile americane; după eliberare, firma lui a produs case prefabricate şi maşini de cusut. În 1956 a început producţia de avioane. În 1968 a luat conducerea noii firme Messerschmitt-Bolkow-Blohm care producea sateliţi, elicoptere şi proiectile pentru rachete.**

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

Rudolf Hess pe aeroportul din Augsburg întotdeauna cu avionul versiunea D, cu numărul 3869 şi literele majuscule *VJ* OQ, scrise pe cabină alături de crucea neagră, ceea ce însemna că nu este un avion de luptă, ci utilizat pentru testări sau antrenament. La început, când Hess sosea la Augsburg, era salutat chiar de Willy Messerschmitt, dar ulterior, când aceste vizite au devenit mai frecvente, i-a delegat această misiune lui Théo Croneiss, unul dintre directori, care era şi el foarte ocupat, aşa că l-a dat în grija unui pilot mai tânăr. Hess era mulţumit de această întorsătură a lucrurilor, căci se simţea mai puţin păzit. Dar întotdeauna după ce termina zborul se ducea să stea de vorbă cu profesorul Messerschmitt. Se pare că făcea anumite observaţii şi propuneri de modificare a construcţiei avionului, pentru ca acesta să poată zbura mai mult timp. În timpul uneia dintre convorbiri, criticând independenţa prea mică de zbor, l-a convins pe constructor să-i monteze două rezervoare suplimentare de combustibil cu un volum total de 700 litri. Primele avioane *Bi 110* aveau o rază de acţiune ce nu depăşea 1100 kilometri. În versiunea C, au fost introduse motoare mai bune, Daimler Benz *601A* cu rezervoare suplimentare de benzină pe aripi, ceea ce permitea lungirea razei de acţiune până la 1400 km. Însă creşterea forţei de foc a avioanelor de vânătoare franceze şi engleze i-a obligat pe constructori să folosească un blindaj suplimentar al cabinei, ceea ce a micşorat din nou performanţele avionului. Luptele din Norvegia au demonstrat că rezerva de combustibil trebuie mărită şi, în acest scop, s-a montat sub cabină un rezervor cu capacitatea de 1188 litri, dar aceasta s-a dovedit a fi o soluţie fatală. Avionul de vânătoare din această versiune, numit *Dackelbauch,* arăta de parcă ar fi fost pe

BOQUStă W WOL08ZAN3KI

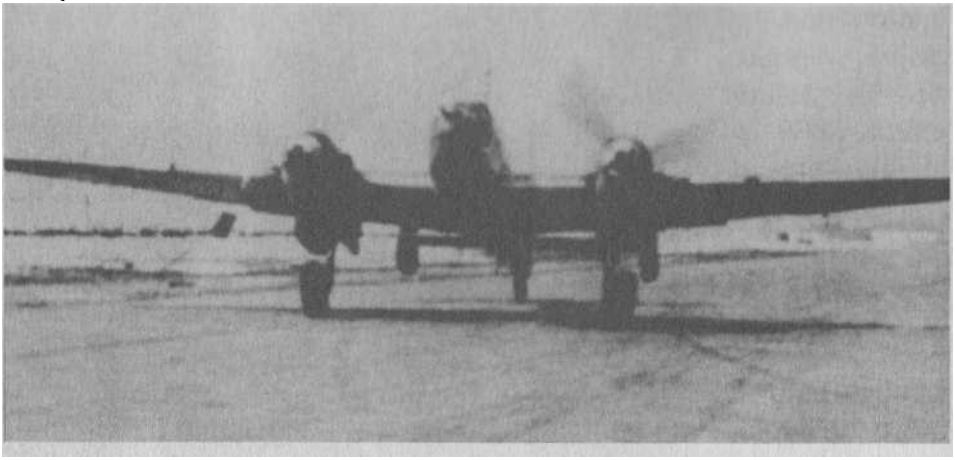

Messerschmitt Bi 110

cale să dea naştere în orice clipă unui avionaş mai mic, dar nu criteriile estetice erau cele mai importante, căci apărea o problemă mai importantă: dacă era nimerit în rezervorul de sub cabină izbucnea un incendiu şi echipajul era ucis. Din acest motiv, s-a renunţat rapid la producţia de avioane „însărcinate” şi au fost montate sub aripi două rezervoare cu capacitatea de 300 – 900 litri. Aceste avioane aveau o independenţă de zbor de până la 2000 km.

Au ajuns la aeroportul uzinelor Messerschmitt din Augsburg după ora 16.00. Totul se desfăşura conform planului, deşi lipsa combinezonului de piele şi a gulerului de blană îl irita vizibil pe Hess. Luase aşadar combinezonul unui anume Helmut Kaden, al cărui nume era înscris pe eticheta interioară a gulerului. Un amănunt. Putea să pară că unul dintre piloţi luase din greşeală combinezonul locţiitorului lui Hitler, dar dulapurile din vestiar nu erau accesibile tuturor, pe de altă parte, combinezonul lui Hess avea etichetă cu numele lui. Nu era timp să se cerceteze ce se întâmplase cu combinezonul şi de ce dispăruse. Câteva minute mai târziu, un alt eveniment l-a enervat: unul dintre motoarele avionului Messerschmitt *Bi 110***OAA**

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

Imediat după ora 17.00, Rudolf Hess a condus avionul pe pista de decolare. Pilotul a încălzit motorul. A primit aprobarea de decolare şi la ora 17.15 s-a pus în mişcare. Karlheinz Pintsch a făcut ultima fotografie, de rămas-bun, când avionul se afla deja pe pista de decolare. Sub aripi nu se văd rezervoarele suplimentare! Clădirile din fundal arată că este vorba, într-

adevăr, de aeroportul din Augsburg. Umbra lungă pe care o aruncă avionul pare să confirme că fotografia a fost făcută târziu, după-amiaza, pe vreme bună. Dar nu putem fi siguri că Pintsch a apăsat pe declanşator în ziua de 10 mai la 17.15 şi nu înaintea altui zbor anterior al lui Hess sau cu alt avion.

Se pare că şi mai înainte Hess încercase să ajungă până în Anglia.

Aşa cum a afirmat el însuşi mai târziu, a decolat pentru prima dată în decembrie 1940, dar vremea rea l-a obligat să se întoarcă. Martorii spun altceva. Helmut Kaden, asistentul comandantului aeroportului din Augsburg a afirmat că Hess a făcut prima încercare în noiembrie 1940. La rândul lui, Karlheinz Pintsch, adjutantul lui Hess, a afirmat că prima încercare de acest fel avusese loc de-abia în ianuarie 1941. Atunci, înainte de zbor, Hess i-ar fi înmânat două plicuri: unul destinat chiar lui, celălalt lui Hitler.

— Dacă nu mă întorc în patru ore, te rog să citeşti scrisoarea pentru dumneata, iar pe cealaltă să i-o dai lui Hitler cât mai curând posibil.

Pintsch a aşteptat patru ore şi cincisprezece minute, după care a deschis plicul adresat lui. A aflat cu uimire şi stupoare că şeful lui zburase în Scoţia, ca să se întâlnească acolo cu ducele de Hamilton, pe care îl cunoscuse în 1936 în timpul olimpiadei de la Berlin şi să ceea ce reprezenta 60% din starea de la 29 iunie acelaşi an. Din acest motiv, chiar în timpul bătăliei pentru Anglia, s-a renunţat la trimiterea acestor avioane în luptă pe timpul zilei sau li s-a dat o escortă de avioane de vânătoare cu un singur motor, iar din 1941 au fost destinate numai zborurilor pe timp de noapte, în care se descurcau bine. La versiunile *F* şi G s-a folosit radarul, care le-a mărit eficacitatea de acţiune. La sfârşitul anului 1941, uzinele Messerschmitt au început să lucreze la versiunea nouă *Bi 110,* cu motoare cu putere mai mare şi mai bine înarmate. Producţia versiunii celei mai avansate *G-4* a început în iunie 1942 şi aceste avioane au preluat cea mai mare greutate a apărării Reich-ului de raidurile de noapte ale Aliaţilor. Până la sfârşitul războiului au fost construite 5762 avioane *Bi 1101* n versiunile de la *A* la G.

Date tactico-tehnice *(Bi 110G-4 c):* două motoare cu puterea de 1475 CP fiecare, anvergura 16, 25 m, lungimea 13, 0 m, greutatea max. la decolare 10 024 kg, viteza max. 550 km/h, raza de acţiune 900 km, armament 2 tunuri calibru 30 mm, 2 tunuri calibru 20 mm, 1 mitralieră dublă calibru 7, 9 mm *(Bi 110G-4/R3)* sau 2 tunuri calibru 20 mm, 4 mitraliere calibru 7, 9 mm şi o mitralieră dublă MG 81Z calibru 7, 9 mm.

9 AR

BOGUStă W WOŁOSZANSKI

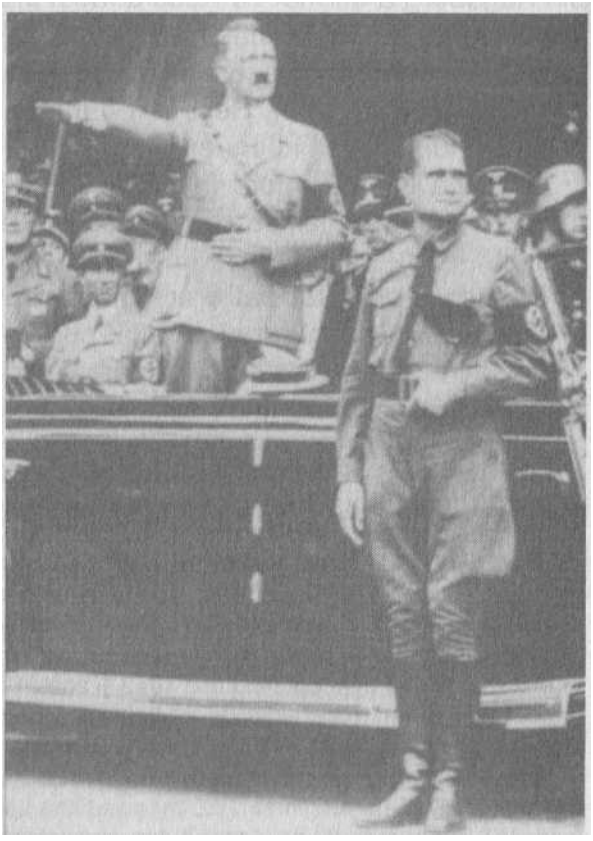

obţină ajutorul lui pentru a ajunge la autorităţile britanice, cărora dorea să le propună să încheie pace. Într-un prim impuls, Pintsch îi împărtăşise informaţia lui Rudolf Lippert, şoferul lui Hess. Dorea un sfat, nu ştia absolut deloc ce să facă şi îşi dădea seama că îl ameninţă cele mai severe consecinţe. Din fericire, peste câteva minute a auzit huruitul motorului şi deasupra aeroportului a apărut avionul
Bi 110, pilotat de Hess. Când a intrat cu avionul în hangar şi a coborât, Pintsch a ajuns şi el gâfâind acolo.

Hess i-a explicat că fusese nevoit să se întoarcă din cauza unei avarii care nu-i permitea să ia înălţime. Probabil voia să spună că nu reuşise să ia înălţimea necesară ca să poată traversa munţii. Care munţi? Dacă zburase spre Scoţia timp de două ore, ar fi trebuit să ajungă până deasupra Mării Nordului şi acolo nu erau niciun fel de munţi! Atunci poate că ţinta călătoriei

lui era alta. Astăzi nimeni nu va mai reuşi să stabilească acest lucru.

Momentul ultimei încercări a sosit în ziua de sâmbătă 10 mai 1940.

Rudolf Hess a pornit într-o călătorie nebunească, care reprezenta o mare provocare chiar şi pentru el, un pilot atât de încercat.

Distanţa de la Augsburg la reşedinţa Dungavell
Hill din Scoţia a ducelui de Hamilton în linie dreaptă era de aprox.

1300 kilometri, şi o mare parte a zborului se desfăşura deasupra mării. Menţinerea direcţiei de către un pilot aflat de unul singur în cabină era foarte dificilă, iar cantitatea de *Rudolf Hess, mereu credincios lui Hitler*

HAZtiUIUL ***Stt Ht*** I *AL* LUI UnUKUllLL

*

Martin Bormann, cel care a câştigat bunăvoinţa lui Hitler benzină, chiar dacă avionul ar fi avut un rezervor suplimentar, era mică. Un vânt puternic din faţă, o abatere cât de mică de la traseu, sau nevoia de a fugi de un avion de vânătoare inamic întâlnit întâmplător, când ar fi trebuit să dezvolte viteza maximă, nu-i lăsau marjă de eroare. De ce se decisese omul care deţinea cea mai înaltă funcţie în partidul de guvernământ NSDAP

să întreprindă o astfel de expediţie?

Rudolf Hess, care stătuse credincios alături de Hitler încă de pe vremea puciului nereuşit de la München din 1923, primise în ianuarie 1933, atunci când Hitler obţinuse funcţia de cancelar, cea mai înaltă funcţie din cadrul partidului, aceea de adjunct al Führerului. Între timp însă Hitler, care s-a mutat cu sediul la Berlin, lăsându-şi prietenul la sediul partidului nazist din München, a uitat repede de el. Iar acesta vedea cu tot mai multă tristeţe cum locul lui alături de Führer este luat de Hermann Göring, pe care îl ura din toată inima. Mâna dreaptă a lui Hitler în probleme internaţionale devenise Joachim von Ribbentrop, pe care Hess îl considera, pe drept cuvânt, un carierist şi un prostănac. Funcţia de mare răspundere de secretar al lui Hitler fusese ocupată de un omuleţ mic şi neînsemnat, Martin Bormann, pe care tocmai Hess îl adusese la München şi îl prezentase Führerului.

Hess se împăca greu cu această situaţie, până când în cele din urmă întrezărise o şansă pentru sine. Putea să-i fie din nou de ajutor Führerului în întreprinderea lui cea mai importantă. Acest lucru s-a întâmplat după izbucnirea războiului, când canalele diplomatice normale fuseseră tăiate odată cu încetarea activităţii ambasadelor ţărilor aflate în luptă. Locul diplomaţilor oficiali fusese luat de emisarii şi intermediarii din ţările neutre, care puteau să călătorească foarte uşor între Berlin, Paris şi Londra. Fireşte, Hitler nu putea să-i primească.

d

eoarece şi-ar fi compromis imaginea de conducător de fier, care le dictează celor învinşi condiţiile şi nu discută cu ei. Din acelaşi motiv, Hitler nu putea recurge nici la ministrul de Externe. Avea nevoie de cineva din cercul lui apropiat, deoarece guvernele ţărilor inamice puteau lua în serios propunerile făcute de intermediarii neutri numai dacă ştiau că acestea provin de la un om apropiat Führerului.

Bormann nu se potrivea deloc cu o asemenea misiune, deoarece rămânea totdeauna în umbră, în spatele Führerului. Nici

Himmler, şeful aparatului terorii, cel care condusese exterminarea populaţiei din
Polonia ocupată, nu putea juca acest rol. Dintre colaboratorii cei mai apropiaţi cel mai bun ar fi fost Hermann Göring, comandantul *Luftwaffe.* Şi într-adevăr, şi înainte de izbucnirea războiului şi după aceea, Göring dusese negocieri secrete cu guvernului lui Neville Chamberlain, prin intermediul industriaşului suedez Birger Dahlerus. Putuse să facă acest lucru până în momentul în care *Luftwaffe* devenise arma principală în bătălia pentru Anglia, mai exact până în momentul în care începuseră raidurile teroriste împotriva Londrei. După aceea, niciunul dintre politicienii britanici nu mai putea să primească emisari ai comandantului forţelor aeriene, care distrugeau clădirile din Londra şi ucideau oamenii fără apărare pe străzile oraşului.
Apărea o şansă pentru Rudolf Hess. Ce e drept, asupra lui apăsa răspunderea pentru acte criminale penale, dar în Occident nimeni nu ştia acest lucru. În septembrie 1935.
Hess dăduse o dispoziţie ca toate agenţiile de partid să informeze

Hermann Göring; până în 1940 a condus negocieri secrete în numele lui Hitler

Gestapoul despre persoanele care critică partidul nazist. În aceeaşi lună semnase legile antisemite de la Nürnberg. În mai 1938, îşi pusese semnătura pe decretele care le luau evreilor dreptul la vot şi de a ocupa funcţii în instituţiile publice. În iulie acelaşi an, pe baza dispoziţiei lui, medicilor evrei li se ridicase dreptul de a practica medicina. Dar acestea erau decrete de partid, necunoscute opiniei publice din Marea Britanie. Hess şi-a propus să profite de şansa de a începe negocieri în numele lui Hitler. Omul care l-a convins că procedează corect a fost vechiul lui prieten, profesorul Albrecht Haushofer, fiul profesorului Karl Haushofer. Acesta era unul dintre cele mai misterioase personaje de pe scena politică a celui de-al
Treilea Reich. Născut în 1903, a împărtăşit preocupările tatălui său.
La vârsta de 21 de ani, a terminat studiile la Facultatea de Istorie şi Geografie a Universităţii din München. Un an mai târziu, a devenit secretar general al Asociaţiei Geografice din Berlin. În 1933, când naziştii au ajuns la putere, Albrecht, deşi condamna ideologia lor, nu s-a opus pe faţă şi nici nu a emigrat din Germania.

Cu siguranţă, conştiinţa faptului că în vinele lui curge şi sânge evreiesc l-a făcut să se abţină de la orice fel de acţiuni care ar fi putut să le dăuneze celor apropiaţi. În momentele cele mai grele, când au apărut primele semne de ameninţare.

Albrecht a început să se teamă că îşi va pierde postul de editor al revistei Asociaţiei Geografice şi atunci Rudolf Hess a fost cel care l-a ajutat.

Adjunctul Führerului nu uitase că profesorul Karl

Haushofer îl ajutase în *Rudolf Hess şi Albrecht Haushofer* lunile cele mai grele de după Primul Război Mondial, când sosise la München ca ofiţer demobilizat, îl protejase şi îl sfătuise după puciul

DV/VJUOU «T» f¥ULUOE. «MOF\l nereuşit din 1923. Când în Germania a început valul de antisemitism guvernamental, Hess le-a dat celor doi fii ai profesorului Karl Haushofer documente din care reieşea că sunt „arieni de onoare”, ceea ce le garanta siguranţa personală. La jumătatea anului 1933, i-a propus lui Albrecht să ţină cursuri de geografie politică la Şcoala Superioară de Politică din Berlin şi atunci s-a constatat cât de importante erau garanţiile lui. împotriva cursurilor a protestat însuşi Josef Goebbels, ministrul Propagandei, care afirma că este inadmisibil ca un evreu să predea tinerilor germani. Drept răspuns, Albrecht i-a trimis o scrisoare în care îi spunea că tatăl lui şi el îl cunosc personal pe Führer şi pe adjunctul lui şi i-a anexat şi o copie a scrisorii de garanţie. A fost suficient ca de atunci încolo să poată trăi liniştit. În acelaşi timp, s-a apropiat şi de Hesss care îşi dădea seama de lacunele educaţiei lui politice şi îi făcea plăcere să se întâlnească cu Karl şi Albrecht Haushofer, ca să discute pe tema celor mai importante evenimente internaţionale şi interne şi să-şi lărgească cunoştinţele despre mecanismele economice şi politice. Treptat, Albrecht a devenit cel mai important sfătuitor al adjunctului Führerului. Cu siguranţă că el îi sugerase protectorului său planul de a începe negocieri de pace cu guvernul britanic.

Cunoştea admirabil scena politică britanică. Ştia cât de neclintit este Winston Churchill în atitudinea lui faţă de Germania, dar îşi dădea seama în acelaşi timp care sunt forţele din Marea Britanie care se pronunţă în favoarea încheierii războiului cu Germania. Înainte de război, profesorul Haushofer fusese de multe ori la Londra şi avea acolo informatori excelenţi. Cel mai important era marchizul Douglas of Claysdale, fiul bogatului şi influentului duce de Hamilton. Se cunoscuseră în 1936, când, în calitate de membru activ al Asociaţiei Anglo-germane, marchizul sosise la Berlin, la jocurile olimpice. Îşi făcuseră reciproc o impresie care depăşea cu mult cadrul simplei prietenii, căci există bănuieli întemeiate că stabiliseră o legătură homosexuală. Fratele lui Albrecht a recunoscut că fusese interogat de Gestapo în privinţa orientării lui sexuale, iar după război, Lordul Beaverbrook a afirmat că are dovezi întemeiate cu privire la faptul că Douglas şi Albrecht Haushofer erau membri ai unui cerc de homosexuali. S-au întâlnit de mai multe ori la Londra, de pildă în martie 1937, când Douglas îl prezentase pe Albrecht membrilor influenţi ai Asociaţiei Anglo-germane şi câtorva deputaţi.

Nu era aşadar de mirare că Albrecht şi Karl Haushofer se implicaseră în planul lui Hess, care urma să-i garanteze adjunctului Führerului un loc

central în politica externă germană.

Întâlnirea decisivă urma să aibă loc la 21 august 1940, când Rudolf Hess a sosit la vila din Alpi a lui Karl Haushofer şi a avut cu el o convorbire care a durat de la ora 17.00 la ora 2.00 noaptea. Mai târziu, profesorul îi scria fiului său despre această întâlnire, numindu-l pe oaspetele său cu pseudonimul „Tomo”:

„După cum ştii, totul este pregătit pe insulă pentru un atac dur şi nemilos, astfel încât este suficient ca o persoană de rang înalt să apese pe buton [era vorba fireşte despre Hitler şi despre invadarea Marii Britanii – BW], Dar în faţa acestei decizii, care este probabil inevitabilă, se impune să ne gândim dacă nu există şi altă cale de a opri ceva ce poate avea consecinţe cu bătaie lungă. Este o linie de raţionament despre care trebuie să te informez, căci aşa mi-a fost prezentată şi mie. Sesizezi cumva o posibilitate de discutare a acestei chestiuni într-un al treilea loc [adică în afară de Berlin şi Londra – BW], printr-un intermediar, eventual prin bătrânul Hamilton sau alt Hamilton?”

„Bătrânul Hamilton”.
era Sir Ian Hamilton, veteran din
Primul Război
Mondial, în care se distinsese în
luptele de la
Gallipoli, „alt Hamilton”.
putea fi fiul acestuia.

Douglas, născut în 1903.

Fără îndoială, această candidatură
era cea mai bună, deoarece
Douglas făcuse cele mai mari
eforturi ca să se ajungă la
încheierea războiului, în care erau
angajate patria lui şi Germania. În
septembrie 1939, luând *Ducele*
Hamilton

cuvântul în Parlament, a insistat să se înceapă negocierile de pace. Într-o scrisoare publicată în ziarul *Times* din 6 octombrie acelaşi an, propunea să se recunoască Germaniei *Lebensraum* şi coloniile, ceea ce ar fi grăbit încheierea păcii.

În timpul discuţiei de la vila din Alpi, Haushofer i-a mărturisit lui Hess că tocmai primise o carte poştală de la Lisabona, de la o veche prietenă, Mrs. Violet Roberts. Cartea poştală cuprindea salutări pentru familie şi adresa de retur: „cutia poştală 506” din Lisabona, oraş ideal pentru începerea negocierilor de pace. Doamna Roberts era o persoană cu existenţă reală şi bună prietenă cu familia Haushofer încă din anii ’20. Acum însă avea 76 de ani şi fără îndoială că nu călătorise în Portugalia ceea ce, ţinând seama de vârsta ei, ar fi fost destul de dificil. De ce o alesese Haushofer ca persoana care garanta că scrisorile lui secrete nu vor nimeri în mâinile cui nu trebuie? Faptul că o cunoştea încă de dinainte de război, nu era nicio garanţie, în schimb, legăturile de familie ale Violetei Roberts cu siguranţă puteau fi. Vărul ei, Walter Stewart Roberts era absolvent al colegiului de elită Eton, pe care îl frecventase în anii 1902 – 1908. În acelaşi timp învăţase acolo Stewart Menzies, şeful de mai târziu al serviciilor secrete britanice. Aşadar, se cunoşteau foarte bine şi aveau deplină încredere unul în altul. În timpul războiului, Walter Stewart lucrase la Woburn, unde iniţial se găsea un centru de criptologie, care făcea parte din complexul de la Bletchley Park, din primele luni ale războiului acolo se afla centrala spionajului politic. Munca lui Walter era atât de apreciată, încât în 1946 a devenit şeful acestei instituţii. Aşadar, dacă scrisorile de la Haushofer urmau să ajungă la verişoara lui, era numai pentru ca să le preia el. Prin mâinile lui trecea drumul cel mai scurt către Stewart Menzies, dar nu pentru a-l înşela pe Hess, ci pentru a-l atrage în Anglia. Menzies era unul dintre politicienii cei mai apropiaţi de Hamilton, care considerau că războiul cu Germania trebuia să se încheie cât mai repede, cu orice preţ!

Rudolf Hess i-a spus lui Albrecht să trimită o scrisoare la Lisabona, ceea ce s-a întâmplat în ziua de 23 septembrie 1940. La Lisabona, scrisoarea urma să fie pusă în alt plic şi trimisă în Marea Britanie, fără să se vadă că vine din Germania.

„Dragul meu Douglo, scria Albrecht, dacă există cea mai mică şansă ca

această scrisoare să ajungă la tine în timp util, trebuie să profit de ea. În primul rând, îţi trimit salutări personale. Ştii cu siguranţă că afecţiunea mea pentru tine rămâne neschimbată, indiferent de

252

nu « uy/lui wpl-uiil i ru lui ui iumui iill împrejurări. Am auzit de moartea tatălui tău. Sper că nu a suferit prea mult, după o viaţă lungă de durere continuă. Am auzit că cumnatul tău a murit în apropiere de Dunkerque. În zilele noastre trebuie să mă bucur dacă pe deasupra scrisorilor. Dar, nu numai trebuie să mă bucur dacă pe deasupra scrisorilor. Dacă îţi amintești ultima dată scrisoarea din iunie 1939, îţi și prietenii tăi din unele ţări au putea să vă ajut. Dacă se pare potrivit, în Europa, cel mai bine în Portugalia. Pot să ajung oricând la Lisabona (fără dificultăţi) la câteva zile după ce primesc vestea de la tine. Firește, nu știu dacă poţi să convingi autorităţile tale să ţi dea concediu. Dar poate ca vei putea să răspunzi la întrebarea mea. Scrisorile ajung la mine (destul de repede: durează numai patru: cinci zile de la Lisabona) pregătite corespunzător: plic dublu, în interior adresa Dr. A.H., atât și numic mai mult. Pe plic adresa: Minero Suricola Ltd., Rua de Cais de Santarem 32/1, Lisabona, Portugalia. Tata şi mama îţi trimit şi ei urări de bine. Ca de obicei, al tău, A”.

Scrisoarea trimisă prin Lisabona nu a ajuns la destinatar. A primit-o nu Douglas, care, după moartea tatălui său, preluase titlul de duce, ci spionajul britanic, ceea ce ducele a aflat la 15 martie 1940, când s-a prezentat la Ministerul Aviaţiei din Londra, unde fusese convocat de superiorii săi.

Portarul de la parterul clădirii l-a ajutat să-l găsească pe căpitanul Stammers de la spionaj, care se afla într-un birou mic de la etajul al treilea.

— Sunteţi deosebit de punctual. Căpitanul F.G. „Freddie” Stammers s-a ridicat din spatele biroului văzându-l pe ducele de Hamilton.

— În zilele noastre nu mai este o calitate personală, căci depindem cu toţi de posibilităţile de comunicare.

— Am avut noroc de o linie de comunicare bună venind din Scoţia, a spus cu un zâmbet acru Hamilton. De ce m-aţi somat să vin până aici? Hamilton a scos din servietă scrisoarea pe care o primise la 26 februarie de la căpitan.

— Este o invitaţie! a protestat Stammers. Este o invitaţie şi vă mulţumesc că aţi binevoit să răspundeţi la ea.

— Invitaţia nu explică motivele, în afara afirmaţiei că aţi dori să staţi de vorbă cu mine „pe o anumită temă”. Ce fel de temă?

— Dar v-aţi dat seama, fără îndoială, că fac parte din serviciul de spionaj al RAF? Stammers s-a aşezat în fotoliu. Trebuie să vă întreb ce aţi făcut cu scrisoarea de la Albrecht Haushofer?

253

— Din câte îmi aduc aminte, am depus-o împreună cu alte documente la bancă, imediat cum au început raidurile, de teamă să nu fie distrusă de un incendiu sau de explozia unei bombe.

— Cum aşa, imediat cum au început raidurile? Nemţii au început să

bombardeze Londra la sfârşitul lui august 1940… Stammers părea sincer nedumerit. Pe atunci nu puteaţi avea scrisoarea!

— Am primit scrisoarea în septembrie 1939…

Stammers s-a ridicat, s-a apropiat de birou şi a scos din sertar o fotocopie pe care i-a pus-o în faţă lui Hamilton pe măsuţă. Era o fotocopie a scrisorii cu data de 23 septembrie 1940.

Hamilton a luat fotocopia în mână şi se vedea că este din ce în ce mai uimit.

— N-am primit niciodată această scrisoare, a spus el după o clipă. Mă miră că Albert Haushofer încearcă să stabilească legătura cu mine pe timp de război.

— Este un individ ciudat, a spus Stammers, încercând să schimbe subiectul, ca să evite întrebarea cum de ajunsese scrisoarea în mâinile spionajului. Timpul care trecuse de la interceptarea scrisorii până la invitarea ducelui la discuţie, adică peste cinci luni, fusese folosit probabil pentru a se stabili cine este „A”. Se pare că are multe de povestit la Ministerul de Externe din Germania.

— Aşa cred şi eu. Hamilton nu intenţiona să cerceteze soarta scrisorii. L-am cunoscut la Londra. Din câte ştiu, fusese trimis de Ministerul de Externe din Germania ca să-l controleze pe Joachim von Ribbentrop, pe atunci ministru în Regatul Unit. De atunci nu am mai avut legături cu el, cu excepţia scrisorii pe care mi-a trimis-o în iulie 1939. Pot numai să spun că, după părerea mea, omul acesta nu are nimic comun cu războiul.

— Ei bine, vă mulţumesc, domnule căpitan, a spus Stammers, s-a ridicat şi i-a întins mâna.

Hamilton s-a speriat când a aflat pe neaşteptate că serviciul de spionaj reţinuse o scrisoare adresată lui. Nu era vorba de faptul că îl împiedicau să poarte corespondenţă, dar putea să presupună că acţiunile serviciilor secrete nu se limitau la examinarea corespondenţei. Dar de ce ţinuseră scrisoarea aceasta atât de mult timp, din septembrie 1940, până în martie 1941? De ce nu ceruseră explicaţii mai devreme? Putea să presupună că purtau corespondenţă pe la spatele lui cu Haushofer şi pregăteau o capcană.

Şi chiar aşa şi era în realitate, dacă este să dăm crezare arhivelor

spionajului sovietic.

Rezidentul NKVD din Londra preluase un raport de la un colaborator al său, colonelul František Moravec, şeful spionajului ceh de la Londra. Nu se ştie când şi din ce motive stabilise colaborarea cu spionajul sovietic, dar sub pseudonimul „contabilul” transmisese la Moscova multe informaţii importante. Printre acestea era şi raportul din octombrie 1942. Rezidentul NKVD informa centrala în telegrama nr. 50, referindu-se la informaţiile de la Moravec:

„Hess a purtat corespondenţă pe tema misiunii sale cu ducele Hamilton. În această corespondenţă s-au discutat amănuntele organizării zborului, dar Hamilton nu a participat la aceasta personal. Scrisorile lui Hess către Hamilton nu au ajuns la acesta, ci au fost interceptate de serviciile de spionaj, care pregăteau răspunsuri în numele lui Hamilton. În acest fel, britanicii au reuşit să-l atragă pe Hess în Anglia. Colonelul Moravec m-a asigurat că a văzut personal corespondenţa dintre Hess şi Hamilton”.

Oare colonelul Moravec nu se înşela? Falsificarea scrisorilor ducelui Hamilton, pe care Haushofer îl cunoştea foarte bine de patru ani şi cu care schimbase multe scrisori părea puţin probabilă. Întreaga acţiune cerea mult efort şi mijloace şi putea să se trădeze în orice clipă, dacă Haushofer şi Hamilton s-ar fi întâlnit în Elveţia, în Spania sau în Portugalia şi, ţinând seama de faptul că în 1940 ducele plecase de trei ori într-un concediu de 10 zile cu destinaţie necunoscută, cu siguranţă că aşa fusese. Construirea unei capcane atât de misterioase încât Haushofer şi Hess să nu-şi dea seama că sunt păcăliţi de serviciile secrete britanice, eventualitate pe care ar fi trebuit s-o aibă necontenit în minte, era imposibilă. Pe lângă aceasta, alături de Hess se afla ofiţerul SS Franz Felix Pfeffer von Salomon, un om foarte perspicace şi periculos. Din 1934 îndeplinea funcţia de şef al serviciului de informaţii al partidului lui Hess şi ofiţer de legătură cu Serviciul de Securitate (*Sicherheitsdienst*) al lui Heinrich Himmler. Avea contacte excelente în multe capitale europene, inclusiv la Londra. Însuşi Hitler folosea adesea cunoştinţele lui pe tema intenţiilor guvernelor statelor occidentale. Este foarte puţin probabil ca toţi aceşti oameni să se fi lăsat aşa de uşor păcăliţi şi atraşi în capcană.

La o lună după întâlnirea de la Ministerul Aviaţiei, la 25 aprilie 1941, Douglas Hamilton a fost din nou invitat la o întâlnire la Ministerul Aviaţiei.

Nu mai era acolo Stammers, ci doi alţi funcţionari

BOGUST AW WOL OSZANSKI
ai spionajului: căpitanul D.L. Blackford de la serviciile de spionaj ale RAF şi maiorul T.A. Roberts, de la serviciul de contraspionaj MI5.

— Voi intra direct în subiect, a spus Blackford. Vă propun să fiţi de acord să mergeţi în Portugalia cu scopul de a obţine informaţii despre Albrecht Haushofer.

Hamilton nu părea surprins de această propunere.

— Mă voi duce, dacă voi primi un asemenea ordin, a răspuns el, fără a-şi ascunde neplăcerea provocată de această propunere, dar mi s-a spus că pentru astfel de misiuni se aleg voluntari.

Acest răspuns i-a derutat vizibil pe interlocutorii lui.

— Veţi avea desigur timp să reflectaţi la această propunere, a intervenit în discuţie Roberts. Şi noi trebuie să organizăm călătoria la Lisabona pe partea tehnică şi să avem grijă să vă întoarceţi în siguranţă.

Hamilton nu a avut prea mult timp de gândire, căci a doua zi a primit un telefon de la Lordul Eustace Percy, rectorul Universităţii din Newcastle, un om care în 1936 demisionase dintr-o funcţie ministerială în semn de protest faţă de pasivitatea guvernului britanic după pătrunderea armatei germane în zona Renană. Nu se ştie de unde aflase de propunerea pe care i-o făcuseră funcţionarii serviciilor de spionaj prietenului lui, dar îl ruga fierbinte pe Hamilton să accepte misiunea. Era clar că ducele nu avea niciun chef. Nu ştia cum evoluase problema cu prietenul său Haushofer şi ce rol doreşte să-i atribuie spionajul.

Între timp, la o zi după discuţia ducelui cu oamenii de la spionaj, Albrecht Haushofer plecase pe neaşteptate de la München în Elveţia, unde se întâlnise cu preşedintele Crucii Roşii Elveţiene, dr. Jacob Burckhardt. Acesta era un personaj important în negocierile dintre ţările inamice. Încă înainte de război se întâlnise cu Hitler, ca să afle care sunt condiţiile lui de care depindea oprirea agresiunii împotriva Poloniei. Mai târziu încercase să intermedieze negocierile secrete dintre oameni ca Halifax şi Hitler. Ce i-a transmis lui Haushofer? Un lucru este sigur: în martie şi în aprilie 1941 au avut loc multe întâlniri, al căror rezultat l-a convins pe Hess că în Marea Britanie este

aşteptat un trimis al lui Hitler, ca să discute condiţiile de încheiere a păcii.

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

Misteriosul zbor al lui Rudolf Hess

Tot ceea ce s-a întâmplat cu avionul lui Hess pare ciudat şi misterios.

În timp ce avionul Messerschmitt *Bi 110* se afla pe pista de decolare, Karlheinz Pintsch, adjutantul lui Hess, i-a făcut o fotografie. Sub cabina avionului nu se vede rezervorul suplimentar de combustibil; fără acesta, Hess nu avea şanse să ajungă Y°

până la capătul călă.
toriei lui de 1400 km.

Aşadar, se poate presupune că fotografia a fost făcută în altă zi sau că reprezintă alt avion, dacă într-adevăr Hess a decolat cu rezervorul suplimentar.

Dar nu numai acest lucru este neclar în legătură cu acest zbor.

Decolând de la Augsburg, de lângă München, Hess trebuia să traverseze aproape toată Germania pentru a ajunge supra Mării Nordului, într-o perioadă în care apărarea germană an tiaeriană este în de alertă permanentă, din cauza pericolului raidurilor britanice, avionul lui nu putea să

°°km

SCOŢIA

NORVEGIA

ANGLIA

novra Bremen

Canalul

Mânecii

Köln

GERMANIA

18 45

Augsburg

17: 45 –

München
Harta zborului lui Rudolf Hess, reconstituită pe baza declaraţiilor sale

OCT

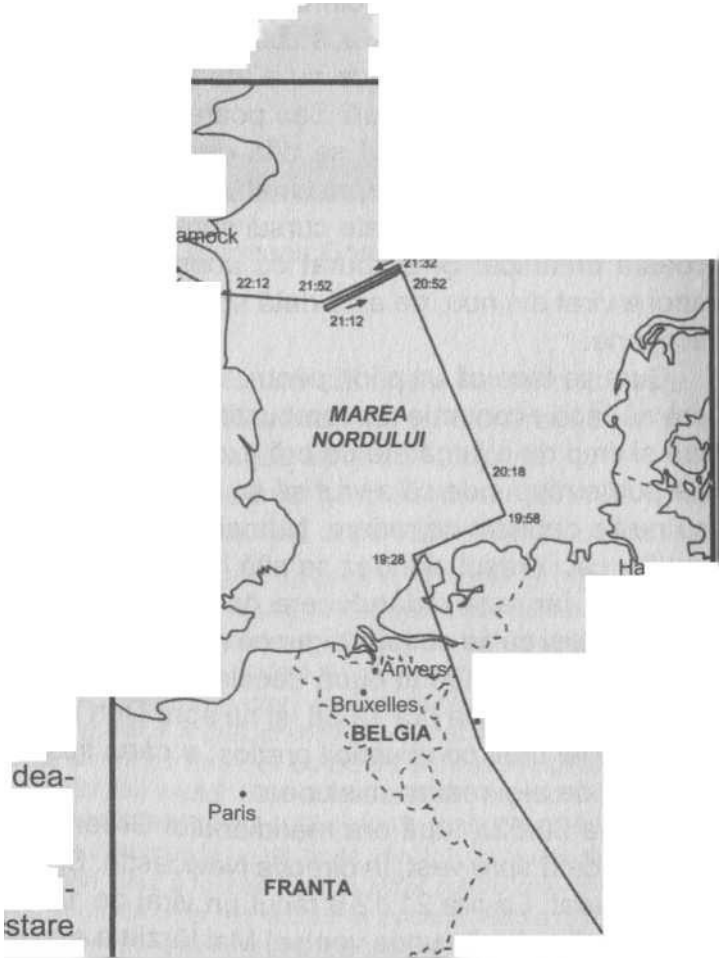

BOGUStă W WOŁOSZAN8KI

se strecoare neobservat. Totuşi nimeni nu a reacţionat la acest zbor singular, ceea ce ar fi fost posibil numai dacă divizioanele de avioane de vânătoare ar fi fost avertizate cu privire la un zbor individual cu un avion Messerschmitt *Bi 110.* Este aşadar clar că, decolând de la Augsburg, Hess nu putea pretinde că intenţionează să se plimbe numai aşa, puţin, prin împrejurimi. Trebuia să prevină în prealabil apărarea antiaeriană, să informeze încotro se îndreaptă şi la ce oră va zbura. Pe lângă aceasta, în perioada în care Hess zbura deasupra Marii Britanii au fost descoperite unde de navigaţie îndreptate spre Newcastle. Oare staţiile din Germania îl ajutau pe adjunctul Führerului să găsească ţinta? Dacă zborul lui nu era o aventură singulară în deplin secret, atunci de ce nu a aterizat undeva în Olanda, ca să-şi completeze

combustibilul? Sau poate aşa a fost?

La ora 19.28, avionul se afla deasupra orăşelului olandez Den Helder, la o distanţă de aproximativ 80 km nord de Amsterdam. Acolo a schimbat pe neaşteptate cursul spre nord-est, îndepărtându-se de coasta britanică! Şi a zburat cu acest curs timp de 30 de minute, apoi a virat din nou, de astă dată spre nord-vest, în direcţia coastelor scoţiene.

Cum se face că un pilot, pentru care misiunea cea mai importantă era să facă economie de combustibil, a efectuat o asemenea manevră şi timp de o jumătate de oră a zburat în sens contrar destinaţiei? Se poate răspunde că a vrut să se îndepărteze de coasta Angliei, ca să nu fie depistat de radare. Numai că această manevră era absolut inutilă, căci oraşul olandez se află la o distanţă de 190 km de coasta britanică, iar raza radarului era de aproximativ 130 km. Dacă Hess dorise totuşi să fie absolut sigur că nu va fi reperat de radar, ar fi putut să se îndrepte imediat după decolarea de la Augsburg spre punctul în care se găsea la ora 19.58, şi nu spre Den Helder. Ar fi economisit în acest fel mult combustibil preţios, a cărui lipsă putea să-i anuleze şansele de a-şi realiza misiunea.

La ora 20.52 (după ora meridianului Greenwich), a virat din nou, de astă dată spre vest, în direcţia Newcastle. Şi din nou s-a întâmplat ceva ciudat. La ora 21.12 a făcut un viraj de 180°, aşadar s-a întors exact în direcţia de unde venise! mai târziu a explicat acest lucru prin necesitatea de a aştepta să se însereze. Era probabil surprins să constate că soarele era atât de sus, căci nu prevăzuse că la latitudinile nordice apusul are loc mai târziu. Până la ora 21.32, adică timp de 20 de minute, a zburat încoace şi încolo, aşteptând lăsarea întunericului.

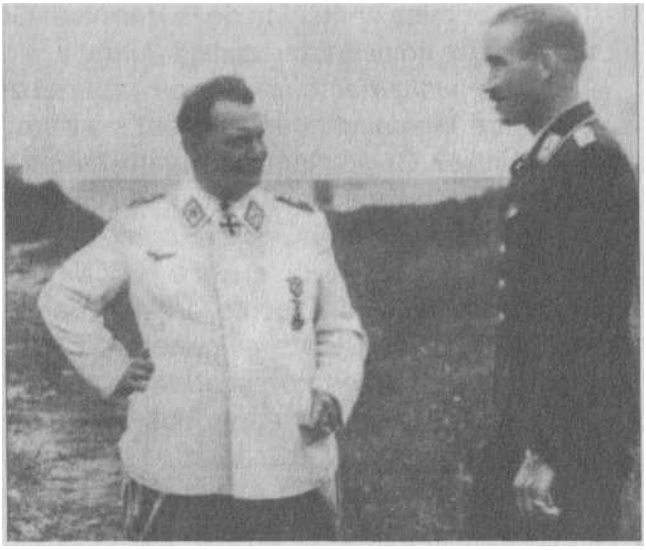

Dar de ce nu se rotise în cerc? Se temea că nu se va mai putea orienta în spaţiu. În sfârşit, la ora 21.52 a ajuns în locul în care fusese cu 40 de minute mai înainte. Acolo a efectuat o corecţie a cursului şi la ora 22.12 a traversat linia coastei.

Se afla deja deasupra Scoţiei, dar nu şi-a dat seama că se abătuse spre sud faţă de traseul dorit.

Calculul vitezei şi al distanţei arată că timpul nu se potriveşte – Hess ar fi trebuit să ajungă la coasta scoţiană cu o oră mai devreme.
Oare aterizase undeva, în Europa, ca să ia combustibil?

Maiorul Adolf Galland**Hermann *G o* ring şi Adolf Galland**

de 10 mai, primise un telefon de la Hermann Göring care, foarte iritat, îi ordonase să ridice în aer toate avioanele.

— *Herr Reichsmarschall,* nu se raportează niciun avion inamic care să intre în spaţiul nostru aerian, s-a mirat Galland.

— Să intre? Ce înţelegi prin „care să intre în spaţiu aerian”? a strigat Göring în receptor. Trebuie să reţineţi un avion care iese din spaţiul nostru aerian! Adjunctul Führerului a înnebunit şi zboară în Anglia cu un *Bi 110*! Trebuie să fie doborât!

Galland trebuia să execute ordinul, dar n-a trimis în urmărirea misteriosului *Bi 110* toate avioanele de vânătoare, ci numai câte unul sau două din fiecare escadră de pe aeroporturile din Olanda. Acestea s-au întors raportând, după cum a afirmat comandantul lor, că nu găsiseră ţinta. Oare să fi minţit Galland, atunci când a relatat convorbirea cu comandantul *Luftwaffe*? Nu ar fi avut niciun motiv să procedeze în felul acesta.

De unde putea să ştie Hermann Göring că Hess decolase spre Marea Britanie? Se pare că tocmai de aceea îi telefonase Pintsch imediat după decolarea avionului lui Hess. Şi de ce Göring, aviator cu experienţă, care putea să calculeze foarte uşor când se va afla avionul deasupra Olandei, îi telefonase lui Galland abia „spre seară”, ordonând să fie doborât avionul *Bi 110,* atunci când acesta era de mult deasupra Mării Nordului?

La ora 22.10, staţia de radiolocaţie Ottercops Moss, dintre Newcastle şi Farne Islands, a depistat o ţintă care se apropia de ţărmul scoţian la o altitudine de 4.000 m. Operatorul a notat în jurnal: „Trei avioane!” Următoarea însemnare este însă şi mai ciudată: din ea reiese că semnalul unuia dintre avioane a dispărut de pe ecranul radarului, iar celelalte două au virat spre mare şi au început să se îndepărteze. Dispariţia primului avion este uşor de explicat, căci, apropiindu-se de coastă, Hess coborâse la 15 m, astfel că avionul lui se găsea sub nivelul de detectare al radarului. Documentele de la bazele de apărare ale coastei arată că în această zonă nu existau avioane britanice de vânătoare, aşadar, cele două care se întorseseră ar fi trebuit să fi fost avioane germane care îl escortau pe Hess. Este foarte probabil să fi fost aşa.

Adjunctul Führerului era un pilot foarte bun, dar pilotarea unui avion de unul singur deasupra mării era foarte riscantă. Nu ar fi avut aeriene

argentiniene şi reprezentant al unor firme americane, iar din 1955 a lucrat în calitate de consultant la uzinele de avioane din R.F. a Germaniei.

mn

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

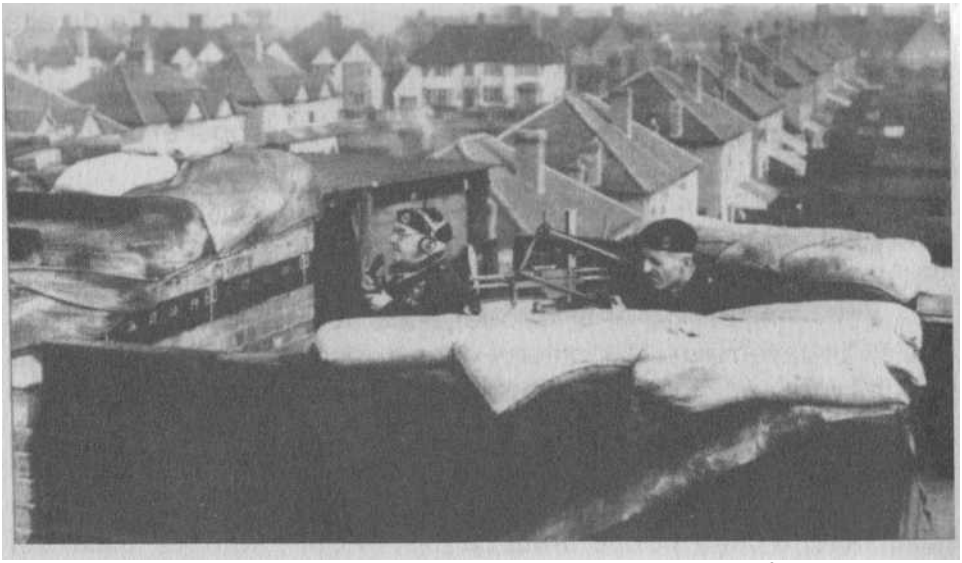

Post de observaţie niciun fel de posibilităţi de apărare în faţa unui avion de vânătoare britanic întâlnit întâmplător. Primele rafale de mitralieră l-ar fi trimis pe fundul mării. Navigarea deasupra mării este deosebit de dificilă. Un vânt puternic din faţă putea să-i epuizeze rezervele de combustibil înainte să ajungă la ţintă. În aceste condiţii, era firesc ca Hess să plece în această misiune dificilă şi primejdioasă escortat de două avioane de vânătoare, care puteau să-l apere de avioanele inamice sau să cheme unităţile de salvare în cazul unei catastrofe.

Uimitor este faptul că există dovezi care sugerează că în acea seară a decolat din Olanda şi a pornit într-un zbor deasupra Mării Nordului cu un avion de vânătoare Messerschmitt *Bi 109* şi Reinhard Heydrich, şeful RSHA. Aşa a afirmat soţia acestuia. Această informaţie a fost transmisă de colaboratorul lui apropiat, Arthur Nebe, şeful poliţiei. Heydrich era un pilot excelent şi desemnarea lui în escorta lui Hess era cât se poate de explicabilă, ţinând seama de secretul strict în care trebuia menţinută această misiune. Dar nu s-au găsit niciodată dovezi scrise care să confirme această versiune.

Ceea ce este încă şi mai ciudat, este că în aceeaşi seară *Luftwaffe* a efectuat un zbor masiv împotriva Londrei, cu participarea a 500 de

bombardiere. Această operaţie a concentrat toate forţele RAF pentru apărarea capitalei, ceea ce a uşurat misiunea lui Hess şi a micşorat

considerabil primejdia de a întâlni avioane de vânătoare. Pe de altă parte, pierderile grele pe care le-au suferit londonezii în timpul raidului, când au murit 1700 de oameni, puteau facilita începerea negocierilor cu guvernul britanic şi tocmai acesta era scopul expediţiei lui Hess.

La ora 22.23, un post de observaţie situat la 11 km nord-est de Alnwick a auzit huruitul avionului, pe care l-a denumit cu criptonimul „Raid 42”. O clipă mai târziu, echipajul postului a identificat avionul Messerschmitt *Bi 110 şi* a raportat acest lucru la camera operaţională din Inverness. Dar ofiţerul care a receptat această ştire s-a gândit că cei de la Home Guard băuseră prea multă bere în timp ce se aflau la post, căci niciun avion de tipul acesta nu putea ajunge atât de departe în nord, pentru că nu ar mai fi avut nicio şansă să se întoarcă. Curând au început să vină rapoarte şi de la alte posturi de observaţie, a căror poziţie arăta că misteriosul avion, identificat din nou ca *Bi 110* sau bombardier cu rază mai mare, tip Dornier *Do 215,* se îndrepta spre Selkirk şi mai departe, spre vest. Nimeni nu se mai putea îndoi de faptul că avionul german se afla deasupra Scoţiei. Dar în aer nu existau avioane de vânătoare britanice, ceea ce reprezenta o încălcare a instrucţiunii nr. 17 emisă de Comandamentul Aviaţiei de Vânătoare în martie 1941. Aceasta ordona ca întotdeauna un avion de vânătoare să patruleze teritoriul dintre Glasgow şi Newcastle. Dar la 10 mai, când avionul lui Hess se afla deasupra Scoţiei, ultimul avion de vânătoare aterizase la ora 21.10.

Comandantul divizionului 602 RAF din Tumhaus era… ducele de Hamilton. Informat de apariţia avionului inamic, acesta a notat:

„Bandiţii [denumire de jargon folosită de britanici pentru avioanele germane – BW] la zece. Acţiune normală de prindere şi doborâre”.

Mai târziu a afirmat:

— Avioanele de vânătoare *Spitfire* din Drem au fost puse în stare de alertă, au fost trimise şi avioane *Hurricane* de la Acklington sau Bulmer.

Dar nu era adevărat. Documentele *(Operaţional Record Books)* în care s-a consemnat activitatea echipajelor arată că abia la ora 22.20 a fost trimis un singur *Spitfire,* al cărui pilot, sergentul Pocock, nu a găsit ţinta.

De fapt, ducele Hamilton nu trebuia să trimită după avionul intrus avioane din divizionul lui, căci avionul lui Hess traversase linia ţărmului în afara sectorului lui.

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

Boulton Paul Defiant

Din aceeaşi zonă, de la aeroportul din Usworth, a pornit în urmărirea intrusului un avion de vânătoare *Defiant*11 august 1937. Primele lupte desfăşurate la 12 mai 1940 au fost încununate de succes, datorită faptului că nemţii fuseseră luaţi prin surprindere de armamentul avionului britanic de vânătoare, constând în 4 mitraliere care trăgeau din spatele avionului. Succesele iniţiale s-au încheiat atunci când piloţii germani s-au orientat că aceste avioane nu pot fi atacate din spate, ci numai de jos sau din faţă, unde nu aveau armament. Curând RAF a retras aceste avioane din operaţiunile zilnice şi în anii 1940 – 1942 au fost folosite ca avioane de vânătoare pe timp de noapte, apoi ca avioane care remorcau ţinte, pentru operaţiuni de salvare pe mare, pentru bruierea staţiilor germane de radar. În total, s-au produs 1064 avioane. Au existat şi în înzestrarea divizionului polonez 307.

Date tactico-tehnice *(Defiant I):* motor cu puterea de 1030 CP, anvergura 11, 99 m, lungimea 10, 77 m. greutatea max. la decolare 3787 kg, viteza

max. 402 km/h, armament 4 mitraliere Browning calibru 7, 69 montate în turela din spatele cabinei pilotului.

BOGUStă W WOI. OSZANSKI

La centrala telefonică a apărării antiaeriene din Usworth era de serviciu operatorul Cecil Bryant. La un moment dat, a primit un ordin telefonic:

— Acest avion nu poate fi atacat!

Maiorul care şedea alături de el şi răspundea de apărarea terestră antiaeriană a primit acelaşi ordin. Cine dăduse acest ordin? Nu putea fi ducele de Hamilton, căci era în afara sectorului lui. Ordinul venea cu siguranţă de la un nivel mult mai înalt.

Hess se afla deja deasupra reşedinţei ducelui, castelul Dungavel. Martorii afirmă că la ora 23.00 s-au aprins lămpile de semnalizare ale aeroportului aflat lângă castel. Douăzeci de minute mai târziu, luminile s-au stins.

Oare i se arătase lui Hess locul de aterizare? Nu este posibil, căci pista de iarbă se afla în apropierea unui deal şi acolo nu puteau ateriza decât avioane uşoare de sport, nu un avion de vânătoare bimotor care cântărea peste 5 tone. Poate că luminile fuseseră numai o indicaţie de navigaţie care să-l ajute pe pilot în zborul lui deasupra unui teritoriu necunoscut. Fără îndoială că Hess îşi propunea să aterizeze în alt loc, mai favorabil, dar pe întuneric se rătăcise. Combustibilul se termina. Trebuia să sară cu paraşuta, iar el nu se pregătise pentru aceasta.

„Am executat un viraj, gata să sar cu paraşuta după ce voi ajunge la altitudinea de siguranţă de 600 m. Am deconectat motorul. (...) Am constatat că este mai uşor să mă strecor pe lângă portieră, decât să ajung în jetul de aer. Primul motor nu avea de gând să se oprească, propulsat în continuare de amestecul care exploda în cilindrii încinşi până la roşu. Continua să se rotească şi să mormăie vesel, nu-i păsa că deconectasem alimentarea electrică şi se purta contrar aşteptărilor.

Am desfăcut centura de siguranţă şi am deschis cabina, cu intenţia să ies. Dar presiunea aerului era de neimaginat, chiar şi atunci când avionul zbura încet şi m-a împins înapoi. Cu toate măsurile de precauţie pe care mi le luasem ca să aflu totul de la bunii mei prieteni de la Messerschmitt,

neglijasem să-i întreb cum se sare din avion. Crezusem că e simplu. Când îmi amintesc de acele momente, mi se pare ciudat că nu m-am gândit să las în jos trenul de aterizare, ca să micşorez viteza. Cădeam tot mai jos cu motoarele oprite. Şi dintr-odată mi-am amintit că Greim îmi spusese cândva că trebuie să întorci avionul pe spate şi să ieşi pur şi simplu din cabină. Am început

să execut întoarcerea, dar, deşi în trecut făcusem toate tipurile de acrobaţie, nu le executasem cu acest tip de avion. Am avut însă noroc, am tras numai puţin de manetă şi forţa centrifugă m-a aruncat pe jumătate afară. Cu capul atârnat în jos, am început să mă târăsc afară, iar jetul de aer era aşa de puternic, încât ar fi putut să-mi rupă gâtul sau coloana vertebrală. Forţa centrifugă este atât de puternică într-un avion ca acesta, că sângele mi-a fugit din cap şi am început să văd „steluţe”. Am mai apucat să-mi spun: Uite, acolo e pământul şi zbor direct spre el. Curând va urma izbitura. Oare acesta să fie sfârşitul?” Dintr-odată totul a devenit negru şi mi-am pierdut cunoştinţa. Stăteam atârnat de picioare, cu capul în jos, fără nicio posibilitate de control. O situaţie disperată, fără speranţă! în momentul următor mi-am revenit şi am verificat vitezometrul: indicatorul se oprise la zero. Mi-am dat drumul din avion, care în momentul acela a pornit în jos ca un bolovan. Am tras de mânerul paraşutei. Am simţit o smucitură şi am început să plutesc în aer; o experienţă incredibilă. Cât fusesem inconştient făcusem ceea ce ar fi trebuit să fac conştient”.

Incredibilă relatare! Rudolf Hess avusese grijă de tot, dar, plecând într-o călătorie deosebit de periculoasă, uitase ce este mai important: nu-i întrebase pe instructori cum se părăseşte avionul în caz de urgenţă? Mai mult chiar, în cele şase luni precedente se aşezase de nenumărate ori în cabina pilotului în timpul zborurilor de antrenament. Oare niciunul din membrii echipajului nu-i dăduse instrucţiuni adjunctului Führerului cum să iasă din cabină şi să se salveze cu ajutorul paraşutei dacă se blochează motoarele sau dacă apare altă avarie care face imposibilă aterizarea?

Şi de ce se hotărâse Hess, atunci când pregătise planul de a-l contacta pe ducele Hamilton, să-şi încheie călătoria într-un mod atât de periculos, sărind cu paraşuta pe timp de noapte într-o teritoriu necunoscut? Ulterior, a explicat spunând că nu dorise ca încă un avion *Luftwaffe* să ajungă în mâna

inamicului. O explicaţie destul de naivă, căci avioanele de acest tip (deşi în altă versiune), erau produse începând din 1937 şi încă înainte de război nemţii făcuseră demonstraţii cu ele în faţa comandantului forţelor aeriene franceze, în timpul bătăliei pentru Anglia, două *Bi 110* ajunseseră intacte în mâinile britanicilor. Răspunsul nu poate fi decât unul singur: Pilotul a încercat să-şi şteargă toate urmele. Avionul care cade şi se zdrobeşte de pământ nu mai poate fi o dovadă lizibilă. Cu siguranţă că tot din acelaşi motiv pe aeroportul din Augsburg a dispărut combinezonul de

ORR

BOGUStă W WOŁOSZANSKI
zbor al lui Rudolf Hess şi adjunctul Führerului decolase într-un combinezon oarecare, de serie, fără niciun fel de însemne individuale.

David MacLean, muncitor la ferma Floors, tocmai îşi lua cina, când a auzit zgomotul avionului, o clipă mai târziu a răsunat explozia şi a văzut pe fereastră cerul luminat de flacăra ei. A ieşit în fugă în curte şi în lumina limpede a lunii a văzut paraşutistul care plutea în jos, spre pământ. A apucat o furcă, pentru orice eventualitate, dacă s-ar fi dovedit că paraşutistul este neamţ şi a alergat pe câmp, unde se întinsese pânza albă sub care se zbătea pilotul în combinezon de piele. S-a ridicat cu mare greutate, căci se lovise la un picior.

— Eşti neamţ? a întrebat MacLean ridicând furca în sus şi apropiindu-se cu băgare de seamă.

— Da, a răspuns pilotul într-o engleză fluentă, deşi cu accent german puternic. Sunt german, căpitanul Alfred Horn. Vreau să ajung la Dungavel House. Am informaţii importante pentru ducele Hamilton.

Hess nu-şi dădea seama că aterizase la aproape 50 km de ţintă.

— Eşti singur? a întrebat MacLean lăsând furca în jos.

— Nu mai este nimeni în afară de mine. Nu am armă.

De la fermă a sosit în fugă un alt muncitor, pe care MacLean l-a trimis la Eaglesham House, unde se afla staţia secretă de radar. Văzând că aviatorul se mişcă greu, şchiopătând de un picior, l-a ajutat să-şi strângă paraşuta şi l-a condus la fermă. Acolo îi aştepta în faţa intrării mama lui David, care i-a dus înăuntru pe amândoi, l-a aşezat pe neamţ pe cel mai bun fotoliu şi s-a apucat să-i facă un ceai.

— Aş dori să merg la ducele Hamilton, a repetat Hess.

— Nu pot să te duc acolo, a ridicat din umeri MacLean. Dintr-o clipă în alta trebuie să vină soldaţii. Asta e treaba lor. Bea ceaiul.

Apăruseră apoi soldaţii care îl căutau de mai mult timp fără succes pe paraşutist. Era un civil cu cască de metal pe care scria „Police” şi un soldat din Home Guard, care ţinea în mână un revolver mare. După ce s-au sfătuit puţin unde să-l ducă pe oaspetele neaşteptat, au decis să-l ducă la comandamentul companiei din Busby, iar după aceea la comandamentul batalionului din Giffnock. În cele din urmă l-au închis într-o încăpere din cazarma Maryhill. Ducele Hamilton, deşi fusese informat cu privire la capturarea unui aviator inamic şi ar fi trebuit să-l interogheze imediat, nu s-a grăbit să se ducă la cazarma Maryhill.

După ce şi-a terminat serviciul, s-a întors la castelul său, Dungavel, unde îl aşteptau oaspeţii: George, ducele de Kent, fratele regelui.

OCR

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL
Împreună cu soţia sa, Marina. Oare prezenţa lor acolo tocmai în noaptea când aterizase Hess era o întâmplare? Poate că da, dar persoana ducelui de Kent era deosebit de interesantă şi opiniile lui politice ne cer să ne îndoim că prezenţa lui acolo era o simplă coincidenţă. Fără îndoială, era oaia neagră a familiei domnitoare şi aceasta din mai multe motive. Se bucura de un anumit renume din cauza scandalurilor provocate de aventurile lui amoroase cu femei şi bărbaţi, în plus era narcoman dependent de morfină şi de cocaină. Aventurile amoroase încetaseră în 1934, când se căsătorise cu ducesa Marina. Dar se exprima cu tot mai mult entuziasm în legătură cu Adolf Hitler şi îl sprijinea cu înflăcărare pe fratele său, viitorul rege Edward al VIII-lea, în simpatiile lui pronaziste şi prin intermedierea contactelor cu Hitler. Aşadar, prezenţa ducelui de Kent în castelul scoţian în noaptea în care Hess aterizase în apropiere nu putea fi o întâmplare

BOGUStă W WOŁOSZANSKI

O duminică la Obersalzberg

Mercedesul negru a apărut din pâlcul de pini care ascundeau ultimul viraj al drumului îngust spre vila lui Adolf Hitler de la Obersalzberg. Maşina a ajuns în piaţeta mică din faţa scării din pietre mari, sumar prelucrate şi s-a

oprit, scrâşnind din frâne. Doi ofiţeri au sărit din maşină încă înainte ca aceasta să se oprească de tot şi au pornit grăbiţi spre terasa unde îi aştepta un SS-ist.

— Vă rog să veniţi cu mine, a spus acesta, căci era prevenit cu privire la vizita neaşteptată.

I-a condus de-a lungul holului lung şi a indicat două fotolii de lângă fereastră.

— Vă rog să aşteptaţi până veţi fi chemaţi de Führer.

Ofiţerii s-au aşezat, dar o clipă mai târziu unul dintre ei s-a ridicat şi a început să se plimbe nervos. Albert Speer— Vă rog să mă iertaţi, domnule Speer, ofiţerul se decisese să deschidă discuţia, sunt Karlheinz Pintsch, adjutantul tovarăşului

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

Speer, auzind numele adjunctului Führerului, a încuviinţat din cap şi a început să examineze schiţele pe care le ţinea într-o mapă deschisă pe genunchi. Erau proiectele preliminare ale reconstrucţiei Grosse Strasse din Berlin şi ale unui mare arc de triumf, pe sub care urmau să defileze armatele germane care se întorceau după campaniile încununate de succes. Această idee îi venise lui Hitler după marea defilare din 6 iulie 1940 de la Berlin, când se sărbătorise victoria împotriva Franţei. Unităţile *Wehrmachtului* mărşăluiseră atunci pe sub Poarta BrandenburgAu mai aşteptat câteva minute, până când pe scări a apărut Hitler, a străbătut repede coridorul fără să le dea atenţie celor care aşteptau şi a închis uşa cabinetului în urma sa. O clipă mai târziu, aceasta s-a deschis şi a apărut adjutantul care i-a făcut semn lui Speer că poate intra. Acesta a făcut semn cu mâna spre cei doi ofiţeri, iar Pintsch, care continuase să se plimbe nervos, a intrat în cabinet, urmat de Leitgen.

Speer a început să examineze din nou schiţele, bucuros că cei doi ofiţeri o să-l ţină ocupat puţin timp pe Hitler, iar el se va putea pregăti mai bine pentru discuţia pe tema reconstrucţiei Berlinului, sarcină pe care Führerul i-o încredinţase cu numai trei săptămâni în urmă.

În cabinet, alături de Hitler era şi adjutantul lui, generalul Karl Bodenschantz.

Pintsch s-a apropiat de birou şi i-a înmânat un plic.

— *Mein Führer,* aceasta este o scrisoare personală din partea domnului ministru Hess.

Hitler s-a uitat la el surprins, dar a rupt repede sigiliul albastru şi s-a dus la fereastră, unde lumina puternică îi permitea să citească fără ochelari, pe care evita să-i pună în prezenţa subordonaţilor.

„*Mein Führer,* când vei primi această scrisoare, eu voi fi în Anglia, îţi poţi imagina că decizia de a face acest pas nu a fost uşoară, căci un bărbat de patruzeci de ani are alte legături cu viaţa decât un tânăr de douăzeci de ani…”

Mai departe, Hess scria că nu este condus de laşitate sau de slăbiciune, iar zborul lui nu trebuie văzut ca o fugă, căci pentru a lua o astfel de decizie este nevoie de mai mult curaj decât pentru a rămâne în Germania. Scopul lui este să iau legătura cu anumite personalităţi

0/» <!

de seamă pentru ca, în interesul Angliei şi al Germaniei, să se ajungă la negocieri şi la încheierea păcii.

şi dacă, *Mein Führer,* acest demers care, trebuie să recunosc, nu are mare şanse de reuşită, se va încheia cu un eşec şi soarta se va întoarce împotriva mea, nu va avea urmări dăunătoare nici pentru tine, nici pentru Germania. Vei putea oricând să te distanţezi de orice răspundere, afirmând că am înnebunit.”— Dumneata cunoşti conţinutul acestei scrisori? l-a întrebat Hitler pe Pintsch.

Pintsch a ezitat un moment şi a aruncat o privire peste umăr la celălalt adjutant, care stătea ceva mai în spate. Nu ştia că viaţa lui va depinde de acest răspuns.

— Da, *Mein Führer!* a spus în cele din urmă.
Până în acest moment, toate mărturiile pe tema reacţiei lui Hitler coincid. Ce s-a întâmplat mai târziu?

Karlheinz Pintsch a afirmat că Hitler a primit vestea despre zborul adjunctului lui foarte calm. A spus doar atât:

— Este o escapadă foarte periculoasă.

La fel susţine şi generalul Karl Bodenschatz. A avut impresia că Hitler este şocat, dar această reacţie putea fi şi o expresie a admiraţiei că Hess avusese curajul să întreprindă asemenea faptă.

Alfred Leitgen, celălalt adjutant al lui Hess, a declarat înainte să moară în 1988, că fusese martor la convorbirea dintre Hitler şi Hess din grădina Cancelariei Reich-ului de la Berlin. Deşi cei doi vorbiseră încet, până la adjutantul care mergea la câţiva paşi în urma lor ajunseseră câteva cuvinte care îi permiseseră să se orienteze cu privire la subiectul discuţiei. „Albrecht Haushofer”, „ducele Hamilton” – aceasta însemna clar că Hess îi prezenta Führerului planul său. La un moment dat, Leitgen a auzit o asigurare din partea lui Hess:

— N-o să fie nicio problemă cu avionul…

Iar apoi spusese:

— Poţi să spui oricând că am înnebunit…

Dar cu totul alta este relatarea lui Albert Speer, care rămăsese în hol. Susţine că îl auzise pe Hitler urlând:

— Să fie arestaţi! Arestaţi şi trimişi într-un lagăr de concentrare! Mi-au încălcat ordinul! Am ordonat să fie păzit! Să fie păzit!

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

Poate că adevărul este undeva la mijloc şi cele două relatări aparent contradictorii sunt amândouă adevărate. Hitler, la curent cu planurile lui Hess, putea să primească liniştit conţinutul scrisorii, după care ajunsese la concluzia că trebuia să joace altfel, pentru eventualitatea în care misiunea lui Hess s-ar fi încheiat cu un eşec. Şi atunci a început să urle şi să se prefacă furios. Făcea deseori aşa, atât faţă de subordonaţii săi, cât şi faţă de diplomaţii străini. Considera că aceste spectacole sunt foarte eficiente. Speer, care rămăsese dincolo de uşă, nu avea cum să ştie de reacţia calmă de la începutul acestei scene.

— Să vină Bormann! Unde este Bormann?

Hitler îl striga pe secretarul lui, care se străduia întotdeauna să se afle în preajma Führerului. Şi într-adevăr, Bormann şi-a făcut imediat apariţia, ca şi când ar fi aşteptat să fie chemat. A parcurs în fugă scrisoarea pe care i-a dat-

o Führerul şi a rămas uluit la câţiva paşi de birou, neştiind ce să spună.

— Te rog să-i chemi pe Ribbentrop, Göring, Goebbels şi Himmler. Să vină imediat!

Hitler se plimba prin cabinet cu paşi mari, în timp ce Bormann pusese mâna pe telefon şi transmitea ordinele, ştergându-şi cu mâna broboanele mari de transpiraţie care i se scurgeau pe gâtul gros.

Mai târziu, ministrul de Externe spusese că Hitler îi dăduse chiar el telefon.

— S-a întâmplat ceva! Te rog să vii aici imediat!

Ribbentrop a refuzat, spunând că tocmai primeşte o delegaţie a guvernul de la Vichy, în frunte cu amiralul Jean Darlan.

— Lasă-l încolo pe Darlan şi vino imediat aici! Hess i-a scris o scrisoare ducelui Hamilton din Scoţia. E o chestie fantastică, o scrisoare extraordinară!

Bormann, care reuşise să-l convoace deja pe comandantul aviaţiei, şi-a amintit de prezenţa directorului tehnic de la *Luftwaffe.*

— Este aici şi generalul Udet!

— Să vină încoace!

Hitler se calma treptat, deşi se vedea că vestea cu privire la plecarea adjunctului lui în Anglia îl zguduise şi îl făcuse să-şi iasă din fire.

— Cine o să mă creadă că Hess nu a plecat în Anglia în numele meu, că toată chestia asta nu este un joc pe la spatele aliaţilor mei, repeta întruna Hitler plimbându-se prin cameră, până a căzut extenuat într-un fotoliu.

*>T *A*

BOGUStă W WOŁOSZANSKI

În încăpere a intrat atunci Ernst Udet— Adjunctul meu, Rudolf Hess, a zburat cu un avion Messerschmitt *Bi 110* în Anglia, a spus Hitler. Crezi că a putut să ajungă acolo? Trebuie să ştiu…

— *Mein Führer,* nu ştiu ce condiţii atmosferice sunt deasupra Mării Nordului şi cu ce versiune *Bi 110 a* zburat Hess. Verific de îndată.

Câteva minute mai târziu, Udet a telefonat la cabinetul Führerului, unde se adunaseră deja toţi colaboratorii acestuia.

— Probabil că Hess nu a reuşit să ajungă la destinaţie, dacă nu de altceva, din cauza condiţiilor de navigaţie, a raportat Udet. Vântul puternic l-a împins probabil dintr-o parte, va trece pe lângă Anglia!

— De s-ar îneca în Marea Nordului! ar fi strigat Hitler. Ar dispărea fără urmă şi noi am avea timp să găsim o explicaţie logică.

A primit cu uşurare explicaţiile lui Udet, dar nu putea să uite că adjunctul lui era un pilot excelent, iar pilotarea avionului era pasiunea lui cea mai mare, căreia îi dedica fiecare clipă liberă. În 1934 câştigase concursurile de aviaţie de la Zugspitze. Aşadar, Hitler nu putea fi sigur că adjunctul său nu reuşise totuşi să ajungă cu avionul până în Marea Britanie.

Karlheinz Pintsch a fost trimis într-un lagăr de concentrare, aşa cum ordonase Hitler. Martin Bormann a cerut condamnarea lui la moarte, dar Himmler nu a permis aceasta şi trei ani mai târziu a fost eliberat şi trimis pe frontul de est. Oare aceasta să fi fost răsplata pentru că îi furnizase informaţii despre planurile şi acţiunile lui Hess? Soarta n-a fost însă blândă cu Pintsch. Pe frontul de răsărit a ajuns în prizonierat. Ruşii ştiau că fusese adjutantul lui Hess şi l-au torturat ca să obţină cât mai multe informaţii. Se pare că în timpul interogatoriilor i-au zdrobit degetele. Pintsch a supravieţuit şi în 1947 s-a întors la München, unde a murit în anii ’60.

Şi Willy Messerschmitt a avut necazuri, căci la 12 mai a fost chemat la München, unde a trebuit să se prezinte în faţa lui Hermann

Göring. Acesta, furios, şi-a înfipt bastonul de mareşal în burta constructorului de avioane şi a urlat:

— Din partea dumitale, oricine poate să vină la dumneata şi să plece cu unul din avioanele dumitale!

— *Parteigenosse* Rudolf Hess nu era un „oricine— Ar fi trebuit să ştii că omul acela e nebun! nu s-a lăsat Göring.

— Cum aş fi putut să-mi închipui că un om care se află atât de sus în ierarhia autorităţilor Reich-ului poate fi nebun? Messerschmitt nu se lăsa intimidat. În acest caz, *Herr Reichsmarschall,* ar fi trebuit să-i cereţi demisia!

Göring a izbucnit brusc în râs.

— Messerschmitt, eşti incorigibil. Du-te înapoi la uzina dumitale şi vezi-ţi de construcţiile dumitale. Am să te ajut să scapi de necazuri, dacă cumva

Führerul se leagă de dumneata.

Profesorul Willy Meserschmitt, unul dintre creatorii forţei aviaţiei germane, nu avea nici cele mai mici motive să se teamă de consecinţele faptului că îi facilitase zborul lui Hess. Ar fi putut să se aştepte la un interogatoriu oficial, dar nu primise decât o mustrare făcută pe un ton jovial. Dar cineva trebuia să se prefacă măcar că îl dojenise pe Messerschmitt.

În schimb, Albrecht Haushofer a dat de necazuri mai mari. Era considerat evreu şi Hess, singurul protector care îl apărase până acum de soarta evreilor europeni, nu mai putea să-l ajute. Mai mult chiar, protecţia lui temporară putea deveni acum un cap de acuzare. Haushofer putea fi acuzat de trădare de ţară. El fusese cel care trimisese scrisori în Marea Britanie prin Lisabona, îl convinsese pe Hess să întreprindă această misiune de pace, el fusese cel care se dusese la Geneva ca să negocieze cu reprezentanţii britanici. La 12 mai, când la locuinţa lui veniseră funcţionarii Gestapoului, se putea crede că soarta consilierului lui Hess este pecetluită. Mai întâi, l-a interogat însuşi şeful Gestapoului, Gruppenführer Heinrich Müller, dar l-a tratat pe deţinut deosebit de blând şi interogatoriul a fost mai mult o convorbire. Chiar în aceeaşi zi a fost mutat de la sediul din München al Gestapoului în… vila lui Hitler de la Obersalzberg. Acolo a fost închis într-o încăpere sub pază şi i s-a ordonat să scrie un raport cu privire la legăturile lui cu britanicii şi posibilităţile de folosire a acestora. Apoi a fost închis timp de două luni, după care s-a întors la viaţa normală şi la catedra lui de la Universitatea din Berlin.

BOGUStă W WOŁOSZANSKI

A venit cineva?

Duminică 11 mai la ora 10.00, ducele Hamilton, împreună cu un ofiţer de informaţii şi un gardian, a intrat în camera în care prizonierul şedea pe pat. De ce amânase ducele atât timp vizita la prizonierul care susţinea că are o informaţie importantă pentru el? Mai întâi examinase obiectele luate de la prizonier: un aparat de fotografiat
Leica, medicamente, cărţi de vizită cu numele lui Albrecht Haushofer şi Karl Haushofer şi o fotografie a lui Hess cu fiul său. Cel mai mult l-a interesat harta pe care castelul lui, Dungavel, era marcat cu un cerculeţ roşu.

Hess stătea întins în pat acoperit cu o pătură cazonă. Hamilton l-a privit câteva clipe.

— Nu cred că am dat vreodată
cu ochii de el, a spus apăsat
ducele.

Era o propoziţie foarte semnificativă. Ducele nu a negat niciodată că l-ar fi întâlnit pe Hess. Orice afirmaţie pe această temă conţinea şi posibilitatea retragerii sau negării ei, de exemplu: „nu-mi amintesc să-l fi văzut vreodată”.

„Niciodată nu l-am văzut pe Rudolf Hess, în măsura în care pot fi sigur de aceasta”, „nu cred că l-am văzut vreodată”.

Hess nu avusese nicio problemă şi îl recunoscuse pe duce imediat. *Ducele Hamilton*

OT *A*

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

— Am putea sta de vorbă între patru ochi, fără martori? a întrebat el.

S-a produs alt lucru ciudat. Ducele le-a ordonat ofiţerului şi gardianului să părăsească încăperea. N-ar fi trebuit să facă asta. Nu ar fi trebuit să se lipsească de martori la prima convorbire, cea mai importantă.

— V-am văzut la Berlin, în timpul Olimpiadei din 1936, când aţi fost oaspetele meu la prânz, acasă la mine, a spus prizonierul. Nu ştiu dacă mă recunoaşteţi, dar eu sunt Rudolf Hess.

Uluitor: Hess, care îl văzuse în treacăt acum cinci ani pe duce la Berlin l-a recunoscut imediat, în schimb, ducele nu-şi putea aminti chipul adjunctului Führerului. Presa germană îl publica în fiecare zi începând din 1933. Fotografia lui era prezentă frecvent în presa britanică şi în cronicile de film britanice. Probabil că ducele Hamilton, care într-adevăr fusese la Berlin în 1936 şi fără îndoială că îl întâlnise pe Hess, dacă nu la el acasă (unde avusese loc recepţia membrilor Comitetului International Olimpic), atunci la recepţia oficială oferită de Hitler în ziua de 12 august. Nu există nicio îndoială în această privinţă, căci numele ducelui (pe atunci marchiz de Clydesdale) se afla pe lista invitaţilor, care au confirmat că fusese acolo.

— Acum nouă luni am aranjat să vi se trimită o scrisoare ca din partea lui Albrecht Haushofer, în care v-am propus să ne întâlnim în Portugalia, a continuat Hess. Am mai încercat deja de trei ori să ajung la Dungavel, ca să opresc masacrul războiului. Vreau să vă rog să-i adunaţi pe ***membrii de frunte*** **Epava avionului lui Hess**

17*

ai partidului dumneavoastră pentru a discuta perspectiva încheierii păcii.

— Premierul guvernului este Churchill şi în acest guvern există un singur partid, ar fi răspuns Hamilton, gândindu-se la Partidul Conservator.

Fără să-i dea atenţie, Hess i-a prezentat propunerile de pace ale lui Hitler.

— Sper că veţi aranja ca regele să-mi dea o scrisoare de garanţie, căci am sosit din proprie voinţă şi neînarmat. Rog, de asemenea, ca mătuşa mea de la Zürich să fie informată că am sosit cu bine, dar cer ca identitatea mea să fie păstrată secretă faţă de presă.

În felul acesta apărea a treia persoană misterioasă, „o doamnă în vârstă”, mătuşa lui Hess de la Zürich; numai că el nu avea nicio mătuşă în acest oraş, aşadar era vorba fără îndoială de un contact pe linie de spionaj.

Convorbirea a durat aproape o oră, în cele din urmă, ducele s-a decis să-i pună capăt, promiţând că va reveni cu un interpret.

A plecat şi s-a dus imediat la locul unde se prăbuşise avionul lui Hess. După cum a declarat mai târziu, un ofiţer de la spionaj a adunat „câteva lucruri considerate importante”. Nu s-a aflat niciodată ce erau acestea şi ce s-a întâmplat cu ele. Grupul de experţi aviatici de la Ayr a sosit ceva mai târziu. Maiorul Graham Donald, care a examinat epava avionului, a notat că în timpul căderii avionului, focul nu a ars prea mult, ceea ce însemna că în rezervoare nu mai era combustibil. Curând după aceea, în albia râului Clyde a fost găsit cel de-al doilea rezervor, aruncat de Hess în timpul zborului deasupra Scoţiei! în interior mai erau încă câţiva zeci de litri de benzină. De ce aruncase Hess atât de târziu rezervoarele golite? în timpul zborului, motorul este alimentat întotdeauna mai întâi din rezervoarele suplimentare, pentru ca să scape cât mai repede de ele, căci opun rezistenţă aerului şi micşorează performanţele avionului. Dacă presupunem că în fiecare rezervor erau câte 900 I benzină, Hess ar fi trebuit să le arunce deasupra Mării Nordului, cu mult înainte să ajungă la coasta Scoţiei.

Maiorul Graham Donald a notat:

„La *Bi 110* nu se vedeau dispozitive de prindere a tunurilor, a bombelor sau a unei camere de luat vederi”.

Nu este de mirare că la un avion care se pregătea pentru o cursă lungă se demontaseră toate dispozitivele inutile, căci, fiind de unul singur, pilotul nu ar fi avut nicio posibilitate să se apere dacă ar fi fost

surprins de avioane inamice; era preferabil să facă semn că este gata să

aterizeze pe primul aeroport indicat, decât să se angajeze în luptă. Dar în fotografiile făcute de Pintsch se vede clar că avionul *Bi 110* cu care a decolat Hess era înarmat. Mitralierele şi tunurile pe care nu le văzuse specialistul atunci când examinase epava, au apărut pe neaşteptate trei zile mai târziu, când resturile avionului au fost transportate ia cimitirul de avioane de la Carlike. Joi 13 mai (după alte relatări, abia pe 16 mai), a început o căutare înfrigurată şi în mare panică a epavei, a fost luată dintre celelalte şi încărcată într-o remorcă cu care ar fi trebuit să ajungă la Londra, pentru a putea fi examinată mai temeinic. Şi atunci au fost găsite şi tunurile şi mitralierele, dar numai trei. Unde era a patra? Acest lucru nu s-a aflat niciodată.

După ce a privit epava, ducele a plecat la sediul lui de la aeroportul din Tumhouse. Acolo a scris la maşină două pagini în care a relatat convorbirea avută cu Hess.

Dacă în ziua precedentă putea să se îndoiască de faptul că paraşutistul este un personaj important şi, încălcând regulamentul, să amâne interogatoriul pe a doua zi, după întoarcerea de la cazarma Maryhill ştia că acest deţinut este adjunctul Führerului, aşadar una dintre cele mai importante persoane din cel de-al Treilea Reich. Prima mişcare a ducelui ar fi trebuit să fie informarea superiorilor. Dar a sunat la Ministerul de Externe abia la ora 17.00, adică după şapte ore.

Acolo receptorul a fost ridicat de John Addis, secretarul unuia dintre miniştrii adjuncţi. Acesta se pare că nu a crezut povestea ducelui, când dintr-odată în convorbire a intervenit Colville, secretarul personal al premierului Churchill.

— Aici secretarul premierului, s-a prezentat el. Premierul m-a trimis la Ministerul de Externe, căci a fost informat că aveţi o ştire interesantă.

De unde ştia premierul că ducele are o informaţie interesantă, din moment ce Hamilton de-abia telefonase în legătură cu aceasta? Şi de ce era secretarul premierului la minister duminică seara?

Şi dintr-odată Colville a pus o întrebare uimitoare, absolut neaşteptată:

— A sosit cineva?

Mai târziu a explicat întrebarea cu ajutorul lecturii romanului fantastic al

lui E. Phillips Oppenheim, în care Hitler aterizase cu paraşuta

0 – 7T

la Londra. În dimineaţa aceea citise acea carte şi îşi amintise de ea în timpul discuţiei cu ducele Hamilton.

Churchill îşi petrecea duminica la Ditchley Park, în Oxfordshire, în casa bogatului parlamentar Ronald Tree, unde se simţea mai în siguranţă decât în reşedinţa guvernamentală de la Chequers, care putea fi oricând o ţintă pentru avioanele germane. Doamna Tree îşi amintea că duminică dimineaţă premierul o informase că va veni curând ducele Hamilton şi va rămâne acolo peste noapte.

— Dar de ce să vină un pair din îndepărtata Scoţie dintr-odată aici? întrebase doamna Tree, foarte uimită de acest anunţ.

— Adevărul este uneori mai ciudat decât ficţiunea, îi răspunsese pe un ton misterios Churchill, dar o rugase pe gazdă să nu mai informeze pe nimeni despre vizita ducelui.

Imediat după ora 5 a sunat Colville de la Londra.

— Cine a sosit? s-a auzit din nou aceeaşi întrebare. De astă dată cel care a pus-o a fost Churchill. A ordonat ca ducele să fie adus fără întârziere la Ditchley.

Premierul Churchill nu a recunoscut niciodată că a avut această convorbire, susţinând că aflase despre ducele Hamilton abia seara târziu. Dar colaboratorii lui apropiaţi, Colville şi Cadogan îşi aminteau că în jurul orei şase premierul a ordonat ca ducele să fie adus de la aeroport.

Într-adevăr, ducele era deja în drum spre premier. Imediat după discuţia telefonică cu Ministerul de Externe se urcase în avionul personal de vânătoare şi la ora 18.30 aterizase pe aeroportul Northolt de lângă Londra. Acolo aflase că trebuie să zboare mai departe, la Kidlington, în Oxfordshire. Motorul avionului lui era supraîncălzit şi mai avea nevoie şi de alte mici reparaţii. De aceea, ducelui i s-a pus la dispoziţie un avion de antrenament, mult mai lent decât avionul lui de vânătoare.

Era deja seară când a aterizat în apropiere de locul unde se afla Churchill. Automobilul trimis de premier îl aştepta, ca să-l ducă imediat acasă la familia

Tree.

Auzind că a sosit ducele, Churchill a întrerupt vizionarea filmului *Fraţii Marx merg în vest* şi a coborât în salon. Era într-o dispoziţie excelentă, fireşte atât ca o consecinţă a comediei foarte reuşite, dar şi a coniacului de calitate, servit în timpul pauzei.

— Ei, acum te rog să ne povesteşti această istorioară amuzantă.
I a îndemnat el pe duce.

OTR

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

— Mi-aş permite să sugerez că ar fi mai bine să vă transmit aceste informaţii, domnule premier, între patru ochi, a spus Hamilton, uimit de prezenţa atâtor oaspeţi.

Curând dorinţa i-a fost îndeplinită şi, rămânând numai în prezenţa ministrului Aviaţiei, i-a prezentat lui Churchill întâmplările din ultimele ore.

Ducele a scos o fotografie făcută prizonierului şi i-a dat-o premierului. Ministrul Aviaţiei s-a uitat şi el curios la fotografie.

— Da, arată ca adjunctul lui Hitler, au fost amândoi de acord.

— Hess, ne-Hess, eu mă duc să văd Fraţii Marx, a decis brusc Churchill şi i-a propus ducelui să vină şi el în sala de proiecţie.

Abia la miezul nopţii, după ce s-a terminat filmul, Churchill l-a rugat pe duce să aibă o discuţie între patru ochi. Timp de trei ore au discutat pe tema tuturor problemelor legate de sosirea neaşteptată a lui Hess. Ducele a afirmat mai târziu că îşi dăduse cuvântul că va păstra secretul.

Tot ce s-a întâmplat mai târziu – numirea unui diplomat cu experienţă, Ivone Kirkpatrick, fost secretar al ambasadei britanice de la Berlin, pentru a-l interoga pe Hess, declaraţiile lui Hess, mărturisirile ducelui – nu explică acest eveniment absolut uluitor care a fost zborul lui Hess.

Fără îndoială, omul care urmărise de la bun început pregătirile pentru această expediţie era şeful serviciilor secrete britanice, Stewart Menzies. La el sosiseră scrisorile celor doi Haushofer, trimise printr-o persoană de încredere, doamna Violet Roberts. Păstrase numai pentru el ştirea despre această operaţiune secretă sau i-o împărtăşise şi lui Churchill? De partea cui

era: a complotiştilor care plănuiau răsturnarea de la putere a premierului încăpăţânat, pentru care planul lui Hess era decisiv, sau a premierului căruia sosirea lui Hess i-ar fi ajutat să zdrobească complotul? Trebuia să păstreze tăcerea, căci dezvăluirea rolului lui, indiferent de ce parte ar fi fost, l-ar fi pus într-o lumină foarte nefavorabilă.

Din comportarea lui Churchill se poate deduce că ştia despre sosirea lui Hess. Numai astfel se poate explica informaţia pe care i-o dăduse doamnei Tree, că ducele Hamilton va rămâne peste noapte în casa ei, de duminică până luni. Atitudinea oarecum indiferentă faţă de ştirea senzaţională pe care o adusese Hamilton pare să confirme că nu era o surpriză pentru premier.

070

BOGUSŁAW WOŁOSZAN8KI

Mai târziu l-a interesat mai mult prezentarea corespunzătoare a misiunii neobişnuite a adjunctului lui Hitler în faţa lui Roosevelt şi a societăţii britanice, decât să profite de prezenţa lui în Anglia. Pentru Churchill, vizita lui Hess îşi îndeplinise misiunea în momentul în care ratase castelul ducelui şi aterizase la fermă.

Evenimentele care au urmat câteva luni după aceea par să elucideze, în sfârşit, misterul lui Rudolf Hess.

oon

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

Misterul lui Desmond Morton

Desmond Morton, reprezentantul personal al premierului Churchill în serviciile secrete, nu era suficient de vioi la minte şi rapid ca să şi-l subordoneze pe şeful acestora, Stewart Menzies. Dacă încercase vreodată acest lucru, probabil că nici nu observase cum fusese împins de acesta pe o linie moartă, unde rămăsese până la sfârşitul războiului. Unul din defectele lui era acela că era prea guraliv, ceva absolut nepermis pentru un lucrător din serviciile secrete. Oare acesta fusese motivul pentru care la 26 octombrie 1941, când se întâlnise cu căpitanul Raymond E. Lee, reprezentantul spionajului american, vorbise prea mult? Se poate. Dar interesant este că aceste informaţii au ajuns la începutul lui noiembrie 1941 la Moscova.

— Hess a aterizat şi a fost prins, aşa cum au scris ziarele, i-ar fi spus Morton căpitanului Lee. Nimic nu prevedea ceva senzaţional, dar următoarele cuvinte ale reprezentantului lui Churchill explicau multe.

— Ducele Hamilton a recunoscut nu numai că l-a recunoscut pe Hess, dar a declarat că l-a întâlnit la stadion în timpul Jocurilor Olimpice şi poate că i-a strâns chiar şi mâna, a mai adăugat el.

Iar după aceea a venit momentul celei mai importante informaţii:

— Hess a declarat că se hotărâse să zboare la castelul ducelui Hamilton, pentru ca să-l informeze că Germania va începe curând războiul împotriva Uniunii Sovietice.

De ce ar fi trebuit adjunctul lui Hitler să trădeze cel mai important secret unui stat inamic? Fireşte că transferul a sute de mii de soldaţi, a zeci de mii de tancuri, tunuri şi automobile din vestul Europei în est, toate acestea nu aveau cum să rămână neobservate, dar trebuiau să fie precedate de pregătiri pentru ca războiul să poată începe la mijlocul anului 1941. Reprezentanţii lui Hitler nu ascundeau faptul că unităţile Wehrmachtului de pe Bug, dincolo de raza de acţiune a aviaţiei britanice de bombardament şi de recunoaştere, se pregătesc pentru invadarea Angliei; suna foarte probabil. Chiar dacă Stalin nu ar fi crezut aceste ştiri, era înclinat să recunoască faptul că Hitler se străduieşte să facă presiuni în acest fel pentru a câştiga o împărţire

BOGUSL. AW WOLOS/ANSKI

Molotov la Berlin; vizita care a marcat începutul destrămării alianţei **oao**

mai favorabilă pentru Germania a influenţei în Europa ocupată, ceea ce făcea

obiectul disputelor dintre Germania şi Uniunea Sovietică încă din noiembrie 1940. Atunci reprezentantul lui Stalin, Veaceslav Molotov, comisarul poporului pentru Afaceri Externe, în timpul vizitei la Berlin, le-a cerut nemţilor să fie de acord ca Finlanda să fie subordonată Uniunii Sovietice, să-şi retragă garanţiile acordate României pentru integritatea graniţelor, ceea ce prefigura o încercare de subordonare şi a acestei ţări, asigurarea securităţii coastelor sovietice ale Mării Negre. Şi ca şi când aceasta nu ar fi fost suficient, Molotov cerea să se acorde Uniunii Sovietice şi controlul asupra strâmtorilor care uneau Marea Baltică cu Marea Nordului!

Vizita lui Molotov s-a încheiat cu un fiasco, ba a dus chiar la înrăutăţirea considerabilă a relaţiilor între cele două mari puteri, care până atunci colaboraseră în ocuparea şi împărţirea Europei. Cei doi dictatori au înţeles că alianţa lor se apropie de sfârşit şi au început să se pregătească de război.

La 18 decembrie 1940, Adolf Hitler a semnat Directiva nr. 21:

„*Wehrmachtul* german trebuie să fie gata să zdrobească Rusia Sovietică într-o campanie rapidă (operaţiunea „Barbarossa”), înainte de încheierea războiului împotriva Angliei”.

Armata Roşie a început să se pregătească pentru ofensiva spre vest, deşi Stalin, văzând că Germania este încă ocupată cu războiul din Occident, considera că mai are destul timp ca să-şi echipeze armata în mod corespunzător. Totul arăta că începutul războiului cu Germania era prevăzut pentru prima jumătate a anului 1942, când Armata Roşie ar fi avut suficient armament modern: tancuri medii *T-34,* tancuri grele KW, avioane de atac *11 – 2,* avioane de vânătoare *Iak.* Planurile de reorganizare puse în aplicare începând de la mijlocul lunii iulie 1940 prevedeau ca fiecare divizie blindată să dispună de 210 tancuri *T-3*4, 68 tancuri grele *KW* şi 48 tancuri mai vechi *BT* şi *T-26,* precum şi de tancuri aruncătoare de flăcări şi de vehicule blindate. Toate diviziile Armatei Roşii trebuiau să primească 3528 tancuri KW şi 11760 tancuri *T-34.* Acestea ar fi alcătuit un tăvălug al războiului pe care Germania nu ar fi putut să-l oprească. În preziua izbucnirii războiului germano-sovietic starea de înzestrare a armatei sovietice era foarte departe de ceea ce se planificase: Armata Roşie avea numai 967 tancuri *T-34* (de 12 ori mai puţin decât era planificat), 508 tancuri KW (de 7 ori mai puţin). Stalin trebuia aşadar să aştepte.

OGUSI AW WOLOS/ANSKI
Tancul T-26; în 1941, Armata Roşie avea 11.000 de astfel de vehicule uşoare de luptă şi numai 967 tancuri moderne, tip T-34

K/X/mjlul JCurxe I al lui unum-niLL
până când armata lui va fi înarmată corespunzător pentru a porni în marea ofensivă europeană.

În această situaţie, declaraţia adjunctului Führerului că războiul va începe curând, putea avea o importanţă uriaşă. Germania pierdea ceea ce Hitler considera că este baza succesului războiului fulger: elementul surpriză. De la 1 septembrie 1939, când *Wehrmachtul* lovise Polonia, toate campaniile – în Norvegia, Belgia, Olanda, Franţa, Iugoslavia şi Grecia – începuseră printr-un atac neaşteptat, datorită căruia armata germană câştigase superioritatea asupra inamicului.

— Ştiam că ducele va înţelege imediat cât de absurdă şi nefericită va fi pentru Anglia continuarea războiului cu Germania – ar fi spus Hess. Dacă Anglia va continua războiul în Occident, am distruge-o imediat după victoria împotriva Rusiei. Eram convins că ducele trebuie să se ducă la rege şi să-l

informeze în legătură cu planurile noastre de luptă împotriva bolşevicilor, iar regele va veni cu propunerea de încheiere a păcii.

Această declaraţie simplă pare să includă esenţa expediţiei nebuneşti a adjunctului lui Hitler. Numai pe el sau pe o altă persoană din cercul intim al lui Hitler îl puteau crede britanicii, când spunea: „[…] peste câteva zile vom declanşa războiul împotriva Uniunii Sovietice. Aceasta este ultima voastră şansă. Dacă nu încheiaţi pace acum şi nu puneţi capăt războiului cu noi, nu vom avea milă de voi după victoria împotriva Rusiei. Şi ştiţi la fel de bine ca şi noi că ţara aceea este un colos cu picioare de lut şi trebuie să cadă sub loviturile *Wehrmachtului.* Am făcut dovada forţei noastre, învingând Europa, în frunte cu Franţa!”

Aceste cuvinte, rostite în acelaşi timp când 500 de avioane germane aruncau bombe peste Londra, erau foarte expresive.

Hess a decis să întreprindă acest zbor, fiind victimă a propriilor fobii. Ura bolşevismul şi considera să acelaşi sentiment trebuie să-l aibă şi monarhul englez şi majoritatea politicienilor din această ţară. De aceea era atât de sigur de succesul misiunii sale.

— Churchill trebuie îndepărtat şi atunci se va putea încheia un acord între Germania şi Marea Britanie, a spus Hess, căci guvernul britanic nu va mai fi condus de nătărăi care vor să distrugă Germania şi din acest motiv pun toată lumea civilizată în faţa pericolului bolşevismului.

Era profund convins că aşa se va întâmpla. După o scurtă perioadă de victorii împotriva Italiei, armatele aliate din Africa de Nord

unui. nif» v/» Vwi nnom

Începuseră din nou să sufere înfrângeri dureroase în faţa diviziilor germane, care, în februarie 1941, aterizaseră în porturile din Libia şi în martie începuseră ofensiva spre răsărit, spre Egipt. Intervenţia britanică în apărarea Greciei se încheiase cu o înfrângere ruşinoasă a Corpului Expediţionar.
Raidurile împotriva Londrei continuau fără întrerupere. Hess considera că acest lucru este foarte dureros şi periculos pentru britanici, căci forţele lor se

Rudolf Hess; Hitler putea avea deplină *Încredere în el* – — Dar nu este adevărat! a protestat Morton. În 1940 aveam numai 1.000 de avioane de vânătoare gata de luptă. Aşadar, nu puteam să pierdem 2000!

Hess a sărit de la locul lui.

— Vreţi să mă păcăliţi! a strigat el, începând să se plimbe prin încăpere.
Curând însă s-a liniştit şi a început să vorbească despre planurile de război cu Uniunea Sovietică.

— Hitler conduce armata spre Moscova, deşi există ţinte mult mai importante în sus, în depresiunea Doneţului şi până în Caucaz. Dar numai prin distrugerea Moscovei, care, aşa cum afirmă Hitler, a fost centrul intrigilor iudeo-bolşevice împotriva Germaniei, poate fi

eliminată ameninţarea reprezentată de bolşevicii, care sunt gata să ne sară la beregată.

Rapoartele convorbirilor cu Hess, pe care Churchill le citea întotdeauna cu multă atenţie, confirmau ceea ce ştia deja din telegramele cifrate germane interceptate de staţiile de ascultare britanice şi descifrate la Bletchley Park. Vedea că *Wehrmachtul* făcea o mare cotitură spre est. Consecinţele erau uşor de prevăzut: întregul efort al armatei şi al economiei germane trebuia să rămână concentrat pe acest front mare, ceea ce însemna că va slăbi presiunea asupra Marii Britanii. Pentru cât timp? Strategii britanici nu se deosebeau în această privinţă de evaluările făcute de nemţi în legătură cu forţa de luptă a Armatei Roşii. Ofiţerii germani considerau că după 9 – 17 săptămâni, rezistenţa sovietică va fi înfrântă, iar *Wehrmachtul* va ajunge la linia pe care o numeau A-A, de la iniţialele celor două oraşe; Arhanghelsk la nord şi Astrahan la sud. Arcul uriaş care tăia transversal aproape întreaga Uniune Sovietică marca zona operaţiunilor militare. Când unităţile *Wehrmachtului* vor ajunge acolo, în mâinile nemţilor se vor găsi cele mai mari uzine industriale şi cele mai importante surse de materii prime.

Britanicii estimau că acest lucru se va întâmpla în 10 săptămâni.

Churchill nu credea acest lucru, dar este greu de spus pe ce anume îşi întemeia încrederea în posibilităţile de apărare ale Uniunii Sovietice. Nu fusese niciodată în acea ţară. Nu măsurase niciodată câmpurile fără sfârşit,

unde singurul drum erau urmele lăsate de camioanele colhozurilor. Nu-i cunoştea pe ruşi, nu ştia cât sunt de îndârjiţi, de încăpăţânaţi, cu pretenţii puţine, soldaţi înnăscuţi. Dar era convins că tehnica modernă a *Werhmachtului* va da chix în faţa oamenilor şi a naturii din acea ţară.

Angajarea Germaniei în lupte de lungă durată în est era unica şansă a Marii Britanii să obţină victoria în război, în momentul în care Churchill se gândea că patria lui va trebui să facă faţă de una singură puterii germane până la sfârşitul anului 1942. Iată ce îi scria preşedintelui Roosevelt:

„Adaptarea industriei unui stat modern pentru producţia de război durează între 3 şi 4 ani. Rezultatele se obţin atunci când în producţia de război se concentrează efortul maxim al industriei. Germania a atins fără îndoială această etapă la sfârşitul anului 1939. Noi am parcurs de-abia jumătate de drum. Presupun că Statele Unite sunt încă şi mai puţin avansate sub acest aspect. Ştiu că de-abia a început

realizarea marilor programe de înarmare – în marina militară, în armata terestră şi în aviaţie – a căror încheiere necesită doi ani. De aceea, misiunea Marii Britanii, atât din punctul de vedere al interesului comun, dar şi al necesităţii de a supravieţui, este menţinerea frontului şi desfăşurarea luptelor cu puterea nazistă, până în momentul în care Statele Unite vor fi pregătite definitiv”.

Din această scrisoare reiese că după părerea lui Churchill, de abia la sfârşitul anului 1942 cele două state, Marea Britanie şi Statele Unite, vor fi gata să preia ofensiva. Scrisoarea către Roosevelt fusese scrisă în decembrie 1940, când nu putea să prevadă că războiul ruso-german va izbucni în următoarea jumătate de an. Se gândea că Marea Britanie va trebui să lupte de una singură. Atitudinea lui s-a schimbat în aprilie 1941, când au început să vină confirmările planului lui Hitler. Dovada cea mai evidentă a fost retragerea diviziilor de pe frontul balcanic şi trimiterea lor la frontiera sovietică. Momentul în care Germania îşi va îndrepta efortul principal spre răsărit, dând astfel răgaz Marii Britanii să-şi refacă forţele şi să se pregătească pentru ofensivă, părea tot mai aproape. Dar ruşii ar fi trebuit să reziste presiunii germane mult mai mult de 17 săptămâni. Churchill s-a hotărât să-i avertizeze, ceea ce nu era uşor.

Până în acest moment, practic, între Londra şi Moscova nu exista o comunicare. Stalin şi Molotov, amândoi bănuitori în legătură cu Churchill, se străduiau să-l ţină la distanţă pe ambasadorul britanic, Sir Stafford Cripps288

Cripps. Voia să confirme în acest fel loialitatea autorităţilor sovietice şi să-l asigure pe Hitler că poate avea totală încredere în ele.

Au trecut nouă luni, după care Churchill s-a decis să facă pasul următor.

În ziua de 16 aprilie 1941, ambasadorul Cripps s-a dus ia Andrei Vîşinski, adjunctul comisarului poporului pentru Afaceri Externe şi a adus o scrisoare pe care i-o scrisese Churchill lui Stalin cu două săptămâni mai înainte:

„Am anumite informaţii de la un agent de încredere că, după ce nemţii s-au asigurat că au prins Iugoslavia în plasa lor, adică la 20 martie, au început să transfere trei din cele cinci divizii de blindate din România spre sudul Poloniei. […] Excelenţa Voastră să binevoiască să evalueze importanţa acestor fapte”.

Avertismentul era destul de naiv şi Churchill nu credea că poate avea vreun efect. Dar nu asta îl interesa.

Stalin nu avea nevoie de informaţii de la ambasador despre pregătirile lui Hitler de război. Ştia de mult că se va ajunge acolo. Greşise numai data la care urma să se declanşeze atacul german, căci socotise că războiul Germaniei cu Franţa va dura mult mai mult. Armata Roşie putea să stea liniştită şi să se înarmeze, să pregătească planurile de atac împotriva Occidentului şi să privească cum duşmanii îşi aplică unul altuia lovituri dure, sângerează tot mai mult şi slăbesc. Toată lumea îşi amintea desfăşurarea Primului Război Mondial şi cine ar fi putut să-şi închipuie că în 1940 va fi altfel? Dar de astă dată evenimentele se desfăşurau într-un ritm neaşteptat. Stalin a înţeles dintr-odată că timpul se grăbeşte, iar marea lui armată este tot în curs de pregătire, care ar mai fi putut dura câteva luni. Ce putea să facă? Ştia că Germania se pregăteşte să-i atace ţara, dar i se părea că cel mai bine este să nu-l provoace în niciun fel. Fiecare lună de pace părea să îndepărteze atacul german şi să dea posibilitatea Armatei Roşii să prindă forţe, căci din fabrici se grăbeau spre ea tancuri, avioane şi tunuri noi.

Îşi dădea seama că de mulţi ani politica britanicilor fusese îndepărtarea primejdiei de la propriile frontiere şi îndreptarea ei spre răsărit. Aşa fusese şi în 1939, când Chamberlain îl provocase pe Hitler să lovească Polonia, oferind guvernului polonez garanţii unilaterale. Aşa fusese şi în 1940, când Churchill dorise să nimicească flota germană, provocându-i pe nemţi să atace Norvegia. De ce ar fi fost altfel în 1941? Nimic nu le convenea mai mult britanicilor decât un război sovieto-german. Avertismentele lui Churchill puteau fi o provocare, o încercare de a îndemna Armata Roşie să treacă la acţiune, ceea ce l-ar fi obligat pe Hitler să înceapă războiul. Zborul lui Hess era, după părerea lui Stalin, dovada cea mai clară în acest sens. Iar dictatorul ştia multe în această privinţă.

La 14 mai, pe biroul lui se afla telegrama nr. 376:

„După informaţiile primite de la Sonnchen, Hess a sosit în Anglia ca să se întâlnească cu Hamilton, cu care s-a împrietenit în 1934, ca urmare a interesului comun pentru aviaţie. Hess a aterizat în apropiere de castelul lui Hamilton. Kirckpatrick, primul care l-a identificat pe Hess, a aflat că acesta a adus o ofertă de pace. Încă nu am stabilit detaliile propunerii de pace (Kirkpatrick este fostul consilier al Ambasadei britanice de la Berlin. Semnat: Henry”.

„Sonnchen” adică „Micul Soare” era pseudonimul lui Kim Philby, înalt funcţionar britanic al serviciului de spionaj, care avea acces la cele mai secrete informaţii. Autorul acestei telegrame era Anatoli Gorski (pseudonimul „Henry”); acesta obţinea informaţii nu numai de la Philby, ci şi de la alţi câţiva agenţi care acţionau la cele mai înalte niveluri ale autorităţilor britanice. Nu ar fi îndrăznit niciodată să transmită la Moscova informaţii neverificate.

În zilele următoare au venit confirmări de la alţi spioni. De la Washington, „Gât” transmitea:

„Hess a venit în Marea Britanie cu acordul lui Hitler, intenţionând să înceapă negocieri de pace. Hitler nu poate prezenta oficial o ofertă de pace, căci aceasta ar dăuna moralului germanilor. De aceea l-a ales pe Hess ca emisar secret”.

Alt spion american, „Jun”, raporta:

„După cum afirmă şeful Departamentului american din Ministerul Propagandei, Eizendorf, Hess este într-o formă psihică excelentă şi a zburat în Marea Britanie în scopul încheierii unei înţelegeri definitive în numele guvernului german”.

Stalin îi credea, căci ştia că astfel de demersuri îi erau caracteristice lui Hitler: să-şi trimită colaboratorul cel mai apropiat ca să rezolve o problemă politică dificilă. Aşa fusese şi în august 1939 când venise la Moscova ministrul de externe, Joachim von Ribbentrop, ca să semneze un acord secret. Fireşte că Ribbentrop venise oficial, ca reprezentant al guvernului. În condiţii de război, neest lucru nu era posibil. Hitler nu putea să-şi trimită ministrul de Externe într-o ţară inamică. Nu e aşadar de mirare că se decisese

să trimită un om de încredere, făcând acest lucru într-un mod în care s-ar fi putut dezice de ei oricând. Încheierea alianţei sovieto-germane din august 1939 fusese foarte precipitată, nu fusese precedată de negocierile obligatorii. De aceea, Ribbentrop luase legătura cu Hitler de la Moscova pentru a cădea de acord asupra detaliilor acordului. Pacea Germaniei cu Marea Britanie urma să fie încheiată în condiţii încă şi mai grele.

Ne putem oare imagina un negociator mai bun decât Hess, prietenul lui Hitler? în Palatul Buckingham, la fel ca Ribbentrop la Kremlin, cu receptorul la ureche, ar fi stabilit condiţiile.

Oare Hitler se gândea că *British Army* ar putea lua parte la invadarea Uniunii Sovietice, la fel ca armata ungară, italiană, finlandeză, română? Hess propunea o cruciadă comună împotriva bolşevismului, dar e greu de imaginat că un guvern britanic ar fi acceptat aşa ceva după îndepărtarea lui Churchill. Ar fi fost suficientă încheierea păcii în condiţiile despre care vorbea Hess: Germania va avea mână liberă pe continent, iar Marea Britanie pe mări şi în colonii. Ce importanţă ar fi avut acest lucru pentru Germania?

Divizioanele de aviaţie din vestul Europei şi din Germania, lăsate acolo ca să lupte împotriva raidurilor Aliaţilor, ar fi fost transferate în est şi ar fi luat parte la atacurile împotriva ţintelor sovietice. Aceasta ar fi însemnat o întărire foarte serioasă a forţelor aeriene germane, în iunie 1941, forţele

aeriene germane trebuiau să lase în vest şi în ţară 2000 din cele aproape 5.000 de avioane de care dispuneau, necesare pentru continuarea raidurilor împotriva Marii Britanii şi pentru apărarea oraşelor germane împotriva bombardierelor engleze. În Franţa şi în Norvegia staţionau 43 de divizii, necesare pentru apărarea împotriva invaziei aliate. Pacea cu Marea Britanie ar fi permis transferarea pe frontul de est a cel puţin o jumătate din acestea.

Churchill a mai trimis de câteva ori avertismente la Moscova cu privire la agresiunea germană iminentă. Dar de fiecare dată cu acelaşi efect: Stalin le respingea ca provocare englezească. Rămânea întrebarea în ce măsură cazul Hess, care i-a dat lui Churchill posibilitatea să elimine total opoziţia favorabilă încheierii păcii cu Germania, va îngreuna înţelegerea cu dictatorul sovietic. Lipsa unui răspuns la avertismente avea o influenţă negativă în acest sens. Churchill era decis să încheie o alianţă cu Stalin, dar anunţarea acestei intenţii trebuia precedată de negocieri secrete.

Churchill nu putea să ştie dacă Stalin este dispus să primească era lui de ajutor în războiul cu Germania, sau dacă va prefera i se înţeleagă cu Hitler. Dar nu avea încotro. Trebuia să aştepte ană izbucneşte războiul şi atunci să rişte foarte mult, oferind ajutor niunii Sovietice.

292

KAitl UIUL StUKtzl AL LUI LHUHUHILL

În sfârşit, am învins!

Winston Churchill a sosit la vila guvernamentală din Chequers de lângă Londra târziu, în seara zilei de sâmbătă 21 iunie 1941. Abia trecuse bentley-ul lui mare, negru de poarta de metal ferecată care închidea drumul către palatul în stil victorian, că Churchill a şi deschis geamul şi a scos mâna cu pălăria, salutându-i pe oaspeţii care stăteau pe scările de la intrare. John Winant, ambasadorul Statelor Unite la Londra, şi Anthony Eden, ministrul de Externe, prieten apropiat şi consilier al premierului, care sosiseră împreună cu soţiile ceva mai devreme.

Nu întâmplător îi invitase Churchill tocmai pe aceşti oameni să petreacă

weekendul la reşedinţa guvernamentală. În acea zi, în timpul unei discuţii de rutină cu Stewart Menzies, şeful serviciilor secrete, afirmase că războiul germano-sovietic va începe dintr-o zi în alta. Aşa reieşea din rapoartele pe care le adusese Menzies, mai ales din ascultarea staţiilor germane de radio, de care se ocupa *Radio Security Service.* Ţinând seama de faptul că Hitler, dorind să profite de efectul surpriză, ordona ca acţiunile militare să înceapă în zorii zilei de duminică, atunci când inamicul era, de regulă, cel mai puţin pregătit de apărare, putea să se aştepte ca războiul să înceapă chiar în ziua următoare.

Poate să pară ciudat că, într-un moment atât de critic, premierul se decisese să plece din Londra, în loc să rămână la sediul guvernului, unde avea toate posibilităţile de comunicare, de consultare cu membrii Cabinetului de Război, cu emisarii, cu şefii partidelor politice şi ambasadorii ţărilor aliate. Dar această mişcare avea un scop. Churchill nu avea de gând să se angajeze în discuţii şi consultaţii fără sfârşit, care ar fi răpit elementul de spontaneitate din ceea ce intenţiona să facă. Cu atât mai mult cu cât rezultatul convorbirilor putea fi cu totul altul decât cel pe care îl aştepta premierul şi, în acest caz, s-ar fi aflat într-o situaţie dificilă.

Ambasadorul american şi ministrul de Externe erau politicienii pe care dorea să-i aibă alături de el pentru a se pune de acord asupra

aşilor pe care intenţiona să-i facă. La amiază a mai venit şi secretaul lui, John Colville, a cărui prezenţă era absolut justificată.

După-amiază au plecat cu toţii să se plimbe prin frumosul parc. Ia în moment dat, Colville l-a întrebat pe Churchill:

— Nu consideraţi că dumneavoastră, un anticomunist înverşunat, a trădaţi idealurile?

Colville ştia foarte bine care sunt intenţiile şefului său în privinţa atacului german. Dar nu se putea împăca cu gândul că Churchill, *are* era un duşman înveterat al comunismului şi, mai ales, al bolşeismului, care îl numea pe Stalin şi pe guvernanţii de la Kremlin nişte iriminali, ar putea deveni dintr-odată aliatul lor.

— Nu. Am un singur scop şi acesta este distrugerea lui Hitler, a răspuns Churchill. Dacă Hitler ar invada iadul, i-aş da lui Lucifer cele n-ai bune recomandări în Camera Comunelor.

Sâmbătă nu s-a întâmplat nimic demn de atenţie.

Cea mai importantă informaţie a sosit duminică la ora 4.00, când n camera lui Colville a sunat telefonul. Era ofiţerul de serviciu de la yiinisterul Afacerilor Externe care îl informa că Germania atacase Uniunea Sovietică. Secretarul a reflectat o clipă dacă să se ducă la iremier, dar şi-a amintit că acesta pune mult preţ pe un somn liniştit, aşa că a decis să aştepte până dimineaţa. În sfârşit, când a intrat la era 8.00 în camera lui Churchill, acesta nu mai dormea. Unul dintre servitorii casei îl informase la ora 6.30 că izbucnise războiul.

Churchill n-a vrut să se întoarcă la Londra, deşi s-ar fi părut că informaţie atât de importantă ar fi trebuit să-l facă să se întoarcă mediat în Downing Street şi să convoace Cabinetul de Război. Totul jrăta că nu doreşte să înceapă discuţia cu privire la schimbarea poiticii faţă de Uniunea Sovietică.

Pe la amiază, au sosit la Chequers lordul Beaverbrook, numit nu le mult ministru al Aprovizionării şi Stafford Cripps, ambasadorul de a Moscova, care fusese chemat la Londra cu câteva zile mai înainte. Amândoi erau cunoscuţi pentru simpatiile lor faţă de Uniunea sovietică, deşi se deosebeau foarte mult în ceea ce priveşte evaluarea situaţiei create odată cu izbucnirea războiului. Cripps afirma că Bermania va trece uşor prin apărarea sovietică „ca un cuţit fierbinte arin unt”, în timp ce Beaverbrook era înclinat să creadă că apărarea *ia* fi îndârjită şi războiul lung.

Churchill a decis ca în acea seară să ţină o cuvântare la radio, n care să-i informeze pe britanici că intenţionează să ofere ajutor

Duminică, 22 iunie 1941...

Armata Roşie nu era deloc pregătită să răspundă agresiunii germane

JGUScAW wol oszański lumii Sovietice. Nu era un moment tocmai bun pentru a anunţa o iemenea decizie. În Africa de Nord, armatele britanice duceau lupte ele cu Corpul expediţionar German, care le împingea spre Canalul jez. Generalul Claude Auchinleck, noul comandant al diviziilor din; şert, cerea să i se livreze mai multe tancuri şi avioane, ca să-l poaopri pe duşman. În Atlantic, ofensiva submarinelor germane era t mai puternică şi pierderile Aliaţilor crescuseră rapid. În această tuaţie Churchill intenţiona să prezinte o politică de sprijinire a unui at care până nu de mult fusese aliatul Germaniei hitleriste, participe activ la ocuparea Poloniei, apoi la împărţirea Europei, anexase parte din Finlanda, Republicile Baltice şi o parte din România. Cum jtea să convingă poporul că trebuie să uite trecutul recent şi să-l ute pe duşmanul de altă dată? Putea conta numai pe uriaşa încrede pe care i-o acorda societatea, ceea ce îi va permite să obţină cordul acesteia cu privire la schimbarea bruscă de politică faţă de niunea Sovietică. Ştia că, în ciuda tuturor pericolelor pe care le înera acest gest al lui faţă de Stalin, trebuie să procedeze aşa, căci zborul se va decide în est, din confruntarea titanilor.

Rămânea întrebarea cum va primi Stalin această ofertă; până unei, Churchill nu avusese nicio posibilitate să se orienteze în legără cu reacţia dictatorului

sovietic. Se bizuia numai pe raportul con→rbirii pe care o avusese în dimineaţa de 13 iunie ministrul Anthony den cu ambasadorul Ivan Maiski.

— Guvernul britanic examinează posibilitatea de a acorda ajutor niunii Sovietice: executarea unor raiduri în vest, trimiterea unei miuni militare în Uniunea Sovietică şi ajutor economic, a spus Eden.

— Cred că toate propunerile britanice vor fi întâmpinate cu o sacţie pozitivă, dacă ar fi precedate de negocieri în scopul îmbuătăţirii relaţiilor, a spus Maiski. Acest răspuns nu însemna nimic, cocamdată era o discuţie între doi diplomaţi. Ceva mai mult reieşii din convorbirea ambasadorului sovietic cu parlamentarul Harold icolson, care era înrudit prin soţia sa cu Stewart Menzies, şeful spinajului britanic. Maiski ar fi spus că propunerea de încheiere a unei ianţe, prezentată de Churchill, va fi primită cu mai multă bunăvoinţă ***3*** Stalin decât dacă i-ar fi făcut-o Neville Chamberlain, premierul jvernului precedent.

Erau declaraţii din care nu rezulta mare lucru. Churchill nu avea 3 ci nicio siguranţă că Stalin nu va face şi cu oferta lui de ajutor aşa nu făcuse şi cu avertismentele referitoare la apropiata agresiune

germană pe care i le transmisese apoi lui Hitler. Oare în faţa perspectivei înfrângerii rapide a armatei sovietice, Stalin, văzând cum se rupe frontul, nu va începe negocieri cu Hitler ca să încheie pace? După încheierea păcii în Răsărit, când armata germană se va îndrepta împotriva Marii Britanii, armata sovietică nu va fi alături de ea? Orice se putea întâmpla, chiar şi cea mai fantastică variantă, în faţa acestui fenomen hotărâtor care era agresiunea germană. Dar Churchill nu avea încotro. Din prima zi când preluase puterea, fusese hotărât să ducă război împotriva lui Hitler, fiind convins că toate tratatele vor avea aceeaşi soartă ca acela de la München: vor fi încălcate. Această politică putea avea succes numai în cazul în care Statele Unite ar sprijini economic Marea Britanie – şi chiar aşa s-a şi întâmplat –, iar puternica armată germană va fi angajată în lupte sângeroase, în care îşi va epuiza forţele. Spaţiul imens al Uniunii Sovietice şi rezervele inepuizabile ale Armatei Roşii ofereau o astfel de posibilitate. Iar Churchill a recurs la ea, ca la cea mai importantă armă în războiul împotriva lui Hitler. Nu putea să dea înapoi.

În aceeaşi zi, seara, s-a aşezat la microfonul BBC.

— Am un scop nestrămutat, a spus el. Acesta este distrugerea lui Hitler şi a tuturor rămăşiţelor sistemului nazist. Nimic nu ne poate abate de la acest scop. Nu vom fi niciodată de acord cu niciun fel de înţelegeri şi negocieri cu Hitler sau cu oricine altcineva din banda lui.

Aceste cuvinte erau adresate nu numai britanicilor, ci şi lui Stalin. îl asigura astfel oficial că nu intenţionează să pactizeze şi explica şi problema cu Hess, care îl preocupa serios pe dictatorul sovietic. Oferea motivul pentru care nu-l tratează pe Hess ca pe un trimis al celui de-al Treilea Reich şi nu are şi nu va avea intenţia să aibă vreodată negocieri cu el.

— Orice om sau stat care luptă împotriva nazismului se va bucura de ajutorul nostru, a spus mai departe Churchill. Orice om şi orice stat care mărşăluieşte alături de Hitler este duşmanul nostru. Aceasta este politica noastră. Aceasta este declaraţia noastră. Drept urmare, vom acorda ajutor în măsura posibilităţilor Uniunii Sovietice. Facem apel la prietenii şi aliaţii noştri din toate colţurile lumii, să procedeze la fel.

Stalin nu a răspuns mult timp ofertei lui Churchill, de care a fost informat în 23 iunie. Tăcerea dictatorului era de înţeles, căci încă nu ştia cât de dificilă este situaţia de pe front. Neîncrederea în intenţiile guvernului britanic şi convingerea că Hess se află în Marea

Până nu de mult mai erau aliaţi. Septembrie 1939; ofiţerii germani şi sovietici discută la Biaiystok în Polonia despre linia care va delimita cele două armate prietene
Britanie pentru a încheia o alianţă îl obligau să fie precaut. Bănuia că Churchill, pe care îl numea uneori intrigant englez, va cere un preţ politic mai mare pentru ajutorul acordat. Era un calcul simplu: sprijinul britanic, desigur şi american, nu ar fi fost hotărâtoare în victoria împotriva Germaniei, dar ar fi întărit Armata Roşie care ar fi primit din Occident cea mai nouă tehnologie. Datorită acesteia ar fi putut să-şi dezvolte forţele armate, care, după încheierea războiului cu Germania, s-ar fi putut întoarce împotriva democraţiilor burgheze. Aliaţii occidentali vor condiţiona, aşadar, acordarea de ajutor de îndeplinirea unor condiţii de către Uniunea Sovietică, ceea ce ar fi frânat dezvoltarea forţelor militare ale acestora. Aşa calcula Stalin.

A răspuns pentru prima dată ofertei de ajutor britanic la 3 iulie.

„Declaraţia istorică a domnului Churchill în problema ofertei de ajutor britanic pentru Uniunea Sovietică şi declaraţia guvernului american în problema disponibilităţii de a acorda ajutor ţării noastre nu pot fi întâmpinate decât cu un sentiment de recunoştinţă în inimile locuitorilor patriei mele”.

Era precaut. Nu oferea în schimb nimic altceva decât sentimentul de recunoştinţă.

La 8 iulie, ambasadorul Cripps i-a transmis lui Stalin o scrisoare de la Londra.

9 QR

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

„Suntem foarte satisfăcuţi că armata sovietică opune o rezistenţă atât de înverşunată şi demnă de admiraţie în faţa invaziei neprovocate şi nemiloase a naziştilor. Avem o mare admiraţie pentru curajul şi dârzenia soldaţilor şi poporului sovietic. Vom face totul ca să ajutăm, în măsura în care ne vor permite timpul, geografia şi rezervele noastre tot mai mari. Cu cât acest război va dura mai mult, cu atât vom putea să vă acordăm mai mult ajutor”.

Stalin a întârziat răspunsul la oferta britanică de ajutor. Tatona, se gândea. Cu toate declaraţiile iniţiale, atmosfera de neîncredere se adâncea

pe măsură ce sovieticii aveau tot mai multe insuccese pe front. La Kremlin domnea impresia că britanicii sunt la un pas de încheierea unei alianţe cu Germania şi, în momentul în care *Wehrmach*tul se va apropia de Leningrad, pe mare îşi vor face apariţia navele britanice, ca să tragă şi ele în poziţiile sovietice. Declaraţiile lui Churchill erau considerate o perdea de fum, care masca adevăratele intenţii ale guvernului britanic. Aceste suspiciuni au fost recunoscute la sfârşitul anului 1941 de Maksim Litvinov, noul ambasador sovietic la Washington.

La Londra domnea convingerea nu foarte depărtată de adevăr, că Stalin este gata să înceapă negocieri secrete cu Hitler şi să încheie pace. Cât de sceptici erau militarii şi politicienii britanici cu privire la posibilităţile slabei Armate Roşii de a se opune ofensivei germane s-a convins pe propria piele trimisul special al lui Stalin, care a sosit la Londra la 8 iulie. Generalul Filip Golikov, şeful serviciului de spionaj militar, GRU, a fost primit deosebit de rece la Ministerul de Război. Ministrul David Margesson nu i-a dat mâna şi nu l-a invitat să ia loc; convorbirea care a durat câteva zeci de minute s-a desfăşurat în picioare. Mai mult chiar, Margesson a declarat că „nu crede în victoria Armatei Roşii, nici în viabilitatea sistemului politic sovietic”.

Nici întâlnirea de la Amiralitate nu a arătat mai bine. Amiralul Dudley Pound i-a dat clar de înţeles oaspetelui că nu se simte bine în prezenţa unui bolşevic.

Animozitatea era atât de vizibilă, încât a fost nevoie de intervenţia Ministerului Afacerilor Externe, care le-a amintit colegilor militari că nu este cazul să-l irite pe noul aliat şi s-a străduit să înveselească şederea delegaţiei sovietice cu numeroase recepţii, ceea ce, după părerea britanicilor care îi considerau pe toţi ruşii nişte beţivani notorii, ar fi trebuit să contribuie la îmbunătăţirea atmosferei.

9 QQ

BOGUStă W WOŁOSZANSKI

Dar cu toate piedicile, Golikov a repurtat un succes diplomatic. La 13 iulie, când s-a întors la Moscova să-i

dea lui Stalin raportul cu privire la desfăşurarea vizitei, putea spune că britanicii sunt gata să ajute Uniunea Sovietică.

Acest lucru avea o importanţă deosebită într-un moment în care Stalin continua să suspecteze existenţa unei înţelegeri secrete germano-britanice şi se gândea el însuşi să înceapă negocieri cu nemţii, cărora era gata să le ofere Ucraina.

Bielorusia şi o mare parte din Rusia. În această situaţie, credibilitatea ofertei anglo-americane de sprijin militar şi economic avea o importanţă deosebită. Churchill a repurtat un succes când, la 18 iulie, aşadar la peste 3 săptămâni după ce ţinuse discursul în care oferise ajutor şi la zece zile după ce primise scrisoarea personală de la premierul englez. Stalin s-a decis să răspundă. Ştia foarte bine ce să ceară. Descifrase intenţiile lui Churchill – care voia să primească tancuri, avioane şi nave din Statele Uite şi sângele soldaţilor din Uniunea Sovietică. Lui

Stalin nu-i păsa de viaţa omenească, mai ales a soldaţilor. Soldaţii puteau să moară cu milioanele, dar aveau un preţ.

„Scrisoarea Domniei Voastre a iniţiat înţelegerea între guvernele noastre. Acum, aşa cum v-aţi exprimat cu toată convingerea, Uniunea Sovietică şi Marea Britanie au devenit aliate în lupta împotriva Germaniei hitleriste. Nu am nicio îndoială că ţările noastre sunt

Churchill şi Stalin – cine a câştigat războiul?

„Inn

suficient de puternice pentru a învinge un duşman comun, în ciuda tuturor dificultăţilor”.

A prezentat pe scurt situaţia dificilă a armatei sovietice şi a trecut apoi la miezul chestiunii:

„Mi se pare că situaţia militară a Uniunii Sovietice şi, din acest motiv, şi a Marii Britanii, ar putea să se îmbunătăţească simţitor, dacă împotriva lui Hitler s-ar deschide un front în Occident (în nordul Franţei) sau în nord (în Arctica). […] Sunt conştient de dificultăţile legate de crearea unui astfel de front, dar trebuie să fie făcut, nu numai în interesul nostru comun, ci şi în interesul propriu al Marii Britanii”.

Stalin accepta oferta de ajutor economic, dar insista ca armata britanică să se implice cât mai curând în luptele din Europa. Numai o astfel de mişcare ar fi îndepărtat ameninţarea unei înţelegeri între britanici şi germani, de care continua să se teamă.

Churchill nu putea fi de acord cu aşa ceva. La jumătatea anului 1941, armata britanică era prea slabă pentru a iniţia o operaţie de anvergură în Franţa, unde nemţii aveau 30 de divizii, sau în Norvegia, ale cărei ţărmuri erau apărate de 13 divizii. Pe lângă aceasta, scopul lui nu era să-i trimită pe tinerii englezi să moară în Franţa, ca să ajute Armata Roşie. Războiul cu Uniunea Sovietică trebuia să-l secătuiască pe duşmanul principal – Germania hitleristă – şi pe duşmanul care urma să apară după încheierea războiului – Uniunea Sovietică.

Alianţa, deşi încă nu fusese consfinţită printr-un tratat oficial, fusese încheiată, iar lunile următoare aveau să aducă şi confirmarea corectitudinii alegerii pe care o făcuse Churchill. Câştigase acest război pe toate fronturile, deşi până la victorie mai era drum lung. Oare îşi dădea seama ce preţ urma să plătească pentru ea? Marea Britanie îşi pierduse imperiul şi devenise o mică insulă între două superputeri, care luaseră naştere în timpul acelui război.

Sfârşit
301

IOUS» AW WOI OSZANSKI

Bibliografie ***nery L.,*** **The empire albay: The Leo Amery Diaries**

1929 – 1945, ***Londra 1988.***

Idrews Ch., **Secret Service, Making of British Intelligence Community,**

Londra 1985.

Iarse R., Read A., **Conspirator: The Untold Story of Tyler Kent,** ***New York 1991.***

jaumont J., **Comrades în Arms: British Aici to Russia 1941 – 45,** ***Londra 1980.***

Ischloss M., **Kennedy and Roosevelt: The Uneasy Alliance, New York 1980.**

Deh M., *Ribbentrop,* Varşovia 1995.

Dek M., **Operation „Willi": Plot to Kidnap the Duke of Windsor, July 1940,** ***Londra 1984.***

jmentritt G., articolul „The Fatal Decision", Londra 1956.

yleA., **The Climate of Treason,** ***Londra 1979. ittger G.,*** **Narvik, Berlin 1941.**

yant A., **The Turn of Tide 1939 – 1943,** ***Londra/Glasgow 1986. jins J.M.,*** **Roosevelt, the Soldier of Freedom,** ***New York 1996. jrt R.A.,*** **French Battleships 1876 – 1946,** ***Londra, idogan Alexander,*** **The Diaries of Sir Alexander Cadogan 19381945,** ***Londra 1971.***

alvocoressi R, *Top Secret Ultra,* New York 1980. we-Brown A., „C", *The Secret Life of Sir Stewart Menzies,* New York 1987.

ave-Brown A., **Donovan, The Last Hero,** ***New York 1982. larmley J.,*** **Chamberlain and the Lost Peace,** ***Chicago 1989. larmley J.,*** **Churchill, the end of Glory,** ***Londra 1993. iurchill W.S.,*** **Druga wojna swiatowa,** ***Gdańsk 1995.*** **ilville J., The Frânges of Power: 10 Downing Street Secret Diaries**

1939- *1955,* New York 1985.
Divin I., **Vansittarton Office: The Origins of World Warii,** ***New York 1965. Divin I.,*** **The Chamberlain Cabinet,** ***Londra 1971. îGregorio W.,*** **The Complete Book of U.S. Presidents,** ***New York 1997.***

Dilks D., **The Cadogan Diaries 1938 – 1945,** ***New York 1972.***

Eden G., *Portrait of Churchill,* Londra 1946.

Fleming Th., **The War Within World War II, Franklin d. Roosevelt and The Struggle for Supremacy,** ***Oxford 2001.***

Foot M.R.D., **SOE, The Special Operations Executive 1940 – 46,** ***Londora 1993.***

Gilbert M., *Churchill,* Poznan 1992.

Halder F., *Hitler as Warlord,* Londra 1950.

Halifax E.W., *Fulness of Days,* Londra 1957.

Heinrichs W., **Threshold of War: Franklin D. Roosevelt and American Entry Into World War II,** ***New York 1988.***

Henderson N., *Failure of a Mission,* Londra 1940.

Herring G., *Aici to Russia 1941 – 1946,* New York 1976.

Hersh B., **The Old Boys, The American Elite and the Origin of the CIA,** ***St. Petersburg 2001.***

Hess W.R., *My Father, Rudolf Hess,* London 1986.

Hesse F., *Hitler and the British,* London 1954.

Hinsley F.W., **British Intelligence in the Second World War,** ***Londra/ New York 1979 – 90.***

Irving D., *Churchill's War,* Bullsbrook 1987.

Irving D., *Wojna Hitlera,* Varşovia 1996.

Ismay Lord, *Memolrs,* Londra 1960.

Jenkins R., *Churchill,* Oxford 2001.

Kennan G., **Soviet Foreign Policy 1917 – 1941,** ***Princeton 1960.***

Khan D., **Hitler" s Spies, German Military Intelligence în World War II,** ***Londora 1978.***

Kimball W.F., **The Most Unsordid Act: Lend-Lease 1939 – 1941,** ***Baltimore 1969.***

Kitchen M „**British Policy Towards the Soviet Union during the Second World War, *New York 1986.***

Leach, B., **German Strategy Against Russia 1939 – 1941, *Oxford 1973.***

Louis R., **Imperialism at the Bay: The United States and the Decolonisation of the British Empire 1941 – 1945, *New York 1978.***

Mackenzie W., *The Secret History of SOE,* Londra 2000.

Maisky I., **Memoirs of Soviet Ambassador. The War 1939 – 43, *Londra 1967.***

Maisky I. *Journey into the Past* (dumaczenie z j. rosyjskiego Frederick Holt), London 1962.

Mallmann Showell J.R. *The German Navy în World War Two,* Londra 1990.

BOGUStă W WOŁOSZANSKI

Martin B., **Friedensinitiativen und Machtpolitik im Zwieten Weltkrieg**

1939- *1942,* Düsseldorf 1974.

Masterman J.C., **Double cross Sistem in the Warof 1939 – 1945, *New Haven 1972.***

Moran Lord (Charles Wilson), **Winston Churchill: Struggle for Survival**

1940- *1965,* Londora 1966.

Murawski M., *Samoloty Luftwaffe,* Varşovia 1997.

Murray W., **Luftwaffe, Strategy for Defeat 1933 – 45, *Londra 1988.***

Potiomkin W., **Istorija diplomacii 1919 – 39, *Moscova 1945.***

Rhodes J.R., *The Diaries of Sir Henry Channon,* Londra 1967. Ribbentrop J., *The Ribbentrop Memoirs* (dumacz. O. Watson), Londra 1954.

Roosevelt E., *As He Saw It,* New York 1946.

Roosevelt E, **Franklin D. Roosevelt and Foreign Affairs, *Cambridge 1969.***

Schellenberg W., *Wspomnienia,* Wrocław 1989.

Seidler F.W., Zeigert D.,* Kwatery glowne Hitlera, *Varşovia 2001.
Sherwood R., The White Flouse Papers of Harry L. Hopkins, *Londra 1949.*

Sherwood R., *Roosevelt and Hopkins,* New York 1950.

Smith A.,* Rudolf Hess and Germany's Reluctant War 1939 – 1941, *Sussex 2001.

Smith B.,* Sharing Secrets with Stalin: How the Allies Traded Intelligence 1941 – 1945, *Lawrence 1996.

Speer A., *Wspomnienia,* Varşovia 1990.

Stalins's Correspondece with Churchill, Attlee, Roosevelt and Truman

1941- *45,* Londra 1957 – 58.
Stettinius E.,* Lend-Lease, Weapon and Victory, *New York 1944.

Troy T.F., *Donovan and the CIA,* Washington DC 1984.

US Wartime Aici to Britain, *Londra 1986.*

Vansittart R., *Lessons of My Life,* Londra 1945.

Warlimont W., *Inside Hitler's Headquarters 1939 – 1945,* Londra 1964.
Wheeler-Bennet J.W., *King George VI,* New York 1958.

Zăloga S., Ness L.S., *Red Army Handbook 1939 – 1945,* Londra 1998. Ziegler Ph., *King Edward VIII,* Londra 1990.

RĂZBOIUL SECRET AL LUI CHURCHILL

Cuprins

Dragă cititorule.

Gambitul lui Churchill

Secretul maiorului Sas

Cel mai mare succes al B-Dienst

Operaţiunea neobişnuită a Kriegsmarine

Momentul deciziei

Meciul începe

Misiunea cea mare

Ziua în care Franţa a pierdut

Cum să-i atragă pe americani?

Miracolul de la Dunkerque

Repetarea situaţiei de la München

Lovitura

Condiţiile pentru englezi

Unde este ducele?

Frontul decisiv

Aliatul întâlnirea de la San Francisco

Ofensiva

Pokerul balcanic

Neobişnuita decizie a locţiitorului Führerului

Misteriosul zbor al lui Rudolf Hess

O duminică la Obersalzberg

A venit cineva?

Misterul lui Desmond Morton în sfârşit, am învins!

Bibliografie

7

23

30

35

45

52

69

74

91

105

111
134

149

166

184

198

206

216

226

240

257

268

274

281

293

302

OCEANUL ARCTIC.
Marea
Barents p-tv *Mareati?* Lp **– /V – tspfev** *X*
Mermansk ereb-jrg A & angftelsfc-**MOSCOVA**
4 Nijnij Hovgoroo / *noi*| Kazansy ţ ştia ra p_{er} nyekâi» ti, r) b
Bâ. **Petr Opavtovsk**

Marea
Ohoţf?!

Norilsk
Astrahi
Habarovsk*!*
Omsk*) I* \Krasnoiar-o *SLœ* Nov6» (birsk... L-*OL* t Bârnei Vladivost

HELENE CARRERE D'ENCAUSSE
Membru al Academiei Franceze

ORGOLIILE

KREMLIN DL DI

O ISTORIE A IMPERIULUI RUS DE LA 1552 PÂNĂ ASTĂZI

Postfaţă de EMIL HUREZEANU

A J – i

Marea.. j
Siberiei.

S

OCEANUL
— F PACIFIC DE
NORD
Y\!

ÎN LIBRĂRII:

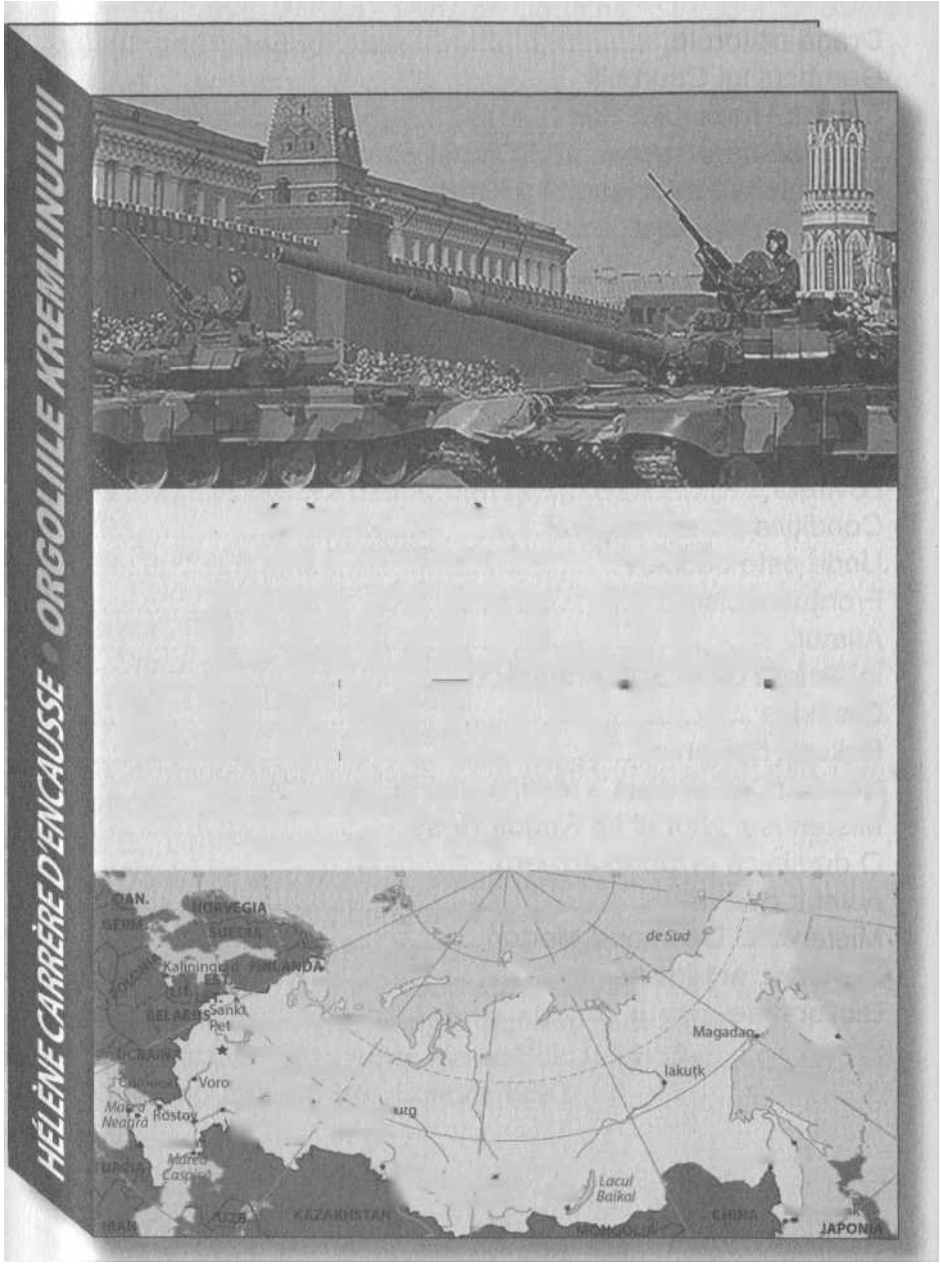
HÉLÈNE CARRÈRE D'ENCAUSSE • ORGOLIILE KREMLINULUI
NORVEGIA
Kaliningrad
FINLANDA
Sankt Pet
Voro
Rostov
Marea Neagră
Marea Caspică
IRAN
AZER.
KAZAKHSTAN
de Sud
Magadan
Iakutk
Lacul Baikal
CHINA
JAPONIA

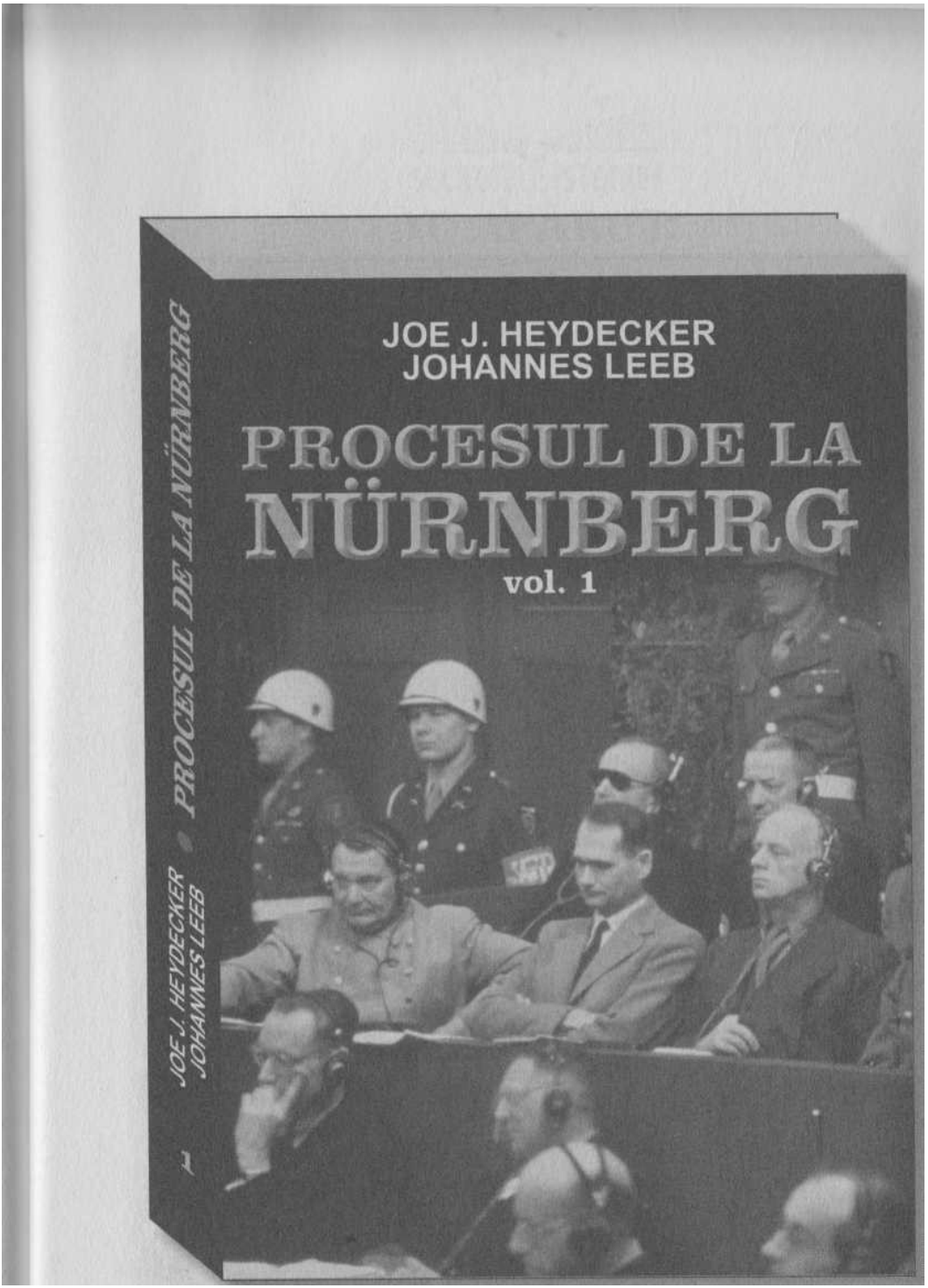
JOE J. HEYDECKER
JOHANNES LEEB
PROCESUL DE LA NÜRNBERG
vol. 1
JOE J. HEYDECKER
JOHANNES LEEB
PROCESUL DE LA NÜRNBERG
1

JOE J. HEYDECKER
JOHANNES LEEB

PROCESUL DE LA NÜRNBERG

vol. 2

JOE J. HEYDECKER
JOHANNES LEEB
PROCESUL DE LA NÜRNBERG
2

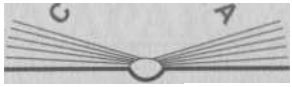

SECRETELE **ISTORIEI**
AU APĂRUT
yvJ

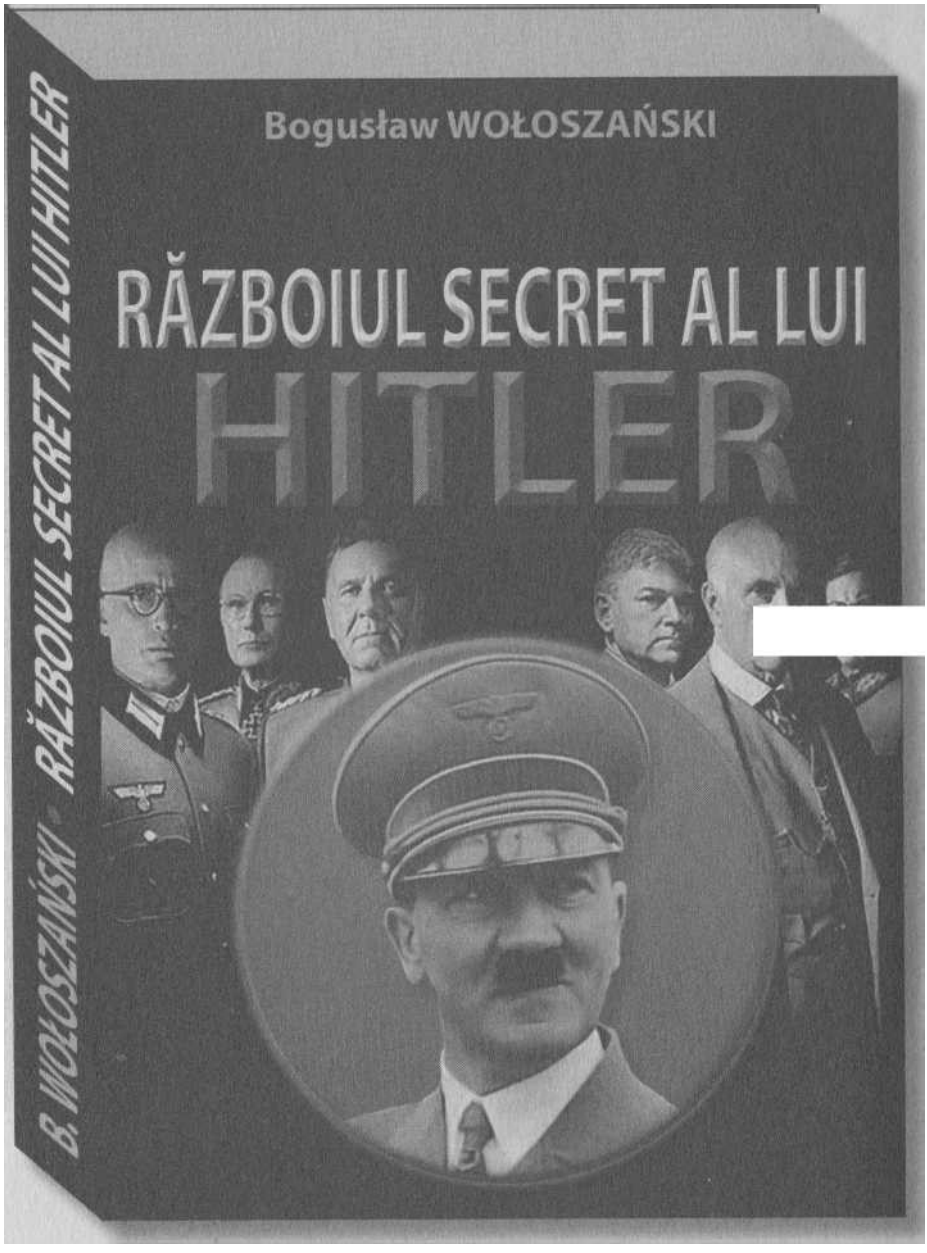
Bogusław WOŁOSZAŃSKI
RĂZBOIUL SECRET AL LUI
HITLER
B. WOŁOSZAŃSKI • RĂZBOIUL SECRET AL LUI HITLER

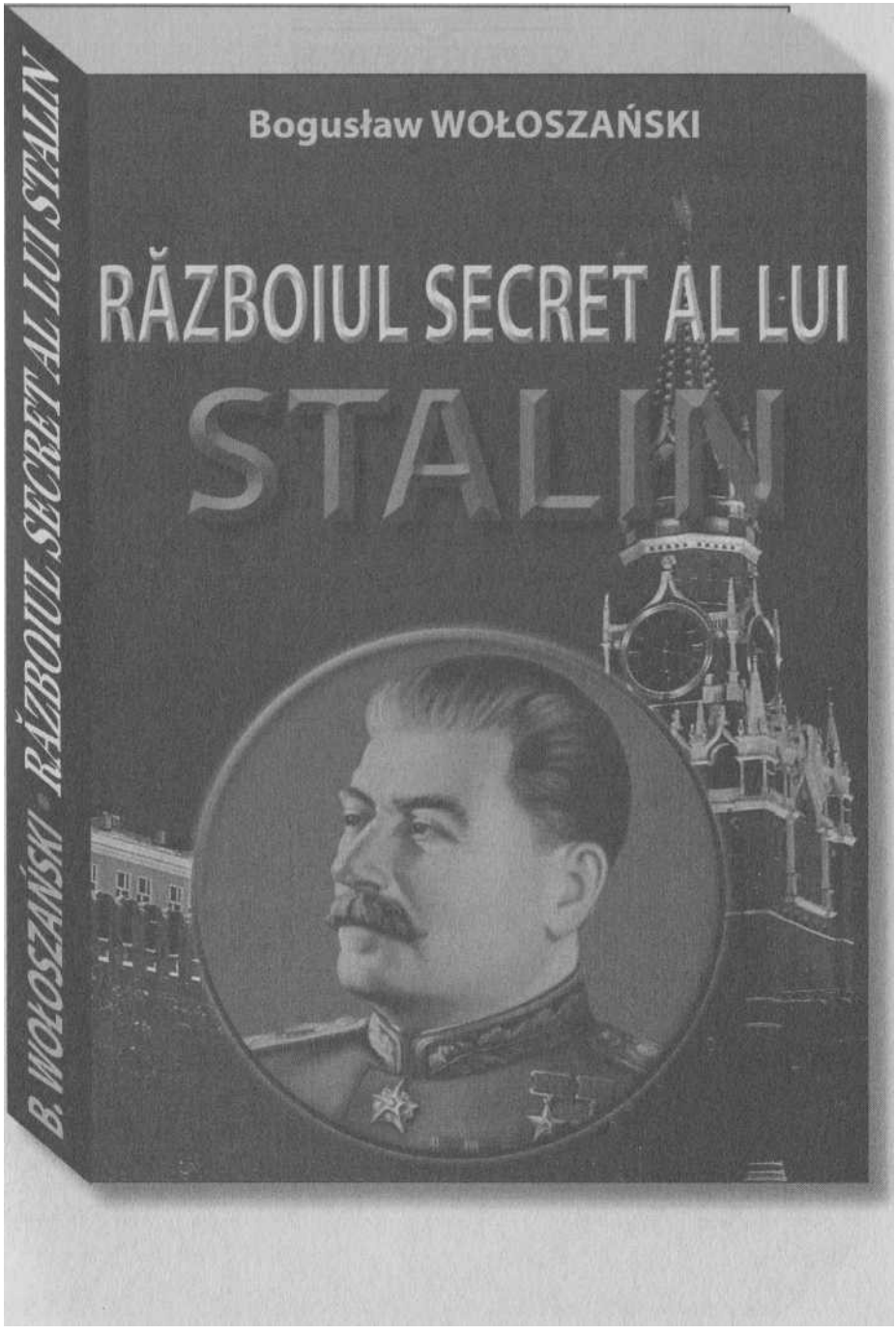
Bogusław WOŁOSZAŃSKI
RĂZBOIUL SECRET AL LUI
STALIN
B. WOŁOSZAŃSKI • RĂZBOIUL SECRET AL LUI STALIN

VA APĂREA:

Bogusław WOŁOSZAŃSKI

ȘOCUL TIRANILOR

B. WOŁOSZAŃSKI • ȘOCUL TIRANILOR

OFERTA

SPECIALĂ

PREŢ UNIC 13 LEI

SERIA CULTURĂ GENERALĂ

RĂDĂCINILE CULTURII OCCIDENTALE	40700
JAPONIA	22 t-00
MARILE CIVILIZAŢII	40700
LA FRONTIERELE ŞTIINŢEI	40700
VERDICTUL TIMPULUI	20700
MISTERELE REÎNCARNĂRII	24 – 7 – 00
NIMFOMANIA	24 – 700
ISTORIA CELIBATULUI	26 t00
CARTEA SFÂRŞITURILOR	00700
ŞOCUL ISLAMULUI	24 t00
O ISTORIE A RĂULUI	20700

I. **LAUREAŢI AI PREMIULUI NOBEL**

CĂILE MĂRII
PIRAMIDA
DR. ARROWSMITH
CÂNTECUL LUI SOLOMON

BIOGRAFII CELEBRE

ÎNŢELEPCIUNEA NEBUNULUI
POETUL REBEL – Viaţa lui Shelley
VIAŢA LUI CHÂTEAUBRIAND
IVAN CEL GROAZNIC
ÎNFRUNTÂND INCHIZIŢIA
MARCHIZA DE POMPADOUR
JOSEPHINE – Prima împărăteasă a Franţei
TEODORA – curtezană şi împărăteasă

SERIA CARTE DIVERSĂ

MANUAL DE CHIROMANŢIE 207 – 06
AL ŞASELEA SIMŢ ALANIMALELOR 40700
20700 407 – 00 24 r00 40 r00 24 r90 47V30

207 – 00
22 t-00
4? t-00
407 – 50

04700

32 t00

Petre Ispirescu	CELE MAI FRUMOASE BASME	99 nu
James van Praagh	MESAJE DE DINCOLO DE MOARTE	24 r-00
Eugen Uricaru	RUG ŞI FLACĂRĂ	2660

V. TITANI AI LITERATURII UNIVERSALE

N. Hawthorne	DIAVOLUL DIN MANUSCRIS	24 t60
Wilkie Collins	FEMEIA ÎN ALB	307 – 00
André Maurois	CLIMATE	22 r-00
Charles Dickens	MARTIN CHUZZLEWITT vol. 1	267 – 00
	MARTIN CHUZZLEWITT vol. 2	26, 06
Joseph Conrad	AGENTUL SECRET	24 – 7 – 00
W. S. Maugham	JULIA. LIZA DIN MAHALAUA LAMBETH	24 re0
Maurice Druon	CONTESA	46 – 00
A. J. Cronin	SUB STELE	36 – 06
	CASTELUL PĂLĂRIERULUI	34 t-00
John Braine	DRUMUL SPRE ÎNALTA SOCIETATE	40700
	VIAŢA ÎN ÎNALTA SOCIETATE	407 – 00
M. de Saint Pierre	MILIARDARUL	14 – 700

VI. SERIA BESTSELLER INTERNAŢIONAL

Amanda Quick	MINCIUNI SUB CLAR DE LUNĂ	32 t00
B. T. Bradford	REVEDERE LA PARIS	22 t-00
	O FEMEIE DE SUCCES	26 – 90
Barbara Delinsky	DIN NOU ACASĂ	32 t60
	JOCUL IUBIRII	25 t60
	MAI BINE MAI TÂRZIU	26 – 90
	REVEDERE PESTE ANI/SFÂRŞIT DE SINGURĂTATE	32 t60
	ENIGMA VĂDUVEI	23 t60
C. McCullough	TIM	26 – 00
Danielle Steel	CĂLĂTORIA	23 r00
	FORŢE IREZISTIBILE	26 – 00
	SĂRUTUL	26 t60
Dashiell Hammett	ŞOIMUL MALTEZ	2660
Erich Segal	SINGURA IUBIRE	24 – 7 – 00
Harold Robbins	MIRAJUL PUTERII	24,00
Irving Wallace	FĂRĂ SCRUPULE	20 nu
J. Briskin	SINGURUL SECRET	2660
Jackie Collins	INTRIGI FAMILIALE LA HOLLYWOOD	2660
	INFIDELITĂŢI LA HOLLYWOOD	26 – 00
	ISPITA	2660
	SEDUCŢIE FATALĂ	26 – 00
Jayne Ann Krentz	CASA OGLINZILOR	22 t60
	CĂSĂTORIE DE FORMĂ	23 t60

ZIO, hu

James Patterson	ALERTĂ DE GRADUL ZERO	32 t-90
Jane Green	INFIDELITATE	24, – 50
Joseph Finder	ORAZERO	OOT-OO
Josephine Cox	PUTEREA DRAGOSTEI	22 re0
Jude Devereaux	SĂ NU-ŢI PIERZI SPERANŢA	22 r00
Julia Grice	BĂNUIALA	20700
Judith Krantz	TOP MODEL	20 r00
	VOI CUCERI MANHATTANUL	35 t-00
	FIICA LUI MISTRAL	347 – 00
Kenneth Royce	PE URMELE LUI IUDA	22 t-00
Kristin Hannah	REGĂSIRE	24 t00
Leona Blair	DE PARTEA ÎNGERILOR	20700
	ÎMPLINIRI	207 – 00
Linda Howard	CAPCANA	24 re0
	LA VÂNĂTOARE DE BĂRBAŢI	24 – 7 – 00
	ÎNTRE DORINŢĂ ŞI PERICOL	24 t-00
L. Edmonds	FĂRĂ TINE	23 t-00
	UN SECRET TERIBIL	22 r00
Lisa Scottoline	OBSESIA	24 re0
Lynda La Plante	BELLA MAFIA	20700
Luanna Rice	INIMĂ DE PIATRĂ	2700
	MIRACOLE	20700

Madeleine Brent	PIATRA CAPRICORNULUI	24 r00
M. Higgins Clark	REVELAŢIA	20700
	ESCROCHERIA	20700
	MESAJE MISTERIOASE	30700
Mary McBride	CU ORICE PREŢ	20700
Nelson DeMille	JOCUL LEULUI	30700
	MISIUNE INGRATĂ	30700
Nora Roberts	JOCUL DESTINULUI	30700
	DEZVĂLUIRE ŞOCANTĂ	30700
Patricia Rice	APROAPE PERFECT	23 t00
Pamela Anderson	UN VIS ÎMPLINIT	24 – 700
P. L. Suliţzer	ÎNVINGĂTOAREA	40700
Paullina Simons	DINCOLO DE PASIUNE	22 r00
Philip Shelby	ATAC LA PREŞEDINTE	22 toe
R. Marcinko.	FORŢA SPECIALĂ ALFA	25,00
Robert Ludlum	MANUSCRISUL LUI CHANCELLOR	34 – 700
	TRĂDAREA LUI TRISTAN	25 t00
	CODUL ALTMAN	32 t00
	VECTORUL MOSCOVA	30700
Sandra Brown	DILEMA	00 no nu
S. O Flanagan	DINTR-ODATĂ SINGURĂ	25 t00
	DRAGOSTE LA PRIMA VEDERE	2070 e
Sidney Sheldon	SUSPANS	25,00
Sylvia Nasar	O MINTE SCLIPITOARE	20700
Susan Howatch	DOMENIUL PENMARRIC	30700

	ARISTOCRAŢII, DISPARIŢIE MISTERIOASĂ	2 fr00
Tamara McKinley	În vârtejul timpului	20700
	SUB SEMNUL BLESTEMULUI	20, – 00
Thomas Harris	DUMINICA NEAGRĂ	24 r00
Winston Graham	MARNIE	22 r00
	VII. COLECŢIA THRILLER	
Douglas Kennedy	IDENTITĂŢI FURATE	20700
Harland Coben	UN MESAJ ŞOCANT	24 t00
Linda Howard	JOCUL MORŢII	30700
	CĂUTĂRI DISPERATE	20700
James Patterson	JACK & JILL	2000
	MAREA RATARE	20,00
	VIOLETELE SUNT ALBASTRE	24 t00
	ÎNSCENAREA	30700
Jayne Arin Krentz	O NOAPTE DE NEUITAT	32 t00
	DANSATOAREA DE TANGO	30700
Karin Staughter	FURIE OARBĂ	24 t00
Iris Johansen	ULTIMA SCĂPARE	2? t00
	ÎN VIZORUL MORŢII	O + 700
	ISPITA DIN CATACOMBE	04 – 700
	CHEIA MISTERULUI	02 t00
	SĂ NU CREZI ÎN NIMENI	21, 49
Luanne Rice	SFÂRŞIT DE COŞMAR	20700
M. Cruz Smith	GORKI PARK	20700
	GOLFUL HAVANA	04 r00

Michael Connelly	PISTE FALSE	20700
	DARLING LILLY	20700
	ANCHETA	20700
	PRADA	2700
Michael Hartland	ANUL SCORPIONULUI	20700
Michael Connelly	JOCURI DE CULISE	04700
	BUFNIŢA DE PLASTIC	00700
Michael Koryta	DESCOPERIRI UIMITOARE	27 t00
Nora Roberts	ÎN ARŞIŢA NOPŢII	00700
	ULTIMA IMAGINE	00700
S. & B. Giancana	30 SECUNDE	20700
Steve Martini	SUB TEROARE	20700
	PROCESUL	20700
	VIII. SERIA ROMANTICĂ	
Amanda Quick	MEDUZA ALBASTRĂ	20700
	DAMA DE COMPANIE	24700
Barbara Delinsky	IMPULS IREZISTIBIL	20700
	CAPRICIILE DESTINULUI	24700
Elizabeth Adler	NICIODATĂ NU E PREA TÂRZIU	22 t00
Elizabeth Thorton	Împotriva raţiunii	22 r9 e
	MISTERIOASA DOAMNĂ	22 ree
G. M. Zamfirescu	MAIDANUL CU DRAGOSTE	25 r9 e
Josephine Cox	IMPOSIBILA UITARE	29 t?

		Q
Jude Deveraux	CAPCANA TIMPULUI	29 r9 e
Luanne Rice	INVITAŢIE LA DANS	29 t-90
	SPERANŢE REGĂSITE	22 t9 e
	O VARĂ DE NEUITAT	23 ree
Mary Balogh	O NOAPTE DE IUBIRE	28 ree
Patricia Rice	REFUGIAŢI ÎN PARADIS	28 t-9 e
	UN VIS ÎNDEPĂRTAT	24 r-9 e
Carly Phillips	BURLACUL	2 er9 e
Jacques Chessex	CĂPCĂUNUL	22 t96
Giuseppe Bonaviri	CROITORUL DE PE STRADA MARE	48 t-9 e

IX. CARTE JURIDICĂ

Traian Tandin	ERORI JUDICIARE vol. 1	29 r9 e
	ERORI JUDICIARE ÎN ROMÂNIA	32 i-9 e
	PARANORMALUL ÎN CRIMINALISTICĂ vol. 1	32 t9 e
	PARANORMALUL ÎN CRIMINALISTICĂ vol. 2	82 t-4 e

X. CARTE SOCIALĂ ŞI POLITICĂ

Vladimir Alexe	DE LA STALIN LA SADDAM – Secrete biografice	29 r9 e
P.M. de LaGorce	ULTIMUL IMPERIU	2 et9

		e
Lee M. Silver	CLONAREA UMANĂ	2 er9 e

XI. CARTE MEDICALĂ

C. Magro	SPECIALIŞTII RĂSPUND ÎNTREBĂRILOR	
	DUMNEAVOASTRĂ	44 t9 e
Vladimir Beliş	MEDICINA LEGALĂ	29 t-9 e
Valentin Iftenie	MEDICINA LEGALĂ	39 t9 e

ALTE OFERTE

Pentru o comandă prin poştă de minimum trei cărţi se oferă o reducere de 15%, pentru minimum cinci cărţi, o reducere de 20%, iar la peste 10 cărţi, o reducere de 25%. Costurile de expediţie, în valoare de 12%, vor fi suportate de editură.

I. SERIA CULTURĂ GENERALĂ
J. F. Pepin Alex Hellemans Jean Prepoiset
GHID DE CULTURĂ GENERALĂ 24, 90
ISTORIA DESCOPERIRILOR ŞTIINŢIFICE 24, 90
ISTORIA ANARHISMULUI 24, 90
II. SERIA CARTE DIVERSĂ
Gergeta Nichifor Ioan Lăzărescu Ely Star
DICŢIONAR ENGLEZ – ROMÂN / ROMÂN – ENGLEZ 21, 90
DICŢIONAR GERMAN – ROMÂN / ROMÂN – GERMAN 19, 90
MISTERELE ASTROLOGIEI EGIPTULUI ANTIC 19, 90
III. BIOGRAFII CELEBRE
Edmond Rossier M.B-Ajam E.V. Târle
PE TREPTELE TRONULUI ATTILA-BICIUL LUI DUMNEZEU
NAPOLEON
12, 90 24, 90 24, 90

IV. SERIA BESTSELLER INTERNAŢIONAL
Josephine Cox UN NOU RĂSĂRIT 24, 90
Maxine Barry DEZBINARE 13,00
Robertludlum CASSANDRA COMPACT 24, 90

V. COLECŢIA THRILLER

Iris Johansen LANŢUL MINCIUNILOR 13,00
URMĂRIREA 24, 90
Kenneth Royce FIUL AMBASADORULUI 13,00
Michael Hartland ÎN BOXA ACUZAŢILOR 13,00

VI. TITANI AI LITERATURII UNIVERSALE
Vladimir Volkoff OASPETELE PAPEI 24, 90
COMPLOTUL 24, 90
RĂPIREA 24, 90

VII. CARTE SOCIALĂ ŞI POLITICĂ

L Bennett PREŞEDINŢII AMERICANI 1945 – 2004 24, 90
can-F. Dortier ŞTIINŢELE UMANISTE 24, 90
can-B. Duroselle, ISTORIA RELAŢIILOR INTERNAŢIONALE, vol. 1 24, 90
mdre Kaspi

VIII. CARTE MEDICALĂ

Stanley L. Wiener DIAGNOSTICUL DIFERENŢIAL ÎN DUREREA ACUTĂ 76,00
Colectiv ZOONOZE 85,00
Acad. Dr. Ştefan Milea PROFILAXIA PRIMARĂ A TULBURĂRILOR PSIHICE LA COPIL ŞI ADOLESCENT 24, 90
Denis Richard, DICŢIONAR DE DROGURI, TOXICOMANII
Jean Louis Senon ŞI DEPENDENŢE 40,00
Colectiv ZOOLINGER 149, 90

IX NOUTĂŢI EDITORIALE

Mircea Handoca MIRCEA ELIADE – Un uriaş peste timp 24, 90
Josephine Cox UN NOU RĂSĂRIT 24, 90
Dashiell Hammett CHEIA DE STICLĂ 24, 90
Michael Connely ULTIMUL AUTOGRAF 24, 90
Alvise Zorsi EXTRAORDINARELE CĂLĂTORII ALE LUI MARCO POLO 24, 90
John Battelle FENOMENUL GOOGLE 24, 90
Josephine Cox IUBIRE ŞI MINCIUNĂ 24, 90
Robert L. Wolke CE I-A SPUS EINSTEIN BĂRBIERULUI SĂU 24, 90

I. Caragiale PASTRAMĂ TRUFANDA, Nuvele şi povestiri 24, 90
Hélène Carter IMPERIUL EURASIEI – O istorie a Imperiului rus24, 90
Frank Daninos C.I.A. – O istorie politică din 1947 până în prezent 24, 90
Vladimir Volkoff RĂPIREA 24, 90
Amanda Quick ORAŞUL DE CUARŢ 24, 90
ÎNFRUNTÂND FANTOMELE 24, 90
SĂPTĂMÂNA PIERDUTĂ 24, 90
PIATRA VISELOR 24, 90
Lasse Braun O STORIE A PROSTITUŢIEI DIN CELE MAI VECHI TIMPURI ŞI PÂNĂ AZI 24, 90
Luanne Rice TIMP ŞI DESTIN 24, 90
Iris Johansen LEGENDA DANSATORULUI 24, 90

	PE URMELE DANSATORULUI	24, 90
	FASCINAŢIA DANSATORULUI	24, 90
Marc Ferro	7 LIDERI ÎN RĂZBOI	24, 90
Nora Roberts	CHEIA CURAJULUI	24, 90
Leon Berger	DOSARUL BERLIN	24, 90
Amanda Platell	SCANDAL	24, 90
Josephine Cox		24, 90

SECRETUL LUI

BARNEY **ULTIME**

APARIŢII

Tudor Vianu	ESTETICA	20, 70
	ARTA PROZATORILOR ROMÂNI	22, 43
B. Blech	CODUL LUI MICHELANGELO	24, 90
Vladimir Volkoff	COMPLOTUL	24, 90
Leon Berger	TRĂDARE LA KREMLIN	29, 90
Martin Monestier	ISTORIA ILUSTRATĂ A EXECUŢIILOR CAPITALE	24, 90
Colectiv	100 DE MARI BĂTĂLII DIN ISTORIA	24, 90

	ROMÂNIEI	
Colectiv	100 TEME DE CULTURĂ GENERALĂ	24, 90
Nora Roberts	JURNALELE UNEI PROSTITUATE DE LUX	24, 90
Iris Johanson	DATORIE ŞI ONOARE	24, 90
N. Somerville	PERECHEA IDEALĂ DUPĂ ZODIACUL CHINEZESC	10,00
Susan Sontag	LADY HAMILTON	24, 90
Martin Cruz Smith	URMĂRIRE LA CERNOBÎL	24, 90
Nora Roberts	FĂRĂ LIMITE	24, 90
	AGENŢIA FERICIRII	24, 90
Madsen Pine	100 MARI FILOSOFI	19, 90
Cezar Gherasim	MICA ENCICL. DE GEOGRAFIE LAROUSSE	19, 90
Ana Maria Nistor	100 CELE MAI FRUMOASE PIESE DE TEATRU POVESTITE PE SCURT	34, 90
Sanda Marin	CARTE DE BUCATE	9, 99
Mihaela Enache	300 REŢETE DELICIOASE DE POST CELE MAI BUNE REŢETE PENTRU MASA	9, 99
	DE PAŞTE – OBICEIURI	9, 99
	STRĂMOŞEŞTI **CARTE MEDICALĂ**	
As. Med. Americană	PRIMULAJUTOR	9, 99
Ch. Prudhomme. J.	1.000 DE BOLI VOL.1 + VOL. 2	19, 99
Alex Clergue	SĂ ÎNVĂŢĂM SĂ NE TRATĂM FĂRĂ MEDICAMENTE	4, 99
J. C. Houdret	UTILIZAREA PLANTELOR ÎN	4,

	TRATAREA BOLILOR	99
Véroniques Ligeois	100 DE ALIMENTE PENTRU O VIAŢĂ SĂNĂTOASĂ	4, 99
Jane Scrivner	CUM SĂ ELIMINĂM TOXINELE DIN ORGANISM	4, 99
Jaques P. Cusin	HRANA VIE – SURSĂ DE SĂNĂTATE	4, 99
Mike Snyder	300 REŢETE DE HRANĂ VIE	4, 99

VIAŢA SPIRITUALĂ

BIBLIA		14, 99
Giovanni Papini	VIAŢA LUI IISUS	9, 99
Giovanni Papini	MARTORII PATIMILOR	4, 99
Ernest Renan	VIAŢA LUI IISUS – MÂNTUITORUL	4, 99

ROMANE CELEBRE

Colleen McCullough	PASĂREA SPIN VOL. 1 + VOL. 2	19, 99
Daphné du Maurier	REBECCA	9, 99
Sidney Sheldon	FURIA ÎNGERILOR	4, 99
A.J. Cronin	GRAN CANARIA	4, 99
Axei Munthe	CARTEA DE LA SAN MICHELE	9, 99
Erich Segal	LOVE STORY & SINGURA IUBIRE	4, 99
Susan Hill	LADY DE WINTER	4, 99
Grazia Deledda	IEDERA	4, 99
Jack Engelhard	PROPUNERE INDECENTĂ	4, 99
Theodore Dreiser	SORA CARRIE	4, 99
Adam Kennedy	PRINCIPIUL DOMINOULUI	4, 99
Adam Kennedy	DOMINO VENDETTA	4, 99
Florence L. Barklay	MĂTĂNIILE	9, 99

Barbara Harrison	SPITALUL MUNICIPAL VOL.1 + VOL. 2	9, 99
Françoise Sagan	VĂ PLACE BRAHMS?, BONJOUR, TRISTEŢE!	4, 99
Louis Bromfield	LOTUS AMAR	9, 99
Grazia Deledda	DRAGOSTE ŞI SPERANŢĂ	4, 99
Adolphe D'Ennery	DOUĂ ORFELINE	4, 99
Maurice Druon	MARILE FAMILII VOL.1 + VOL. 2	9, 99
Guy de Maupassant	MONT-ORIOL	4, 99
Daphne de Maurier	VERIŞOARA MEA RACHEL	4, 99
Wilkie Collins	IUBIRE OARBĂ	4, 99
John Galsworthy	DINCOLO	4, 99
Lloyd Douglas	OBSTACOLE	4, 99
Anka Kowalska	CĂRAREA PIERDUTĂ	4, 99
Edith Wharton	VARA PRIMEI IUBIRI	4, 99
Marie-Anne Desmarest	TORENTE VOL. 1 + VOL. 2 + ... + VOL. 5	49, 99
Henry James	ARIPILE PORUMBIŢEI VOL. 1 + VOL. 2	9, 99
Josephine Hart	IUBIRE OTRĂVITĂ	9, 99
George Sand	INDIANA	9, 99
Louis Bromfield	NOPŢI LA BOMBAY	4.99
Theodore Dreiser	O TRAGEDIE AMERICANĂ VOL.1 + VOL. 2 + VOL.3 14 99	
Émile Zola	THÉRÈSE RAQUIN	9, 99
Balzac	STRĂLUCIREA ŞI SUFERINŢELE CURTEZANELOR VOL. I + VOL. 2	9, 99
Lloyd C. Douglas	MAGNIFICA OBSESIE	9, 99
Alberto Moravia	CIOCIARA	9, 99

Edmond Rossier PE TREPTELE TRONULUI 13,00

Pierre de Nolhac MARCHIZA DE POMPADOUR 13,00
Elizabeth Abboth O ISTORIE A AMANTELOR VOL. I. + VOL.2 9, 99
Enrique Gomez Carrillo MATA HARI 9, 99
Florence L. Barclay POVESTE DE DRAGOSTE 9, 99
Maurice Baring FANTOMA UNEI IUBIRI. DAPHNE ADEANE 9, 99
D.H. Lawrence FEMEI ÎNDRĂGOSTITE VOL. 1 + VOL. 2 19, 99
Geza Gardonyi CONTRACT DE CĂSĂTORIE 9, 99
Guy de Maupassant DROGUL DRAGOSTEI 9, 99
Paul Bourget INIMĂ DE FEMEIE 9, 99
Daphné du Maurier CASA DE PE ŢĂRM 9, 99
Victoria Holt VÂRTEJUL PASIUNILOR 9, 99
Eugene Sue JIDOVUL RĂTĂCITOR VOL. 1 + VOL. 2 19, 99

ROMANE CELEBRE CONTINUATE

SCARLETT 3 volume, continuare **PE ARIPILE VÂNTULUI** 4, 99
DIN NOU LA PEMBERLEY continuare **MÂNDRIE ŞI PREJUDECATĂ** 4, 99 **ÎNTOARCEREA LUI HEATHCLIFF** continuare **LA RĂSCRUCE DE VÂNTURI** 4, 99 **ALĂTURI DE EDUARD** continuare **JANE EYRE** 4, 99

COLECŢIA SULEYMAN MAGNIFICUL

Isaure de Saint Pierre SULEYMAN MAGNIFICULŞI SULTANA HURREM 4, 99
Jean Michel Thibaux RIVALA DIN HAREM VOL. I. + VOL. 2 9, 99
Alain Paris ULTIMUL VIS AL LUI SULEYMAN 4, 99

CARTE PENTRU COPII

Jim Benton **JURNALUL MEU HAIOS** VOL. II – VOL. XII
(PREŢ PER VOLUM) 9, 99
VOL. XIII – JURNALUL NOSTRU HAIOS 9, 99

COLECŢIA METODE MODERNE DE CREŞTEREA Şi EDUCAREA COPIILOR

Nicole. Bedard Cum să ne comportăm cu copiii în funcţie de temperamentul lor? 9, 99
Anne Floret Cum să vindecăm temerile copiilor prin poveşti terapeutice? 9, 99
R. W. Greene Cum să îmbunătăţim disciplina copiilor la şcoală? 9, 99